

แนวทางการจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรม
ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

**Approaches for Managing the Security Cases of the Court of Justice
in Southern Border Provinces of Thailand**

ณทกัค นพัชรนากร

คุษฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาคุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสยาม

พุทธศักราช 2566

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสยาม

หนังสือรับรอง

ข้าพเจ้า นางสาวณทกั นพัชฌนากร รหัสประจำตัวนักศึกษา 6019200006 ขอรับรองว่า ผลงานคุณิพนธ์เรื่อง “แนวทางการจัดการคคีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้” เป็นผลงานวิจัยต้นฉบับ โดยมีได้คัดลอก คัดแปลง ผลงานวิจัยมาจากมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอื่น

(นางสาวณทกั นพัชฌนากร)

1 ธันวาคม 2566

ใบรับรองคุณวุฒินิพนธ์
 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสยาม
 ปริญญาปรัชญาคุษฎีบัณฑิต

สาขาการจัดการ

คณะบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อเรื่อง แนวทางการจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
 Approaches for Managing the Security Cases of the Court of Justice in Southern Border
 Provinces of Thailand

นามผู้วิจัย นางสาวณทกัต นพัทธนากร
 Miss Natapak Napattanakorn

คณะกรรมการสอบคุณวุฒินิพนธ์ ได้ให้ความเห็นชอบคุณวุฒินิพนธ์ฉบับนี้แล้ว

ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สุเทพ เชาวลิต)

กรรมการ

(ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.ไพจิตร สวัสดิสาร)

กรรมการ

(ดร.สุธาทิพ ยุทธไธริน)

กรรมการ / ที่ปรึกษาหลัก

(รองศาสตราจารย์ ดร.วิชานันท์ ปัญญาศิริ)

กรรมการ / ที่ปรึกษาร่วม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมหมาย จันทรเรือง)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสยาม อนุมัติให้รับคุณวุฒินิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
 ตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาคุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยสยาม

(รองศาสตราจารย์ ดร.วิชานันท์ ปัญญาศิริ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย สาขาการจัดการ

วันที่ 23 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2566

(ก)

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง : แนวทางการจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรม
ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

โดย : นางสาวณทกั นพัชรนากร

ชื่อปริญญา : ปรัชญาคุณฎีบัณฑิต

สาขา : การจัดการ

อาจารย์ที่ปรึกษา :
(รองศาสตราจารย์ ดร. ไชยนันท์ ปัญญาศิริ)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมหมาย จันทรเรือง)

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบทบาท หน้าที่ และพันธกิจของศาลยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับคดีความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการคดีความมั่นคงของสำนักงานศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้บริหารศาลฎีกา ผู้พิพากษาศาลฎีกา ผู้บริหารศาลอุทธรณ์ ผู้บริหารศาลอุทธรณ์ภาค 9 ผู้บริหารสำนักงานศาลยุติธรรม ผู้บริหารศาลชั้นต้น ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้บริหารสำนักงานอัยการ ทหาร ตำรวจ ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีการก่อการร้าย ทนายความ นักวิชาการ และผู้ที่มีส่วนได้เสียโดยตรงอื่นๆ โดยใช้การเลือกจากหลักเกณฑ์ว่าเป็นผู้มีประสบการณ์ตรงเฉพาะด้าน ผู้เคยปฏิบัติงานจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเป็นผู้ที่เคยรับผิดชอบงานด้านความมั่นคง เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม ดำเนินการต่อด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

โดยข้อสรุปที่ได้จากผลการวิจัย มีดังต่อไปนี้ การจัดการคดีความมั่นคงของสำนักงานศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรปรับใช้กรอบแนวคิดทางการจัดการภาครัฐที่เรียกว่า “การจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่” (NPG) ในการดำเนินงานเพื่อให้สามารถตอบรับต่อความเปลี่ยนแปลงในบริบทการจัดการ

(๗)

สาธารณะในยุคปัจจุบันที่ต้องแก้ไขปัญหาและวิกฤติต่างๆ โดยอาศัยเครือข่ายความร่วมมือจากทุกภาคส่วนสังคม ตามพันธกิจของศาลยุติธรรมจะต้องปรับปรุงคุณภาพกระบวนการยุติธรรมให้มีสมรรถนะเท่าทันกับความซับซ้อนของสังคมโลกตลอดจน ปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพในการทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน นำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรให้มีหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่าในการบริหารจัดการ และการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม ตลอดจนการนำแนวคิดสมานฉันท์มาปรับใช้ มุ่งเน้นให้มนุษย์อยู่ร่วมกับสรรพสิ่งอย่างปกติสุขในการสร้างสันติสุขและความมั่นคงของพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้

คำสำคัญ: ศาลยุติธรรม, คดีความมั่นคง, จังหวัดชายแดนภาคใต้, การจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ และ
ธรรมาภิบาล

Abstract

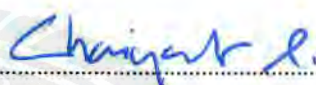
Title : Approaches for Managing the Security Cases of the Court of Justice
in Southern Border Provinces of Thailand

By : Miss Natapak Napattanakorn

Degree : Doctor of Philosophy

Major : Management

Advisor :

(Associate Professor Dr. Chaiyanant Panyasiri)

(Assistant Professor Dr. Sommai Chanruang)

The objectives of this research were: 1) to study the role and missions of Thai Court of Justice that related to the security cases in southern border provinces 2) to study problems and obstacles in improving the efficiency of the court's security case management in southern border provinces and 3) to provide the guideline to administer the security cases of the Thai Court of Justice in the southern border provinces. The samples of the study include supreme court executives and administrators, supreme court judges, court of appeal (region 9) administrators, court of justice administrators, civil court administrators, civil court judge who stationed in the Thai southern border provinces, public prosecutors, military officers, police officers, specialists of terrorism cases, attorney, academicians and other related stakeholders. All key informants were selected by their direct experiences from career and responsibility toward the security missions in the southern border provinces of Thailand. The research techniques include in-depth interviews, focus group session and content analysis.

The conclusions based on the results of study include administering the security cases of the court of justice in southern border provinces of Thailand under the framework of the New Public Governance (NPG) concept in order to cope with changes in the current public management context in which cooperative networking from all the social sectors are mandatory. In accordance to the judiciary's mission, the quality of judicial procedures must be improved to meet the complexity of global society. The process efficiency in human rights and freedom safeguarding and the adaptation of good governance principle including the rules of law, merit system, transparency, participation, accountability and operational economy as well as the maximization of resource utilization for public values should be urgently implemented. Finally, the reconciliation concept will enable the harmony of coexistence living, peace building and lasting security in the southern border provinces of Thailand.

Keywords: Court of Justice, Security Cases, South Border Provinces, New Public Governance and Good Governance.

Verified by:

Chaiyap P.

(Assoc. Prof. Dr. Chaiyap Panyasiri)

Dean of the Graduate School of Management

กิตติกรรมประกาศ

คุษฎีนิพนธ์เล่มนี้สามารถสำเร็จลุล่วงสมบูรณ์ได้ด้วยการอนุเคราะห์ทุนการศึกษาจากท่าน ดร.พรชัย มงคลวนิช อธิการบดี มหาวิทยาลัยสยาม ตลอดจนจบหลักสูตร และได้รับการเอาใจใส่และเอื้ออาทรจากคณาจารย์หลายท่าน โดยเฉพาะ รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยพันธ์ ปัญญาศิริ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย สาขาการจัดการ มหาวิทยาลัยสยาม ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมหมาย จันทร์เรือง ผู้ช่วยอธิการบดี มหาวิทยาลัยสยาม ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้ให้คำปรึกษา แนะนำ และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการจัดทำคุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้ ตลอดระยะเวลาการศึกษาขอกราบขอบพระคุณท่าน ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สุเทพ เชาวลิตร ประธานกรรมการ รวมทั้งท่าน ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.ไพจิตร สวัสดิ์สาร และท่าน ดร.สุชาติพิทยุทธโยธิน คณะกรรมการสอบคุษฎีนิพนธ์ที่ให้ความเมตตา รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะหลายประการที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการปรับปรุงแก้ไขจนคุษฎีนิพนธ์เสร็จสิ้นสมบูรณ์อย่างดียิ่ง ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาและขอขอบคุณอาจารย์ทุกท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณท่าน ดร.เจษฎา สรณวิช ผู้พิพากษาอาวุโสในศาลอุทธรณ์ ท่านสัญญาชัย จันทร์ผ่อง อธิบดีอัยการ สำนักงานคดีอาญาพระ โขนง และท่านผู้พิพากษาทุกท่าน เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ดังที่มีรายชื่อภายในเล่มวิจัย ที่กรุณาให้ความเห็นทางวิชาการและตอบข้อคำถามเชิงลึกอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งเข้าร่วมประชุมกลุ่มจนสามารถนำเสนอความเห็นต่างๆ มาใช้ประโยชน์แก่การทำคุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้ได้อย่างมีคุณค่าและเกิดประโยชน์แก่ทางราชการศาลยุติธรรม

และที่ขาดเสียไม่ได้ ขอขอบพระคุณเป็นพิเศษคือคุณแม่สุดที่ สมพงษ์ และครอบครัวซึ่งเป็นที่รักยิ่ง ที่คอยห่วงใย สนับสนุนและรอคอยความสำเร็จของผู้วิจัย เป็นกำลังแรงใจสำคัญจนทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี และขอบคุณพี่ๆ เพื่อนๆ น้องๆ ทุกคนที่เป็นกำลังใจตลอดมา หากมีบุญกุศลใดที่เกิดขึ้นจากคุษฎีนิพนธ์อันเป็นประโยชน์กับส่วนราชการหรือมหาวิทยาลัย ขออุทิศส่วนกุศลนั้นถึงแก่บิดา มารดา ครู อาจารย์ทุกท่าน เจ้ากรรมนายเวรทุกลำดับชั้นและขอมอบประโยชน์จากคุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้ให้เป็นวิทยาทานภายใต้ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสยามเพื่อประโยชน์ในการศึกษาและค้นคว้าสืบไป

ณ ทภัค นพัธนาการ

1 ธันวาคม 2566

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	(ก)
ABSTRACT.....	(ค)
กิตติกรรมประกาศ.....	(จ)
สารบัญ.....	(ฉ)
สารบัญตาราง.....	(ณ)
สารบัญรูปภาพ.....	(ญ)
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาของปัญหา.....	1
1.2 ความสำคัญของปัญหา.....	2
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	8
1.4 ขอบเขตการวิจัย.....	8
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	11
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	11
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม	
2.1 บทบาท หน้าที่ และพันธกิจด้านความมั่นคงของศาลยุติธรรม ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้.....	13
2.2 ทฤษฎีโครงสร้างเชิงสถานการณ์ (Structural Contingency Theory).....	16
2.3 แนวคิด ทฤษฎีการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM).....	22
2.4 แนวคิด ทฤษฎีการจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ (New Public Governance-NPG).....	30
2.5 แนวคิดเกี่ยวกับธรรมาภิบาล (Good Governance).....	37
2.6 แนวคิดทฤษฎีการจัดการความขัดแย้งตามแนวทางสมานฉันท์.....	46
2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	54
2.8 กรอบแนวคิดการวิจัยเชิงคุณภาพ.....	61
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	
3.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research).....	63
3.2 การวิจัยเอกสาร (Document Research).....	64

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.3 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)	65
3.4 การสนทนากลุ่ม (Focus Groups).....	65
3.5 การสร้างเครื่องมือใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	66
3.6 วิธีการตรวจสอบข้อมูล.....	67
3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	69
3.8 สรุปขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย.....	71
3.9 จรรยาบรรณในการวิจัย.....	73
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ผลจากการวิจัยเอกสารเกี่ยวกับบทบาท หน้าที่ และพันธกิจ ของศาลยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับคดีความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งนโยบายในการพัฒนาองค์ประกอบของการจัดการในด้านต่างๆ เพื่อให้มีกระบวนการทำงานได้มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย.....	75
ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรค การจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้.....	94
ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ผลการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อศึกษาปัญหาและ อุปสรรคการจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัด ชายแดนภาคใต้.....	146
ส่วนที่ 4 การสังเคราะห์เพื่อเสนอแนวทางการจัดการคดีความมั่นคงของ ศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้.....	163
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	173
5.2 การอภิปรายผล.....	180
5.3 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย.....	183
5.4 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	185
บรรณานุกรม.....	186
ภาคผนวก.....	193
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์เชิงลึก.....	194

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก ข แบบสนทนากลุ่ม.....	196
ภาคผนวก ค รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....	198
ภาคผนวก ง ความเป็นมาของศาลอุทธรณ์ภาค 9.....	203
ประวัติผู้วิจัย.....	219

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.1 ตารางสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญสำหรับคำถามข้อที่ 1.....	100
4.2 ตารางสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญสำหรับคำถามข้อที่ 2.....	109
4.3 ตารางสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญสำหรับคำถามข้อที่ 3.....	117
4.4 ตารางสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญสำหรับคำถามข้อที่ 4.....	125
4.5 ตารางสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญสำหรับคำถามข้อที่ 5.....	132
4.6 ตารางสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญสำหรับคำถามข้อที่ 6.....	142

สารบัญรูปภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1	กรอบแนวคิดของการวิจัย..... 62
3.1	ขั้นตอนของการวิจัย..... 72
4.1	แผนผัง โครงสร้างของสาละยุดิธรรมไทย..... 76
4.2	กรอบแนวคิดจากการสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญสำหรับคำถามข้อที่ 1..... 102
4.3	กรอบแนวคิดจากการสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญสำหรับคำถามข้อที่ 2..... 112
4.4	กรอบแนวคิดจากการสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญสำหรับคำถามข้อที่ 3..... 119
4.5	กรอบแนวคิดจากการสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญสำหรับคำถามข้อที่ 4..... 127
4.6	กรอบแนวคิดจากการสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญสำหรับคำถามข้อที่ 5..... 135
4.7	กรอบแนวคิดจากการสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญสำหรับคำถามข้อที่ 6..... 144
4.8	สรุปกรอบแนวคิดจากการสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ..... 146
4.9	สรุปแนวคิดที่ได้จากการสนทนากลุ่ม (Focus Groups)..... 162

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหา

จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ซึ่งมีเงื่อนไขของความขัดแย้งมาเป็นเวลานานจนกระทั่งมีสถานการณ์ความรุนแรงที่ปะทุขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา รัฐบาลพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการกำหนดนโยบายและขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติมาหลายยุคหลายสมัย แต่เงื่อนไขแห่งความขัดแย้งและสถานการณ์ความรุนแรงยังคงมีอยู่ในพื้นที่ ซึ่งประกอบด้วยจังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี จังหวัดนราธิวาส และ 4 อำเภอ ของจังหวัดสงขลา ได้แก่ อำเภอเทพา อำเภอสะบ้าย้อย อำเภोजะนะ และอำเภอนาทวี ซึ่งยังคงดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง โดยจะทวีความรุนแรงมากขึ้นอยู่กับปัจจัยเร่งในแต่ละช่วงเวลา เช่น วันสำคัญในเชิงสัญลักษณ์ของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงเพื่อสร้างอำนาจต่อรองในกระบวนการพูดคุยสันติภาพหรือการ ก่อเหตุเพื่อตอบโต้จากการปฏิบัติหน้าที่เชิงรุกของเจ้าหน้าที่รัฐ (กฤตวิษณุ ปีมไพบูลย์, 2560)

ประกอบกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐยังไม่อาจวางมาตรการเพื่อสกัดกั้นหรือควบคุมไม่ให้เด็กรุ่นใหม่เข้าสู่กระบวนการของกลุ่มก่อเหตุรุนแรงได้อย่างเป็นรูปธรรมเพียงพอ รัฐบาลจึงได้กำหนดอยู่ในนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ.2558-2564 นำมาใช้เป็นกรอบทิศทางในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ เพื่อรักษาผลประโยชน์และความมั่นคงของชาติและมีอำนาจหน้าที่ป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนและความมั่นคงของชาติ รวมทั้งรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ เพื่อทราบรายละเอียดแห่งความผิดหรือพิสูจน์ความผิด เพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ สอดคล้องกับหลักกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (สุรพล สุขอัจจะสกุล, 2562) ด้วยปรัชญาการสอบสวน 3 ประการ ประกอบด้วย ความถูกต้อง ความรวดเร็วและความเป็นธรรม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาให้เกิดขึ้นกับประชาชน อันเป็นการส่งผลให้สถานการณ์ก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีแนวโน้มดีขึ้นตามลำดับต่อไป (ต่วนนุรีชนัน สุริยะ, 2561)

แต่เนื่องจากลักษณะการกระทำความผิดของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงเป็นคดีความมั่นคงในบริบทของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงมีความยุ่งยากต่อการแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน ทั้งพยานวัตถุ เอกสารหรือพยานบุคคล ด้วยปัจจัยจากสภาพภูมิประเทศที่เป็นป่าเขาเป็นส่วนใหญ่ การเดินทางต้องผ่านหมู่บ้านต่างๆ หรือแม้แต่การต้องมีมาตรการรักษาความปลอดภัยที่ดีเพื่อป้องกัน

การวางแผนล่วงหน้าให้เจ้าหน้าที่เดินทางเข้าที่เกิดเหตุแล้ววางระเบิดซ้ำ ทำให้การเดินทางเข้าที่เกิดเหตุมีความล่าช้าจนพยานหลักฐานต่างสูญหายหรือเปลี่ยนสภาพไปประกอบกับกลุ่มก่อเหตุรุนแรงมีระบบจัดการและโครงสร้างภายในองค์กรซับซ้อนและใช้ความรุนแรงเป็นเครื่องมือ รวมทั้งมีวิธีการปกปิดการกระทำผิดอย่างมีประสิทธิภาพ มีการวางแผนมาเป็นอย่างดี มีการตัดตอนการกระทำความผิดโดยผู้ลงมือ ส่วนใหญ่เป็นลูกน้องระดับล่างมิให้โยงไปถึงตัวการที่แท้จริงได้ (ปองศักดิ์ นันทเสน, 2564)

ซึ่งจากลักษณะคดีความมั่นคงที่เกิดขึ้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นเครื่องมือในการแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานต่างๆ อาจไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ จึงมีความจำเป็นต้องอาศัยกฎหมายพิเศษรวม 2 ฉบับ ประกอบด้วยพระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พ.ศ. 2457 และพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มาใช้เพิ่มเติมในการแสวงหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานให้เกิดความสมบูรณ์ และเป็นประโยชน์ต่อรูปคดีมากที่สุด (ทนาย เพิ่มพูน, 2563)

ถึงแม้ในด้านการรับฟังพยานหลักฐานในชั้นศาลจะมีคุณค่าเชิงพิสูจน์น้อยก็ตามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้และมีปัญหาอุปสรรคอย่างไร เพียงใด รวมทั้งจะมีแนวทางใด โดยคาดหมายว่าผลการวิจัยที่ได้รับจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และมีความเกี่ยวเนื่องกับองค์การยุติธรรมผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรง ซึ่งภายใต้กระบวนการยุติธรรมได้มีการกำหนดแนวทางให้ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบดังกล่าวได้แก่ศาลยุติธรรม โดยอยู่ในเขตอำนาจของศาลอุทธรณ์ภาค 9 ที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลอุทธรณ์ภาค พ.ศ. 2532 และพระราชกฤษฎีกากำหนดจำนวน ที่ตั้ง เขตศาล และวันเปิดทำการของศาลอุทธรณ์ภาค (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2540 มีเขตอำนาจในพื้นที่จังหวัดพัทลุง จังหวัดตรัง จังหวัดสงขลา จังหวัดสตูล จังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาส ครอบคลุมศาลชั้นต้นรวม 10 ศาล รับผิดชอบพิจารณาคดีแพ่ง คดีอาญา คดีเลือกตั้งและอื่นๆ โดยรวมถึงคดีความมั่นคงซึ่งมีความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา หรือกฎหมายอื่นเมื่อพิเคราะห์พฤติการณ์แห่งคดีแล้วกระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือความมั่นคงในราชอาณาจักร

1.2 ความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันสถานการณ์ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีเหตุการณ์เกี่ยวกับการก่อการร้ายอันเป็นผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักรขึ้นสู่ศาล ปัญหาดังกล่าวคือเรื่องประสิทธิภาพ เพราะกระบวนการยุติธรรมขึ้นอยู่กับหลายหน่วยงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

มีการใช้กฎหมายพิเศษ ในการดำเนินคดีความมั่นคงได้ทำการสอบสวนในลักษณะเดียวกันกับ คดีอาญาทั่วไปและเป็นคดีที่อยู่ในความสนใจของประชาชน ซึ่งในความคิดเกี่ยวกับความมั่นคง หรือก่อการร้ายหลายคดีที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเป็นการดำเนินคดีที่มีลักษณะเป็นการเหวี่ยงแห อันเกิดจากความไม่เข้าใจเนื้อหาที่แท้จริงของความผิดฐานก่อการร้าย การซักถามข้อมูลอันนำไปสู่ กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพื่อพิสูจน์ความผิดและความบริสุทธิ์ของผู้ต้องสงสัย การดำเนินการ ยังไม่สามารถบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวได้จึงทำให้เกิดอุปสรรค เห็นได้ จากในคดีความมั่นคงบางคดีมีผู้ได้รับผลกระทบไม่ว่ากับชีวิต ร่างกาย เสรีภาพและรวมถึงทรัพย์สิน ที่มีความเห็นรับรองว่าเป็นคดีความมั่นคงซึ่งจะได้รับเยียวยาจากภาครัฐ แต่การดำเนินคดีอาจจะไม่ มีการฟ้องร้องว่าเป็นคดีความมั่นคง เพียงแต่มีการดำเนินคดีอาญาปกติจะเห็นว่าปัญหาที่เกิดขึ้นใน พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ได้เป็นปัญหาเรื่องความรุนแรง และมั่นคงเพียงอย่างเดียว ปัญหา เรื่องการดูแลประชาชน ความยุติธรรม ความขัดแย้งการเมืองท้องถิ่น ขัดแย้งผลประโยชน์ การแย่งชิงที่ดิน ซึ่งเรียกว่าภัยแทรกซ้อน สิ่งต่างๆ เหล่านี้ในอดีตที่ผ่านมาเจ้าหน้าที่ไม่ประสานงานต่างฝ่าย ต่างทำหน้าที่ของตน อย่างไรก็ตามปัจจุบันอำนาจรัฐเข้มแข็งเป็นหนึ่งและมีจุดยืนที่เป็นกลางถึงจะ นำพาไปสู่สันติสุขได้ (คณะทำงาน โครงการนำร่องพัฒนาระบบงานยุติธรรมชุมชน กระทรวง ยุติธรรม, 2562)

ปัญหาคดีความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ อาจพอสรุปได้ว่าปัญหาเป็นเรื่อง ประสิทธิภาพ เพราะกระบวนการยุติธรรมในชั้นก่อนฟ้องขึ้นอยู่กับหลายหน่วยงาน ในพื้นที่จังหวัด ชายแดนภาคใต้มีการใช้กฎหมายพิเศษมีอำนาจตามพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 ซึ่งเป็น อำนาจของทหารและใช้อำนาจตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ซึ่งเป็นอำนาจของตำรวจ ทหารและฝ่ายปกครองและอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญาซึ่งมีเจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการที่มีอำนาจในการสั่ง พิเคราะห์คดีเพื่อเสนอต่อศาล ปัจจุบันการดำเนินคดีความมั่นคงได้ทำการสอบสวนในลักษณะ เดียวกันกับคดีอาญาทั่วไปและเป็นคดีที่อยู่ในความสนใจของประชาชน จากจำนวนการตรวจค้น และการปิดล้อมตรวจค้นเพื่อค้นหาผู้เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดจำนวนหลายครั้งโดยสรุปผล การปิดล้อมตรวจค้นตามกฎหมายพิเศษไม่ว่าจะเป็นพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 หรือ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ซึ่งในความคิดเกี่ยวกับความมั่นคง หรือก่อการร้ายหลายคดีที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเป็นการดำเนินคดีที่มีลักษณะเป็นการเหวี่ยงแห อันเกิดจากความไม่เข้าใจเนื้อหาที่แท้จริงของความผิดฐานก่อการร้าย เพื่อวัตถุประสงค์ให้ได้ตัวผู้

ต้องสงสัยมาซักถามข้อมูลอันนำไปสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพื่อพิสูจน์ความผิดและความบริสุทธิ์ของผู้ต้องสงสัย (คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ, 2563)

การดำเนินการยังไม่สามารถบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวได้จึงทำให้เกิดอุปสรรค เห็นได้จากในคดีความมั่นคงบางคดีมีผู้ได้รับผลกระทบไม่ว่ากับชีวิต ร่างกาย เสรีภาพและรวมถึงทรัพย์สินที่มีความเห็นรับรองว่าเป็นคดีความมั่นคงซึ่งจะได้รับเยียวยาจากภาครัฐ แต่การดำเนินคดีอาจจะไม่มีการฟ้องร้องว่าเป็นคดีความมั่นคงเพียงแต่มีการดำเนินคดีอาญา ปกติกานำตัวผู้ต้องหามาสอบถามและควบคุม โดยวิธีการสันติวิธี ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้มีการดำเนินการให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม เรียกว่าศูนย์ปฏิบัติการระดับอำเภอ ไม่ใช่เป็นเรื่องปิดล้อมตรวจค้นแต่เป็นเรื่องบริหารความมั่นคงทั้งหมดในอำเภอนั้น ฝ่ายความมั่นคงสร้างทีมเรียกว่า “สามสหาย” หน่วยอำเภอก็นำด้วยนายอำเภอ หน่วยทหารจะเป็นหัวหน้าหน่วยชุดเฉพาะกิจในอำเภอและหน่วยตำรวจจะเป็นผู้กำกับหัวหน้าสถานีตำรวจในอำเภอ ซึ่งทั้ง 3 ฝ่ายดังกล่าวจะต้องบริหารงานความมั่นคงในพื้นที่นั้นๆ ร่วมกับผู้นำศาสนา ผู้ใหญ่บ้าน จะเห็นว่าปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ได้เป็นปัญหาเรื่องความรุนแรงและมั่นคงเพียงอย่างเดียว ปัญหาเรื่องการดูแลประชาชน ความยุติธรรม ความขัดแย้งการเมืองท้องถิ่น ขัดแย้งผลประโยชน์ การแย่งชิงที่ดิน ซึ่งเรียกว่าภัยแทรกซ้อน สิ่งต่างๆ เหล่านี้ในอดีตที่ผ่านมาเจ้าหน้าที่ไม่ประสานงานต่างฝ่ายต่างทำหน้าที่ของตน (นิเพชาน วาบา, 2561; ปองศักดิ์ นันทเสน, 2564)

ปัจจุบันการดำเนินคดีความมั่นคงจะมีคำสั่งระดับภูธรจังหวัดแต่งตั้งคณะพนักงานสอบสวนในคดีความมั่นคง การดำเนินการในลักษณะดังกล่าวคณะพนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวนเพื่อสรุปสำนวนส่งพนักงานอัยการและส่งฟ้องต่อศาลแต่อย่างไรก็ตามประสิทธิภาพการรวบรวมพยานหลักฐานในคดีนั้นเมื่อพิจารณาจากสถิติคดีความมั่นคงในสามจังหวัดและสี่อำเภอของจังหวัดสงขลา การพิจารณาของศาลถึงปัญหาหรืออุปสรรคในการพิจารณาคดีการรับฟังพยานหลักฐาน เพื่อให้พนักงานสอบสวนได้เห็นความสำคัญของการรวบรวมพยานหลักฐาน แต่ไม่สามารถเข้าไปร่วมในการสอบสวนได้อันเนื่องจากกฎหมายยังไม่รองรับอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการกระบวนการจัดเก็บพยานวัตถุชิ้น กระบวนการซักถามคดีขึ้น กระบวนการสอบสวนคดีขึ้น กระบวนนิติวิทยาศาสตร์เริ่มได้รับการร่วมมือกันคดีขึ้นส่วนศาลจะตัดสินอย่างไรก็เป็นดุลพินิจจากพยานหลักฐานที่น่าเสนอ และสามารถโต้แย้งกันในชั้นอุทธรณ์และฎีกาได้อีก (ตายุติน อุสมาน และคณะ, 2554; สำนักงานศาลอุทธรณ์, 2562)

ศาลยุติธรรมใช้อำนาจในการบริหารจัดการคดีประยุกต์ใช้กับอำนาจตุลาการซึ่งแม้ว่าจะมีบทบาทปลายทางชัดเจนในการพิจารณาพิพากษาคดีโดยการป้องกันและปราบปรามลงโทษเพื่อเป็น

แนวทางไม่ให้บุคคลอื่นเลียนแบบและกระทำเป็นแบบอย่าง แม้โทษความผิดจะหนัก แต่ผู้กระทำผิดหาได้เกรงและกลัวต่อความผิดนั้น ช้ำยังมีเหตุการณ์ความรุนแรงทวีมากขึ้น แต่ศาลยุติธรรมมีแนวความคิดมุ่งเน้นเพียงคำตัดสินของตุลาการ ดังนั้น การบริหารจัดการแบบดั้งเดิมของศาลยุติธรรมที่เป็นการบริหารแบบปิดหรือแบบเอกเทศเพื่อให้เกิดความเที่ยงธรรมอาจไม่สามารถรองรับกับบริบททางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงและมีความซับซ้อนในปัจจุบัน ลาจิต ไชยอนงค์ (2556, หน้า 236) ได้กล่าวว่า “ศาลยุติธรรมยังขาดการบริหารจัดการที่เป็นมืออาชีพ เพราะผู้บริหารศาล ส่วนใหญ่มักมีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านกฎหมาย ขาดความรู้ความเชี่ยวชาญในสหวิทยาการ โดยเฉพาะด้านการบริหารจัดการ” การปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการคดีให้มีความทันสมัย เชื่อมโยงเครือข่ายกับฝ่ายต่างๆ ได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำอาจเป็นหนทางที่จะช่วยให้การทำงานของศาลยุติธรรมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสามารถร่วมช่วยแก้ปัญหาสังคมได้ การวิจัยนี้ มุ่งศึกษาปัญหาสำคัญในการบริหารจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในปัจจุบัน โดยยึดตัวแบบของการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่เป็นหลักในการศึกษาและสำรวจเพื่อค้นหาปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้ศาลยุติธรรมไม่สามารถดำเนินการเพื่อปัญหาดังกล่าวลงได้ และจากการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานที่ได้นี้จะเป็แนวทางให้ผู้วิจัยพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความมั่นคงของศาลยุติธรรมทั้งในส่วนของฝ่ายตุลาการและฝ่ายธุรการให้เป็นไปตามการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ที่เหมาะสมกลมกลืนกับการดำเนินงานของศาลยุติธรรมยุคปัจจุบัน อันจะนำไปสู่การแก้ปัญหาความมั่นคงระดับชาติ อาจถึงขั้นสูญเสียอธิปไตย ดินแดน สูญเสียชีวิต ทรัพย์สิน และเศรษฐกิจของประเทศชาติ โดยรวมนอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการคดีอื่นทั่วไปให้มีประสิทธิภาพและยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับหน่วยงานราชการอื่นต่อไปได้

สำนักงานศาลยุติธรรม โดยเขตอำนาจรับผิดชอบจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ศาลอุทธรณ์ภาค 9 ซึ่งได้รวบรวมคำพิพากษาและข้อกฎหมายนำมาวางเป็นหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย และได้จัดทำคำของบประมาณประจำปี พ.ศ. 2563-2564 ให้มีการดำเนินการจัดตั้งแผนกคดีความมั่นคง และกำหนดในแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการ 4 ปี ศาลอุทธรณ์ภาค 9 พ.ศ. 2561-2564 สำหรับปัญหาในการบริหารจัดการคดีความมั่นคง จากการศึกษาข้อมูลพบว่าสถิติคดีเพิ่มปริมาณขึ้นทุกปี ทั้งมีการเรียกร้องจากภาคประชาชนและสังคม ภายใต้อาณัติของเขตอำนาจให้สอดคล้องกับความต้องการของภาคประชาชนและสังคม ที่อยากให้ศาลปรับกระบวนการทำงาน โดยเฉพาะด้านความเชี่ยวชาญของผู้ปฏิบัติงาน ในคดีที่กำลังพิจารณาอยู่ หรือ คดีที่สำคัญครอบคลุมศาลชั้นต้นรวม 10 ศาล ซึ่งในส่วนการดำเนินคดีเกี่ยวกับคดีความมั่นคง

ในการวิจัยครั้งนี้ คดีก่อการร้ายจะเป็นความอาญาตามประมวลกฎหมายอาญาแต่มีลักษณะพิเศษจากทั่วไป เนื่องจากลักษณะการกระทำความผิดในการก่อการร้ายโดยมุ่งผลของการปฏิบัติงานและการบริหารจัดการพิพากษาคดีให้เป็นไปด้วยความสะดวก รวดเร็ว มีประสิทธิภาพและถูกต้องเป็นประโยชน์ต่อประชาชนและการอำนวยความสะดวกแก่ผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายเป็นไปอย่างโปร่งใส และตรวจสอบได้มากขึ้น (คณะทำงาน โครงการนำร่องพัฒนาระบบงานยุติธรรมชุมชน กระทรวงยุติธรรม, 2562)

การบริหารจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรม กระบวนการควรดำเนินคดีความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างต่อเนื่อง และหากยังคงดำเนินคดีเช่นเดียวกับคดีอาญาทั่วไปก็จะเกิดอุปสรรคต่อการดำเนินคดีความมั่นคง อันเนื่องจากการก่อความไม่สงบเรื้อรังในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการกระทำของผู้ก่อความไม่สงบแบบเป็นกระบวนการ ส่วนการบังคับใช้กฎหมายพิเศษ ทั้งพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 และพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 เพื่อความมั่นคง เมื่อจะดำเนินคดีที่ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งการดำเนินงานฝ่ายความมั่นคงกับการดำเนินคดีของตำรวจในการสืบสวนสอบสวน เพื่อรวบรวมพยานหลักฐานสรุปสำนวนเห็นควรสั่งฟ้อง หรือสั่งไม่ฟ้องยังไม่มีการบูรณาการข้อมูลที่ชัดเจน พนักงานสอบสวนในคดีความมั่นคงที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นรูปแบบชุดคดีความมั่นคงต้องลงพื้นที่เกิดเหตุตั้งแต่ต้นแล้วมาวิเคราะห์ร่วมกัน โดยพนักงานสอบสวนในคดีความมั่นคงต้องมีความเชี่ยวชาญศึกษาถึงจุดเด่น จุดด้อยของแต่ละคดี ฝึกอบรมที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีความมั่นคงก็มีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยต้องกำหนดให้ไม่รับสำนวนการสอบสวนในคดีอื่นนอกจากคดีความมั่นคงและควรกำหนดให้พนักงานอัยการเข้าร่วมสอบสวนในคดีความมั่นคงกับพนักงานสอบสวน ตั้งแต่ต้นจะสามารถเข้าไปกำกับ ควบคุมการรวบรวมพยานหลักฐานได้และจะเป็นประโยชน์ในการยื่นฟ้องคดีต่อศาลของพนักงานอัยการเอง และเนื่องจากในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2564; ทนาย เพิ่มพูล, 2563)

ในอดีตที่ผ่านมาประเทศไทยอาจเคยประสบปัญหาในลักษณะของการก่อการร้ายมาบ้าง แต่ประเทศไทยมิใช่ประเทศที่เป็นเป้าหมายโดยตรงของกลุ่มก่อการร้าย ซึ่งเป็นคดีความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร เนื่องจากประเทศไทยมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับประเทศต่างๆ โดยเฉพาะประเทศชาติตะวันตกที่เป็นเป้าหมายของกลุ่มการร้าย ทำให้ประเทศไทยมีความเสี่ยงที่จะเป็นเป้าหมายด้วย หากนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีเหตุการณ์ที่ถือได้ว่าเป็นการก่อการร้ายเกิดขึ้นในประเทศไทยโดยในแต่ละครั้ง ปรากฏว่าข้อเรียกร้องของกลุ่มก่อการร้ายมิได้พุ่งเป้ามาที่ประเทศไทย

แต่เป็นการยื่นข้อเรียกร้องให้ประเทศต่างๆ ที่เป็นเป้าหมายของการก่อการร้ายปฏิบัติตามแต่ก็ก่อให้เกิดผลกระทบต่อประเทศไทยอยู่ไม่น้อย ประชาชนเริ่มรู้สึกกลัวต่อภัยคุกคามดังกล่าวในเรื่องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีข่าวเกี่ยวกับการก่อการร้าย ซึ่งก่อให้เกิดความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้คนจำนวนมากในที่ต่างๆ ทั่วโลก รูปแบบของการปฏิบัติการก่อการร้ายที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น แต่สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตก็มิได้มีความร้ายแรงดังเช่นในปัจจุบัน การกระทำเกิดขึ้นได้ด้วยสาเหตุต่างๆ กัน ความรุนแรงบางอย่างเป็นผลมาจากความคิด ความเชื่อของคนในสังคมที่กระทำระหว่างกัน บางอย่างเกิดจากภาวะจิตใจที่ผิดปกติของคนในสังคม บางอย่างเป็นความรุนแรงที่กระทำระหว่างคนใกล้ชิด และบางอย่างเป็นภัยทางสังคมซึ่งพบเห็นได้บ่อยขึ้นในปัจจุบัน การกระทำอันเกิดจากความคิดความเชื่อของคนในสังคมเป็นสิ่งละเอียดอ่อน บางอย่างแฝงมากับความเชื่อในรูปแบบของค่านิยม หรือสืบทอดผ่านทางวัฒนธรรมประเพณีในแต่ละสังคม นับว่าคดีที่เกิดขึ้นดังกล่าวเป็นคดีความมั่นคงซึ่งมีความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา หรือกฎหมายอื่นเมื่อพิจารณาถึงพฤติการณ์แห่งคดีแล้วกระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือความมั่นคงในราชอาณาจักร

ดังนั้น จากความสำคัญดังที่ได้กล่าวมาแล้วผู้วิจัย ซึ่งเป็นหนึ่งในผู้ที่ทำงานในกระบวนการยุติธรรมไทยจึงมีความสนใจที่จะวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้” เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่มีความเหมาะสมที่สุดมาใช้ในการสนองนโยบายและนำมาปฏิบัติให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการที่ได้กำหนดให้มีการปรับปรุงกลไกภาคราชการมีประสิทธิภาพ โปร่งใสและก่อให้เกิดความเชื่อมั่น ศรัทธาต่อการทำงานเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะเอื้อต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมให้พร้อมที่จะรองรับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและนำมาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการเกี่ยวกับงานคดีอื่นๆ ของศาลทั่วราชอาณาจักร หรือหน่วยงานที่คล้ายกันในทุกพื้นที่ทั่วประเทศ อันเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินคดีความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยคาดหมายว่าผลการวิจัยที่ได้รับจะเป็นประโยชน์ต่อสำนักงานศาลยุติธรรม และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไป และเกิดประโยชน์สูงสุดกับประเทศชาติได้อย่างยั่งยืนในอนาคต

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดการคหกรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้” มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาบทบาท หน้าที่ และพันธกิจของสาขาคหกรรมที่เกี่ยวข้องกับคหกรรมใน พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการคหกรรมของ สำนักงานสาขาคหกรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
3. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการคหกรรมใน พื้นที่จังหวัดชายแดน ภาคใต้

1.4 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดการคหกรรมใน พื้นที่จังหวัดชายแดน ภาคใต้” มีขอบเขตของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการคหกรรมใน พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดปัตตานี จังหวัดนราธิวาส จังหวัดยะลา และจังหวัดสงขลา 4 อำเภอ คืออำเภอสะบ้าย้อย อำเภอจะนะ อำเภอเทพา และอำเภอนาทวี ตลอดจนศึกษาบทบาท หน้าที่ และพันธกิจขององค์กร เพื่อทราบถึงปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับการจัดการคหกรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ความสัมพันธ์ขององค์กรในการดำเนินคหกรรมในการร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานในคดี ตลอดจนผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีเกี่ยวกับความมั่นคง

งานวิจัยเล่มนี้ได้กำหนดขอบเขตพื้นที่ศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีเหตุผลในการ คัดเลือกพื้นที่ศึกษา ดังต่อไปนี้ 1. ปัจจุบันยังมีสถานการณ์เหตุความรุนแรงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง 2. ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับการดำเนินคหกรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ความสัมพันธ์ของ องค์กรในการดำเนินคหกรรม เพื่อการดำเนินคหกรรมความมั่นคงอย่างมีประสิทธิภาพ 3. บทบาท หน้าที่ และพันธกิจของสาขาคหกรรมกับการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนา ประสิทธิภาพการจัดการคหกรรมของสำนักงานสาขาคหกรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ขอบเขตผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้วิจัยทำการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholder) สำคัญประกอบด้วย ผู้บริหารศาลชั้นฎีกา ผู้พิพากษาศาลชั้นฎีกา ผู้บริหารศาลชั้นอุทธรณ์ ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ผู้บริหารสำนักงานศาลยุติธรรม ผู้บริหารศาลชั้นต้นในเขตอำนาจพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นในเขตอำนาจพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ บุคลากรสำนักงานศาลยุติธรรมในเขตอำนาจพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้บริหารสำนักงานอัยการ อัยการผู้เชี่ยวชาญด้านคดีก่อการร้าย ทหาร ตำรวจ ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีการก่อการร้าย บุคลากรที่ชำนาญวิชาชีพด้านคดีการก่อการร้าย ผู้บริหารสภานายความ นักวิชาการและผู้ที่มีส่วนได้เสียโดยตรงอื่นๆ จำนวน 21 ท่าน

2. การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัยทำการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholder) สำคัญประกอบด้วย ผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกา ผู้พิพากษาศาลชั้นอุทธรณ์ ผู้บริหารศาลชั้นต้น ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นในเขตอำนาจพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ บุคลากรสำนักงานศาลยุติธรรมในเขตอำนาจพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้บริหารสำนักงานอัยการ ทหาร ตำรวจ ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีการก่อการร้าย บุคลากรที่ชำนาญวิชาชีพด้านคดีการก่อการร้าย ผู้บริหารสภานายความ นักวิชาการและผู้ที่มีส่วนได้เสียโดยตรงอื่นๆ จำนวน 13 ท่าน

1.4.2 ขอบเขตด้านแนวคิดและทฤษฎี

การศึกษานี้ ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมอย่างรอบด้าน เพื่อนำมาสร้างเป็นความสัมพันธ์ของตัวแปร ดังต่อไปนี้

1.4.2.1 ด้านทฤษฎีโครงสร้างเชิงสถานการณ์ (Structural Contingency Theory) มีองค์ประกอบย่อยได้แก่

1. สภาพแวดล้อมด้านสังคมวัฒนธรรม
2. สภาพแวดล้อมด้านเศรษฐกิจ
3. สภาพแวดล้อมด้านกายภาพ
4. สภาพแวดล้อมด้านเทคโนโลยี
5. พลวัตและความสลับซับซ้อนของสภาพแวดล้อม

1.4.2.2 การจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM) มีองค์ประกอบย่อยได้แก่

1. การปรับเปลี่ยนการบริหารและการจัดการภาครัฐที่มุ่งความเป็นเลิศ

2. การใช้กลไกตลาดที่มุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพ
3. การจัดการแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์
4. การกระจายอำนาจ หลักความคุ้มค่า
5. การกำหนดยุทธศาสตร์ การสร้างคุณภาพและมูลค่าเพิ่ม

1.4.2.3 ธรรมาภิบาล (Good Governance) มีองค์ประกอบย่อยได้แก่

1. การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด
2. เจ้าหน้าที่ปฏิบัติมีประสิทธิภาพและความคุ้มค่า
3. การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้พัฒนาอย่างเป็นระบบ
4. การธำรงรักษาสังคมให้บรรลุเป้าหมายให้เกิดผลประโยชน์สุข
5. การอำนวยความสะดวกและมีการประเมินผลเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับทุกฝ่าย

1.4.2.3 การจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ (New Public Governance-NPG) มีองค์ประกอบย่อยได้แก่

1. รัฐศาสตร์และนโยบายสาธารณะ
2. ระบบการเมือง (Political System)
3. การกำหนดนโยบาย และการนำนโยบายไปปฏิบัติ
4. สายการบังคับบัญชา (Hierarchy)
5. ลักษณะพื้นฐานทางสังคมของการอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนในภาครัฐ (Public Sector Ethos)

1.4.2.4 การจัดการความขัดแย้งตามแนวทางสมานฉันท์ มีองค์ประกอบย่อยได้แก่

1. การบรรเทาความเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรมให้กลับคืนสู่สภาพเดิม
2. การชดเชยทดแทนมูลค่าของทรัพย์สินที่เสียหายซึ่งเป็นการเยียวยาสมานฉันท์
3. สร้างความมั่นคงปลอดภัยจากอาชญากรรม
4. การระงับข้อพิพาทและความขัดแย้งตามกระบวนการยุติธรรมเจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือ

แนวทางสมานฉันท์ในการจัดการความขัดแย้ง

5. มีองค์การหรือสถาบันทางสังคมเป็นกลไกในการสร้างความเป็นธรรมด้วยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย

1.4.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2565 - ตุลาคม พ.ศ. 2565 โดยแบ่งเป็น 2 ช่วงระยะเวลาได้แก่

1. ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ในเดือน กรกฎาคม - สิงหาคม พ.ศ. 2565
2. ผู้วิจัยทำการสนทนากลุ่มในเดือน ตุลาคม พ.ศ. 2565

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดการคติความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้” มีประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับดังต่อไปนี้

1. สามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้เพื่อปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงานคติความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. สามารถนำผลการวิจัยไปกำหนดเป็นนโยบาย เพื่อใช้ยกระดับการบริหารจัดการคติความมั่นคงในศาลสำนักงานศาลยุติธรรมให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากล
3. ได้องค์ความรู้สำหรับหน่วยงานในการนำผลการวิจัยไปขยายขอบเขต ความรู้สำหรับหน่วยงานศาลยุติธรรม หรือหน่วยงานที่คล้ายกันในทุกพื้นที่ทั่วประเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการคติความมั่นคงในราชอาณาจักรไทยให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับสังคมและประเทศชาติอย่างยั่งยืนในอนาคต

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

การศึกษาเรื่องเกี่ยวกับการจัดการคติความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีนิยามศัพท์เฉพาะ ดังต่อไปนี้

1.6.1 ศาลยุติธรรม เป็นหน่วยงานอิสระ มีฐานะเป็นนิติบุคคลเป็นหน่วยธุรการและมีเลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นผู้บังคับบัญชาขึ้นตรงต่อประธานศาลฎีกา

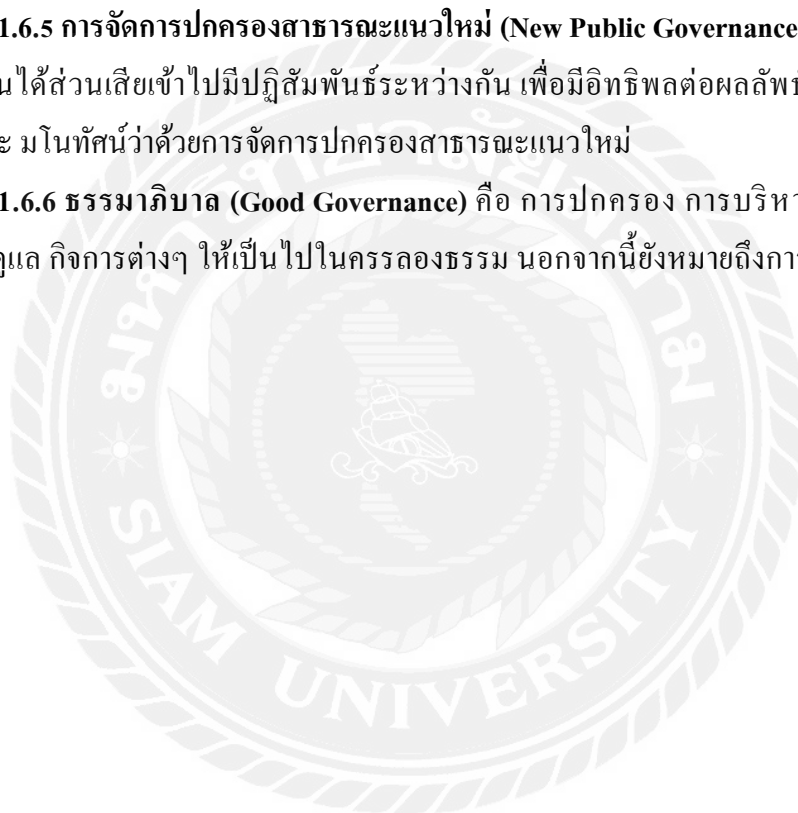
1.6.2 คติความมั่นคง หมายถึง คติที่เกิดขึ้นจากการกระทำของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงตามประมวลกฎหมายอาญาและตามกฎหมายอื่นที่บัญญัติไว้เป็นความผิด หรือเมื่อพิเคราะห์พฤติการณ์แห่งคดีแล้วกระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือความมั่นคงในราชอาณาจักร

1.6.3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึง จังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี จังหวัดนราธิวาส และ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา ที่มีเงื่อนไขความขัดแย้ง และสถานการณ์ความรุนแรงของกลุ่มผู้ก่อเหตุ อยู่ในพื้นที่ ได้แก่ อำเภอเทพา อำเภอสะบ้าย้อย อำเภोजะนะ และอำเภอนาทวี

1.6.4 การบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM) คือ การปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการภาครัฐ โดยนำหลักการเพิ่มประสิทธิภาพของระบบราชการและการปฏิบัติราชการที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศ โดยการนำเอาแนวทางหรือวิธีการบริหารงานของภาคเอกชนมาปรับใช้กับการบริหารงานภาครัฐ

1.6.5 การจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ (New Public Governance-NPG) คือ วิถีทางที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน เพื่อมีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ทางด้านนโยบายสาธารณะ มโนทัศน์ว่าด้วยการจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่

1.6.6 ธรรมาภิบาล (Good Governance) คือ การปกครอง การบริหาร การจัดการ การควบคุมดูแล กิจการต่างๆ ให้เป็นไปในครรลองธรรม นอกจากนี้ยังหมายถึงการบริหารจัดการที่ดี

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้” ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากหนังสือ บทความวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศ วารสารทางวิชาการ การประชุมวิชาการและข้อมูลออนไลน์ เพื่อค้นหาการรับรู้ความจริงมาทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย จะครอบคลุมถึงแนวคิดทฤษฎีต่างๆ อันได้แก่ ด้านทฤษฎีโครงสร้างเชิงสถานการณ์ (Structural Contingency Theory) การจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM) การจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ (New Public Governance-NPG) ธรรมาภิบาล (Good Governance) และการจัดการความขัดแย้งตามแนวทางสมานฉันท์ โดยมีเนื้อหาที่ได้ทำการเรียบเรียงมาโดยจะได้นำเสนอตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

- 2.1 บทบาท หน้าที่ และพันธกิจด้านความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
- 2.2 ทฤษฎีโครงสร้างเชิงสถานการณ์ (Structural Contingency Theory)
- 2.3 แนวคิดทฤษฎีการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM)
- 2.4 แนวคิดทฤษฎีการจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ (New Public Governance-NPG)
- 2.5 แนวคิดเกี่ยวกับธรรมาภิบาล (Good Governance)
- 2.6 แนวคิดทฤษฎีการจัดการความขัดแย้งตามแนวทางสมานฉันท์
- 2.7 กรอบแนวคิดการวิจัยเชิงคุณภาพ

2.1 บทบาท หน้าที่ และพันธกิจด้านความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ศาลยุติธรรมเป็นส่วนสำคัญในการดำเนินกระบวนการยุติธรรม และนำความผาสุกให้แก่ประชาชนและเป็นกลไกสำคัญของรัฐในการสร้างความเป็นธรรมและความสงบเรียบร้อย ในการปฏิรูปด้านนี้ต้องมีการกำหนดการดำเนินงานในทุกขั้นตอนที่ชัดเจน เพื่อให้ประชาชนได้รับความยุติธรรมโดยสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น ทั้งนี้ กระบวนการยุติธรรมต้องมีคุณภาพ น่าเชื่อถือ จึงจะสร้างความเป็นธรรมได้อย่างยั่งยืน แต่การที่ภาครัฐจะปรับปรุงคุณภาพกระบวนการยุติธรรมให้มีสมรรถนะเท่าทันกับความซับซ้อนของสังคมโลกได้นั้นต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานให้สามารถคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ตรงกับความเป็นจริง แต่ยังคงปรากฏข้อวิพากษ์วิจารณ์ว่าการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมมีปัญหาอุปสรรคในความเหลื่อมล้ำใน

การบังคับใช้กฎหมาย และความถูกต้องของการดำเนินคดีอยู่ตลอดเวลา สะท้อนให้เห็นความไม่เชื่อมั่นของประชาชนต่อศาลยุติธรรม ด้วยเหตุดังกล่าวรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 จึงกำหนดให้การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมเป็นภารกิจสำคัญให้เป็นภารกิจของสถาปนิกรูปแห่งชาติประเทศให้เป็นไปได้ด้วยความต่อเนื่อง เพื่อจัดระเบียบและสร้างความเข้มแข็งแก่การปกครองประเทศขึ้นใหม่ เช่น มาตรา 53 กำหนดให้ รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามและบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด มาตรา 68 รัฐพึงจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ และให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควรและมีมาตรการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ของรัฐในศาลยุติธรรมอำนวยความสะดวกให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยเคร่งครัด ปราศจากการแทรกแซงหรือครอบงำใดๆ รวมทั้งให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายที่จำเป็นและเหมาะสมแก่ผู้ยากไร้หรือผู้ด้อยโอกาสในการเข้าถึงในทุกชั้นศาล อันได้แก่ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกา มาตรา 258 ให้ดำเนินการปฏิรูปประเทศ ให้เกิดผลในด้านกระบวนการยุติธรรมให้มีการกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมที่ชัดเจนเพื่อให้ประชาชนได้รับความยุติธรรมโดยไม่ล่าช้า และให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ รวมตลอดทั้งการสร้างกลไกเพื่อให้มีการบังคับการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมในสังคม (สำนักงานศาลอุทธรณ์, 2562; กฤตวิษณุ ปีม์ไพบูลย์, 2560)

การก่อความไม่สงบหรือการก่อการร้ายในชายแดนภาคใต้อยู่ตลอดเวลา คือยังมีความคิดของคนกลุ่มหนึ่งในระดับหนึ่งที่ยากจะแยกตัวไปอยู่ต่างหากเป็นอีกรัฐหนึ่ง หรือเป็นอะไรอีกอย่างหนึ่งตามแต่จะเรียกชื่อนั้นเป็นกลุ่มคนที่มีความคิดแยกแปลกออกไปจะมองไปคนละทาง หรือมองคนละมุม ไม่ว่าจะด้วยความเชื่อทางศาสนา ลัทธิ หรือกลุ่มบุคคลที่ขัดแย้งกันอย่างต่อเนื่อง ส่งผลมาจนถึงปัจจุบันและยิ่งจะทวีความรุนแรงขึ้น จึงทำให้เกิดความหวาดระแวงไม่ไว้ใจซึ่งกันไม่ว่าจะเป็นคนไทยพุทธ คนไทยมุสลิม และคนไทยเชื้อสายจีน ซึ่งแต่เดิมคนที่นับถือศาสนาอิสลามและศาสนาพุทธดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติสุขมาโดยตลอด มีการติดต่อสัมพันธ์กันไปมาหาสู่กันเป็นประจำ ความขัดแย้งที่รุนแรงนั้นเกิดจากระบบราชการมากกว่าเป็นเรื่องความขัดแย้งระหว่างศาสนาด้วยกันเอง เกิดจากการเลือกปฏิบัติ หรือการปฏิบัติไม่ทั่วถึงโดยคำนึงถึงเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา เป็นสำคัญ จึงส่งผลให้เกิดมีกลุ่มที่มีความกดดันและเกลียดชังระบบราชการ หรือรัฐบาลอยากจะแยกตัวเป็นอิสระหรือรัฐอิสระหรือเรียกชื่ออย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้เพราะนับตั้งแต่เหตุการณ์ในปี พ.ศ. 2547 คือ เหตุการณ์ปล้นปืนจากกองพันทหารพัฒนาที่ 4 ค่ายกรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ หรือค่ายปิเหล็ง ตำบลมะรือโบออก อำเภोजะเอยีร์ จังหวัดนราธิวาส และผู้ก่อการร้ายในในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ได้มีการทำร้ายราษฎรทั้งไทยพุทธ ไทยมุสลิม และ

พระสงฆ์ โดยมาตรการ หรือนโยบายของรัฐบาลที่จะดำเนินงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้จะต้องมีความชัดเจน เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือส่วนราชการต่างๆ จะต้องมีความจริงใจ เต็มใจที่จะดำเนินการแก้ไขปัญหาคความรุนแรง หรือการก่อความไม่สงบเพื่อให้เกิดสันติสุขกลับคืนมาสู่พื้นที่โดยเร็ว เพราะระยะเวลาที่ผ่านมาประชาชนในภาคใต้บางส่วน ยังไม่ไว้วางใจเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือการดำเนินงานของรัฐบาลที่จะให้ความสำคัญกับผู้นำชุมชน หรือผู้นำท้องถิ่นหรือผู้นำทางศาสนา เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์กรบริหารส่วนตำบล โต๊ะอิหม่าม โต๊ะครู และบุคคลเป็นที่นับถือของแหล่งนั้นหรืออาจเป็นไปได้ว่าในเวลาที่ผ่านมา มีเจ้าหน้าที่ของรัฐบางส่วนได้ออกมาพูดในลักษณะที่ทำให้คนภาคใต้บางกลุ่มได้รับความเสียหาย หรือเกิดความขุ่นเคืองไม่พอใจในทำนองว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้นำทางศาสนา และประชาชนในการแจ้งเบาะแสและข่าวความเคลื่อนไหวของผู้ก่อความไม่สงบ การที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขได้นั้นคนไทยทั้งประเทศควรเรียนรู้ในสิ่งที่ถูกต้องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ และความเป็นมาของภาคใต้ ต้องเข้าใจถึงวิถีชีวิตของคนไทยมุสลิม ไทยพุทธ คนไทยเชื้อสายจีน และคนไทยเชื้อสายต่างๆ ในเรื่องของความเชื่อ ความเป็นอยู่ เพื่อจะไม่เกิดมุมมอง หรืออคติในทางลบของคนในภาคใต้กลุ่มนี้ต่อไป (นายเพิ่มพูล, 2563; นูรี มูเซะ, 2557)

สำหรับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในกระบวนการยุติธรรมมีความพยายามปรับเปลี่ยนกระบวนการทศน์การอำนวยความยุติธรรมภายใต้แนวคิดและหลักการเรื่องความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ หรือกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) ซึ่งเป็นการอำนวยความยุติธรรมที่มีการคำนึงถึงเหยื่อ หรือผู้เสียหายและมีการดึงชุมชนเข้ามามีส่วนรับรู้และร่วมกันแก้ไขเยียวยาผู้เสียหาย หรือเหยื่อ โดยมีวัตถุประสงค์หลักที่ต้องการฟื้นฟูความเสียหาย หรือผลกระทบจากการกระทำที่ทำให้ทุกฝ่ายได้รับผลร้ายซึ่งรวมทั้งผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม ผู้กระทำผิดและชุมชนโดยมุ่งเน้นให้เกิดการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้น การแก้ไขฟื้นฟูและนำทุกฝ่ายกลับเข้าสู่สังคมและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและสมานฉันท์ (ต่วนนูรีซันน์ สุริยะ, 2561)

การดำเนินการกิจของศาลยุติธรรมจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ไม่มากนัก เพราะส่วนใหญ่กระบวนการยุติธรรมกระแสหลักจะเกี่ยวข้องกับตำรวจและอัยการมากกว่า ด้วยเหตุนี้เองศาลยุติธรรมจึงต้องมีการอาศัยความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ซึ่งเป็นกระบวนการทศน์ในกระบวนการยุติธรรมแบบใหม่ เพราะกระบวนการและแนวทางการปฏิบัติมาใช้มักตอบสนองความต้องการของประชาชน ผู้รับบริการหรือผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เห็น ได้ชัดเจน (นายเพิ่มพูล, 2561) ทั้งในเรื่องการเยียวยาและการให้ความสำคัญแก่ผู้เสียหายและเข้าถึงชุมชนที่ตกเป็นเหยื่อมากกว่าการให้คุณค่าในเรื่องของการลงโทษผู้กระทำผิด โดยกระบวนการทั้งหลายเหล่านี้จะทำให้มีการยกระดับ

ความสำคัญของผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรม เป็นการเรียกร้องให้ผู้กระทำความผิดรับผิดชอบ ต่อความเสียหายที่ได้กระทำขึ้นเหล่านั้นการนำกระบวนการทศน์ที่เป็นกระบวนการความยุติธรรมเชิง สมานฉันท์จึงต้องมีการสร้างความตระหนักต่อผลกระทบที่เกิดจากการกระทำผิดโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ที่มีต่อผู้เสียหาย โดยในศาลยุติธรรมที่เกี่ยวข้องต้องมีการบูรณาการร่วมกันสร้างแผนความ รับผิดชอบและข้อตกลงในลักษณะป้องกันหรือเกิดทางเลือกในการแก้ไขปัญหาเพื่อนำไปสู่ความ สมานฉันท์ของสังคมอย่างแท้จริง

2.2 ทฤษฎีโครงสร้างเชิงสถานการณ์ (Structural Contingency Theory)

การพัฒนาการจัดการในศาลชั้นอุทธรณ์ การเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นทุกสถานที่และ ทุกสมัย ซึ่งมีทั้งที่เกิดขึ้นเองตามกระบวนการของวิวัฒนาการอันเป็นการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ และการเปลี่ยนแปลงโดยการวางแผนอย่างมีระบบที่กระทำให้เกิดขึ้นองค์กรก็เช่นเดียวกันไม่อาจจะ หลีกเลี่ยงสภาวะการเปลี่ยนแปลงได้ขององค์กรรัฐ การเปลี่ยนแปลงมักเกิดในสภาวะที่ถูก ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมของประเทศ โดยเฉพาะในช่วง ของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและกระแสการผ่อนคลายการควบคุมศาลชั้นอุทธรณ์ก็ เช่นเดียวกันเป็นรูปแบบของกระบวนการหนึ่งที่น่าไปสู่การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างด้านต่างๆ ในองค์กรอย่างมากไม่ว่าจะเป็นด้านการบริหาร ด้านการเงินหรืองานบุคคล การเปลี่ยนแปลงเป็น เรื่องที่เกิดขึ้นทุกสถานที่และทุกสมัย (จุมพล ชื่นจิตต์ศิริ, 2560)

การเปลี่ยนแปลงมีความหมายตรงกับการปรับปรุง หมายถึง การเปลี่ยนแปลงรูปแบบ ลักษณะหรือเนื้อหาสาระให้แตกต่างไปจากเดิม หรือต่างไปจากที่ควรจะเป็นการเปลี่ยนแปลงว่าเป็น กระบวนการปรับปรุงสภาพขององค์กรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพที่มีจุดเน้นอยู่ที่การเปลี่ยนแปลง โครงสร้างอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบและการติดต่อสื่อสารระหว่างสายงานหลัก การ เปลี่ยนแปลงเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของ สิ่งแวดล้อม แล้วทำให้องค์กรต้องเปลี่ยนแปลงเพื่อทำให้การบริหารบรรลุเป้าหมายของการ ปฏิบัติงานตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมในลักษณะของระบบจะเป็นระบบย่อย ต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์ต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับระบบหนึ่ง ย่อมก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในระบบอื่นๆ ด้วย

2.2.1 แนวคิดทฤษฎีการบริหารเชิงสถานการณ์ (Contingency Theory)

แนวคิดทฤษฎีการบริหารเชิงสถานการณ์ (Contingency Theory) เป็นแนวคิดทางด้านการ บริหารจัดการที่ผู้บริหารจะปฏิบัติซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์ หรือเป็นทางเลือกในการกำหนด

โครงสร้างและระบบควบคุมองค์กร โดยขึ้นอยู่กับสถานการณ์และลักษณะของสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลกระทบต่อการทำงาน หรือเป็นวิธีการที่กล่าวถึงองค์กรที่มีลักษณะแตกต่างกัน ซึ่งต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่แตกต่างกันและต้องใช้วิธีการบริหารจัดการที่แตกต่างกันด้วย โดยในปี 1967 Fred E. Fiedler หรือ Fred Edward Fiedler ได้เสนอว่าในการบริหารเชิงสถานการณ์ (Situational Management Theory) หรือทฤษฎีอุปบัติการณ์ (Contingency Theory) ที่ขึ้นอยู่กับในเชิงสภาพข้อเท็จจริงด้วยแนวคิดที่ว่าทางเลือกทางออกที่จะไปสู่การแก้ปัญหาทางการบริหารถือว่าไม่มีวิธีใดที่ดีที่สุด หากแต่สถานการณ์ต่างหากที่เป็นตัวกำหนดว่าควรใช้การบริหารแบบใดในสถานการณ์เช่นนั้น โดยมุมมองของการบริหารเชิงสถานการณ์จะมุ่งการปรับปรุงพฤติกรรมทางการบริหารให้เข้ากับสถานการณ์ที่มีความแตกต่างกันออกไป วิธีการศึกษาการบริหารเชิงสถานการณ์จะมุ่งการปรับปรุงพฤติกรรมทางการบริหารให้เข้ากับสถานการณ์ขององค์กรให้ได้ “วิธีการที่ดีที่สุด” เป็นสากล หรือสามารถประยุกต์ใช้ได้ภายในทุกสถานการณ์โดยต้องคำนึงถึงสถานการณ์ที่แตกต่างกันสำหรับวิธีการศึกษาการบริหารเชิงสถานการณ์จะมุ่งเน้นการกระทำที่สอดคล้องอย่างดีที่สุดกับสถานการณ์และมุ่งที่การพัฒนาทักษะทางการบริหารที่เป็นประโยชน์มากที่สุดกับการระบุงัจจยทางสถานการณ์ที่สำคัญโดยทั่วไปวิธีการศึกษาการบริหารเชิงสถานการณ์จะถูกประยุกต์ใช้บ่อยครั้งที่สุดกับหน้าที่การบริหารดังต่อไปนี้ (Boaz & Nutley, 2015; ไชยนันท์ ปัญญาศิริ และสุमितตรา เจริมพันธ์, 2563)

1. ด้านการจูงใจโดยมีความเชื่อว่าพฤติกรรมจะเกิดขึ้นจากการตอบสนองของบุคคลที่มีต่อสภาพแวดล้อมและไม่เชื่อว่าบุคคลเพียงแต่ตอบสนองความต้องการส่วนบุคคลเพียงอย่างเดียวเท่านั้นแต่พฤติกรรมของเราจะต้องเกิดขึ้นจากทั้งความต้องการของตัวเองและอิทธิพลทางสภาพแวดล้อม

2. ด้านการเป็นผู้นำวิธีการนี้เสนอแนะว่าผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำที่มีความยืดหยุ่น การที่มีความใจดีกับผู้อยู่ใต้การบังคับบัญชาอยู่เสมอเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ทุกคนต้องกระทำ ณ เวลาที่เหมาะสมในบางเวลาเท่านั้นผู้บริหารอาจจะต้องเผด็จการและควบคุมผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาให้มากขึ้น วิธีการเป็นผู้นำตามสถานการณ์จะต้องวิเคราะห์ปัจจัยทุกอย่างที่กำหนดว่าผู้นำควรมีพฤติกรรมอย่างไรบ้าง

3. ด้านการจัดโครงสร้างองค์กรจะขึ้นอยู่กับปัจจัยทางสถานการณ์หลายอย่างและจะต้องถูกออกแบบให้สอดคล้องกับสถานการณ์ตามพันธกิจ ซึ่งหมายความว่าโครงสร้างองค์กรต้องสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเทคโนโลยีขององค์กร เมื่อสภาพแวดล้อมยังซับซ้อนและเกิดการเปลี่ยนแปลงมากเท่าใด โครงสร้างองค์กรจะต้องมีความคล่องตัวมากขึ้นเท่านั้น เช่น โครงสร้างแบบราชการของศาลอุทธรณ์ภาค 9 จะเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่ไม่เปลี่ยนแปลงและมั่นคง

ดังนั้น โครงสร้างที่มีประสิทธิภาพจะขึ้นอยู่กับประเภทของสภาพแวดล้อมในขณะนั้น โดยอิทธิพล
 อย่างอื่นต่อโครงสร้างองค์กร คือ ประเภทของเทคโนโลยีที่ใช้

สำหรับตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบสำคัญขององค์กรที่เปลี่ยนแปลงไปตามตัวแปร
 เชิงสถานการณ์มี 10 ประการดังต่อไปนี้ (Bovaird & Loffler, 2015)

1. ระดับของการรวมอำนาจ (Degree of centralization) และจำนวนของระดับในสายการ
 บังคับบัญชาตามลำดับชั้น (Number of Levels in the Hierarchy)
2. หลักของอำนาจและอำนาจหน้าที่ในการบริหาร (Basis of Managerial Power and
 Authority) รวมทั้งระดับของความเป็นมาตรฐาน (Degree of Standardization)
3. ระดับของความชำนาญเฉพาะด้าน (Degree of Specialization) และระดับของความเป็น
 ททางการ (Degree of Formalization)
4. จำนวนของกลไกการประสานประสาน (Number of Integrating Mechanisms) และ
 ทิศทางของการติดต่อสื่อสาร (Direction of Communications)
5. การใช้บทบาทที่มีขอบเขตกว้างขวาง (Use of “Boundary-spanning Roles”) และ
 อัตราส่วนของผู้บริหารต่อบุคลากร (Ratio of Managers to Non-managers)

2.2.2 องค์ประกอบปัจจัยเชิงสถานการณ์ในทฤษฎีองค์กร

ปัจจัยเชิงสถานการณ์ได้แก่ ขนาดขององค์กร เทคโนโลยีขององค์กรและสภาพแวดล้อม
 ขององค์กรในแต่ละประเด็นนั้นทำให้องค์กรมีความไม่แน่นอนและส่งผลให้ผู้บริหารไม่อาจ
 บริหารงานได้บรรลุเป้าหมายเมื่ออิทธิพลทั้ง 3 ประเด็นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ยิ่งทำให้ต้อง
 จัดการกับความไม่แน่นอนเพิ่มมากขึ้น (Bovaird, 2015)

1. ด้านสภาพแวดล้อมขององค์กร (Environment) ประกอบด้วย (ปองศักดิ์ นันทเสน, 2564)
 - 1.1 สภาพแวดล้อมด้านสังคมวัฒนธรรม
 - 1.2 สภาพแวดล้อมด้านเศรษฐกิจ
 - 1.3 สภาพแวดล้อมด้านกายภาพ
 - 1.4 สภาพแวดล้อมด้านเทคโนโลยี
 - 1.5 สภาพแวดล้อมที่ไม่เปลี่ยนแปลงและคงที่แน่นอนนั้น
 - 1.6 สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงสูงตลอดเวลา
 - 1.7 องค์กรที่อยู่ในสภาพแวดล้อมมีสลับซับซ้อน
 - 1.8 องค์กรที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่สลับซับซ้อน

2. ด้านขนาด (Size) ขององค์กรที่มีผลต่อองค์ประกอบดังต่อไปนี้

- 2.1 ขนาดขององค์กรและโครงสร้าง
- 2.2 ขนาดขององค์กรและสายการบังคับ
- 2.3 ขนาดขององค์กรและการกระจายอำนาจ
- 2.4 ขนาดขององค์กรและการทำให้เป็นทางการ
- 2.5 ขนาดขององค์กรและจำนวนผู้บริหาร
- 2.6 ขนาดขององค์กรและการออกแบบขององค์กร

3. ด้านเทคโนโลยี (Technology) เป็นเครื่องมือและความรู้ที่สำคัญต่อการบรรลุภารกิจในระดับองค์กร เทคโนโลยีเป็นสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงองค์กร ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพต้องออกแบบให้เหมาะสมความสัมพันธ์ระหว่างเทคโนโลยีและโครงสร้างมีความสัมพันธ์กันดังต่อไปนี้ (กองสารนิเทศน์และประชาสัมพันธ์, 2563)

- 3.1 จำนวนผู้บริหารและระดับการบริหารตามสายการบังคับบัญชา
- 3.2 ขนาดของการควบคุม การผลิตต่อหน่วย และกระบวนการผลิตที่ต่อเนื่อง
- 3.3 จำนวนเจ้าหน้าที่ฝ่ายให้คำปรึกษา
- 3.4 ลักษณะโครงสร้าง

4. ผู้นำตามสถานการณ์เพราะภาวะผู้นำที่ดีอยู่ที่ความเหมาะสมระหว่างแบบของผู้นำ (Leadership Style) กับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น (Situational Demands) แบบของผู้นำเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพของคนเปลี่ยนแปลงได้ยากแทนที่จะพยายามหาวิธีการฝึกอบรมให้ผู้บริหารเปลี่ยนรูปแบบจากการเน้นงานไปเน้นคนหรือจากเน้นคนไปเน้นงานควรที่จะหาสถานการณ์ที่ “ลงตัว” กับรูปแบบของผู้นำจะทำให้เกิดการใช้รูปแบบภาวะผู้นำซึ่งเป็นบุคลิกภาพของผู้บริหารที่ติดตัวอย่างถาวรได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด สำหรับภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ในการบริหารระดับสูงของศาสตร์สามารถสร้างภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ได้โดยแบ่งได้ ดังต่อไปนี้ (ชนรัตน์ ทั้งทอง, 2563)

4.1 แนวคิดเชิงกลยุทธ์ (Strategic Approach) ประกอบด้วย 1. ความคิดในมุมมองขององค์กรรวมและความคิดในเชิงบริบท 2. การปรับเปลี่ยนแปลงกระบวนการทัศน์และการคิดล่วงหน้า 3. การมีวิสัยทัศน์ (Vision) และพันธกิจ (Mission) 4. การมีความคิดในเชิงบูรณาการและความคิดนอกกรอบ 5. การวางแผนทางเลือกและการบริหารความเสี่ยง

4.2 แนวคิดด้านมนุษย์เป็นสินทรัพย์ (Human Asset Approach) เพราะปัจจุบันองค์กรมองมนุษย์เป็นสินทรัพย์และเช่นกันในแง่มุมมองของผู้บริหารระดับสูงจะมองมนุษย์เป็นทุนโดยมีชื่อเรียกว่า “ทุนมนุษย์” (Human Capital) ซึ่งเกิดขึ้นจากแนวทางเศรษฐศาสตร์ที่ไม่ได้มองทุนเป็น

แต่เพียงตัวเงินอย่างเดียวแต่จำแนกทุนของออกเป็นหลายลักษณะ เช่น ทุนธรรมชาติและทุนทางสังคม เป็นต้น

4.3 แนวคิดความเชี่ยวชาญ (Expertise Approach) เพราะผู้บริหารระดับสูงที่มีความเชี่ยวชาญเพราะว่ามีการสั่งสมมาจากงานอาชีพ ทำให้เกิดความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเฉพาะทาง และทำให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมสามารถนำองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผล ดังต่อไปนี้ 1. ความรู้เชิงเทคนิค วิชาการ หรือการจัดการ 2. แรงจูงใจที่จะเรียนรู้เพิ่มขึ้น 3. ใช้ความรู้ที่ในในงานที่ได้รับมอบหมาย 4. สอนความรู้ให้กับบุคคลอื่นด้วย

4.4 แนวคิดการสกัดกั้น (Box Approach) เกิดขึ้นเมื่อองค์กรเพิ่มคุณค่าให้การสื่อสาร การดูแลและการควบคุมอย่างใกล้ชิด การตรวจสอบด้านการเงิน การสร้างกฎเกณฑ์ วิธีการดำเนินการและการสร้างคุณค่าสำหรับผลการปฏิบัติงานของบุคลากรทั้งหมด โดยสิ่งต่างๆ ที่ต้องเป็นรูปแบบเดียวกันโดยปัจจัยสถานการณ์ที่ทำให้เกิดความพึงพอใจแก่ลูกค้าและบุคลากร โดยมีแนวคิดการสกัดกั้น คือ การออกข้อบังคับหรือกฎเกณฑ์ต่างๆ เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม เป็นต้น

4.5 ตัวแทนการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ผู้บริหารระดับสูงจะเป็นบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงหรือรับหน้าที่ในการจัดการกระบวนการเปลี่ยนแปลงภายในองค์กร โดยที่ตัวแทนการเปลี่ยนแปลงอาจเป็นบุคคลจากภายใน หรือผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกองค์กร โดยมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงทั้งสภาพแวดล้อมในการทำงาน ระบบการทำงาน กฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับต่างๆ ในการทำงานให้มีการพัฒนาขึ้นจนเป็นเลิศได้

5. การประยุกต์ทฤษฎีการบริหารเชิงสถานการณ์กับการตัดสินใจ (Decision Making) หมายถึง กระบวนการในการคัดเลือกเพื่อการปฏิบัติที่มีทางเลือกอยู่หลายทางและผลลัพธ์มีความแตกต่างกัน ในการตัดสินใจนี้จะมีขั้นตอนที่เริ่มต้นจากการที่ได้ตระหนักถึงปัญหาและขั้นตอนสุดท้ายจะนำไปสู่การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล โดยมีกระบวนการตัดสินใจ (Decision Making Process) ประกอบด้วย (Entwistle & Martin, 2015)

5.1 การระบุและวิเคราะห์ปัญหา (Identify and Analyze the Problem) โดยต้องเข้าใจปัญหา วิเคราะห์ขอบเขตและลักษณะก่อนที่จะแก้ปัญหาได้แก่ 1. รู้ปัญหาว่าจะวิกฤตหรือไม่ 2. รู้สาเหตุของปัญหา 3. รู้ระดับความรุนแรงหรือความสำคัญของปัญหา

5.2 การระบุวัตถุประสงค์ (Setting Objectives) ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้ 1. รู้สภาพอนาคตที่ต้องการหรือจุดมุ่งหมายที่ต้องการ 2. รู้ขอบเขตของอนาคตหรือเป้าหมายปริมาณคุณภาพและเวลา

5.3 การค้นหาทางเลือกในการแก้ปัญหา (Generate Alternative Solutions) ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้ 1. รู้วิธีการในการแก้ปัญหามากกว่า 1 วิธีการ 2. รู้รายละเอียดต่างๆ ของแต่ละวิธีการ

5.4 การวิเคราะห์เปรียบเทียบและจัดลำดับทางเลือก (Assess and Prioritize Alternative) ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้ 1. วิเคราะห์เปรียบเทียบความเป็นไปได้ระหว่างทางเลือก 2. จัดลำดับทางเลือก

5.5 การตัดสินใจเลือกทางที่ดีที่สุด (Choose the Optimal Means) ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้ 1. เลือกทางเลือกที่ดีที่สุด 2. การสั่งการให้มีกรจัดทำแผนในรายละเอียด 3. การดำเนินการตามแผน

นอกจากนั้นแล้วแนวคิดทฤษฎีเชิงสถานการณ์ยังเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ปกติที่จะใช้ตัวแบบ 1 ความพึงพอใจนิยมหากการค้นหาลำดับทางเลือกเป็นไปได้ยากจึงใช้ความเป็นมนุษย์องค์กร (Organization Man) เลือกทางเลือกแค่เพียงระดับความพึงพอใจธรรมดาแทนที่ความพึงพอใจสูงสุด (Optimizing) หรือในส่วนเพิ่มนิยม (Instrumentalism) ซึ่งเป็นการใช้ผลการตัดสินใจที่มีมาก่อนการตัดสินใจพื้นฐานมาเป็นพื้นฐานของการตัดสินใจใหม่โดยเปลี่ยนแปลงเฉพาะที่สำคัญหรือส่วนที่ควรจะเพิ่มจะลดรวมทั้งการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า (Garbage-can or Non Programmed Decision) สำหรับสถานการณ์ย่อยที่เกิดขึ้น โดยบังเอิญไม่ใช่เป็นสถานการณ์ที่มีผลสำคัญมากต่อองค์กร หรือจะกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องอาจไม่ใช่เป้าหมายขององค์กร

ข้อดีของทฤษฎีการบริหารเชิงสถานการณ์ (Ewalt, 2011) มีดังนี้

1. ระบุสถานการณ์หลักได้และโต้แย้งกับหลักสากลของการจัดการ โดยให้แง่คิดในรูปแบบที่ว่า “ไม่มีวิธีการแบบใดที่ดีที่สุด”

2. ให้แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง เพราะว่าการเปลี่ยนแปลงใดไปเล็กน้อยเกี่ยวกับองค์ประกอบหนึ่งย่อมมีผลกระทบต่อระบบโดยทั่วไปและให้การสะท้อนภาพที่แท้จริงต่อผู้บริหารว่างานของการบริหารนั้นมีความซับซ้อน การจะหาคำตอบใดๆ แบบง่ายๆ คงจะเป็นไปไม่ได้

ข้อเสียของทฤษฎีการบริหารเชิงสถานการณ์ มีดังนี้

1. สถานการณ์วิกฤตทั้งหมดไม่สามารถถูกระบุออกมาได้และทฤษฎีอาจไม่สามารถประยุกต์ใช้ได้กับประเด็นปัญหาด้านการจัดการได้ทั้งหมด

2. ทำให้เกิดความเข้าใจผิดว่าการที่จะตัดสินใจในปัญหาต่างๆ เล็กๆ น้อยๆ เป็นอย่างดีแล้วจะทำให้การบริหารงานทั้งหมดดีไปเอง โดยทฤษฎีสถานการณ์ทำให้มองดูเหมือนว่าเป็นเรื่องไม่มีคุณค่ามาเกี่ยวข้อง

ดังนั้นแนวคิดหลักจึงประกอบด้วย

1. สถานการณ์ต่างๆ มีอิทธิพลต่อกลยุทธ์ โครงสร้างและกระบวนการซึ่งมีผลต่อการปฏิบัติงานที่สูงและมีแนวทางมากกว่า 1 วิธี ที่จะทำให้ถึงเป้าหมายได้

2. ผู้บริหารควรปรับตัวขององค์กรให้สอดคล้องกับสถานการณ์

สรุปได้ว่าทฤษฎีโครงสร้างเชิงสถานการณ์พัฒนาโดยต่อยอดบนหลักการของความไม่แน่นอนในสภาพแวดล้อมที่องค์กรต้องเผชิญและถือว่าความไม่แน่นอนเหล่านี้เป็นตัวแปรที่องค์กรยากที่จะควบคุม หรือทำนายได้ ในการรับมือกับความไม่แน่นอนในสภาพแวดล้อมองค์กรเป็นรากฐานที่ทำให้นักทฤษฎีองค์กร พัฒนาทฤษฎีโครงสร้างตามสถานการณ์ขึ้นมา ซึ่งยังคงเป็นแนวคิดกระแสหลักในการออกแบบ โครงสร้างและวิเคราะห์องค์กรจนถึงยุคปัจจุบันนักทฤษฎีโครงสร้างตามสถานการณ์ นำเสนอแนวคิดใหม่ที่ว่าโครงสร้างองค์กรที่ดีที่สุดขึ้นอยู่กับ “สถานการณ์” เฉพาะในมิติต่างๆ ที่เผชิญอยู่ หรือเป็นอยู่ในเวลานั้น โดยปกติแล้วองค์กรจะอยู่ภายใต้เงื่อนไขของสถานการณ์ที่กำหนดโดยขนาดขององค์กร กลยุทธ์ที่ใช้ปรับทางสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยีที่ใช้ในการประกอบการ ตัวแปรพื้นฐานเหล่านี้ถือเป็นตัวกำหนดโครงสร้างและกิจกรรมการบริหารจัดการในองค์กรว่าจะออกมาเป็นแบบไหนและเมื่อไหร่ก็ตามที่เกิดความไม่สอดคล้องเหมาะสมระหว่างปัจจัยเชิงสถานการณ์เหล่านี้กับโครงสร้างขององค์กรที่เป็นอยู่ก็จะส่งผลให้ผลการดำเนินงานขององค์กรลดลงยิ่งไปกว่านั้น องค์กรควรต้องมีการเฝ้าจับตามองความเปลี่ยนแปลงของตัวแปรเชิงสถานการณ์เหล่านี้อย่างสม่ำเสมอว่าโครงสร้างองค์กรที่เป็นอยู่ ยังคงมีความสอดคล้องกันหรือไม่ ถ้าพบว่าเริ่มจะไปด้วยกันไม่ได้ หรือไม่ลงตัวกัน ก็จำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนโครงสร้างใหม่ให้กลับมาสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของตัวแปรในมิติต่างๆ อย่างทันทั่วทั้งที่ สิ่งที่เป็นหัวใจสำคัญของทฤษฎีนี้คือการรักษาสมดุลของโครงสร้างองค์กรในการปรับตัวให้เข้ากับบริบทการจัดการ

2.3 แนวคิด ทฤษฎีการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM)

Osborne & Gaebler ได้นำเสนอแนวคิดทางด้านการจัดการ (Management) เพื่อการปรับรื้อระบบการบริการงานของภาครัฐจากที่เคยเป็นรัฐบาลแบบองค์กรราชการ (Bureaucratic Government) มาเป็นรัฐบาลเชิงประกอบการ (Entrepreneurial Government) ตามกลไกตลาดและกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์แบบใหม่ระหว่างรัฐกับประชาชนที่เป็นผู้รับบริการสาธารณะจากภาครัฐเพื่อความคาดหวังใหม่ต่อภาครัฐให้มีการปรับปรุงการบริการให้ทันสมัย สะดวกรวดเร็ว สามารถเข้าถึงบริการได้ในหลายทาง พัฒนารูปแบบการให้บริการที่ความสอดคล้องกับภารกิจบนฐานความรู้สมัยใหม่ ตลอดจนสร้างความพึงพอใจได้เทียบเคียงได้กับการดำเนินการของภาคเอกชน ในชื่อ “การจัดการภาครัฐแนวใหม่” (New Public Management: NPM) และมีชื่อเรียกที่มีความหมายใกล้เคียงกันเช่น การจัดการภาครัฐ (Public Management) การจัดการนิยม (Managerialism) “การจัดการนิยมแนวใหม่” (Neo-Managerialism) “การบริหารภาครัฐบนฐานการตลาด” (Market-Based Public Administration) “กระบวนทัศน์หลังระบบราชการ” (Post-Bureaucratic Paradigm) การ

บริหารภาครัฐด้วยการปรับรูป (Reinventing Government) หรือ “รัฐบาลผู้ประกอบการ” (Entrepreneurial Government) เป็นต้น

2.3.1 นิยามและความหมายของการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM)

Hood (1991, pp. 3-5) อธิบายว่า NPM หมายถึง ชุดของหลักการกว้างๆ ซึ่งมีอิทธิพลต่อนโยบายการปฏิรูประบบราชการของประเทศในกลุ่มองค์กรความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Cooperation and Development: OECD) โดยมีหลักการสำคัญคือ การจัดการอย่างมืออาชีพเน้นการปฏิบัติ การวัดผลงานอย่างมีมาตรฐานชัดเจน การควบคุมที่ผลลัพธ์ เน้นการแข่งขัน การประหยัด เป็นต้น

Cope, Leishman, & Starie (1997, p. 448) อธิบายว่า NPM หมายถึง การจัดการสาธารณะที่มาพร้อมกับโลกาภิวัตน์ สะท้อนหลักการสองอย่าง คือ 1. การจัดเส้นแบ่ง หรือสลาย ข้อแตกต่างระหว่างการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน และ 2. การนำวิธีการทำงานของภาคธุรกิจเอกชนไปใช้ปรับกับการปฏิบัติภารกิจในภาครัฐเพื่อลดการทำงานที่ยืดติดกับกฎระเบียบและเน้นที่การให้ความสำคัญกับผลลัพธ์มากขึ้น Smelser & Bates (2001, p. 12553) ระบุว่า การจัดการภาครัฐแนวใหม่ (NPM) เป็นคำศัพท์ที่กำหนดขึ้นเพื่อแสดงให้เห็นถึง “ความใหม่” ของแนวคิดในการบริหารภาครัฐที่เน้นความสำคัญของการจัดการและวิศวกรรมการผลิตในการบริการภาครัฐ โดยมีความเชื่อมโยงกับหลักเหตุผลทางเศรษฐศาสตร์

Behn (2001, p. 26) อธิบายว่า NPM หมายถึง ชุดของยุทธวิธี (Tactics) และยุทธศาสตร์ (Strategy) ที่มีมุ่งแก้ไขความไร้ประสิทธิภาพที่ฝังรากลึกในตัวแบบการบริหารภาครัฐแบบดั้งเดิม และเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงานของภาครัฐ

Peters (2001, p. 3) อธิบายว่า NPM หมายถึง แนวทางการปฏิรูประบบการบริหารภาครัฐเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพ ตามแนวทางที่เน้นการมีส่วนร่วม การจัดการที่ยืดหยุ่นและคล่องตัว การลดกฎระเบียบภายในและการใช้กลไกตลาดภายนอก

Pfiffner (2004, p. 3) อธิบายว่า NPM หมายถึง การจัดการสาธารณะที่เลือกใช้กลไกตลาดเข้ามาแทนที่ระบบราชการแบบดั้งเดิม เป็นการเปลี่ยนย้ายหน้าที่ของภาครัฐที่เคยรับผิดชอบปฏิบัติ โดยระบบราชการเชิงเดี่ยวขนาดใหญ่มาเป็นการทำงานรับผิดชอบ โดยองค์กรราชการที่แตกตัวออกมาเป็นขนาดเล็ก แต่มีความคล่องตัวในการทำงานและการประสานงาน จึงเป็นแก่นแท้ของ NPM ว่าหมายถึง ชุดของความคิดและแนวทางปฏิบัติในการบริหารกิจการสาธารณะสมัยใหม่ที่แสวงหาคำตอบจากวิธีการจัดการของภาคเอกชนและภาคธุรกิจเพื่อมาปรับใช้กับการจัดการภารกิจ

ของภาครัฐ หรืออีกนัยหนึ่ง คือ การบริหารภาครัฐในรูปแบบภาคเอกชน (Denhardt and Denhardt, 2007 p.19)

Cristensen & Laegreid (2013, p. 1) อธิบายว่า NPM หมายถึง การปฏิรูปการจัดการให้เป็นสากลที่มีผลต่อการปฏิรูปองค์กรภาครัฐ ในด้านการปรับปรุงประสิทธิผลและประสิทธิภาพ การตอบสนองลูกค้าและผู้รับบริการ การลดค่าใช้จ่ายภาครัฐและการเพิ่มความพร้อมรับผิดทางการจัดการ

ทศพร ศิริสัมพันธ์ (2549, น. 33) อธิบายว่า NPM หมายถึง ความคิดเกี่ยวกับการปฏิรูประบบบริหารงานภาครัฐร่วมสมัยที่มีลักษณะของการผสมผสานแนวความคิดเศรษฐศาสตร์แบบเหตุผลนิยมกับการจัดการสมัยใหม่ เพื่อสร้างความคล่องตัวในการบริหารก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาผลการดำเนินงาน มุ่งเน้นให้ความสำคัญในเรื่องประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความคุ้มค่าของการให้บริการสาธารณะ

เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ (2556, น. 7) กล่าวถึง NPM ว่า ในเชิงทฤษฎี หมายถึง ความรู้ แนวคิด และทฤษฎี หลักการ แนวทาง กระบวนทัศน์ ชุดของนวัตกรรม สาขาวิชา ที่มีพื้นฐานมาจากเศรษฐศาสตร์และการจัดการ มีเป้าหมายเพื่อการปฏิรูประบบการจัดการภาครัฐให้เกิดการแข่งขัน ความประหยัด มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนและมีความพร้อมรับผิด ส่วนในเชิงปฏิบัติ NPM หมายถึง การดำเนินนโยบายสาธารณะและกิจกรรมการจัดการภาครัฐและการปฏิรูปการบริหารหรือการจัดการภาครัฐตามหลักการ แนวคิด และแนวทางหรือองค์ความรู้ด้านการจัดการภาครัฐสมัยใหม่ ซึ่งเกิดขึ้นเป็นขบวนการในประเทศต่างๆ ทั่วโลก ตั้งแต่ทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา

สรุปได้ว่า NPM หรือ การจัดการภาครัฐแนวใหม่คือ การปรับเปลี่ยนการบริหารและการจัดการภาครัฐที่มุ่งความเป็นเลิศโดยอาศัยกลไกตลาดเข้ามาปรับใช้กับระบบราชการแบบดั้งเดิม มุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพนำเอาแนวทาง เทคนิค และวิธีการของภาคธุรกิจเอกชนมาปรับใช้ในการบริหารงานภาครัฐ เช่น การจัดการแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ การกระจายอำนาจ หลักความคุ้มค่า การกำหนดยุทธศาสตร์ การสร้างคุณภาพและมูลค่าเพิ่ม ตลอดจนการเปิดให้มีการแข่งขันในการเข้ามาจัดทำบริการสาธารณะเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในฐานะที่เป็นลูกค้า โดยทั้งหมดนี้มักจะกระทำโดยใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่เป็นเครื่องมือหลักในการปฏิบัติหน้าที่ และพันธกิจต่างๆ

2.3.1.1 ฐานคติของแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่

การจัดการภาครัฐแนวใหม่ NPM ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในการบริหารราชการในประเทศไทยเป็นอย่างมากหัวใจสำคัญในการปรับใช้ให้เป็นที่ไปตาม “กลไกตลาด” เข้ามา

เป็นเป็นตัวกลางในการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรภาครัฐกับประชาชน ในลักษณะการซื้อขายระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค โดยมีฐานคติ (Assumptions) ที่อธิบายรากฐานของแนวคิดทางการจัดการภาครัฐ ดังต่อไปนี้

Kettle (2003, p. 3) กล่าวว่า การจัดการภาครัฐแนวใหม่เป็นกระบวนการปฏิรูปการจัดการภาครัฐแบบดั้งเดิมที่มีพื้นฐานหลักมาจากกฎระเบียบแบบแผนและใช้อำนาจหน้าที่ในกระบวนการขับเคลื่อนพันธกิจและนโยบายต่างๆ มาใช้หลักการตลาดและเทคนิคกลยุทธ์การแข่งขันต่างๆ ในเชิงรูปธรรมและการลงมือปฏิบัติหรือใช้วิธีการที่ใช้ความคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ ในการบรรลุเป้าหมายภารกิจสาธารณะ หรือจะถ่ายโอนการทำหน้าที่ให้กับภาคเอกชนหรือภาคส่วนอื่นๆ ให้สามารถทำภารกิจบรรลุผลได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่ากว่าการที่ภาครัฐจะลงมือทำเอง ในเชิงฐานคติการจัดการภาครัฐแนวใหม่ จะช่วยสนับสนุนให้มีการเปลี่ยนย้ายจากการบริหารสาธารณะที่ยึดโยงกับฐานของแบบแผนความเป็นระบบราชการมาสู่ความเชื่อมั่นในกลไกตลาดและแนวคิดวิธีการจัดการแบบเอกชนเพื่อก่อให้เกิดการแข่งขันเสรีที่เชื่อว่าจะนำไปสู่พัฒนาการของการบริหารงานสาธารณะ (Hood, 1995, p. 94)

การปรับใช้แนวคิด NPM ทำให้ผู้กำหนดและปฏิบัตินโยบายรัฐเริ่มแสวงหาวิธีการใหม่ๆ ในการเพิ่มผลผลิตและผลลัพธ์ตลอดจนแนวทางการส่งมอบที่วางอยู่บนมุมมองและวิถีคิดการให้เหตุผลและคุณค่าในเชิงเศรษฐศาสตร์มุ่งความสนใจไปที่การรับผิดชอบต่อประชาชนในฐานะลูกค้าผู้รับบริการและเน้นผลการปฏิบัติงานที่สามารถวัดได้เป็นรูปธรรม มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์กรตามพันธกิจให้ทันสมัยมีการปรับลดกระบวนการตลอดจนการกระจายอำนาจในการตัดสินใจและต้องกำหนดเกณฑ์ชี้วัดผลการปฏิบัติงาน (Key Performance Indicators) ที่ชัดเจนในการวัดประสิทธิผลและประสิทธิภาพในการทำงาน รวมถึงการปรับหรือโครงสร้างองค์กรและการบริหาร ทั้งหมดนี้เพื่อสนับสนุนเป้าหมายของภาครัฐในการบริหารประเทศและการส่งมอบบริการสาธารณะแก่ประชาชน (Barzelay, 2001, p. 15)

สรุปได้ว่า แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ NPM ตั้งอยู่บนสมมติฐานของความ เป็นสากลของเทคนิคและทฤษฎีการบริหารและการจัดการองค์กรที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งกับการบริหารรัฐกิจและการจัดการธุรกิจเอกชน นอกจากนี้ยังได้ประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐศาสตร์สำนักนีโอคลาสสิก (Neo-classical Economics) ทฤษฎีทางเลือกสาธารณะ (Public Choice Theory) และเศรษฐศาสตร์สถาบัน (Institutional Economics) มาใช้ในการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรภาครัฐกับประชาชน การปฏิรูประบบราชการภายใต้กระบวนการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (NPM) ได้ปรับเปลี่ยนโครงสร้างระบบราชการตามแนวคิด Bureaucracy ของ Max Weber ไป

เป็นโครงสร้างตามแบบภาคเอกชน (Private Sector-modeled Organization) ที่สามารถสร้างบริการที่มีคุณภาพดีตามที่ประชาชนผู้ใช้บริการที่ต้องการ

2.3.1.2 คุณลักษณะของการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM)

การจัดการภาครัฐแนวใหม่ NPM เป็นการให้ความสำคัญต่อทรัพยากรหรือปัจจัยนำเข้า (Inputs) และอาศัยกฎระเบียบเป็นเครื่องมือในการดำเนินงานเปลี่ยนมาเน้นที่วัตถุประสงค์และสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินงานทั้งในแง่ของผลผลิต (Outputs) ผลลัพธ์ (Outcomes) และความคุ้มค่าของเงิน (Values for Money) รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพของการให้บริการและการสร้างความพึงพอใจแก่ประชาชนผู้รับบริการ โดยได้นำเอาเทคนิควิธีการจัดการสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้มากขึ้น เช่น การสำรวจความต้องการของประชาชน การวางแผนกลยุทธ์ การจ้างเหมางาน การวัดและประเมินผลงาน การประกันคุณภาพ การรื้อปรับระบบ เป็นต้น (สุเทพ ชวลิต, 2555, น. 13)

Kettl (2000) การจัดการภาครัฐแนวใหม่ มีลักษณะสำคัญดังต่อไปนี้

1. ในสถานะที่มีฐานงบประมาณเท่าเดิมหรือน้อยลง ภาครัฐจะอย่างไรจึงจะมีทางเพิ่มหรือขยายการให้บริการประชาชนได้มากขึ้น?
2. ทำอย่างไรภาครัฐจึงจะสามารถใช้แรงจูงใจในเชิงการตลาดเข้ามาจัดการกับปัญหาความล่าช้าที่ฝังแน่นอยู่กับระบบราชการได้? และทำอย่างไรจึงจะสามารถใช้กลยุทธ์ทางการตลาดที่จะสามารถเปลี่ยนแปลงวิธีคิดและพฤติกรรมของบุคลากรให้ก้าวพ้นกับดักการควบคุมบังคับบัญชาของระบบราชการแบบเก่า?
3. จะทำอย่างไรภาครัฐจึงจะสามารถใช้กลไกทางการตลาดในการสร้างสรรค์และนำเสนอทางเลือกในการให้บริการที่มากขึ้นต่อพลเมืองของรัฐและการผลักดันให้บุคลากรภาครัฐมีความตระหนักถึงความสำคัญของการให้บริการประชาชนให้มากกว่าเดิม?
4. ภาครัฐจะทำให้โครงการหรือแผนงานสาธารณะต่างๆ ปรับตัวไปในเชิงการตอบรับต่อพลวัตรของสภาพแวดล้อมและความต้องการของประชาชนได้อย่างไร? จะมีวิธีการอย่างไรที่จะกระจายอำนาจให้บุคลากรของรัฐเกิดแรงจูงใจที่จะคิดแก้ไขปัญหาต่างๆ ในการให้บริการประชาชน?
5. ภาครัฐจะมีแนวทางอย่างไรในการพัฒนาขีดความสามารถในเชิงการปรับเปลี่ยนและติดตามผลนโยบาย? และจะแยกแยะบทบาทของตนเองอย่างไรในฐานะที่เป็นผู้ว่าจ้างหรือผู้จัดซื้อจัดจ้างกับในฐานะของผู้ส่งมอบบริการ?
6. ทำอย่างไรภาครัฐจึงจะมุ่งความสนใจไปที่ “ผลผลิต” (Outputs) และ “ผลลัพธ์” (Outcomes) มากกว่าการยึดติดกับกระบวนการและโครงสร้าง? ทำอย่างไรจึงจะสามารถทดแทน

การบริหารแบบบนลงล่างที่ขับเคลื่อน ทดแทนโดยการบริหารแบบล่างขึ้นบนที่มีการขับเคลื่อนโดยผลการทำงาน? (Kettl, 2000, pp. 1-2)

เป้าหมายและวิธีการที่จะนำไปสู่เป้าหมายตามแนวคิดของ NPM ตามแนวทางและเทคนิคที่เป็นรูปธรรมในการจัดการสาธารณะ ที่ได้บรรยายถึงคุณลักษณะที่เป็นพื้นฐานสำคัญของ NPM ในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้ (Boston, 1991) 1. NPM มุ่งเน้นที่หน้าที่การจัดการมากกว่าหน้าที่การกำหนดนโยบายและปรับเปลี่ยนจากการควบคุมที่ปัจจัยนำเข้ามาสู่การควบคุมที่ผลลัพธ์ โดยต้องมีการกำหนดตัวชี้วัดที่สามารถวัดสัมฤทธิ์ผลของงาน ได้อย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน 2. NPM เสนอการลดการควบคุมตามลำดับขั้นแต่ให้พัฒนากลไกหรือวิธีการใหม่ๆ ที่สร้างสรรค์กว่าในการประสานงานและรับผิดชอบต่อการดำเนินงานระหว่างกันรวมทั้งมีการปรับโครงสร้างขนาดใหญ่ขององค์กรภาครัฐให้กระจายตัวในรูปแบบขององค์กรกึ่งอิสระที่มีความคล่องตัวในการปฏิบัติพันธกิจ 3. NPM ให้ความสำคัญกับ การประกอบการของภาคเอกชนในกิจการสาธารณะ เช่น การจัดซื้อ จัดจ้าง การประมูลแข่งขันในการจัดหาปัจจัยการผลิตให้กับภาครัฐ 4. NPM เสนอให้ปรับใช้แนวทางปฏิบัติของการจัดการที่ใช้ในภาคเอกชนมาใช้กับภาครัฐ เช่น การกำหนดยุทธศาสตร์และแผนงานในระดับองค์กร การพัฒนาข้อตกลงในการวัดผลการปฏิบัติงาน การจ่ายผลตอบแทนที่ยึดโยงกับผลการทำงาน การตระหนักถึงภาพลักษณ์ผู้สาธารณชนมากขึ้น การเน้นสร้างแรงจูงใจในรูปแบบผลตอบแทนทางการเงินมากกว่าในรูปแบบของการกำหนดคุณค่าจากสถานะความเป็นข้าราชการ และเน้นการบริหารราชการที่สร้างความคุ้มค่า ความมีประสิทธิภาพ ตลอดจน ความประหยัด เป็นต้น (Boston, 1991, pp. 9-10)

ลักษณะสำคัญของแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM) มีดังต่อไปนี้

1. NPM ถือว่าการจัดการมีลักษณะเป็นสากลสภาพ (Universality) คือ ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างการจัดการของภาครัฐกิจเอกชนและการบริหารงานราชการ ดังนั้น องค์กรภาครัฐจึงสามารถนำวิธีการและเทคนิคการจัดการองค์กรธุรกิจมาปรับใช้ตามความเหมาะสม เช่น การวางแผนเชิงกลยุทธ์ การทำข้อตกลงว่าด้วยผลงาน การจ่ายค่าตอบแทนตามผลงาน การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร เป็นต้น (Hood, 1991, pp. 3-5, Boston, 1996, p. 14, Cope, Leishman & Strarei, 1997, p. 448)

2. NPM ให้มีการปรับเปลี่ยนการให้น้ำหนักของความสำเร็จจากเดิมที่มุ่งเน้นการควบคุมกระบวนการ (ทรัพยากร ปัจจัยนำเข้า กลุ่ระเบียบ) ไปเป็นการควบคุมที่ผลสัมฤทธิ์ผลของงาน ถือเป็นการขับเคลื่อนภารกิจของรัฐด้วยการให้ความสำคัญต่อผลลัพธ์ของงานมากกว่าการให้ความสำคัญต่อกระบวนการ (Hood, 1991, Osborne & Gaebler, 1992; Boston, 1996)

3. NPM มีค่านิยมพื้นฐานที่ให้ความสำคัญกับเรื่องของวินัยทางการเงิน งบประมาณ ความประหยัด การลดต้นทุน เพิ่มผลผลิตและความคุ้มค่า ตลอดจนการรู้จักที่จะแสวงหารายรับที่เกินดุลค่าใช้จ่ายและมุ่งเน้นทักษะการจัดการมากกว่าการกำหนดนโยบาย (Hood, 1991; Osborne & Gaebler, 1992; Boston, 1996)

4. NPM มุ่งเน้นการกระจายอำนาจ เพิ่มการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของผู้ปฏิบัติงานและการถ่ายโอนอำนาจจากการควบคุมของหน่วยงานกลาง โดยเน้นการจัดการแบบมีอาชีพเพื่อให้ผู้บริหารมีอิสระและความคล่องตัวในการบริหารองค์กรหรือหน่วยงานของตน (Hood, 1991; Osborne & Gaebler, 1992; Boston, 1996)

5. NPM วางหลักการปรับเปลี่ยนโครงสร้างของหน่วยราชการใหม่ ให้มีขนาดเล็กลงสอดคล้องกับขอบข่ายของภารกิจสาธารณะที่ต้องปฏิบัติ โดยเฉพาะการแยกส่วนระหว่างภารกิจสาธารณะที่ใช้อำนาจปกครองน้อยลง แต่ใช้ฐานความรู้สมัยใหม่มากขึ้น เช่น ภารกิจด้านนโยบาย สาธารณสุข ภารกิจด้านการกำกับดูแลความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ภารกิจเชิงพาณิชย์ ภารกิจด้านประชาสัมพันธ์และการดูแลสิ่งแวดล้อม (Hood, 1991; Boston, 1996; Ferlie, Ashburner, Fitzgerald, & Pettigrew, 1996, pp.10-15)

6. NPM เสนอให้ระบบราชการมีลักษณะของการแข่งขันในการให้บริการสาธารณะ สนับสนุนการการแปรสภาพกิจการของรัฐให้เป็นเอกชน กำหนดให้มีการจ้างเหมางานภายนอก ตลอดจนการจัดจ้างและแข่งขันประมูลงานเพื่อลดการผูกขาด ลดต้นทุนและปรับปรุงคุณภาพประสิทธิภาพการให้บริการ (Hood, 1991; Osborne & Gaebler, 1992; Boston, 1996)

7. NPM กำหนดให้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบสัญญาจ้างบุคลากรของภาครัฐให้มีลักษณะเป็นระยะสั้นและกำหนดเงื่อนไขข้อตกลงให้มีความชัดเจนและสามารถตรวจสอบได้ ตลอดจนการกำหนดวัตถุประสงค์และตัวชี้วัดที่ชัดเจนสำหรับการประเมินการทำงานของทั้งฝ่ายผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน (Hood, 1991; Boston, 1996)

Hood (1991) ได้สรุปหลักการของการจัดการภาครัฐแนวใหม่ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าเป็นหลักการคลาสสิกของ NPM 7 ประการที่ใช้เป็นแนวทางการศึกษาและประยุกต์ต่อมาในประเทศอื่นๆ ที่กำลังก้าวสู่สถานะของการปฏิรูประบบราชการเช่นกัน ซึ่งแนวคิดรวบยอดทั้ง 7 ประการ มีดังนี้ คือ 1. เน้นนักบริหารที่มุ่งปฏิบัติและเป็นผู้ประกอบการ 2. มีมาตรฐานและการวัดผลงานที่ชัดเจน 3. เน้นการควบคุมที่ผลผลิต (Outputs Control) 4. ให้ความสำคัญกับการแยกและกระจายการบริการ 5. เปลี่ยนไปส่งเสริมการแข่งขันในการบริการสาธารณะ 6. เน้นการจัดการตามแบบแผนของภาคเอกชน และ 7. ส่งเสริมให้มีวินัยและประหยัดในการจัดสรรทรัพยากร

สรุปได้ว่า แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (NPM) เป็นรูปแบบในการจัดการของรัฐบาลให้มีประสิทธิภาพตามแนวทางที่มีลักษณะเหมือนเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Government) เนื่องจากรูปแบบของรัฐบาลที่เป็นแบบระบบราชการดั้งเดิม (Bureaucratic Government) ต้องปรับเปลี่ยนมาเป็นรัฐบาลที่ปฏิบัติการตามความต้องการของประชาชนในฐานะลูกค้าหรือผู้บริโภคจนสามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงในบริบทยุคใหม่ได้จากการสร้างความมีประสิทธิภาพ ความเชื่อถือได้ ความคุ้มค่า ตลอดจนการสร้างนวัตกรรมและทางเลือกใหม่ๆ ในการให้บริการประชาชนตามกรอบการคิดในแบบที่ยึดถือลูกค้าเป็นที่ตั้งซึ่งมีส่วนช่วยให้บุคลากรและนักบริหารภาครัฐต้องคำนึงการสร้างกระบวนการในการแก้ปัญหาและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ เพื่อการบรรลุเป้าหมายของการปฏิบัติงานตามภารกิจของการจัดการสาธารณะยุคใหม่มากขึ้น

2.3.2 แนวคิดการนำการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่มาใช้ในการจัดการในศตวรรษที่ 21

ในการปฏิรูปปรับปรุงระบบบริหารราชการเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานตอบสนองต่อการพัฒนาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยกำหนดให้การบริหารราชการแนวทางใหม่ต้องมีการ กำหนดนโยบาย เป้าหมายและแผนการปฏิบัติงานเพื่อให้สามารถประเมินผลการปฏิบัติราชการในแต่ละระดับได้อย่างชัดเจน มีกรอบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเป็นแนวทางในการกำกับ การกำหนดนโยบายและการปฏิบัติราชการและเพื่อให้กระทรวงสามารถจัดการบริหารงานให้เป็นไปตามเป้าหมายได้ จึงกำหนดให้มีรูปแบบการบริหารใหม่ โดยกระทรวงสามารถแยกส่วนราชการ จัดตั้งเป็นหน่วยงานตามภาระหน้าที่เพื่อให้เกิดความคล่องตัวและสอดคล้องกับเป้าหมายของงานที่ จะต้องปฏิบัติและกำหนดให้มีกลุ่มภารกิจของส่วนราชการต่างๆ ที่มีงานสัมพันธ์กัน เพื่อที่จะสามารถกำหนดเป้าหมายการทำงานร่วมกันได้และมีผู้รับผิดชอบกำกับการบริหารงานของกลุ่ม ภารกิจนั้นโดยตรงเพื่อให้งานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว รวมทั้งให้มีการประสานการ ปฏิบัติงานและการใช้งบประมาณเพื่อที่จะให้การบริหารงานของทุกส่วนราชการบรรลุเป้าหมาย ของกระทรวงได้อย่างมีประสิทธิภาพและลดความซ้ำซ้อน มีการมอบหมายงานเพื่อลดขั้นตอนการ ปฏิบัติราชการและสมควรกำหนดการบริหารราชการในต่างประเทศให้เหมาะสมกับลักษณะการ ปฏิบัติหน้าที่และสามารถปฏิบัติการได้อย่างรวดเร็วและมีเอกภาพ

ซึ่งตามมาตรา 3/1 ได้กำหนดให้การพัฒนาระบบราชการต้องสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ความต้องการของคู่คิดความและทันต่อการบริหาร ราชการตามพระราชบัญญัตินี้ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของคู่คิดความ เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจ ของรัฐ ความมีประสิทธิภาพ ความคุ้มค่าในเชิงภารกิจแห่งรัฐ การลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน การลด ภารกิจและยุบเลิกหน่วยงานที่ไม่จำเป็นการกระจายภารกิจและทรัพยากรให้แก่ท้องถิ่นการกระจาย

อำนาจตัดสินใจ การอำนวยความสะดวกและการตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้มีความ ทั้งนี้ โดยมีผู้รับผิดชอบต่อผลของงาน การจัดสรรงบประมาณ และการบรรจุและแต่งตั้งบุคคลเข้าดำรงตำแหน่ง หรือปฏิบัติหน้าที่ที่ต้องคำนึงถึงหลักการตามวรรคหนึ่ง นอกจากนี้แล้วต้องมีการกำหนดขอบเขต แบบแผน วิธีปฏิบัติราชการ เพื่อเป็นไปตามหลักการบริหารภาครัฐแนวใหม่ 7 ประการ ได้แก่ 1. เกิดประโยชน์สุขของกลุ่มผู้มีความ 2. เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ 3. มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ 4. ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น 5. มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อเหตุการณ์ 6. กลุ่มผู้มีความได้รับการอำนวยความสะดวก และได้รับการตอบสนองความและประการสุดท้าย มีการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ ซึ่ง ได้แก่ การตรวจสอบและวัดผลการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดระบบการควบคุมตนเอง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2564)

ในส่วนของการกำหนดเป้าประสงค์หลักของการพัฒนาระบบราชการไทยไว้ 4 ประการ ได้แก่ 1. พัฒนาคุณภาพสาคัญคุณธรรมกลุ่มผู้มีความที่เป็นเลิศขึ้น 2. ปรับบทบาท ภารกิจและขนาดให้มีความเหมาะสม 3. ยกกระดับขีดความสามารถและมาตรฐานการทำงานให้อยู่ในระดับสูงเทียบเท่าเกณฑ์สากล 4. ตอบสนองต่อการบริหารงานปกครองในระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้ได้กำหนดยุทธศาสตร์ 7 ด้าน เพื่อให้การบริหารราชการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การปรับเปลี่ยนกระบวนการและวิธีการทำงาน ประกอบด้วย 9 มาตรการ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การปรับปรุงโครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดิน ประกอบด้วย 4 มาตรการ ยุทธศาสตร์ที่ 3 การรื้อปรับระบบการเงินและการงบประมาณ ประกอบด้วย 8 มาตรการ ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างระบบบริหารงานบุคคลและค่าตอบแทนใหม่ ประกอบด้วย 7 มาตรการ ยุทธศาสตร์ที่ 5 การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ วัฒนธรรม และค่านิยม ประกอบด้วย 4 มาตรการ ยุทธศาสตร์ที่ 6 การเสริมสร้างระบบราชการให้ทันสมัย ประกอบด้วย 4 มาตรการ และยุทธศาสตร์ที่ 7 การเปิดระบบราชการให้กลุ่มผู้มีความเข้ามามีส่วนร่วม ประกอบด้วย 6 มาตรการ ในการประเมินผลการปฏิบัติราชการนั้นได้กำหนดให้จัดทำคำรับรองการปฏิบัติราชการของส่วนราชการ โดยมาตรฐานและแนวทางกำหนดความรู้ความสามารถ ทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับตำแหน่งข้าราชการพลเรือนสามัญไว้คือผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติราชการและพฤติกรรมกรการปฏิบัติราชการหรือสมรรถนะ

2.4 แนวคิด ทฤษฎีการจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ (New Public Governance-NPG)

ระบอบการจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ (New Public Governance-NPG) เกิดขึ้นตั้งแต่เริ่มต้นศตวรรษที่ 21 และหลังจากนั้นได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนถึงปัจจุบันนี้

ความหมายของมโนทัศน์ Governance กับ NPG มีความหมายคำว่า “Governance” ซึ่งเป็นวิถีทางในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียฝ่ายต่างๆ เพื่อจะได้มีอิทธิพลต่อการกำหนดผลลัพธ์ทางนโยบาย Governance หมายถึง ระบบของค่านิยม นโยบายและสถาบันที่สังคมนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง โดยผ่านการปฏิสัมพันธ์ภายในระหว่างรัฐ ประชาสังคมและภาคเอกชน ประกอบด้วยกลไกและกระบวนการที่พลเมืองและกลุ่มต่างๆ ใช้ในการเรียกร้องผลประโยชน์ การไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อแตกต่างและใช้ข้อผูกพันและสิทธิทางกฎหมายโดยทั้งสามฝ่ายต่างเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับ Governance คือ ภาครัฐในฐานะของผู้สร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมทางกฎหมายและการเมืองอันเอื้ออำนวยให้เกิดความเหมาะสม ภาคเอกชนในเป็นผู้สร้างงานและก่อให้เกิดรายได้และภาคประชาสังคมในเป็นผู้เอื้ออำนวยให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการเมือง หัวใจสำคัญของ Governance คือ การก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้แสดงทั้งสามฝ่ายดังกล่าวนี้ เพื่อนำไปสู่การสนับสนุนการพัฒนาที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลางความหมายสุดท้าย “การจัดการภาคีสาธารณะแบบใหม่” (New Public Governance: NPG) เป็นการจัดการสาธารณะยุคใหม่แห่งศตวรรษที่ 21 ภายใต้เงื่อนไขที่ภาคประชาสังคม กลุ่มธุรกิจ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หลายๆ ฝ่ายต่างมีอาจอยู่เฉยๆ ในฐานะของผู้รับบริการ (Passive Public Service Receivers) ได้อีกต่อไป แต่ได้ลุกขึ้นมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ ตลอดจนการกำกับติดตามและการประเมินผลนโยบายกันอย่างกระตือรือร้น (Active Participants) (Bellamy, 2015; Cheema, 2015)

แนวคิดแบบเก่าไม่สามารถแบ่งแยกระหว่าง “ผู้ให้บริการกับผู้รับบริการ” กับการบริหารจัดการสาธารณะได้อีกต่อไปเพราะในเหตุการณ์สำคัญหลายครั้งนั้น ภาคีทางด้านสังคมอันหลากหลายต่างเข้าร่วมในกิจกรรมสาธารณะกันอย่างกว้างขวาง และการมีส่วนร่วมของประชาชนกำลังได้รับความสนใจมากยิ่งขึ้น (Osborne, 2010, pp. 7-11) (NPG) เป็นแนวคิดที่มีคุณูปการสำคัญต่อการทำความเข้าใจถึงการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติและการให้บริการสาธารณะอันประกอบด้วยความซับซ้อนของ “รัฐแบบพหุ” (Complexities of The Plural State) และความซับซ้อนของ “รัฐพหุนิยม” (Complexities of The Pluralist State) โดยที่ “รัฐแบบพหุ” หมายถึง รัฐที่ประกอบด้วยผู้กระทำการจำนวนหลายฝ่ายที่พึ่งพิงต่อกัน โดยต่างฝ่ายต่างพยายามเข้ามามีคุณูปการต่อการให้บริการสาธารณะ (A Plural State: Where Multiple Interdependent Actors Contribute to The Delivery of Public Services) ส่วน “รัฐพหุนิยม” หมายถึง รัฐที่มีกระบวนการหลายๆ กระบวนการ ในการส่งข้อมูล ผ่านการเรียกร้องต่างๆ เข้าสู่ระบบของการกำหนดนโยบาย (A Pluralist State: Where Multiple Processes Inform The Policy-making System) (Pestoff & Brandsen, 2010)

แนวคิดการจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ NPG จึงเป็นความพยายามที่จะทำความเข้าใจถึงการพัฒนาและการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ ภายใต้บริบทที่กำลังเปลี่ยนแปลงอยู่ในปัจจุบันนี้จึงกล่าวได้ว่า การจัดการภาคีสาธารณะแบบใหม่ NPG เป็นทั้งผลิตผลและการตอบโต้ต่อการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติและการให้บริการสาธารณะที่มีความซับซ้อน พหุและแตก/แยก/ย่อย แห่งศตวรรษที่ 21”

การจัดการจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ (NPG) หมายถึง วิถีทางที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน เพื่อมีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ทางด้านนโยบายสาธารณะ มโนทัศน์ว่าด้วยการจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ NPG ได้ก่อให้เกิดชุดของคำถามที่แตกต่างกัน ได้แก่ ใครเป็นผู้มีสิทธิที่จะทำการตัดสินใจและมีอิทธิพลในปริมณฑลสาธารณะ ควรที่จะปฏิบัติตามหลักการอะไรบ้างในการตัดสินใจเกี่ยวกับปริมณฑลสาธารณะและจะมีความมั่นใจได้อย่างไรว่าการกระทำร่วมกันเกี่ยวกับปริมณฑลสาธารณะนั้นจะส่งผลให้เกิดการปรับปรุงสวัสดิการที่ดีขึ้นสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งเป็นผู้ที่ควรให้ความสำคัญสูงสุด

การจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ NPG หมายถึง การจัดการที่วางอยู่บนพื้นฐานของ “การผลิตร่วมกัน” การจัดการที่ประกอบด้วยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายฝ่าย รวมทั้งการให้บริการเกี่ยวกับสวัสดิการที่จัดขึ้นโดยฝ่ายที่สาม (Third Sector Provision of Welfare Services) โดยมีหลายฝ่ายที่เข้าร่วมในการให้บริการดูแลสุขภาพ ดูแลผู้สูงอายุ การจัดการศึกษา ที่อยู่อาศัย สวัสดิการ ความปลอดภัยและสินค้าสาธารณะอื่นๆ ซึ่งจะเห็นถึงการจัดการความสัมพันธ์ใหม่ระหว่างภาครัฐกับฝ่ายที่สามในการจัดให้มีสินค้าและบริการสาธารณะโฉมหน้าใหม่ของฝ่ายที่สามได้ถูกดึงให้เข้าร่วมจัดบริการสาธารณะ (Peters, 2010)

การจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ NPG เป็นวาทกรรมทางเลือก (Alternative Discourse) ที่เปิดมุมมองทั้งทางทฤษฎีและวิธีการปฏิบัติงานของภาครัฐให้มีความชัดเจนและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของสังคมโลกในศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงที่ทำให้การบริหารภาครัฐแบบดั้งเดิมที่ใช้ “กลไกราชการ” และแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ NPG ที่ใช้ “กลไกตลาด” ในการบริหารงานอาจจะมีจุดอ่อนและไม่สามารถรับมือกับกระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ได้ แนวคิด NPG ได้นำเสนอมุมมองในการวิเคราะห์และการทำความเข้าใจในกิจกรรมสาธารณะที่ไม่ได้มีภาครัฐเป็นเจ้าภาพผูกขาดอำนาจแต่เพียงฝ่ายเดียว ทั้งการกำหนดและการนำนโยบายสาธารณะไปสู่การปฏิบัติ การส่งมอบบริการสาธารณะและ/หรือกิจกรรมสาธารณะอื่นๆ ล้วนแล้วแต่มีภาคส่วนและตัวแสดงอื่นๆ ที่นอกเหนือจากรัฐเข้ามามีส่วนร่วมด้วยทั้งสิ้น ทำให้กลายเป็นสังคมแบบพหุลักษณะและพหุนิยม การเปลี่ยนแปลงบทบาทของภาครัฐตามแนวคิด NPG นี้ ทำให้รัฐมีสภาพที่เล็กลงด้วยอำนาจและภาระหน้าที่ แต่สังคมจะใหญ่ขึ้น (Smaller Government, Bigger

Society) ดังนั้น แนวคิด NPG จึงเป็นการใช้ “กลไกเครือข่ายและหุ้นส่วนภาคี” เป็นตัวขับเคลื่อนการดำเนินนโยบายสาธารณะและการส่งมอบบริการสาธารณะ

แนวคิดการจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ NPG สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการจัดการปกครองท้องถิ่น (Local Governance) ที่สามารถปรับเปลี่ยนการบริหารจากแนวคิดแบบดั้งเดิมที่เน้นระบบราชการและสายการบังคับบัญชาไปสู่การจัดการแบบเครือข่ายที่เปิดโอกาสให้เกิดความร่วมมือกันของทุกๆ ภาคส่วนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบายและการส่งมอบบริการสาธารณะหรือกิจกรรมสาธารณะอื่นๆ ได้เพื่อเป็นการเสริมสร้างพลังอำนาจและความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่นมีทุนทางสังคม (Social Capital) ที่จะพลังอำนาจในการต่อรองและสร้างความสมานฉันท์ที่เกิดขึ้นในสังคมต่อไป (ไททัศน์ มาลา, 2561)

กล่าวอีกด้านหนึ่งคือ มีการจัดการร่วมกันระหว่างฝ่ายที่สามกับภาครัฐ นอกจากนี้ การผลิตร่วมกันระหว่างภาครัฐกับฝ่ายที่สามยังก่อให้เกิดผลดี ได้แก่ การทำให้สังคมมีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น จากการที่พลเมืองเข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรงในการผลิตบริการสาธารณะและก่อให้เกิดการสร้างสรรคนวัตกรรม เนื่องจากกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างภาคีต่างๆ จะเป็นแรงผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการผลิตได้อย่างมีนัยสำคัญ ขณะเดียวกันการเชื่อมประสานกันในรูปแบบของเครือข่าย จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้นวัตกรรมสามารถแพร่ขยายไปสู่องค์กรต่างๆ ได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวางมากขึ้น (Rosenbloom & Kravchuk, 2015)

ในระบอบการจัดการแบบ การจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ NPG นั้น พลเมืองสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นภาคีกับภาครัฐได้ 3 ระดับ ประกอบด้วย 1. ระดับจุลภาค (Micro) สามารถมีส่วนร่วมได้โดย “การผลิตร่วมกัน” (Co-Production) ในสถานที่ตั้งในท้องถิ่น ซึ่งมีการจัดบริการให้แก่พลเมือง โดยสามารถมีส่วนร่วมในการผลิตบริการได้โดยตรง 2. ระดับมหภาค (Macro) พลเมืองสามารถมีส่วนร่วมในรูปแบบของ “การจัดการภาคีร่วมกัน” (Co-Governance) ทั้งในการให้บริการและการตัดสินใจร่วมกันในนโยบายเกี่ยวกับสวัสดิการดังกล่าว และ 3. ระดับกลาง (Meso) พลเมืองสามารถมีส่วนร่วมในรูปแบบของการจัดการร่วมกันเพื่อให้บริการระดับท้องถิ่น โดยผู้ให้บริการที่มาจากภาคีอันหลากหลาย (Smith & Smyth, 2010)

การจัดการภาคีสาธารณะแบบใหม่ NPG สามารถจำแนกออกเป็นแนวทางได้ ดังต่อไปนี้ (Ewalt, 2011; Bovaird, 2015)

1. การจัดการภาคีเชิงสังคมการเมือง (Socio-Political Governance) ที่ให้ความสนใจไปที่การศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันที่สำคัญในสังคมโดยเสนอว่า จะต้องวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบัน และปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยการมองแบบส่วนทั้งหมด เพื่อจะได้เข้าใจถึงการกำหนดนโยบายและการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ แนวคิดนี้มองว่าการวิเคราะห์

แบบส่วนทั้งหมดดังกล่าวนี้ จะทำให้เห็นว่าแท้จริงแล้วรัฐบาลมิได้มีความสำคัญในกระบวนการนโยบายมากนัก แต่กระบวนการนโยบายมักขึ้นอยู่กับผู้กระทำทางสังคมอันหลากหลายต่างๆ ที่ จะให้ความชอบธรรมแก่นโยบายเหล่านั้นและส่งผลกระทบต่อกระบวนการนโยบายดังกล่าว

2. การจัดการภาคีเชิงนโยบายสาธารณะ (Public Policy Governance) แนวคิดนี้พุ่งความสนใจไปที่ วิธีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นนำทางด้านนโยบาย กับเครือข่ายต่างๆ ในการสรรค์สร้างและมีอิทธิพลต่อการกำหนดกระบวนการนโยบายสาธารณะโดยมองว่า ในยุคปัจจุบันที่กิจกรรมสาธารณะมิได้รวมศูนย์อำนาจอยู่ที่ส่วนกลางอีกต่อไป แต่กลับกระจายอำนาจไปยังท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น ภายใต้บริบทดังกล่าว ชนชั้นนำจะมีปฏิสัมพันธ์กับเครือข่ายทางสังคมต่างๆ อย่างไรในกระบวนการนโยบาย โดยกิจกรรมสาธารณะที่ดำเนินการในรูปแบบเครือข่าย จะต้องมีการจัดการข้อจัดการภาคีอีกที่หนึ่งอันเป็นรูปแบบของการจัดการภาคีสาธารณะของภาครัฐที่เน้นการกำกับทางอ้อม ขณะเดียวกันก็พยายามพิจารณาให้เกิดภาวะดุลยภาพระหว่างความเป็นอิสระกับการควบคุม

3. การจัดการภาคีเชิงการบริหาร (Administrative Governance) จะให้ความสนใจไปที่การประยุกต์ใช้การบริหารสาธารณะแบบดั้งเดิม (Traditional Public Administration-TPA) ให้เหมาะสมกับการบริหารงานสาธารณะในปัจจุบันอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมกับเสนอให้ปรับปรุง TPA เสียใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับการบริหารจัดการภาครัฐที่มีความซับซ้อนของยุคสมัยปัจจุบัน อันจะทำให้สามารถรักษาความเป็นสาขาวิชาที่สำคัญในโลกสมัยใหม่ต่อไปได้ แนวคิดนี้มองการนำนโยบายไปปฏิบัติและการให้บริการสาธารณะภายใต้กรอบของแนวคิดแบบดั้งเดิม เพียงแต่ยอมรับที่จะปรับเปลี่ยนใหม่ในบางด้าน โดยการนำแนวคิดการจัดการภาคีสาธารณะมาปรับใช้โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำบริการสาธารณะของรัฐจำนวนมากมาให้เครือข่ายขององค์กรไม่แสวงหากำไรและองค์กรเอกชนแสวงหากำไรเป็นผู้รับเหมาช่วงจนทำให้ภาครัฐเองกลายเป็น “รัฐกลาง”

การจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ NPG เป็นการเปลี่ยนแปลงทางความคิด จากทัศนคติแบบเก่าที่มองการปกครองในเชิงสัจนิยม (The Realist Perception of Old Government) และระบบเวสต์ฟาเลีย (Westphalian System) ซึ่งได้แบ่งโลกออกเป็นรัฐชาติที่แยกออกจากกัน ในเชิงพื้นที่ และมีอำนาจอธิปไตยเป็นของตนเอง แต่ละรัฐชาติต่างผูกขาดความชอบธรรมในการใช้ความรุนแรง แต่ละรัฐชาติต่างมีกลไกการปกครองที่ขึ้นต่อกันตามลำดับชั้น มีระบบการสั่งการจากบนลงล่าง และรวมศูนย์อำนาจอยู่ที่ชั้นบนสุด ซึ่งวิถีคิดแบบเก่าเช่นนี้ได้เปลี่ยนไปสู่ NPG” ซึ่งเป็นกลไกการปกครองแบบเดิมทำหน้าที่เป็นเพียง “ภาคหนึ่ง” ท่ามกลางเหล่าภาคีอันหลากหลาย ได้แก่ NGOs ภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาชน องค์กร วิชาชีพ นักวิชาการ ที่เข้าร่วมในสมรภูมิเชิงนโยบาย (Policy Arena) ตามกระแสโลกาภิวัตน์ที่ขยายตัวและเติบโตอย่างมากในช่วงกว่า 20 ปี ที่ผ่านมา

ได้ทำให้การการจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ระดับโลก ปรากฏตัวขึ้นอย่างเด่นชัดและมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการเปลี่ยนแปลงบนเวทีระดับโลก มีการจัดตั้งเป็นเครือข่ายที่ประกอบด้วยตัวแทนของรัฐบาล ตัวแทนนักธุรกิจ นักพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศ ขบวนการภาคประชาชน และขบวนการทางสังคมใหม่เป็นจำนวนมากในระดับโลกที่มีบทบาทโดดเด่น ได้แก่ ภาควิธีระดับโลกทางด้านสิ่งแวดล้อม (Global Environmental Governance) ภาควิธีระดับโลกทางด้านสิทธิมนุษยชน (Global Human Rights Governance) ภาควิธีระดับโลกทางด้านเศรษฐกิจและสังคม (Global Social and Economic Governance) และภาควิธีระดับโลกทางการเงิน (Global Financial Governance) คงปฏิเสธไม่ได้ว่าการจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ ระดับโลก (Kennett, 2010: pp. 21-32)

องค์ประกอบสำคัญของการจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ (NPG) มีดังต่อไปนี้ (Klijn, 2010; Boaz & Nutley, 2015)

1. การกระจายอำนาจสู่รัฐบาลท้องถิ่นและภาคประชาสังคม (Decentralization to Local Governments and Civil Society) ทั้งการถ่ายโอนอำนาจทางการเมืองและทรัพยากร (Devolution of Political Authority and Resources) รวมทั้งการถ่ายโอนภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรที่ไม่ใช่ของรัฐ เพื่อให้ประชาชนมีอำนาจตัดสินใจและมีส่วนร่วมในงานสาธารณะมากยิ่งขึ้น ก่อให้เกิดการพัฒนาภาคประชาสังคมให้กลายเป็นภาคี/ หุ้นส่วนทางสังคมที่เข้มแข็ง เพื่อเป้าหมายแห่งความสำเร็จในการพัฒนาคนและการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการสถาปนาสถาบันและกระบวนการประชาธิปไตยในระดับรากหญ้าที่เข้มแข็งในท้ายที่สุด

2. แนวคิด TPA ถือว่างานสาธารณะเป็นหน้าที่ของภาครัฐ ส่วนประชาชนเป็นแต่เพียงผู้รับบริการ อันตรงข้ามกับแนวคิดการจัดการแบบการจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ NPG ที่มองว่า แม้ภาครัฐเป็นผู้รับผิดชอบหลักแต่จะไม่ผูกขาดงานสาธารณะไว้เป็นภารกิจของตนแต่เพียงผู้เดียวอีกต่อไป ในขณะที่ภาคประชาสังคมและชุมชน ต่างเข้าร่วมในการดำเนินงานและให้บริการสาธารณะอย่างกว้างขวางอีกด้วย กระนั้นก็ตามภาครัฐมีอาจผลกระทบความรับผิดชอบไปให้แก่ภาคีต่างๆ ได้ทั้งหมด ความรับผิดชอบต่องานสาธารณะทั้งหมดก็ยังคงเป็นของรัฐอยู่เหมือนเดิม เพียงแต่รัฐหันมาทำหน้าที่เป็นผู้กำกับทิศทางโดยไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ผลิตสินค้า/ บริการแก่ประชาชนโดยตรง (Steer, Not Raw)

3. รูปแบบการดำเนินงานของ การจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ NPG คือ การทำงานในรูปแบบเครือข่าย อันประกอบด้วยภาคีอันหลากหลาย อาทิ หน่วยงานรัฐจากหลายหน่วยงาน หลายระดับ องค์กรธุรกิจเอกชน ชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน สถาบันวิชาการ กลุ่มผลประโยชน์ทางวิชาชีพ นักพัฒนาเอกชนจากต่างประเทศและองค์กรระหว่างประเทศอันหลากหลาย โดยสามารถจัดตั้งในลักษณะชั่วคราว เช่น ภาควิธีต่างๆ ที่เดินทางไปให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยพิบัติต่างๆ

หรือจัดตั้งในรูปแบบถาวร เช่น คณะกรรมการจัดการน้ำ คณะกรรมการจัดการป่าชุมชน คณะกรรมการจัดการตลาดน้ำ

การจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ จะมีโครงสร้างองค์กรแบบแบนราบ (Flat) ความสัมพันธ์ระหว่างภาคีต่างๆ มิได้จัดลำดับชั้นและไม่มีสายการบังคับบัญชาไม่เป็นทางการ สำหรับปัจจัยที่ยืดโยงเครือข่ายต่างๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้การจัดการแบบ การจัดการปกครอง สาธารณะแนวใหม่ NPG ดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ได้แก่ (Entwistle & Martin, 2015; Hughes, 2010)

1. ความไว้วางใจ (Mutual Trust) ซึ่งยึดโยงภาคีต่างๆ ให้หันหน้ามาร่วมมือกัน เพื่อผนึกกำลังให้การดำเนินงานสาธารณะสามารถก้าวไปได้อย่างราบรื่นและประสบผลสำเร็จ

2. บรรทัดฐานของการแลกเปลี่ยน (Norms of Social Exchange) ให้ความสำคัญต่อคุณค่าของการเสียสละเพื่อส่วนรวมการช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกัน และความรับผิดชอบต่อผู้อื่นและส่วนรวม ซึ่งถ้าหากค่านิยมดังกล่าวนี้สามารถครองใจสมาชิกจากภาคีต่างๆ ได้ ก็จะทำให้ภาคีต่างๆ ร่วมมือกันทำงานสาธารณะได้อย่างมีพลัง

3. การเสวนาและการสื่อสารอย่างเข้มข้น (Dialogue and Intensive Communication) เช่น การประชุมร่วมกันระหว่างภาคีบ่อยๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างกันลดความขัดแย้งและสร้างความร่วมมือระหว่างกัน

4. ภาวะผู้นำแบบกระจายแต่มีบูรณาการ (Fragmented, but Integrated Leadership) เนื่องจากการจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ มีองค์ประกอบของสมาชิกที่มาจากภาคีต่างๆ ในขณะที่แต่ละภาคีต่างมีผู้นำที่เป็นเอกเทศของตนเอง ในแง่นี้จึงทำให้เกิดภาวะผู้นำขึ้นอย่างกระจัดกระจายทั่วไป ในการจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่จะต้องยอมรับภาวะผู้นำแบบกลุ่มที่มีหลายศูนย์แต่ละจะต้องใช้วิธีการประสานงานและสารเสวนาอย่างต่อเนื่องและบ่อยๆ เพื่อเชื่อมโยงภาวะผู้นำแต่ละจุดให้สามารถประสานและเข้ากันได้อย่างมีบูรณาการ

5. การจัดการความขัดแย้ง (Conflict Management) ในการจัดการแบบ NPG อันประกอบด้วยภาคีที่หลากหลายย่อมมีความอ่อนไหวต่อความขัดแย้งอย่างสูง อันทำให้ NPG หันมาเน้นการจัดการความขัดแย้งอย่างสันติ ซึ่งก็คือ การอดกลั้นต่อความแตกต่างหลากหลาย การเปิดใจกว้าง การเจรจาด้วยเหตุผลพยายามมองข้ามรายละเอียดที่เป็นความขัดแย้งเกี่ยวกับเรื่องทำที่/ ส่วนตัวและพร้อมที่จะปรับความคิดโดยการหันหน้าเข้าหากัน อย่างไรก็ตามโดยทั่วไปแล้วหากการจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ที่วางอยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจยึดถือในค่านิยมของการเสียสละเพื่อส่วนรวมและมีการสื่อสารระหว่างกันอยู่ตลอดเวลาย่อมทำให้ความขัดแย้งเกิดขึ้นได้ยาก หรือถ้าหากเกิดขึ้นก็จะสามารถแก้ไขให้ลุล่วงไปได้โดยง่าย

สรุปได้ว่าการจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ NPG เป็นแนวคิดในการจัดการภาครัฐที่มีการกล่าวถึงในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 เมื่อโลกได้เข้าสู่ศตวรรษที่ 21 และได้มีบทบาทในกิจกรรมสาธารณะมากขึ้น ถึงแม้ว่าการจัดการภาครัฐแนวใหม่ NPG จะไม่ได้เข้าไปแทนที่ได้ทั้งหมด แต่ได้มีการพัฒนาให้เป็นกรอบแนวคิดในการนำนโยบายไปปฏิบัติ หรือการจัดการบริการสาธารณะในการบูรณาการ หลักการให้บริการสาธารณะในสภาพที่เป็นพหุภาวะและที่มีความบุคคลพหุภาวะรวมทั้งระบบการให้บริการสาธารณะ ตัวชี้วัดการปฏิบัติ รูปแบบขององค์กรที่เหมาะสมในการให้บริการสาธารณะเพื่อให้ทุกภาคส่วนของสังคมเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่และภารกิจของตนเองที่มีต่อสังคมในการที่จะสร้างสรรค์สังคมให้ดั่งตามระบอบประชาธิปไตยต่อไป

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับธรรมาภิบาล (Good Governance)

หากจะกล่าวไปแล้ว หลักคิดในธรรมาภิบาล หรือ Good Governance ซึ่งมาจากต่างประเทศและเข้ามาสู่สังคมไทยในยุคสมัยระบอบประชาธิปไตยนั้น ในความเป็นจริงแล้วก็มีอะไรใหม่ทั้งหมด แต่เพราะผู้ปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มีหลักการสำคัญที่ยึดถือปฏิบัติมาช้านาน ได้แก่ “หลักทศพิธราชธรรม” (สถาบันพระปกเกล้า, 2558: 55) การสร้างธรรมาภิบาล (Good Governance) ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางจากองค์กรภาครัฐและได้ให้ความสำคัญในการนำไปประยุกต์ใช้กับการบริหารองค์กร เพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งให้เกิดความเป็นอิสระในการบริหารงาน การลดการควบคุม ให้การปฏิบัติงานได้บรรลุตามเป้าหมายต้องมีความพร้อมที่จะถูกตรวจสอบในการใช้อำนาจตามกฎหมายเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม มีความโปร่งใส สร้างความไว้วางใจ มีความถูกต้องชัดเจน การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม สำนึกในหน้าที่ของตนเอง มีความซื่อสัตย์สุจริต จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัยและเคารพในสิทธิของผู้อื่น ซึ่งจะนำมาด้วยความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด (Broussine, 2015)

2.5.1 ความหมายของธรรมาภิบาล (Good Governance)

ธนาคารโลก หรือ World Bank ได้นำไปใช้ครั้งแรกเมื่อประมาณปี ค.ศ.1989 ซึ่งใช้ในการรายงานเรื่อง “Sub-Sahara: From Crisis to Sustainable Growth” โดยได้ให้ความหมายว่า Good Governance เป็นลักษณะและวิถีทางของการที่มีอำนาจทางการเมืองเพื่อจัดการงานของบ้านเมือง คำว่า Good Governance มีการใช้ศัพท์ที่ใช้กันอยู่หลายคำได้แก่ ธรรมาภิบาล การปกครองที่ดี ธรรมรัฐ อย่างไรก็ตาม Good Governance โดยศัพท์ หมายถึง กติกา หรือกฎเกณฑ์การบริหารการปกครองที่ดี เหมาะสมและเป็นธรรมที่ใช้ในการธำรงรักษาสังคมบ้านเมืองและสังคม อันหมายถึง การจัดการ

บริหารทรัพยากรและสังคมที่ดีในทุกด้านและทุกระดับ รวมถึงการจัดระบบองค์กรและกลไกของ คณะรัฐมนตรี ส่วนราชการ องค์กรของรัฐ และรัฐบาลที่ไม่ใช่ส่วนราชการ การบริหารราชการส่วน ภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น องค์กรที่ไม่ใช่รัฐบาล องค์กรเอกชน ชมรมและสมาคมเพื่อกิจกรรมต่างๆ นิติบุคคลเอกชนและภาคประชาสังคม (จุมพล หนิมพานิช, 2551, น. 64)

หลักธรรมาภิบาล (good governance) หรืออาจเรียกได้ว่าการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี หลักธรรมรัฐและบรรษัทภิบาล หมายถึง การปกครองที่เป็นธรรมนั้นไม่ใช่แนวความคิดใหม่ที่เกิดขึ้นในสังคม แต่เป็นการสะสมความรู้ที่เป็นวัฒนธรรมในการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมของมวลมนุษย์เป็นพันๆ ปี ซึ่งเป็นหลักการเพื่อการอยู่ร่วมกันในบ้านเมืองและสังคมอย่างมีความสุข สามารถประสานประโยชน์และคลี่คลายปัญหาข้อขัดแย้งโดยสันติวิธีและพัฒนาสังคมให้มีความ ยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2552, น. 5)

2.5.2 หลักการพื้นฐานของธรรมาภิบาล (Good Governance)

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2542 (2542, 10 สิงหาคม) มุ่งเน้นให้หน่วยงานของรัฐดำเนินงานตามภาระหน้าที่โดยยึดหลักการพื้นฐาน 6 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความ รับผิดชอบและหลักความคุ้มค่าแต่ละหลักสามารถจำแนกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับประเทศ ระดับ ภาครัฐ และระดับองค์กร ซึ่งแต่ละระดับมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน กล่าวคือ องค์กรที่มีการ บริหารจัดการที่ดีจะช่วยสนับสนุนการจัดการที่ดีของระดับภาครัฐและระดับประเทศต่อไป ในทางกลับกัน การกำหนดบทบาทของภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชนและภาคประชาชนใน ระดับประเทศจะมีผลต่อบทบาทภารกิจและการบริหารจัดการของระดับภาครัฐและระดับองค์กร ด้วย (คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2565, น. 33)

1. หลักนิติธรรม หมายถึง การตรากฎหมายที่ถูกต้อง เป็นธรรม การบังคับการให้เป็นไป ตามกฎหมาย การกำหนดกฎ กติกาและการปฏิบัติตาม กฎ กติกาที่ตกลงกันไว้อย่างเคร่งครัด โดย คำนึงถึงสิทธิ เสรีภาพ ความยุติธรรมของสมาชิก ในระดับประเทศ หมายถึง กระบวนการเสนอร่าง กฎหมาย กฎ ข้อบังคับต่างๆ เป็นไปด้วยความชอบธรรม เนื้อหาของกฎหมายมีความทันสมัย เป็น ธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคมและสังคมยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ข้อบังคับเหล่านั้น จะต้องไม่ขัดกับรัฐธรรมนูญ บังคับใช้กับทุกคนอย่างเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติและไม่ขัดแย้งกับ เจตนารมณ์ของกฎหมายในระดับภาครัฐ หมายถึง การปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบที่ใช้ในการ บริหารงานร่วมกันภายในภาครัฐ เช่น กฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวกับการบริหารงบประมาณ พัสดุ และบริหารงานบุคคล ซึ่งขณะนี้อยู่ในระหว่างการพิจารณาปรับปรุงตามแผนปฏิรูประบบบริหาร

ภาคีรับเพื่อให้เนื้อหาที่มีความทันสมัยและเอื้อต่อการบริหารงานที่คล่องตัวและรับผิดชอบต่อผลงาน และประชาชนของแต่ละองค์กร ในระดับองค์กร หมายถึง กฎ กติกา ที่ใช้ในการบริหารงานภายใน เช่น การมาทำงานหรือเข้าประชุมให้ตรงต่อเวลา การให้บริการประชาชนอย่างเสมอภาคกัน รวมถึง ข้อตกลงในการสับเปลี่ยนหน้าที่ภายในองค์กร (Bovaird & Loffler, 2015)

2. หลักคุณธรรม หมายถึง การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม การส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ ในระดับประเทศประชาชนแต่ละคนทำหน้าที่อย่างถูกต้อง คือ เลือกรับงานที่สุจริตและเป็นประโยชน์ต่อสังคม ต่อส่วนรวม ปฏิบัติตามกฎหมาย และเป็นพลเมืองดี คือ ถือปฏิบัติตามจรรยาบรรณ ได้แก่ สัจจะ – การรักษาความลับ ทมะ – การรู้จักข่มใจตนเอง ขันติ – การอดทน อดกลั้น และอดออม และจาคะ – การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าพระราชทานแก่คนไทยทุกคน ซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นตัวอย่างแก่ประชาชนด้วย ในระดับภาครัฐผู้แทนประชาชนที่เข้าไปบริหารราชการต้องเข้าสู่หน้าที่ด้วยความชอบธรรม ทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายการเมืองและฝ่ายประจำจะต้องปฏิบัติตามมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 77 ในระดับองค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพให้ความยุติธรรมแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน รวมทั้งจัดระบบงานที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนและปฏิบัติตามข้อบังคับ ก.พ.ว่าด้วยจรรยาบรรณของข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2537 คือ มีจรรยาบรรณต่อตนเอง ต่อหน่วยงาน ต่อผู้ร่วมงานและต่อประชาชนและสังคม

3. หลักความโปร่งใส หมายถึง การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ โดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใส ในระดับประเทศประชาชนมีอิสระในการสื่อสาร สื่อมวลชนสามารถปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มที่และมีจรรยาบรรณมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมอย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวกและมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องได้ ในระดับภาครัฐการตัดสินใจและการปฏิบัติงานของภาครัฐต้องมีความโปร่งใส เรื่องนี้เป็นประเด็นสำคัญในการตัดสินใจลงทุนที่เหมาะสมของภาคธุรกิจ ข้อมูลข่าวสารของภาครัฐจะช่วยให้ประชาชนตัดสินใจได้ถูกต้องและประชาชนสามารถตรวจสอบการทำงานของภาครัฐได้ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการช่วยให้ประชาชนมีโอกาสกว้างขวางในการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่างๆ ของรัฐเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อที่ประชาชนจะสามารถแสดงความคิดเห็นและใช้สิทธิทางการเมืองได้โดยถูกต้องกับความเป็นจริง อันเป็นการส่งเสริมให้มีความเป็นรัฐบาลโดยประชาชนมากยิ่งขึ้น

ในระดับองค์กรประชาชนรู้ขั้นตอนที่จะติดต่องานและสามารถตรวจสอบการทำงานได้ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการปฏิบัติราชการเพื่อประชาชนของหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2532. กำหนดให้หน่วยงานของรัฐกำหนดขั้นตอนและระยะเวลาการปฏิบัติราชการเพื่อประชาชนและภายในองค์กรจะต้องมีความโปร่งใสในการตัดสินใจในการบริหารงาน เงิน คน มีการสื่อสารที่ดีภายในด้วย เช่น มีการกระจายข่าวรายวันหรือรายสัปดาห์ เพื่อให้สมาชิกในองค์กรได้ทราบความเคลื่อนไหวขององค์กร

4. หลักการมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศ ไม่ว่าจะด้วยการแจ้งความเห็น การไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติหรืออื่นๆ ในระดับประเทศและให้รัฐส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ ให้รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เอง พัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นและระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการตลอดทั้งโครงการพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่นให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดในระดับภาค รัฐ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะ โดยวิธีประชาพิจารณ์ กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการรับฟังการแสดงความคิดเห็นในปัญหาสำคัญของชาติที่มีข้อโต้แย้งหลายฝ่าย เพื่อเป็นแนวทางประกอบการตัดสินใจของรับในการดำเนินงานอันมีผลกระทบต่อประชาชนและควรมีการสำรวจความเห็นของผู้รับบริการเพื่อปรับปรุงงานให้เกิดประโยชน์สูงขึ้น ในระดับองค์กร จะต้องมีการวางระบบการรับฟังความเห็นและการรับเรื่องราวร้องทุกข์ที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและขณะเดียวกันภายในองค์กรเองจะต้องสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการบริหารภายในด้วย (สมชัย ศิริวัฒน์ โขก, 2553)

5. หลักความรับผิดชอบ หมายถึง การตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะยอมรับผลดีและเสียจากกระทำของตน ในระดับประเทศประชาชนรู้ เข้าใจการใช้สิทธิ เสรีภาพและปฏิบัติหน้าที่ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายและใช้อำนาจโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและมีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของภาครัฐ ธุรกิจเอกชนมีหน้าที่สร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพ ปกป้องภัยให้ผู้บริโภคและไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อยู่อาศัยในท้องที่ ในระดับภาครัฐ

สำหรับการตรากฎหมายและการกำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดิน โดยในการแถลงนโยบายต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรีที่จะเข้ารับบริหารราชการแผ่นดินต้องชี้แจงต่อรัฐสภาให้ชัดเจนว่าจะดำเนินการใดเพื่อบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐตามที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้และต้องจัดทำรายงานแสดงผลการดำเนินการรวมทั้งปัญหาและอุปสรรค เสนอต่อรัฐสภาปีละหนึ่งครั้ง การจัดสรรหน้าที่ความรับผิดชอบระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายการเมืองและฝ่ายประจำจะต้องมีความชัดเจน โดยให้ฝ่ายการเมืองรับผิดชอบในเรื่องนโยบาย ส่วนฝ่ายประจำรับผิดชอบในการดำเนินการให้บรรลุผลตามนโยบาย กรณีเกิดปัญหาในสังคม ภาครัฐต้องชี้แจงต่อประชาชนได้ ในระดับองค์กรมีการกำหนดโครงสร้างและระบบการใช้อำนาจรัฐใหม่ มีการกระจายอำนาจการตัดสินใจลงสู่ระดับล่าง เพื่อให้ความรับผิดชอบในทุกระดับมีความชัดเจนและมีรายงานประจำปี รายงานผลการปฏิบัติงานที่มีตัวชี้วัดความสำเร็จ รณรงค์ให้ประชาชนรับผิดชอบด้วย (สมชัย ศิริวัฒน์ โชค, 2553)

6. หลักความคุ้มค่า หมายถึง การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยรณรงค์ให้คนไทยมีความประหยัด ใช้ของอย่างคุ้มค่า สร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลกและรักษาพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน ในระดับประเทศการใช้ทรัพยากรของประเทศต้องเป็นไปด้วยความประหยัด หมุนเวียนใช้และสร้างทดแทนใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ พยายามลดการเกิดมลภาวะทั้งในดิน ในน้ำและบนอากาศ เพื่อการส่งทอดทรัพยากรที่มีความสมบูรณ์ให้คนไทยรุ่นถัดไป ในระดับภาครัฐทุกหน่วยงานจะต้องใช้งบประมาณอย่างประหยัด มีรายงานผลการทำงานและแสดงประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรต่อสาธารณะ ซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องมีความเข้าใจอย่างดีในเรื่องประสิทธิภาพและความคุ้มค่าของโครงการ ในระดับองค์กรผู้บริหารต้องทบทวนงานในความรับผิดชอบทั้งหมดเพื่อพิจารณาถ่ายโอนงานที่ภาครัฐกิจเอกชน หรือภาคประชาชนทำได้มีประสิทธิภาพสูงกว่าออกไป เลื่อนนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้และพัฒนาความสามารถของเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง (สมชัย ศิริวัฒน์ โชค, 2553)

2.5.3 หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานภาครัฐ (มินตรา ศรีนิมิต, 2563)

1. ยึดมั่นในหลักของวัตถุประสงค์ในการให้บริการแก่ประชาชนหรือผู้ที่มาใช้บริการ (Clear Statement-high Service Quality) "องค์กรจะต้องมีการประกาศ (Statement) พันธกิจและวัตถุประสงค์ขององค์กรที่ชัดเจน และใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการปฏิบัติงานขององค์กรนั้นๆ"

2. ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพในหน้าที่และบทบาทของตน (Public Statement) "ว่าจะทำหน้าที่อย่างไร โดยวิธีอะไรที่จะบรรลุเป้าหมาย) "ผู้บริหารควรแจ้งให้ประชาชนได้ทราบในการประกาศสาธารณะ (Public Statement) ถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของตน โดยระบุให้ทราบถึงการปฏิบัติงานที่พหุเหมาะกับขนาดและความซับซ้อน (Complexity) ขององค์กร"

3. ส่งเสริมค่านิยม (Values) ขององค์กร และแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของธรรมาภิบาลโดยการปฏิบัติหรือพฤติกรรม (Behaviors) (Moral Integrity and Etiquette in the Responsiveness to the Diverse Public) "ผู้บริหารทำตัวเป็นตัวอย่างในการให้บริการแก่ประชาชนทุกชนชั้นอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน"

4. มีการสื่อสารที่ดี การตัดสินใจอย่างโปร่งใส และมีการบริหารความเสี่ยงที่รัดกุม (Providing Information to Flow Two-ways) "ต้องมีระบบตรวจสอบการทำงานทุกอย่าง เพื่อให้แน่ใจว่าทุกอย่างดำเนินไปตามแผนการทำงาน มีการตรวจสอบความถูกต้องของรายงานบัญชีการเงินรวมทั้งข้อมูลต่างๆ ที่ผลิตโดยองค์กร"

5. พัฒนาศักยภาพและความสามารถของส่วนบริหารจัดการอย่างต่อเนื่องและให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (ผู้บริหารต้องมีความสามารถและพัฒนาตัวเองอย่างต่อเนื่อง) "ผู้บริหารจัดการจะต้องมีความรับผิดชอบในผลงาน โดยการประเมินผลงานเป็นระยะๆ ทั้งนี้รวมทั้งการประเมินความต้องการในการฝึกอบรม หรือการพัฒนาทักษะที่ต้องการใช้ในการปฏิบัติหน้าที่"

6. การเข้าถึงประชาชน และต้องรับผิดชอบต่อการทำงานและผลงานอย่างจริงจัง

จากงานวิจัยจากสถาบันต่างๆ หรือการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารงานขององค์กรต่างๆ ที่ได้นำหลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้กับองค์กรของตนเอง หรือแม้แต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) และฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2560-2564) ก็ได้ให้ความสำคัญในการที่จะสร้างระบบธรรมาภิบาล หากเกิดขึ้นในสังคมไทย โดยได้กำหนดรายละเอียดยุทธศาสตร์วัตถุประสงค์เป้าหมาย แนวทางในการพัฒนาไปสู่แนวทางการบริหารจัดการที่ดี สำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ประกาศราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 63 ง 10 สิงหาคม 2542 ในข้อที่ 4.2 ว่าในการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ควรจัดหรือส่งเสริมให้สังคมไทยอยู่บนพื้นฐานของหลักสำคัญอย่างน้อย 6 ประการ ดังนี้ (ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2542, 2542)

1. หลักนิติธรรม ได้แก่ การตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับต่างๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรมเป็นที่ยอมรับของสังคมและสังคมยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ข้อบังคับเหล่านั้นโดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมาย มิใช่ตามอำเภอใจหรืออำนาจของตัวบุคคล

2. หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงามโดยธรรมาภิบาลให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือหลักนี้ให้เป็นอย่างแก่สังคมและส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริ่งใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ

3. หลักความโปร่งใส ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ โดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวกและมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้

4. หลักความมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศไม่ว่าด้วยการแจ้งความเห็น การไต่สวนสาธารณะการประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติ หรืออื่นๆ

5. หลักความรับผิดชอบ ได้แก่ การตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาตลอดถึงการเฝ้าระวังความคิดเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน

6. หลักความคุ้มค่า ได้แก่ การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวมโดยธรรมาภิบาลให้คนไทยมีความประหยัดใช้ของอย่างคุ้มค่าสร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลกและรักษาพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน อีกทั้งในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีดังกล่าว ยังได้กำหนดกลยุทธ์ แนวทางการปฏิบัติและมาตรการในดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการสร้างระบบธรรมาภิบาลและสังคมที่ดีว่าต้องมีการปฏิรูปใน 3 ส่วน อันได้แก่ ภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชนและภาคประชาชน

หลักธรรมาภิบาลเกี่ยวกับกับการบริหารงานภาครัฐอาศัยอำนาจตาม พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ. ศ. 2545 มาตรา 3 ได้กำหนดไว้ว่า ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น มาตรา 3/1 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ. ศ. 2535 เป็นว่ามาตรา 3/1 การบริหารราชการตามพระราชบัญญัตินี้ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ ความมีประสิทธิภาพ ความคุ้มค่าในเชิงภารกิจแห่งรัฐการลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน การลดภารกิจและยุบเลิกหน่วยงานที่ไม่จำเป็น การกระจายภารกิจและทรัพยากรให้แก่ท้องถิ่นการกระจายอำนาจตัดสินใจการอำนวยความสะดวกและการตอบสนองความต้องการของประชาชน ทั้งนี้โดยมีผู้รับผิดชอบต่อผลของงาน การจัดสรรงบประมาณ และการบรรจุ และแต่งตั้งบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งหรือปฏิบัติหน้าที่ที่ต้องคำนึงถึงหลักการตามวรรคหนึ่ง

ในการปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการต้องใช้วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งให้คำนึงถึงความรับผิดชอบของผู้ปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมของประชาชน การเปิดเผยข้อมูลการติดตามตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ตามความเหมาะสมของแต่ละภารกิจเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรานี้ จะตราพระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการในการปฏิบัติราชการ และการสั่งการให้ส่วนราชการ และข้าราชการปฏิบัติก็ได้ (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 119 ตอนที่ 99 ก, 2 ตุลาคม 2545) เพื่อให้มีการนำหลักการในมาตรา 3/1 ไปใช้ในทางปฏิบัติ อันก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน ต่อมาในสมัยในสมัยรัฐบาลของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ได้มีพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเป็นกฎเกณฑ์การบริหารการปกครองที่ดีเหมาะสมและเป็นธรรมเนียมที่ใช้ในการชำระรักษาสังคม ในพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ในมาตรา 6 ได้กล่าวถึงการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเป็นการบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมาย ดังต่อไปนี้ (คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2546, น. 2-4)

1. เกิดผลประโยชน์สุขของประชาชน
2. เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ
3. มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ
4. ไม่มีขั้นตอนในการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น
5. มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์
6. ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ
7. มีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ

ประเทศไทยมีการนำธรรมเนียมมาใช้ในการปฏิบัติงานภาครัฐ เอกชน และประชาชนแล้วจะทำให้ประเทศมีการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีและเกิดความเป็นธรรมในด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง แนวคิดในการพัฒนาหลักกฤษฎีกา หรือระบบการบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดีและสำหรับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ได้มุ่งเน้นให้หน่วยงานของรัฐดำเนินงานตามภาระหน้าที่โดยยึดถือหลักการพื้นฐาน 6 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า (ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542, 2542)

ต่อมาได้มีการเสริมหลักการขึ้นมาอีก 4 หลักเพื่อสนับสนุนใน 6 หลักการ คือ หลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หลักการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ หลักการบริหารจัดการและหลักการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทั้ง 4 หลักที่เพิ่มขึ้นมานั้นคือ ปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนา

ประเทศ รัฐบาลต้องทำทุกวิถีทางที่จะทำให้ทรัพยากรมนุษย์ของประเทศชาติมีศักยภาพก่อนที่จะสามารถพัฒนาอย่างอื่นได้ถาวร เป็นการลงทุนที่สูงและใช้เวลา แต่เมื่อสิ่งเหล่านี้สุกงอม จะมีผลคุ้มค่าเพราะเมื่อประชาชนมีคุณภาพ มีการศึกษาจะได้รู้หน้าที่ของการเป็นพลเมืองที่ดีและมันจะสืบทอดกันเป็นประเพณีต่อชนรุ่นหลัง แต่ละหลักสามารถจำแนกเป็น 3 ระดับ ระดับประเทศ ระดับภาครัฐและระดับองค์กร ซึ่งแต่ละระดับมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน การกำหนดบทบาทในระดับประเทศจะมีผลต่อบทบาทภารกิจและการบริหารจัดการระดับภาครัฐและระดับองค์กรด้วย (Lynn, Heinrich & Hill, 2011)

การสร้างธรรมาภิบาล จึงเป็นการกำกับดูแลที่ดี การใช้สิทธิ์ของความเป็นเจ้าของที่จะปกป้องดูแลผลประโยชน์ของตนเอง โดยผ่านกลไกที่เกี่ยวข้องในการบริหาร หัวใจสำคัญของธรรมาภิบาล คือ ความโปร่งใส ความยุติธรรม และความรับผิดชอบในผลของการตัดสินใจ การกำกับดูแลที่ดีมีความจำเป็นทั้งภาครัฐและเอกชน สำหรับภาครัฐจะเรียกว่า Good Public Governance ผู้เป็นเจ้าของ คือ ประชาชนซึ่งใช้สิทธิ์ของตนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้าไปทำหน้าที่ในรัฐสภา เพื่อกำกับดูแลผู้บริหารประเทศไปในทางที่ถูก ต้องสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนภาคเอกชนเรียกว่า Good Corporate Governance ผู้เป็นเจ้าของคือ ผู้ถือหุ้น ใช้สิทธิ์ในการเลือกคณะกรรมการบริษัท เข้าไปทำหน้าที่กำหนดนโยบาย คัดเลือกและกำกับดูแลผู้บริหารงานเพื่อความก้าวหน้าของบริษัทสมเจตนาของผู้ถือหุ้น วิธีสร้างธรรมาภิบาลในองค์กรต้องเริ่มจากคณะกรรมการบริหารและผู้บริหารระดับสูงต้องทำความเข้าใจและให้ความสำคัญกับการเป็นธรรมาภิบาลและมีการทบทวนกระบวนการกำกับดูแลที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของตนว่า มีประสิทธิภาพและมีความ โปร่งใสเพียงใดและปรับปรุงรูปแบบและกระบวนการกำกับดูแลให้ดีขึ้นและสั่งให้มีการดำเนินการ (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2542, น. 13)

สรุปได้ว่า “ธรรมาภิบาล” ประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วมหลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่าในการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยตรงค่าให้คนไทยมีความประหยัดใช้ของอย่างคุ้มค่า สร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก และรักษาพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน ในระดับประเทศการใช้ทรัพยากรของประเทศต้องเป็นไปด้วยความประหยัด หมุนเวียนใช้ และสร้างทดแทนใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ พยายามลดการเกิดมลภาวะทั้งในดิน ในน้ำและบนอากาศ เพื่อการส่งทอดทรัพยากรที่มีความสมบูรณ์ให้คนไทยรุ่นถัดไป ในระดับภาครัฐทุกหน่วยงานจะต้องใช้งบประมาณอย่างประหยัด มีรายงานผลการทำงาน และแสดงประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรต่อสาธารณะ ซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องมีความเข้าใจอย่างดี ในเรื่องประสิทธิภาพและความคุ้มค่ามีประสิทธิภาพสูงกว่า เลื่อนนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้

และพัฒนาความสามารถของเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เหมาะสมและเป็นธรรมจะเป็นการธำรงรักษาสังคมให้บรรลุเป้าหมายให้เกิดผลประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐมีประสิทธิภาพประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ มีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ โดยในแต่ละเป้าหมายได้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับทุกฝ่าย

2.6 แนวคิดทฤษฎีการจัดการความขัดแย้งตามแนวทางสมานฉันท์

โดยทั่วไปแล้วยอมรับกันว่า ธรรมชาติของสังคมย่อมมีความขัดแย้ง ความขัดแย้งเกิดขึ้นในโลกมาหลายยุคหลายสมัยจนถึงปัจจุบัน ทั้งระดับตนเอง ครอบครัว หน่วยงาน จนกระทั่งสังคมหากสังคมมีการเรียนรู้ที่จะจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ก็ย่อมจะพบกับทางเลือกในการแก้ไขข้อขัดแย้งที่เหมาะสม โดยทางเลือกที่ดีที่สุดของการแก้ไขเพื่อไม่ให้เกิดความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินดังกล่าว ย่อมกล่าวถึง “สมานฉันท์” ซึ่งมนุษยชาติได้ใช้สมานฉันท์เป็นเครื่องมือจัดการความขัดแย้งที่เกิดจากผลประโยชน์ ความต้องการ ค่านิยม ความสัมพันธ์ และอำนาจมาตั้งแต่มนุษย์ได้อยู่ร่วมกันเป็นชุมชนและสังคม (อนันต์ชัย คงจันทร์, 2551)

เมื่อสมานฉันท์มีความสำคัญยิ่งต่อการจัดการความขัดแย้ง จึงเห็นได้ว่ามีความสำคัญยิ่งที่จะทำให้ทุกฝ่ายได้มีความรู้และความเข้าใจอย่างถ่องแท้ อันจะทำให้สามารถจัดการความขัดแย้งได้ทั้งในระดับตนเอง ครอบครัว หน่วยงาน จนกระทั่งสังคมได้อย่างถูกต้องเหมาะสม นอกจากนั้นแล้ว การศึกษาการยุติความขัดแย้งด้วยสมานฉันท์ยังนำมาซึ่งการเรียนรู้และพยายามเข้าใจถึงการกระทำและการแสดงของมนุษย์ อันจะทำให้เข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่น ได้ดีขึ้น และนำไปสู่การยอมรับความแตกต่างของมนุษย์ได้ เพื่อจะได้อยู่ร่วมกับมนุษย์ในสังคมอย่างมีความสุข

ดังนั้น ในสังคมใดถ้ามนุษย์ไม่คำนึงถึงสิทธิของกันและกัน ปล่อยให้มีการละเมิดต่อชีวิตต่อทรัพย์สิน มีการกีดกัน แบ่งแยก ทำให้บุคคลขาดอิสระเสรีภาพ ขาดความเป็นเอกภาพในขณะเดียวกันในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์นั้น อาจจะใช้การประนีประนอมกัน แต่มนุษย์ก็ไม่สามารถที่ประนีประนอมกับสัตว์ธรรมได้ เพราะจะเป็นการสร้างกำแพงกั้นตนไม่ให้เข้าถึงความจริงที่เป็นจริงนี่ก็เพราะว่าการประนีประนอมไม่ใช่สิ่งที่จะช่วยให้มนุษย์อยู่ร่วมกันได้อย่างแท้จริง เพราะแต่ละฝ่ายต้องยอมเสียบางอย่างเพื่อให้ตนได้บ้างหรือเพื่อจะได้ด้วยกันทั้งสองฝ่าย ต่างฝ่ายจึงต้องยอมเสียอย่างใดอย่างหนึ่ง จึงต้องมีความเข้าใจอยู่ในตัว หากการประนีประนอมไม่มีทางออกที่ดีที่สุด ทฤษฎีใดควรจะเป็นให้คำตอบที่ดีที่สุด ในการประสานกลมกลืนเข้าด้วยกัน (Harmonize) คือไม่มีหรือไม่เหลือความขัดแย้ง เมื่อมีความขัดแย้งก็จัดจนกระทั่งลงตัวคือเข้ากันได้ดี ทุกอย่าง

ประสานกลมกลืน โดยองค์รวมต่างๆ อยู่ในตำแหน่งที่ถูกต้องและมีความสัมพันธ์ที่ถูกต้องพร้อมทั้งทำหน้าที่ถูกต้องต่อกัน ส่งต่อประสานกันได้ดี ซึ่งการสอดประสานจะทำให้มนุษย์มีการพัฒนาจิต ปัญญาให้หลุดพ้นจากความยึดถือคับแคบ มีสภาพจิตที่ไม่เปิดกว้าง มีความคิดตีบตัน อย่างไรก็ตาม การสอดประสานดังกล่าวจะต้องสอดคล้องกับหลักความคิดสากล 3 ประการ ได้แก่ (สุเทพ สุวีรางกูร, 2551; คณะทำงานโครงการนำร่องพัฒนาระบบงานยุติธรรมชุมชน กระทรวงยุติธรรม, 2562)

1. ความจริงที่เป็นสากล คือ หลักความจริงที่เป็นกลางๆ มีผลเสมอเหมือนกันแก่ทุกคนทุกที่ รวมทั้งทุกศาสนา
2. ความเป็นมนุษย์ที่เป็นสากล คือ ความเป็นมนุษย์ที่จะต้องมองเห็น เข้าใจ ให้ความนับถือ เสมอกัน การทำร้ายและทำลายชีวิตมนุษย์ไม่ว่าจะมีสังกัดใดหรือไม่ เป็นความไม่ดี ไม่งามทั้งสิ้น
3. ความมีเมตตาที่เป็นสากล คือ ให้ความรู้สึกเป็นมิตร มีความรัก ความปรารถนาประโยชน์สุขแก่มนุษย์ที่ทุกคนเสมอเหมือนกัน โดยไม่มีการจำกัดหรือแบ่งแยก

ส่วนแนวคิดที่ว่า “สมานฉันท์เป็นวิถีทางในการดำเนินชีวิต” นั้นมุ่งเน้นให้มนุษย์อยู่ร่วมกับสรรพสิ่งอย่างปกติสุข ไม่เบียดเบียนและทำลายล้างซึ่งกันและกัน ซึ่งแนวคิดนี้สอดคล้องกับหลักการของพระพุทธศาสนาที่ว่า “สรรพสิ่งล้วนมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน” เช่น หากมนุษย์เสพบริโภคอย่างเต็มที่โดยไม่รู้จักประมาณ ก็จะทำให้เกิดการทำลายล้างธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้ธรรมชาติสูญเสียความเป็นดุลยภาพไปและเมื่อธรรมชาติเกิดความเสื่อมโทรม ก็จะส่งผลย้อนกลับมาสร้างความเดือดร้อนให้แก่มนุษย์ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่มนุษย์จะต้องอยู่ร่วมกันอย่างสอดประสานกับธรรมชาติในฐานะที่เป็นมิตรที่ดีต่อกัน (ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร, 2545; ฌันทพล ชินกุลกิจนิวัฒน์, 2562)

ในปัจจุบันจะพบว่าความขัดแย้งของสังคมไทยปรากฏชัดเจนและมีความรุนแรงตามมามากขึ้นเป็นลำดับ ด้วยเหตุนี้รัฐบาลจึงได้ประกาศนโยบายว่าด้วยการจัดการความขัดแย้งด้วยสมานฉันท์โดยออกเป็นคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 187/2546 เรื่อง นโยบายการจัดการความขัดแย้งด้วยสมานฉันท์มีสาระสำคัญของการจัดการความขัดแย้งด้วยสมานฉันท์ ดังต่อไปนี้ (วิทยา ทองดี, 2551; Pestoff & Brandsen, 2010)

1. คนคือเป้าหมายของการพัฒนา เพื่อความอยู่เย็นเป็นสุขของคน ซึ่งคนในสังคมมีความหลากหลายทางความคิดเห็น มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม เชื้อชาติ ความเชื่อศาสนา เผ่าพันธุ์ ประวัติศาสตร์ และคุณค่าชีวิต โดยเฉพาะในเรื่องความแตกต่างทางวัฒนธรรมเพราะมีความสำคัญมากต่อปัญหาความขัดแย้งและนำไปสู่ความรุนแรงได้ง่าย การเข้าใจเรื่องนี้ใช้คำว่า “มิติทางวัฒนธรรม” คือ การเข้าใจความสำคัญและให้คุณค่าของวัฒนธรรมที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในสังคม วัฒนธรรมเป็นปัญหาแบบหนึ่ง การที่ชาติใดหรือสังคมใดมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมจึงเป็น

เสมือนมีทุนทางสังคมมาก สังคมที่มีปัญญามากหรือมีทุนทางสังคมมากจะสามารถแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ ที่เผชิญได้ดีเพราะมีทางเลือกมากในการจัดการกับปัญหา การเข้าใจมิติวัฒนธรรมที่เห็นความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นคุณค่าสำคัญในการอยู่ร่วมกันนี้ มิใช่เพียงเห็นเป็นความงดงามของสิ่งผิวเผิน เช่น การแต่งกาย ภาษา แต่ในระดับความงดงามของส่วนลึกที่เกี่ยวกับคุณค่าต่างๆ ของคนในวัฒนธรรมนั้น

2. การสร้างความไว้วางใจในสังคม โดยเริ่มจากเจ้าหน้าที่ของรัฐก่อน เรื่องนี้เป็นหัวใจสำคัญอีกประการหนึ่งในการอยู่ร่วมกัน ถ้าคนในสังคมขาดความไว้วางใจกันก็เป็นเรื่องยากที่จะเกิดความสามัคคีหรือแก้ปัญหาหรือการพัฒนาใดๆ ได้ ปัจจุบันนี้ความไว้วางใจ ความเกรงใจ กำลังลดและหายไป คือ ไม่กลัว ไม่เกรงใจ ไม่ไว้วางใจ การขอร้อง การสั่งอาจฟังแต่ไม่ทำตาม ความศรัทธาต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐมีน้อยลง ไม่ใช่เกิดจากสังคมมีการเปลี่ยนแปลงเท่านั้น ส่วนหนึ่งมาจากสาเหตุคือ เมื่อประชาชนเกิดความขัดแย้งเห็นต่างจากรัฐแล้ว เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้วิธีการโดยใช้ความรุนแรง ซึ่งการใช้ความรุนแรงในสังคมมีต้นทุนทางสังคมสูง เพราะจะทำให้เกิดความเกลียดชังและความแตกแยกยากที่จะสมานนียบเป็นปัญหาความมั่นคงที่ร้ายแรง ดังนั้น การจัดการความขัดแย้งโดยใช้สมานฉันท์นั้นทั้งรัฐและประชาชนจะต้องเข้าใจและร่วมมือกันหาวิธีการที่เหมาะสม มิให้กลายเป็นทางรุนแรง และโดยรัฐมีหน้าที่ปกป้องคุ้มครองผู้คนพลเมืองและมีเครื่องมือที่อาจนำไปสู่ความรุนแรง จึงต้องเป็นฝ่ายเริ่มต้นในการเป็นผู้นำสมานฉันท์ก่อน เพื่อฟื้นความไว้วางใจให้กลับคืนมาสู่สังคม (ปองศักดิ์ นันทเสน, 2564)

3. สมานฉันท์เป็นวิธีเดียวที่เป็นธรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคม ทำให้เกิดความสงบร่มเย็นเป็นสุขอย่างถาวรจะเห็นได้ว่า สมานฉันท์เป็นวิธีการจัดการกับปัญหาความขัดแย้งวิธีหนึ่งเป็นแนวทางในการจัดการกับความขัดแย้งโดยพยายามลดการสูญเสียให้มากที่สุด สมานฉันท์เป็นแนวทางที่จะช่วยลดข้อพิพาทหรือข้อขัดแย้งของคนในสังคม อันจะนำมาสู่สังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างสงบและอยู่เย็นเป็นสุข

2.6.1 ความหมายของสมานฉันท์

ความสมานฉันท์ เป็นแนวคิดบนพื้นฐานของการไม่ใช้ความรุนแรง Nonviolence โดยมิผู้ให้ความหมายของคำว่า สมานฉันท์ หมายถึงการไม่ใช้กำลังหรืออำนาจ การเชื่อฟัง การไม่ก่อความวุ่นวายและการทำตามกฎหมาย สมานฉันท์เป็นความพยายามหนึ่งในการต่อต้านสงครามและความรุนแรง โดยเชื่อว่ามนุษย์นั้นมีเหตุผล สามารถเข้าใจ เห็นอกเห็นใจและอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติได้ ส่วนสงครามและการใช้ความรุนแรงนั้นเกิดจากความเข้าใจผิด ความเขลาความกลัว

สมานฉันท์เชื่อว่าการเรียนรู้ที่เหมาะสมสามารถทำให้คนมีความเป็นมนุษย์ คือ มีเหตุผลมีความเข้าใจอันดีและอยู่ร่วมกันอย่างสงบได้ (Salamon, 2012)

สมานฉันท์ หมายถึง วิธีที่กลุ่มบุคคลหรือมวลชนใช้ต่อสู้เพื่อให้ได้ในสิ่งที่ตนปรารถนาในบางอย่าง หรือเพื่อให้รัฐหรือผู้มีอำนาจเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เช่น การจัดชุมนุม การหยุดงานประท้วง หรือการดื้อแพ่ง เป็นต้น เป็นวิธีการที่ไม่ใช้ความรุนแรงหรือวิธีการปฏิบัติที่ไม่รุนแรงในการแก้ปัญหาหรือการดำเนินชีวิตและจัดการกับความขัดแย้งวิธีหนึ่ง การใช้สมานฉันท์มีเหตุผลสำคัญตรงที่ว่า เป็นวิธีการที่น่าจะมีการสูญเสียน้อยที่สุดทั้งระยะสั้น ระยะยาว ทั้งรูปธรรมและนามธรรมผิดกับการใช้ความรุนแรง (วันชัย วัฒนศัพท์, 2550)

สรุปได้ว่า สมานฉันท์คือ แนวทางในการต่อสู้หรือการกระทำเพื่อให้ได้ชัยชนะที่เป็นไปตามข้อเรียกร้องของตนเองหรือของมวลสมาชิก โดยแนวทางดังกล่าวเป็นแนวทางที่ปราศจากความรุนแรง ไม่ทำลายชีวิตและทรัพย์สิน เป็นกระบวนการแก้ไขความรุนแรงและความขัดแย้ง การดำเนินชีวิตอยู่บนหนทางของสมานฉันท์จำต้องมีทัศนคติที่ถูกต้อง ซึ่งเป็นผลจากการพิจารณาโทษและเหตุของความรุนแรงจนเกิดปัญญา เข้าใจโทษของความรุนแรงอย่างลึกซึ้ง เห็นคุณประโยชน์ของสมานฉันท์จนกระทั่งสามารถดำรงชีวิตอยู่ด้วยความมีสติรู้อยู่ทุกขณะเพื่อหลีกเลี่ยงความรุนแรง ก้าวแรกของการสร้างความเข้าใจเรื่องสมานฉันท์จึงเริ่มจากการทำความรู้จักความรุนแรงต่อด้วยเหตุแห่งความรุนแรงและการแก้ไขความรุนแรงจากกระบวนการใช้อำนาจเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมโดยไม่ใช้กำลัง

2.6.2 แนวทางการจัดการความขัดแย้งโดยสมานฉันท์

การดำรงอยู่ร่วมกันของผู้คนในสังคมการเมืองย่อมมีความขัดแย้งเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ทั้งในระดับบุคคลหรือในระดับสังคม เนื่องจากความแตกต่างระหว่างบุคคลในหลายลักษณะ ได้แก่ชาติพันธุ์ สภาพแวดล้อมทางสังคม วิถีชีวิต ความเชื่อและวัฒนธรรม เป็นต้น ความแตกต่างดังกล่าวเป็นสาเหตุของความขัดแย้งระหว่างคนต่างกลุ่มใน ในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้และเป็นที่มาของความรุนแรงที่สำคัญปัญหาความรุนแรงนี้นำมาสู่การเลือกใช้ความรุนแรงเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาให้ลุล่วง ในการจัดการความขัดแย้งในพื้นที่นี้ที่ชัดเจนคือ ความขัดแย้งทางวัฒนธรรมแดนระหว่างชาติสองชาติและความเป็นชาตินิยม รวมถึงประวัติศาสตร์ในอดีตที่มีการทำสงครามในการยึดครองพื้นที่และทรัพย์สินหรือการไม่ใช้ความรุนแรงอย่างการเจรจาทางการทูต เป็นต้น (คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ, 2563)

บริบทของประเทศไทยในปัจจุบัน ที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจจากสถานการณ์โควิด 19 และสังคมและการเมืองที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ได้นำไปสู่ความขัดแย้งใน ในพื้นที่จังหวัด

ชายแดนใต้หลากหลายด้าน ทั้งในด้านนโยบายสาธารณะ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านแรงงาน รวมถึงความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างฝักฝ่ายที่ตรงข้ามกัน นำมาสู่การเผชิญหน้ากันระหว่างฝ่ายที่สนับสนุนกลุ่มทางการเมืองคนละขั้ว มีแนวโน้มที่จะเผชิญหน้ากันด้วยความรุนแรง อันนำไปสู่วิกฤตการณ์ความแตกแยกในที่สุด (อนันต์ชัย คงจันทร์, 2551)

การสร้างสังคมสมานฉันท์ จำเป็นต้องอยู่บนเงื่อนไขของการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธีหรือการไม่ใช้ความรุนแรงเป็นสำคัญ โดยถือว่าเป็นทางเลือกหลักเมื่อเผชิญกับความขัดแย้งและยึดมั่นในหลักมนุษยธรรม เพื่อปฏิเสธการใช้ความรุนแรงในทุกรูปแบบ เนื่องจากการใช้ความรุนแรงไม่ว่าจะโดยรัฐหรือกลุ่มคนผู้ก่อความรุนแรง ต่างเกิดขึ้นจากเงื่อนไขที่เชื่อว่ามีความชอบธรรมที่จะใช้ความรุนแรงเป็นวิธีการบรรลุเป้าหมายของตนเอง ดังนั้นทุกฝ่ายจึงต้องช่วยกันสร้างความเป็นธรรมให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคมทั้งนี้ เนื่องจากการใช้ความรุนแรงแม้จะเป็นมาตรการในการจัดการปัญหาที่ดำเนินการได้ง่ายและรวดเร็ว แต่กลับจะทำให้สังคมมองไม่เห็นทางเลือกทางการเมืองอื่นๆ และที่สำคัญยังทำให้ความขัดแย้งยิ่งขยายวงกว้างและนำไปสู่การต่อสู้กันด้วยความรุนแรงมากขึ้น (สุเทพ สุวีรางกูร, 2551)

การจัดการตามแนวทางสมานฉันท์ ถึงต้องใช้วิธีการสมานฉันท์เป็นหลักในการสร้างสันติสุขและความมั่นคงของ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ในอนาคตทั้งนี้ภาครัฐเองจำเป็นต้องหลีกเลี่ยงการใช้อำนาจและใช้ความชอบธรรมกับการใช้ความรุนแรงในทุกระดับ เช่น ในการจัดการสถานการณ์การชุมนุมทางการเมืองของประชาชน ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่มีความล่อแหลมต่อการเผชิญหน้ากันได้ทุกขณะ รวมถึงการเสริมสร้างให้การสมานฉันท์เป็นแนวทางหลักในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในระยะยาวในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สำหรับวิธีการที่สามารถดำเนินการมีหลากหลายรูปแบบ ขึ้นกับว่าความขัดแย้งอยู่ในสถานการณ์ใด ระหว่างก่อนเกิดสถานการณ์ระหว่างที่เกิดสถานการณ์และภายหลังสถานการณ์ความขัดแย้งผ่านพ้นไปแล้ว เช่น ในกรณีที่พบว่าการความขัดแย้งกำลังจะก่อตัว แนวทางการจัดการที่เหมาะสมคือการเสนอแนวทางไต่สวนสาธารณะ ซึ่งเป็นวิธีการที่ควรเกิดก่อนที่จะมีการดำเนินการตัดสินใจในนโยบายสาธารณะขนาดใหญ่ เพื่อให้ทัศนคติที่แตกต่างขัดแย้งกันระหว่างคนกลุ่มต่างๆ ได้รับการพิจารณาและนำไปสู่การสร้างข้อสรุปและการตัดสินใจร่วมกันของคนในสังคม (วันชัย วัฒนศัพท์, 2550)

ในกรณีที่ความขัดแย้งเกิดขึ้นและนำไปสู่การเผชิญหน้าระหว่างฝ่ายที่ตรงข้ามกัน เช่น การชุมนุมเรียกร้อง การปิดถนน ปิดล้อมส่วนราชการ เป็นต้น แนวทางการจัดการปัญหาความขัดแย้งที่เหมาะสมคือการสร้างพื้นที่สำหรับการสานเสวนาระหว่างฝ่ายที่ขัดแย้งผ่านกระบวนการเจรจา ไกล่เกลี่ยแบบมีคนกลาง ประกอบด้วย ผู้แทนภาครัฐ กลุ่มผู้เรียกร้องและภาควิชาการ โดยอาจเป็นการเจรจาเพื่อต่อรองแลกเปลี่ยนบางอย่างร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาในประเด็นที่ไม่ซับซ้อนหรือการ

เจรจาไกล่เกลี่ยด้วยคนกลาง ในกรณีที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาร่วมกันได้โดยลำพังจึงต้อง ใช้คนกลางเป็นผู้ช่วยตัดสินใจ สำหรับกรณีที่ปัญหาความขัดแย้งได้เกิดขึ้นและสิ้นสุดลงแล้ว เช่น การเผชิญหน้าระหว่างฝ่ายที่ขัดแย้งกันด้วยความรุนแรง และก่อให้เกิดความเสียหายในร่างกายและทรัพย์สิน แนวทางการจัดการที่เหมาะสม คือ กระบวนการยุติธรรมสมานฉันท์ (Restorative justice) ซึ่งเป็นกระบวนการเยียวยาโดยให้ความสนใจในการฟื้นฟูแก่เหยื่อและชุมชนที่ตกเป็นเหยื่อมากกว่า การให้คุณค่าเรื่องการลงโทษผู้ทำผิด โดยยกระดับความสำคัญของเหยื่อในกระบวนการยุติธรรมให้มากขึ้น รวมทั้งการสนับสนุนชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมเรียกร้องให้ผู้ทำผิดแสดงความรับผิดชอบโดยตรงต่อบุคคลหรือชุมชน ซึ่งเป็นกระบวนการจัดการข้อพิพาทที่มีรากฐานอยู่ในวัฒนธรรมชุมชนดั้งเดิม เช่น การประชุมไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในหมู่บ้านหรือการบรรเทาและเยียวยาความเสียหายของเหยื่อด้วยจารีตกฎเกณฑ์ในชุมชน เป็นต้น ในการจัดการความขัดแย้งโดยสมานฉันท์จะมีเป้าหมายที่สำคัญอยู่ 3 ประการ ประกอบด้วย (วิทยา ทองดี, 2551)

1. เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือแนวทางสมานฉันท์ในการจัดการความขัดแย้ง
2. เมืองคักรหรือสถาบันทางสังคมเป็นกลไกในการเปิดพื้นที่สำหรับฝ่ายที่ขัดแย้งกันได้รับฟังซึ่งกันและกันอย่างเป็นธรรม
3. ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในระดับท้องถิ่นต้องได้รับการจัดการด้วยกระบวนการหาข้อยุติอย่างสมานฉันท์โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

2.6.3 ลักษณะของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

ลักษณะและรูปแบบของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จะต้องทำความเข้าใจในเรื่องของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ว่าจะทำให้เกิดการฟื้นฟู โดยมีหลักการว่าควรเป็นกระบวนการที่ไม่เป็นทางการและให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้มาพบกันในบรรยากาศที่ส่งเสริมให้เกิดการปรองดองให้ผู้กระทำผิดได้สำนึกผิดและชดใช้รวมทั้งส่งเสริมให้ชุมชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องด้วยให้ได้ผลลัพธ์ที่ก่อให้เกิดความสมานฉันท์ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญ เช่น การแสดงความสำนึกผิด การยินยอมที่จะปรับพฤติกรรมและการเยียวยาชดใช้ที่ผู้กระทำผิดให้กับผู้เสียหายซึ่งอาจมิใช่เฉพาะเรื่องเงินเท่านั้น แต่อาจเป็นการบำเพ็ญประโยชน์สาธารณะหรืออื่นๆ แล้วแต่กรณีในทางปฏิบัติในลักษณะและรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทเป็นสำคัญโดยจำแนกออกได้เป็นรูปแบบดังต่อไปนี้ (ตายุติน อุสมาน และคณะ, 2554)

1 การไกล่เกลี่ยเหยื่ออาชญากรรมและผู้กระทำผิด (Victim-Offender Mediation) เป็นการเผชิญหน้าระหว่างเหยื่ออาชญากรรมกับผู้กระทำผิด ซึ่งเจ้าหน้าที่จะทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน โดยมีเป้าหมาย คือการสนับสนุนให้มีการเยียวยาเหยื่ออาชญากรรม ด้วยการจัดเวทีให้ได้พบปะ

พูดคุยกับผู้กระทำผิดบนพื้นฐานของความสมัครใจและให้ผู้กระทำผิดได้เรียนรู้ถึงผลกระทบและเข้ามาแสดงความรับผิดชอบต่อพฤติกรรมที่ได้กระทำลงไป

2. การประชุมกลุ่มครอบครัว (Family Group Conferences) ประกอบด้วยเหยื่ออาชญากรรม ผู้กระทำผิดและสมาชิกครอบครัวที่มีความสำคัญหรือเพื่อนของทั้งสองฝ่าย โดยมีเจ้าหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการไกล่เกลี่ย ซึ่งอาจใช้สถานที่ เช่น โรงเรียน โบสถ์หรือกลุ่มสมาชิกอื่นๆ เป็นต้น โดยวิธีการนี้ต้องการเน้นย้ำถึงความเอาใจจริงเอาใจของชุมชนต่ออาชญากรรมและความเต็มใจของชุมชนที่จะยอมรับผู้กระทำผิดกลับคืนสู่ชุมชนอีกครั้ง (ฟิรนันท์ जारง, 2558)

3. การพิจารณาแบบล้อมวง (Sentencing Circles) หรือ “วงกลมแห่งสันติวิธี” โดยผู้ที่เข้าร่วมประชุมจะนั่งพิจารณาในลักษณะเป็นการล้อมวง ประกอบด้วย สมาชิกของชุมชนที่เคยทำงานเป็นผู้พิพากษา ตำรวจ หรืออื่นๆ รวมทั้งเคยรับผิดชอบงานด้านการพิจารณาคดีหรือการควบคุมสอดส่องมาแล้ว โดยเฉพาะเป็นกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์สำหรับการกระทำความผิดอาญาของเด็กหรือเยาวชน

4. คณะกรรมการบูรณาการชุมชน (Community Reparative Boards) ประกอบด้วยผู้คนในชุมชน ผู้กระทำผิด เหยื่ออาชญากรรม ผู้แทนจากกระบวนการยุติธรรมและสมาชิกครอบครัวของผู้กระทำผิด โดยเป็นวิธีการเชิงสมานฉันท์ในชุมชนที่เป็นต้นแบบให้ชุมชนได้แสดงความรับผิดชอบต่อผู้ที่กระทำความผิด ในนามของคณะกรรมการเยาวชน คณะกรรมการเพื่อนบ้านหรือคณะกรรมการยุติธรรมทางเลือกชุมชน เพื่อใช้เป็นส่วนหนึ่งของการเบี่ยงเบนคดีหรือการคุมประพฤติ รูปแบบนี้จะใช้กับผู้กระทำความผิดที่ไม่ร้ายแรงและดำเนินการจะมีการพูดคุยกันด้วยความเคารพก่อนที่คณะกรรมการจะพิจารณาโทษ

ในสังคมของในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ การอาศัยอยู่ร่วมกันจำเป็นต้องสร้างกรอบกฎเกณฑ์ ระเบียบขึ้นมาเพื่อควบคุมในการอยู่ร่วมกัน เพราะในอดีตในสังคมนี้มีความกระทบกระทั่ง ก่อให้เกิดความขัดแย้งจนนำไปสู่ข้อพิพาทตลอดจนการก่อให้เกิดอาชญากรรมขึ้นมาระหว่างคนหลายฝ่ายและไม่สามารถที่จะยุติปัญหาได้จึงจำเป็นต้องอาศัยคนกลาง เพื่อหาทางออกกับปัญหา กระบวนการยุติธรรมจึงเป็นกระบวนการที่จะช่วยยุติปัญหา เช่น วิธีการพิสูจน์ผู้กระทำความผิด ชี้ขาดในประเด็นข้อเท็จจริงและนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมาย ซึ่งตามกระบวนการปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับการพิสูจน์บุคคลผู้กระทำผิดหรือต้องสงสัยว่ากระทำความผิดกฎหมายอาญาและการหาผู้รับผิดชอบต่อการกระทำผิดในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาส่วนใหญ่จะประกอบด้วยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในด้านการอำนวยความสะดวกนับตั้งแต่การสืบสวนจับกุม ไปจนถึงการปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาล โดยมีเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ ตำรวจ ทนายความ อัยการ และราชทัณฑ์ ซึ่งระบบการบริหารงานยุติธรรมในพื้นที่ ในพื้นที่จังหวัด

ชายแดนใต้ที่มีเป้าหมายสำคัญ คือ การคุ้มครองสังคมด้วยการลดอาชญากรรมด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เป็นวิธีให้ความยุติธรรมแก่พลเมือง ผู้ประพฤติฝ่าฝืนกฎหมายโดยผ่านองค์กรสถาบันหรือบุคลากรที่กฎหมายให้อำนาจไว้มีการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยใช้กระบวนการที่สัน่แบบแก้แค้นทดแทนที่ให้ความสำคัญต่อการลงโทษผู้กระทำผิด ขณะเดียวกันก็ละเลยเหยื่ออาชญากรรมและชุมชน (นิเพาซาน วาบา, 2561)

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เป็นการระงับข้อพิพาทและความขัดแย้งซึ่งกำหนดเป็นหลักการไว้ทำให้บุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาสมาพบกันและพูดคุยถึงเรื่องการกระทำและผลของการกระทำ ความผิดที่เกิดขึ้น เพื่อหาข้อสรุป โดยผู้เสียหายจะมีโอกาสพูดว่าต้องการให้จัดการกับการกระทำ ความผิดที่เกิดขึ้นอย่างไร ในขณะที่ผู้กระทำความผิดจะต้องได้รับรู้ถึงผลเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำ ความผิดของตน กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จะเป็นตัวประสานความต้องการของทั้งผู้เสียหาย ผู้กระทำความผิดและชุมชนที่ต้องการทำให้ทุกฝ่ายซึ่งได้รับผลกระทบจากอาชญากรรมได้กลับคืนสู่สภาพดีเช่นเดิมอันเป็นการสร้างความสมานฉันท์ในสังคมเป็นเป้าหมายสุดท้าย (ตายุคิน อูสมาน และคณะ, 2554)

กระบวนการนี้เป็นแนวคิดที่มีรากฐานแตกต่างจากการอำนวยความสะดวกความยุติธรรมเชิงแก้แค้นทดแทนโดยมุ่งให้ความสำคัญกับสิ่งซึ่งต้องได้รับการเยียวยาสำหรับเหยื่ออาชญากรรม สิ่งซึ่งควรแก้ไขปรับปรุงสำหรับผู้กระทำความผิด และสิ่งซึ่งควรเรียนรู้เมื่ออาชญากรรมเกิดขึ้นในในสังคมของในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ในส่วนของชุมชนแนวคิดนี้ทำให้เหยื่ออาชญากรรมเป็นศูนย์กลางของกระบวนการเกี่ยวกับอันตรายและการชดใช้เยียวยา และเป็นผู้กำหนดว่าอันตรายที่ตนได้รับคืออะไรและการชดใช้เยียวยาจะมีขนาดเท่าใด ชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมการเรียกร้องความรับผิดชอบจากผู้กระทำผิดให้การสนับสนุนเหยื่ออาชญากรรมและประกันโอกาสในการแก้ไขฟื้นฟูตนเองของผู้กระทำผิด นอกจากนี้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ได้สะท้อนความเชื่อที่ว่าความยุติธรรมเป็นสิ่งที่เข้าถึงได้และบรรลุถึงได้มากที่สุดหากสามารถดำเนินการบรรลุเป้าหมายตามแนวทางดังต่อไปนี้ (คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ, 2563)

1. มีการเห็นพ้องต้องกันระหว่างเหยื่ออาชญากรรม - ผู้กระทำความผิด - ชุมชน ในเวทีที่จัดให้ทุกฝ่ายได้แสดงการมีส่วนร่วมกันต่ออาชญากรรมที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริงและสิ่งที่แตกร้าง สะเทือนใจได้รับการเยียวยา

2. ได้บรรลุถึงการแสดงความรับผิดชอบและสำนึกผิดต่อการกระทำที่เกิดขึ้น โยงยึดผูกพันสิ่งที่แตกแยกให้กลับคืนสมานฉันท์กันอีกครั้งและสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนในการป้องกันอาชญากรรมที่อาจเกิดขึ้นในครั้งต่อไป

สรุปได้ว่ากระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ หมายถึง การบรรเทาความเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรมได้กลับคืนสู่สภาพเดิมทำให้เหยื่อเป็นศูนย์กลางของความยุติธรรม มีการบูรณาการผู้กระทำผิดและสังคมเข้าด้วยกัน โดยสิ่งสำคัญ คือการบรรเทาความเสียหายด้วยการชดเชยทดแทนมูลค่าของทรัพย์สินที่เสียหาย รวมทั้งความเสียหายส่วนบุคคลอื่นๆ กลับคืนซึ่งเป็นการเยียวยาสมานฉันท์ความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยให้กลับคืนมาอีกครั้ง เป็นความรู้สึกของเหยื่ออาชญากรรมที่ถูกทำลายทรัพย์สินจะต้องทุกข์ทรมานเมื่อความเป็นส่วนตัวถูกล่วงละเมิดและรู้สึก ไม่ปลอดภัย และผู้คนถูกทิ้งให้รู้สึกว่าขาดอิสรภาพพื้นฐานไปและจากแนวคิด อันเป็นวิธีการระงับข้อพิพาทและความขัดแย้งซึ่งกำหนดเป็นหลักการไว้ โดยข้อดีของกระบวนการยุติธรรมคือทำให้บุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดได้มีโอกาสประหุ่กันในเรื่องของการกระทำและผลของการกระทำความผิดที่เกิดขึ้น ในขณะที่ผู้เสียหายมีโอกาสพูดถึงความต้องการให้จัดการกับการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นกับตนเอง ส่วนผู้กระทำความผิดจะต้องได้รับรู้ถึงผลเสียจากการกระทำความผิดและชดเชยในสิ่งที่เกิดขึ้น

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นัตรศพล รัตน์แสง (2558) วิจัยเรื่องปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้สิทธิทางศาลและเขตอำนาจศาลในการพิจารณาคดี : ศึกษาเฉพาะคดีการเลือกตั้งท้องถิ่นในศาลอุทธรณ์ ผลการศึกษาพบว่า องค์กรหลักที่มีอำนาจในการตรวจสอบการเลือกตั้งท้องถิ่น ได้แก่ คณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญและศาลอุทธรณ์ ซึ่งเป็นองค์กรตุลาการในระบบศาลชั้นอุทธรณ์ โดยใช้ช่วงเวลาประกาศผลการเลือกตั้งเป็นเกณฑ์ในการแบ่งอำนาจของแต่ละองค์กร โดยเฉพาะคณะกรรมการการเลือกตั้งนั้น นับว่ามีบทบาทสำคัญยิ่งในการใช้อำนาจทั้งกรณีก่อนและหลังประกาศผลการเลือกตั้ง ในขณะที่ศาลชั้นอุทธรณ์แม้โดยผลของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 58/2557 เรื่อง การพิจารณาและวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น จะกำหนดให้มีบทบาทในการตรวจสอบการเลือกตั้งด้วยเช่นเดียวกัน แต่ก็ยังเป็นเพียงเฉพาะกรณีหลังประกาศผลการเลือกตั้งแล้วเท่านั้นและยังต้องเป็นกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ร้องต่อศาลหรือใช้สิทธิทางศาล เมื่อพิจารณาตามบทบัญญัติของกฎหมาย จะเห็นว่า กฎหมายหาได้เปิดช่องให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้สมัครรับเลือกตั้งสามารถใช้สิทธิทางศาล เพื่อตรวจสอบการเลือกตั้งได้โดยตรง ทั้งโดยผลของกฎหมายดังกล่าว ยังกำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจในการวินิจฉัยชี้ขาดเกี่ยวกับการเลือกตั้งในบางกรณีที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยเฉพาะการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งซึ่งเป็นสิทธิขั้น

พื้นฐานตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยให้คำวินิจฉัยดังกล่าวเป็นที่สุด จึงไม่สามารถถูกตรวจสอบได้ ถือเป็นการจัดต่อหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนภายใต้หลักนิติรัฐ โดยเฉพาะหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนทางศาล ซึ่งแตกต่างไปจากกฎหมายของต่างประเทศ เช่น ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสและประเทศสหรัฐอเมริกา (เช่น ในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย) ได้กำหนดให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง รวมถึงผู้สมัครรับเลือกตั้ง สามารถใช้สิทธิทางศาลเพื่อตรวจสอบการเลือกตั้ง รวมถึงตรวจสอบการกระทำอันเกิดจากการใช้อำนาจรัฐในการจัดการเลือกตั้งได้โดยตรง ในด้านกระบวนการพิจารณาคดีของศาล จากการศึกษาพบว่า การกำหนดให้ศาลชั้นอุทธรณ์และศาลชั้นอุทธรณ์ภาคมีอำนาจในการพิจารณาและวินิจฉัยชี้ขาดคดีการเลือกตั้งท้องถิ่น ซึ่งเป็นคดีที่มีนิติวิธีในทางกฎหมายแตกต่างไปจากคดีแพ่งและคดีอาญาทั่วไป กล่าวคือ วิธีพิจารณาคดีให้ใช้ระบบไต่สวนและเป็นไปโดยรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายและการบริหารจัดการคดีของศาล อีกทั้งยังไม่เป็นไปตามหลักแนวคดียุติธรรมเกี่ยวกับการแบ่งแยกระบบศาลที่ประสงค์จะให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีและการบังคับใช้กฎหมายของศาลเป็นไปตามความรู้ความเชี่ยวชาญของผู้พิพากษาของศาลในแต่ละระบบกับทั้งการกำหนดให้คำสั่งศาลในคดีการเลือกตั้งท้องถิ่นของศาลชั้นอุทธรณ์และศาลชั้นอุทธรณ์ภาคเป็นที่สุด จึงเป็นลักษณะการดำเนินกระบวนการพิจารณาและตัดสินคดีโดยศาลเพียงศาลเดียว ซึ่งหากในการทำคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลในคดีดังกล่าว มีข้อผิดพลาดหรือมีข้อบกพร่อง จะไม่สามารถได้รับการทบทวนหรือแก้ไขโดยศาลที่สูงกว่าตามหลักการทบทวนคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลได้ จึงจำเป็นที่จะต้องทำการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลในทางกฎหมาย เพื่อหามาตรการที่เหมาะสมในการนำมาปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้สิทธิทางศาลและเขตอำนาจศาลในการพิจารณาคดีการเลือกตั้งท้องถิ่นของประเทศไทย เพื่อให้มีประสิทธิภาพต่อไป

อามีน่า ไชยกุล (2560) วิจัยเรื่องกระบวนการช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ : กรณีศึกษาผู้ถูกควบคุมตัวหรือถูกคุมขังตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ป. วิวาญา) ผลการศึกษาพบว่า 1) กระบวนการช่วยเหลือเยียวยากรณีผู้ถูกควบคุมตัวหรือถูกคุมขังตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ป. วิวาญา) มีหลักเกณฑ์ตามหลักเกณฑ์การช่วยเหลือเยียวยา กรณีเหตุการณ์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 ถึงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2554 ยึดตามประกาศของคณะกรรมการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ สืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้และกรณีเหตุการณ์ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2554 เป็นต้น ไปยึดตามระเบียบคณะกรรมการยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ 1.2 ขั้นตอนกระบวนการช่วยเหลือเยียวยา กรณีผู้ถูกควบคุมตัวหรือถูกคุมขังตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ป. วิวาญา) ประกอบด้วย 1.2.1 การกำหนดสถานที่รับลงทะเบียน

1) ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) 2) ศูนย์ปฏิบัติการช่วยเหลือเยิวยาประจำอำเภอจังหวัดชายแดนภาคใต้ 1.2.2 เอกสารประกอบการขอรับลงทะเบียน ประกอบด้วยเอกสารหลักฐานบุคคล ที่ถูกดำเนินคดีและต่อมาปรากฏหลักฐานว่าไม่มีความผิด หรือมีการถอนฟ้องหรือมีคำพิพากษายกฟ้อง 1.2.3 ขั้นตอนการพิจารณาเอกสารหลักฐาน 1.2.4 ขั้นรวบรวมเอกสารให้จังหวัด และส่งให้ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ และแจ้งประสานการรับเงินช่วยเหลือเยิวยา 1.2.5 รับเงินช่วยเหลือเยิวยา 2. ด้านความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) มีความเห็นต่อกระบวนการช่วยเหลือเยิวยา พบว่า 2.1 ระดับผู้บริหารมีความเห็นว่า หลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือเยิวยาควรมุ่งเน้นด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตมากกว่าการเพิ่มเงินเพื่อเยิวยาจิตใจ 2.2 ระดับผู้ปฏิบัติงานช่วยเหลือเยิวยา เห็นว่ากฎหมายควรคุ้มครองเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการช่วยเหลือเยิวยา และยังพบว่าจุดอ่อนเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้านช่วยเหลือเยิวยาส่วนใหญ่มีตำแหน่งเป็นลูกจ้างซึ่งผู้ได้รับผลกระทบส่วนใหญ่ต้องการประสานพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ที่เป็นข้าราชการและยังเห็นว่าควรพัฒนาการดำเนินงานช่วยเหลือเยิวยาให้เป็นระบบซึ่งจะส่งผลต่อการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ต้องให้บริการช่วยเหลือเยิวยากับประชาชนกลุ่มดังกล่าวให้ดีขึ้น ซึ่งเชื่อว่าจะสามารถสร้างสันติสุขได้ ทั้งนี้ยังเห็นควรให้หน่วยงานด้านความมั่นคงดำเนินการช่วยเหลือเยิวยาแก่ผู้ได้รับผลกระทบกลุ่มดังกล่าวในฐานะผู้ดำเนินการและรับผิดชอบหลัก 3. ด้านความพึงพอใจของผู้ได้รับผลกระทบกรณีศึกษาผู้ถูกควบคุมตัวหรือถูกคุมขังตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ต่อกระบวนการช่วยเหลือเยิวยา พบว่า ผู้ได้รับผลกระทบมีความพึงพอใจด้านหลักเกณฑ์และขั้นตอนการช่วยเหลือเยิวยาอยู่ในระดับมาก มีเพียงแต่ด้านหลักเกณฑ์ ที่เกี่ยวกับการนำเงินที่ได้รับไปพัฒนาคุณภาพชีวิตและประกอบอาชีพเพื่อสามารถหารายได้แก่ครอบครัว อยู่ในระดับปานกลาง อีกทั้งด้านความพึงพอใจของผู้ได้รับผลกระทบของกลุ่มผู้ถูกควบคุมตัวหรือถูกคุมขัง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในด้านความรู้สึกลดท้อต่อกระบวนการช่วยเหลือเยิวยาในเรื่องเอกสารจะไม่ถูกนำไปใช้ในกรณีอื่นนอกจากการช่วยเหลือเยิวยาอยู่ในระดับปานกลาง

กฤตวิษณุ ปีมไพบูลย์ (2560) วิจัยเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ระหว่าง พ.ศ. 2521-2532 การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของรัฐบาลไทยในพื้นที่ สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ระหว่างพ.ศ. 2521-2532 ภายใต้กรอบของนโยบายความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นกระบวนการพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาความมั่นคงโดยมีเป้าหมายในการสร้าง “ทัศนคติที่ถูกต้องในความเป็นคนไทย” และการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องที่ โดยเฉพาะกลุ่มชาวมุสลิม การพัฒนาดังกล่าวก่อให้เกิดการขยายตัวในการใช้ภาษาไทยและการผ่านระบบการศึกษาแบบทางการในกลุ่มมุสลิมรุ่นใหม่ การขยายตัวของระบบ

ชลประทานเพื่อแก้ปัญหาทางการเกษตรและการขยายตัวของหัตถอุตสาหกรรม ซึ่งก่อให้เกิดความหลากหลายในการประกอบอาชีพของคนในท้องถิ่น ทั้งยังเกิดการเชื่อมพื้นที่ตอนในของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เข้าด้วยกันผ่านการพัฒนาเส้นทางคมนาคม ในขณะที่เดียวกันกระบวนการพัฒนาของรัฐได้รับการต่อต้านโดยกลุ่มติดอาวุธต่อต้านรัฐ คือ กลุ่ม “ขบวนการโจรก่อการร้าย” หรือ “ขจก.” โดยเคลื่อนไหวตอบโต้การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมผ่านการคุกคามครูและโรงเรียนของรัฐ การโจมตีกลุ่มทุนในพื้นที่ซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้ประโยชน์จากการพัฒนาของรัฐ เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงและฝ่ายพัฒนาของรัฐและเคลื่อนไหวก่อความรุนแรงบนเส้นทางคมนาคมที่รัฐสร้างขึ้น กระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้จึงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่อย่างกว้างขวาง แต่ในทางตรงข้ามการดำเนินการดังกล่าว ก็เป็นแรงกระตุ้นที่นำไปสู่การต่อต้านรัฐไทยที่เพิ่มมากขึ้นด้วย

นาย เพิ่มพูล (2561) วิจัยเรื่องการติดตามนโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2555-2557 ผลการวิจัยปรากฏว่า 1. ในการติดตามการขับเคลื่อนนโยบายด้านทรัพยากรที่ใช้เพียงพอแต่ยังขาดความสมดุลระหว่างด้านความมั่นคงและการพัฒนา ด้านเส้นทางนโยบายมีความเชื่อมโยงและเหมาะสม ด้านกระบวนการและกลไกสอดคล้องกันแต่ยังบูรณาการไม่สมบูรณ์ ด้านภาคีได้รับความร่วมมือดีขึ้นจากประชาชน ภาคประชาสังคม เอกชน และต่างประเทศ ส่วนขบวนการลดการก่อเหตุรุนแรงแต่เปลี่ยนมาต่อสู้ทางความคิดอย่างเปิดเผยมากขึ้น ในการติดตามผลผลิต เหตุการณ์ความรุนแรง การสูญเสียประชากรและเจ้าหน้าที่ความมั่นคงมีแนวโน้มลดลง ส่วนการสิ้นเปลืองยุทธโศปกรณ์และงบประมาณมีแนวโน้มสูงขึ้นและการติดตามผลลัพธ์ มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับ “ปานกลาง” ทั้งในด้านการบรรลุวัตถุประสงค์ ความเท่าเทียมและเสรีภาพ 2. อุปสรรคที่สำคัญคืออุปสรรคในการบูรณาการให้การจัดสรรทรัพยากรมีส่วนด้านความมั่นคงและการพัฒนาที่เหมาะสมภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รวมทั้งบูรณาการกลไกความมั่นคงและการพัฒนา และอุปสรรคจากการที่ต่างประเทศ องค์การระหว่างประเทศ หรือภาคประชาสังคมอาจถูกขบวนการใช้เป็นเครื่องมือในการต่อสู้ทางการเมืองได้ 3. ข้อเสนอแนะทางแก้ไขอุปสรรคควรปรับปรุงให้การขับเคลื่อนนโยบายมีความสมดุลระหว่างด้านความมั่นคงและพัฒนาให้กลไกและภาคีในการขับเคลื่อนนโยบายมีพื้นฐานความเข้าใจที่ถูกต้องและปรับปรุงให้กระบวนการและกลไกในการขับเคลื่อนนโยบายมีประสิทธิภาพ

พินันท์ จารง (2562) วิจัยเรื่อง ความสำเร็จของนโยบายการนำสันติสุขกลับคืนสู่จังหวัดปัตตานีและจังหวัดยะลา ผลการวิจัย พบว่า 1. ความสำเร็จของนโยบายการนำสันติสุขกลับคืนสู่จังหวัดปัตตานีและจังหวัดยะลา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 6 ด้าน ได้แก่ ด้านความยากจน ด้านคุณภาพชีวิต ด้านความปลอดภัย

ในชีวิตและทรัพย์สิน ด้านอิทธิพลมืด ด้านความสันติสุขในพื้นที่) และด้านยาเสพติด โดยด้านความยากจนมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเนื่องจากประชาชนได้รับการส่งเสริมให้มีรายได้ มีการสร้างงานมากขึ้น และด้านยาเสพติดมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดเนื่องจากการประชาสัมพันธ์โทษของยาเสพติดยังมีน้อย

2. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของนโยบายการนำและสันติสุขกลับคืนสู่จังหวัดปัตตานีและจังหวัดยะลา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง 3. แนวทางพัฒนาปัจจัยที่มีผลในการนำสันติสุขกลับคืนสู่จังหวัดปัตตานีและจังหวัดยะลา เพื่อให้มีความสำเร็จมากยิ่งขึ้น ได้แก่ การส่งเสริมมาตรการลดความหวาดระแวงและเพิ่มความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับประชาชน โดยให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานฝ่ายความมั่นคงที่มีทัศนคติ บุคลิกภาพและพฤติกรรมในเชิงสันติที่ส่งผลกระทบต่อความสงบสุขในพื้นที่และปราบปรามจับกุมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งกลุ่มผู้มีอำนาจหรือกลุ่มผู้มีอิทธิพลเถื่อนที่เกี่ยวกับสิ่งผิดกฎหมายและกระทำผิดกฎหมายต่างๆ ใช้โอกาสในช่วงขณะที่เจ้าหน้าที่ของรัฐเฝ้าระวังกลุ่มผู้ก่อการร้ายหรือกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบเพื่อความสะดวกในการกระทำความผิดในกลุ่มของตน และ

4) เสริมสร้างสิทธิและความเท่าเทียมกันในการดำเนินวิถีชีวิต โดยหน่วยงานทุกฝ่ายต้องพัฒนาและเผยแพร่อัตลักษณ์ทางภาษา ศิลปะ วัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมท้องถิ่น พัฒนาระบบการยุติธรรมกระแสนักด้วยการปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและวิถีชีวิตของประชาชนและให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมโดยเฉพาะนิติทางศาสนา อำนวยความสะดวกและแก้ไขปัญหาให้กับคนในพื้นที่

สุรพล สุขอัจจะสกุล (2562) วิจัยเรื่องการพัฒนาประสิทธิภาพการพิจารณาคดีในศาลชั้นอุทธรณ์ ผลการวิจัย พบว่าปัจจัยที่มีผล ได้แก่ อัตรากำลัง ลักษณะและปริมาณคดี ส่วนในด้านขั้นตอนมีทั้งการทำงานทางธุรการทั่วไปและธุรการทำงานส่วนนี้ใช้เวลาในการทำงานมากกว่าในขั้นตอนการทำงานของผู้พิพากษาและเมื่อละระยะเวลาที่ใช้ในแต่ละขั้นตอนลงได้ทำให้ระยะเวลาโดยรวมของการพิจารณาคดีในศาลชั้นอุทธรณ์ลดลงทุกศาล ถือว่าแต่ละศาลมีประสิทธิภาพมากขึ้น ข้อเสนอแนะจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญเห็นว่าควรมีการพัฒนาคุณภาพของบุคลากรทุกฝ่ายที่เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในศาลชั้นอุทธรณ์ให้รับรู้เป้าหมายและสภาพปัญหาปัจจุบัน อาจมีการปรับลดบางขั้นตอนโดยนำเทคโนโลยีและวิธีการใหม่ๆ มีการใช้ทั้งในงานของผู้พิพากษาและธุรการก็จะทำให้ประสิทธิภาพการทำงานดีขึ้น และใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพทั้งระบบต่อไปทั้งสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษานี้ไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดระยะเวลาที่จะใช้ในแต่ละขั้นตอนตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้แต่ละหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมต้องกำหนดได้

ณัทพล ชินกุลกิจนิวัฒน์ (2562) วิจัยเรื่องคุณลักษณะของผู้ไกล่เกลี่ยเชิงพุทธบูรณาการ: ศึกษากรณี ศาลอุทธรณ์ภาค 7 ผลการวิเคราะห์พบว่า 1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้ไกล่เกลี่ยในเชิงวิชาการ ประกอบด้วย การเป็นผู้มีอุดมการณ์ช่วยเหลือให้คู่กรณีสามารถบรรลุข้อตกลงร่วมกัน

เป็นผู้ฟังอย่างมีความเป็นกลาง มีความยุติธรรม เป็นผู้ที่มีทักษะความรู้ทักษะการพูดและทักษะการฟัง เข้าใจเทคนิคการสื่อสาร เป็นผู้มีความฉลาดทางอารมณ์ ในด้านการควบคุมอารมณ์ รู้ตนเอง รู้สังคม มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ผลการศึกษาวิเคราะห์ 2. เพื่อศึกษาพุทธธรรมที่ส่งเสริมคุณลักษณะของผู้ไกล่เกลี่ย พบว่า ประกอบด้วยเป็นผู้ฟังที่ดี มีศิลปะในการพูด ใฝ่ศึกษา พัฒนาตนเอง จดจำแม่นยำ ทำความเห็นถูกต้อง อธิบายชัดเจนในสถานการณ์ ประสานสัมพันธ์ สามัคคี คุณลักษณะเหล่านี้เป็นแนวคิดที่เกี่ยวพันกัน 3. เพื่อนำเสนอคุณลักษณะของผู้ไกล่เกลี่ยเชิง พุทธบูรณาการ ประกอบด้วย ทางด้านกายภาพเป็นผู้มีสติเป็นเครื่องกำกับตน ทางพฤติกรรมเป็นผู้ ดำรงตนอยู่ในศีลธรรม ทางจิตใจเป็นผู้มีเมตตากรุณาปราศจากอคติ ทางปัญญาเป็นผู้รู้ผิดรู้ชอบ ทั้งหมดนี้เป็นการศึกษาคุณลักษณะของผู้ไกล่เกลี่ยเชิงพุทธบูรณาการ ซึ่งเชื่อมกับสังคมให้เกิดความ สามัคคีและอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

อาคม ใจแก้ว (2533) ได้ศึกษาเรื่อง การน่านโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่จังหวัด ชายแดน ภาคใต้ : ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จ พบว่า การน่านโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่ จังหวัด ชายแดนภาคใต้ เพื่อให้บรรลุความสำเร็จได้นั้นจะต้องให้ความสำคัญต่อบังคับ 3 ประการ คือ บังคับ ด้านชุมชนที่เน้นความยึดมั่นในวัฒนธรรม บังคับด้านนโยบายและบังคับด้านข้าราชการระดับล่าง โดยเฉพาะข้าราชการระดับล่างเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นผู้เชื่อมโยงนโยบายระดับ นามธรรมสู่การปฏิบัติในพื้นที่ที่เป็นรูปธรรม

สันทัด ณ นคร (2542) ได้ศึกษาเรื่อง เจตคติของชาวไทยมุสลิมในตำบลกรงปินัง กิ่งอำเภอ กรงปินัง จังหวัดยะลา ต่อการก่อการร้ายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการศึกษา พบว่าชาวไทย มุสลิม มีเจตคติเชิงไม่แน่ใจต่อสาเหตุการก่อการร้ายและสถานการณ์การก่อการร้ายในจังหวัด ชายแดนภาคใต้ มีเจตคติที่ไม่แน่ใจต่อสาเหตุการก่อการร้ายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มากกว่าผู้ที่ ไม่ได้เป็นผู้ทางสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางที่ระดับ .01

ดาวุฒิ ษา (2548) ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นและพฤติกรรมของผู้นำศาสนาอิสลามที่มีต่อ สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่าผู้นำศาสนามีความคิดเห็นว่า ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เกิดจากการกำหนดนโยบายของรัฐ แนว ทางการบริหารจัดการของรัฐ และการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐ ไม่มีความสอดคล้องเหมาะสม และขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเอกลักษณ์พื้นฐานของประชาชนในพื้นที่

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2534) ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะมาจากสาเหตุใดก็ตาม มักจะ สร้างผลกระทบที่ตามมาอย่างมากมาย ซึ่งผลของความขัดแย้งนั้นมีหลากหลายรูปแบบ โดยทั่วไป แล้วผลของความขัดแย้งจะแบ่งออกเป็น 3 แนวทาง ดังนี้

1. แบบแพ้-ชนะ (Win - Lose Solution)

2. แบบแพ้-แพ้ (Lose - Lose Solution)

3. แบบชนะ-ชนะ (Win - Win Solution)

โดยผลของความขัดแย้ง แพ้-ชนะ ขึ้นอยู่กับการมองอำนาจที่แท้จริงอยู่ที่ใด ดังนั้นแต่ละฝ่ายจึงพยายามที่จะมีหรือควบคุมสิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นข่าวสารและข้อมูลต่างๆ เงิน อำนาจ ตลอดจนสัมพันธภาพที่ดีกับคนสำคัญหรือคนที่มีอำนาจ ซึ่งทั้งสองฝ่ายต่างทุ่มเทกำลังในการต่อสู้กับฝ่ายตรงข้ามมากกว่าการมุ่งแก้ปัญหาาร่วมกันผ่านการจัดตั้ง หรือหาพรรคพวกมากกว่าการใช้เหตุผล ดังนั้นการเจรจาระหว่างทั้งสองฝ่ายจะเป็นการบิดเบือนข้อเท็จจริงและภาพพจน์ของอีกฝ่ายพยายามชี้ให้เห็นข้อเสียและสร้างความเกลียดชัง

Braithwaite (1998) เบรทเวท เป็นกระบวนการการบรรเทาความเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรมให้กลับสู่สภาพดีดังเดิม ทำให้เหยื่ออาชญากรรมเป็นศูนย์กลางของกระบวนการยุติธรรม ขณะเดียวกันก็บูรณาการผู้กระทำผิดและสังคมเข้าด้วยกัน โดยสิ่งที่ต้องคำนึงถึงเป็นประการแรก คือการบรรเทาความเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรม อันได้แก่ การบรรเทาความเสียหายด้วยการเยียวยาอาการบาดเจ็บ การบรรเทาความเสียหายแก่ทรัพย์สินที่สูญหายไป การบรรเทาความเสียหายแก่เกียรติยศศักดิ์ศรี การบรรเทาความเสียหายด้วยการทำให้เกิดความรู้สึกปลอดภัยและได้รับความเป็นธรรมที่แท้จริง เป็นต้น นอกจากนี้วิธีการที่ใช้ในการจัดการกับอาชญากรรมนั้นเป็นวิธีการที่ทำให้เหยื่ออาชญากรรมมีความรู้สึกสูญเสีย ซึ่งครั้งแรกก็มีความรู้สึกสูญเสียกับการกระทำผู้กระทำผิดและต่อมาก็รู้สึกสูญเสียให้กับเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม โดยพวกเหยื่ออาชญากรรมต้องเก็บความรู้สึกเหล่านี้ไว้ กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จึงเป็นการยังให้เกิดความยุติธรรมที่แท้จริง เป็นวิธีการที่ใช้ความ สุขุม นุ่มนวลจัดการกับผลที่เกิดตามมาจากอาชญากรรม และสามารถป้องกันตนเองจากอาชญากรรมที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตได้ด้วย

Clarke (2001) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลในการกระจายอำนาจการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศกาน่า ผลการวิจัยพบว่าในประเทศที่ด้อยพัฒนาการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยได้มีการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปสู่ท้องถิ่น โดยประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น ทำให้เกิดกลยุทธ์การพัฒนาที่เป็นจริง มีการปรับตัวในการปฏิบัติต่างๆ ของท้องถิ่นโดยใช้หลักธรรมาภิบาลให้เหมาะสมกับท้องถิ่นจนถือเป็นกุญแจสำคัญ การใช้หลักธรรมาภิบาลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น แต่ยังคงมีปัญหาอยู่จากการที่ยังคงมีการถือพรรคถือพวก

Kimmet (2005) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลมาใช้ในระบบการเมืองการปกครองในอาเซียน 4 ประเทศ ได้แก่ ฟิลิปปินส์ ไทย มาเลเซีย และอินโดนีเซีย โดยผลการวิจัยพบว่าในประเทศที่พัฒนาแล้ว หลักธรรมาภิบาลได้ถูกนำมาใช้ในเชิงของกลยุทธ์ทางการเมือง

มากกว่าการนำเนื้อหาสาระไปประยุกต์ใช้ในเชิงนโยบายอย่างกว้างขวาง และเป็นประเด็นสำคัญในการปฏิรูป รูปแบบการปกครอง นอกจากนี้ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ได้กล่าวมาแล้ว ยังได้เรียนรู้ในการนำหลักธรรมาภิบาลเพื่อพัฒนาการเมืองการปกครอง โดยเน้นการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้พัฒนาบ้านเมือง ในสถานะที่บ้านเมืองมีความแน่นอนและเศรษฐกิจค้ำยันเพื่อเป็นรูปแบบและเป็นช่องทางในการบริหารประเทศใหม่ๆ เนื่องจากหลักธรรมาภิบาลสามารถช่วยสนับสนุนการเมือง การปกครอง แนวคิดของหลักธรรมาภิบาลที่มาจากชาติตะวันตกก่อให้เกิดรูปแบบการบริหารใหม่ๆ และก่อให้เกิดการพัฒนาทางประชาธิปไตย ซึ่งนั่นก็คือหนึ่งในจุดประสงค์ของหลักธรรมาภิบาลนั่นเอง

Bush & Folger (1994) ได้อธิบายไว้ในหนังสือ The Promise of Mediation (1994) ว่าการไกล่เกลี่ยเน้นที่พลังความสำคัญของอำนาจดั้งเดิม และความตระหนักร่วมกันของแต่ละคนในเรื่องของมนุษยธรรม รวมทั้งคุณค่าในเรื่องความเห็นอกเห็นใจกันของกลุ่มความในความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเหล่านี้ทำให้กระบวนการในการสร้างความปรองดองเกิดขึ้นจริง

2.8 กรอบแนวคิดการวิจัยเชิงคุณภาพ

ในการศึกษาเรื่อง “แนวทางการจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้” ผู้วิจัยได้ค้นคว้าทบทวนวรรณกรรม จากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย ได้สรุปมาเป็นตัวแปรในกรอบแนวคิด ประกอบด้วย 1. บริบทของศาลยุติธรรม 2. แนวทางการบริหารจัดการคดีศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา การกำหนดนโยบายการทำงานเรื่องความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในราชอาณาจักรไทย 3. ทฤษฎีโครงสร้างเชิงสถานการณ์ (Structural Contingency Theory) การจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management : NPM) การจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ (New Public Governance - NPG) ธรรมาภิบาล (Good Governance) การจัดการความขัดแย้งตามแนวทางสมานฉันท์ การจัดการรูปแบบบูรณาการ 4. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการคดีความมั่นคงให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และ 5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ นำมาบูรณาการ เพื่อให้ครอบคลุมในการตอบคำถามทุกประเด็นของวัตถุประสงค์ในงานวิจัยสรุปเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยแสดงด้วยภาพที่ 2.

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดของการวิจัย
(ที่มา: ผู้วิจัย, 2566)

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดการคติความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้” ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นเทคนิควิจัยที่จะได้ข้อมูลเชิงลึกและเป็นจริงในสภาวะสิ่งแวดล้อมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน นำมาพัฒนาสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ที่จะตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 3.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)
- 3.2 การวิจัยเอกสาร (Document Research)
- 3.3 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)
- 3.4 การสนทนากลุ่ม (Focus Groups)
- 3.5 การสร้างเครื่องมือใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.6 วิธีการตรวจสอบข้อมูล
- 3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.8 สรุปขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย
- 3.9 จรรยาบรรณในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาให้ได้แนวทางในการพัฒนาแนวทางการจัดการคติความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มีความเหมาะสมที่สุด โดยเริ่มจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารวิชาการทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษนำมาประมวลผลเป็นสารสนเทศเบื้องต้น ซึ่งช่วยให้สามารถกำหนดรายละเอียดของตัวแปรต่างๆ ในกรอบแนวคิดให้มีความชัดเจนและใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญอันเป็นการเก็บข้อมูลภาคสนามแบบมีส่วนร่วมและนำผลสัมภาษณ์เชิงลึกที่ได้ไปใช้เป็นส่วนสำคัญในการทำการสรุปผลการวิจัยต่อไป (นงนภัส คู่ขวัญ เทียงกมล, 2551, น. 63)

การวิจัยครั้งนี้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยการกำหนดกรอบคำถามในการสัมภาษณ์มาจากการสรุปทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดและจากปัญหาของคำถามในการวิจัย ให้ครอบคลุมเป้าหมายตามที่ต้องการและจะบันทึกในรูปแบบของสมุดบันทึกงาน ภาพถ่าย เครื่องบันทึกเสียงและเครื่อง

บันทึกภาพเพื่อให้สะดวกต่อการนำไปวิเคราะห์และเขียนรายงาน ข้อมูลดังกล่าวต้องนำมาจัดระเบียบและเก็บไว้เป็นฐานข้อมูล นำไปวิเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถตอบวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกจะมีการออกแบบแนวคำถามไว้ล่วงหน้าบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรรวมทั้งข้อคำถามเฉพาะ ซึ่งขึ้นอยู่กับความรู้และประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญนั้นเพื่อให้ได้แนวทางในการจัดการคิดความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จากการพูดคุยซักถามอย่างละเอียดและครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษาเป็นสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและเชื่อถือได้ รวมทั้งใช้การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลอีกครั้งก่อนทำการวิเคราะห์ข้อมูล

กระบวนการวิธีการวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อคำถามมีความยืดหยุ่นและเปิดกว้างมีความเหมาะสมอย่างยิ่งในการนำมาที่ใช้ในการสัมภาษณ์ส่วนบุคคลเป็นผู้ที่มีความรู้และความชำนาญมีความเชี่ยวชาญในเรื่องที่กำลังดำเนินการวิจัย ในลักษณะเช่นนี้จะเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญสามารถแสดงความคิดเห็นหรือทรรศนะได้อย่างหลากหลายในทุกแง่มุม ผู้วิจัยหรือผู้สัมภาษณ์สามารถที่จะสอบถามติดตามและซักไซ้ไล่เรียงข้อมูลข้อเท็จจริงหรือรายละเอียดปลีกย่อยที่สำคัญในแต่ละประเด็นของคำตอบในมิติต่างๆ และข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติที่มีความหลากหลายทั้งความลึกและความกว้างในเรื่องที่ดำเนินการวิจัยนี้

3.2 การวิจัยเอกสาร (Document Research)

ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเอกสาร (Document Research) ด้วยการศึกษาทบทวนวรรณกรรมจากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หนังสือ บทความวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศ วารสารทางวิชาการ การประชุมวิชาการและเอกสารออนไลน์จากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา สำนักงานอัยการ กฎหมาย แนวคำพิพากษาของศาลยุติธรรมที่เกี่ยวข้องโดยคำนึงถึงความถูกต้อง ความชัดเจนและความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยมีรูปแบบวิธีดังต่อไปนี้ 1) ข้อมูลปฐมภูมิ ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับคดีความมั่นคงใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และกระบวนการยุติธรรมในขอบเขตอำนาจของศาลอุทธรณ์ภาค 9 2) ข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งได้จากการรวบรวมข้อมูลจากระเบียบ กฎหมาย เอกสาร แนวคำพิพากษา สถิติคดี ผลประชุมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้ในการสร้างกรอบแนวคิดของการวิจัย ให้มีเนื้อหาที่ครอบคลุมเป้าหมายของงานวิจัยและสามารถเรียบเรียงวรรณกรรมได้อย่างกระชับและชัดเจน รวมทั้งสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกซึ่งเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนต่อไป

3.3 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจำนวน 21 ท่าน ที่ผู้วิจัยจะไปทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ประกอบด้วย ผู้บริหารศาลฎีกา ผู้พิพากษาศาลฎีกา ผู้บริหารศาลอุทธรณ์ ผู้บริหารศาลอุทธรณ์ ภาค 9 ผู้บริหารสำนักงานศาลยุติธรรม ผู้บริหารศาลชั้นต้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้บริหารสำนักงานอัยการ อัยการผู้เชี่ยวชาญด้านคดีก่อการร้าย ทหาร ตำรวจ ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีการก่อการร้าย บุคลากรที่ชำนาญวิชาชีพด้านการทำคดีการก่อการร้าย ผู้บริหารสภานายความ นักวิชาการและผู้ที่มีส่วนได้เสียโดยตรงอื่นๆ โดยใช้การเลือกจากหลักเกณฑ์ว่าเป็นผู้มีประสบการณ์ตรงเฉพาะด้าน ผู้เคยปฏิบัติงานจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งประกอบด้วยจังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี จังหวัดนราธิวาส และ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา ได้แก่ อำเภอเทพา อำเภอสะบ้าย้อย อำเภอจะนะ และอำเภอนาทวี ผู้ที่เคยรับผิดชอบงานด้านความมั่นคง นอกจากนี้ผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งหลังจากที่ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกและเก็บข้อมูลจริงจึงเกิดองค์ความรู้เพิ่มขึ้น จนรู้ว่าใครจะเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่นำมาสรุปในงานวิจัยในครั้งนี้ รวมทั้งการแนะนำของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ให้ไปทำการติดต่อขอสัมภาษณ์กับผู้เชี่ยวชาญท่านอื่นที่มีคุณสมบัติตรงตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยในเวลาต่อมา โดยทุกครั้งที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว จะทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมกัน เพื่อให้เกิดความมีประสิทธิภาพให้มากที่สุดเนื่องจากสามารถพัฒนาหรือทำให้บรรลุไปสู่ ทฤษฎี หรือองค์ความรู้ที่แสวงหาและกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจะมีคุณลักษณะแตกต่างกันมาก (Heterogeneous Group) เพื่อให้สามารถดำเนินการและควบคุมให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ในการประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้มีชื่อเสียงและภารกิจมากจึงต้องทำด้วยตนเองในทุกขั้นตอน สำหรับผู้เชี่ยวชาญในการสัมภาษณ์เชิงลึก

3.4 การสนทนากลุ่ม (Focus Groups)

การสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholder) สำคัญประกอบด้วย ผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกา ผู้พิพากษาศาลชั้นอุทธรณ์ ผู้บริหารศาลชั้นต้น ผู้พิพากษาศาลชั้นต้น ผู้บริหารสำนักงานอัยการ อัยการผู้เชี่ยวชาญด้านคดีก่อการร้าย ตำรวจ ผู้เชี่ยวชาญด้านการก่อการร้าย บุคลากรที่ชำนาญวิชาชีพด้านคดีการก่อการร้าย ผู้บริหารสภานายความ นักวิชาการ โดยใช้การเลือกจากหลักเกณฑ์ว่าเป็นผู้มีประสบการณ์ตรงเฉพาะด้าน ผู้เคยปฏิบัติงานจังหวัดชายแดนภาคใต้ เคยทำสำนวนคดีการก่อการร้าย เคยหรือได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวกับการก่อการร้าย ในพื้นที่หรือขอบเขตอำนาจที่ได้รับผิดชอบ ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี จังหวัดนราธิวาส และ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา ได้แก่ อำเภอเทพา

อำเภอสะบ้าย้อย อำเภอจะนะ และอำเภอนาทวี ผู้ที่เคยรับผิดชอบงานด้านความมั่นคง นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ที่มีส่วนได้เสียโดยตรงอื่นรวมทั้งสิ้น 13 คน มาร่วมกระบวนการ ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินการวิจัยในขั้นตอนต่อไปสามารถได้ข้อค้นพบที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ตามเทคนิคของผู้เชี่ยวชาญ ที่เป็นการระดมความเห็นและข้อเสนอแนะ รวมถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ เพื่อให้ข้อเสนอแนะและนำมาปรับปรุงแก้ไขและทำให้ได้แนวทางการจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การกำหนดขอบเขตของสถานการณ์ของการพัฒนาแนวทางการจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้ชัดเจนที่ครอบคลุมและลงลึกไปในการวิเคราะห์ในประเด็นนี้ด้วยการเชิญผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมระดมความคิด ซึ่งเป็นผู้มีส่วนร่วมให้ครบที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

2. การเตรียมความพร้อมของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมระดมความคิด เพื่อให้สามารถดำเนินการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ควรมีการสื่อสารให้ทุกคนเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ว่าจะต้องเป็นผู้ให้ทั้งข้อมูล ความรู้และความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และสรุปประเด็นที่จะระดมความคิดให้ศึกษาล่วงหน้า

3. การระบุแนวโน้มที่เป็นแรงผลักดันในอนาคตที่สามารถทำนายผลได้ ด้วยการคำนวณจากตัวแบบ (Models) ต่างๆ หรือ โดยการคาดคะเนของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มักพิจารณาแนวโน้มในด้านสังคม (Social) เทคโนโลยี (Technology) เศรษฐกิจ (Economics) สิ่งแวดล้อม (Environment) และการเมือง (Politics) ซึ่งเป็นภาวะแวดล้อมของประเด็นที่กำลังพิจารณาอยู่

3.5 การสร้างเครื่องมือใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ถึงเครื่องมือที่มีความเหมาะสมในการนำมาใช้สำหรับกระบวนการวิธีการวิจัยเพื่อนำมาใช้ในการสร้างองค์ความรู้อย่างบูรณาการในทางวิชาการอันเป็นแนวทางสำคัญในการนำไปสู่การสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพและวิธีการกำหนดแนวทางที่มีประสิทธิผลในการจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จากข้อคำถามเชิงลึกในการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มที่ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย เป็นคำถามแบบกึ่งโครงสร้างที่ไม่มีการกำหนดโครงสร้างของข้อคำถามที่มีความชัดเจนตายตัว โดยเป็นแต่เพียงการกำหนดแนวข้อคำถามแบบเปิดกว้าง หรือเป็นการใช้แบบสัมภาษณ์ปลายเปิดมีความยืดหยุ่นและมีความเหมาะสม ตลอดจนการกำหนด

ขอบเขตของสถานการณ์ของการพัฒนาแนวทางการจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้ชัดเจนที่ครอบคลุมตลอดจนการเตรียมความพร้อมของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมระดมความคิดในประเด็นที่สนทนากลุ่มในการที่จะดำเนินกระบวนการวิธีการวิจัยนั้น

3.6 วิธีการตรวจสอบข้อมูล

วิธีการตรวจสอบข้อมูลจะดำเนินการเป็น 2 ลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลประเภทเอกสารจะใช้วิธีการตรวจสอบมิติของข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) ข้อมูลประเภทเดียวกันจากแหล่งข้อมูลหลายแหล่งนำมาทำการตรวจสอบว่าตรงกันหรือไม่ รวมถึงความสอดคล้องกันของข้อมูลการวิเคราะห์เอกสาร ถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการวิจัยครั้งนี้เพราะการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการวิเคราะห์ทั้งเอกสารประเภทปฐมภูมิและทุติยภูมิ

2. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจะดำเนินการตรวจสอบข้อมูลในมิติของระเบียบวิธีการวิจัย (Methodological Triangulation) ด้วยการใช้คำถามเดียวกันหลายๆ คน มาทำการเปรียบเทียบคำตอบกับข้อมูลที่ได้จากเอกสาร บทความวิชาการ รายงานการสัมมนา การสนทนากลุ่มและงานวิจัยต่างๆ นอกจากนี้ยังได้ข้อมูลจากการสังเกตสภาพความเป็นจริง พร้อมทั้งการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยเทคนิคสามเส้าในการตรวจสอบข้อมูลเพื่อความถูกต้อง (สุภางค์ จันทวานิช, 2561, น. 128-130)

3. ข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรมจะดำเนินการตรวจสอบข้อมูลในมิติของแนวคิดทฤษฎี (Theory Triangulation) การใช้มุมมองของทฤษฎีต่างๆ มาพิจารณาข้อมูลชุดเดียวกัน การตรวจสอบสามเส้า ทฤษฎี (Theory Triangulation) หมายถึง การใช้มุมมองของทฤษฎีที่แตกต่างกัน มาพิจารณาตีความข้อมูลชุดเดียวกัน เช่น ข้อมูลจากการการสัมภาษณ์ ปัญหาด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนอาจใช้ทฤษฎีที่ต่างๆ กัน มาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลก็ได้ เพื่อเปรียบเทียบข้อค้นพบเหล่านั้น จุดสำคัญคือการใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎีคือ การทำให้เกิดความเข้าใจข้อสันนิษฐาน (Assumption) และหลักทฤษฎีที่ใช้อ้างอิงว่ามีอิทธิพลต่อข้อค้นพบ (Finding) และการตีความ (Interpretation) ของงานวิจัยนั้น การตรวจสอบสามเส้า ด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) คือ การตรวจสอบว่าผู้วิจัยสามารถใช่แนวคิดทฤษฎีที่ต่างไปจากเดิมตีความข้อมูลแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด ซึ่งอาจทำได้ง่ายกว่าใน ระดับสมมุติฐานชั่วคราว (Working Hypothesis) และแนวคิดขณะลงมือตีความสร้างข้อสรุปเหตุการณ์และแต่ละอย่าง ซึ่งโดยปกตินั้น การตรวจสอบสามเส้า ด้านทฤษฎีนั้นทำได้ยาก การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล

(Methodological Triangulation) คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งเก่า เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกันโดยใช้การสังเกตควบคู่กับการซักถามพร้อมกันก็ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งเอกสารหรือทำการซักถามผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อความแน่นอนว่าเหมาะสมหรือไม่

การตรวจสอบแบบสามเส้าด้วยการทบทวนจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญและการสนทนากลุ่ม รวมทั้งการตรวจสอบจากการรายงานสรุปผลจากการศึกษาเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและกลับเข้าไปให้ผู้สัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม การตรวจสอบความถูกต้องและขอคำแนะนำในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การตีความสองครั้งในการส่งกลับข้อมูลทั้งหมดเพื่อให้ได้ข้อมูลสำคัญ คือ ครั้งแรกเพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติมและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลทั้งหมด และครั้งที่สองเพื่อยืนยันข้อมูลอีกครั้ง ทั้งนี้กระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก มาใช้ในกระบวนการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลโดยดำเนินการร่วมกับกระบวนการรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร กระบวนการและวิธีการวิเคราะห์ ข้อมูลจากการพิจารณาประเด็นหลักหรือแบบแผนหลักที่พบในข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ทั้งหมดจากนั้นนำประเด็นหลักมาพิจารณาแบ่งแยกออกเป็นประเด็นย่อยและหัวข้อย่อย อันเป็นกระบวนการวิเคราะห์ โดยเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ภาพรวมไปสู่การวิเคราะห์ประเด็นย่อยของกระบวนการวิเคราะห์ตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ

การจัดระเบียบข้อมูล ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้มาทำการแยกแยะตามเนื้อหา รวมทั้งจัดหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ ตามกระบวนการรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารตามประเด็นที่ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกและตรวจสอบความถูกต้องตามเชิงเนื้อหาตามหลักตรรกะโดยเทียบเคียงกับแนวคิดและทฤษฎี เพื่อให้การนำเสนอเนื้อหาเกิดความสมบูรณ์และชัดเจนเป็นรูปธรรม สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลในสนามต้องทำไปพร้อมกับการเก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยได้ศึกษาและทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้กับกรอบความคิด ตัวแปรและทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อที่จะได้เข้าใจความหมายของข้อมูล รวมถึงสามารถแยกแยะข้อมูลที่เก็บจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการวิเคราะห์ข้อมูลในระดับนี้ต้องการผลการวิเคราะห์ 2 ประการได้แก่ 1. ข้อมูลที่ได้รับมีความหมายอยู่ในกรอบที่สร้างไว้หรือนอกกรอบและอยู่ในกลุ่มของตัวแปรใด 2. ข้อมูลมีการอิมตัวแล้วหรือยัง การตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับมีจุดมุ่งหมายเพื่อหาความเชื่อถือได้ ความครบถ้วนและทำการกำจัดหรือลดทอนข้อมูล เป็นการตัดข้อมูลที่ไมเกี่ยวข้องกับการวิจัยออกไป เพื่อให้สามารถทำการวิเคราะห์ได้อย่างถูกต้อง แต่ต้องพิจารณาให้คิดว่าข้อมูลที่ตัดออกไปไม่เกี่ยวข้องจริงๆ

การทำรหัสข้อมูลเพื่อใช้สำหรับนับ แสดงถึงความสำคัญของตัวแปรในการวิเคราะห์สาระ เริ่มจากการนำข้อมูลจากข้อสรุปชั่วคราวที่แบ่งไว้เป็นหมวดหมู่ตามตัวแปรที่ได้กำหนดไว้แล้ว

นำมาแยกย่อยเป็นประโยคๆ ที่ทำให้เข้าใจได้ เลือกคำหรือข้อความที่เป็นแก่นของประโยคนั้น ออกมาพร้อมให้ความหมาย จัดกลุ่มของคำหรือประโยคตามความหมายทางรูปธรรมไว้เป็นกลุ่มๆ โดยแต่ละกลุ่มอาจมีจำนวนไม่เท่ากัน ซึ่งจำนวนที่นับได้จะแปรรูปไปเป็นน้ำหนักของข้อความสำคัญ เมื่อรวมทั้งกลุ่มตามที่แยกไว้ก็จะเป็นน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรนั้น รวมถึงสามารถแยกแยะ ข้อมูลที่เก็บจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลตามต้องการ จึงนำมาวิเคราะห์สรุปด้วยวิธีการจัดกลุ่ม หมวดหมู่แล้วนำเสนอ ในลักษณะของการบรรยายเชิงพรรณนา โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการคติความมั่นคงของ ศาสนุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ เพื่อให้ได้คำตอบตาม วัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยทำการวิเคราะห์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่จะสัมภาษณ์ นำเสนอสรุปผลเป็น รายบุคคลและประเมินภาพรวมตามกรอบแนวคิดการดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาทำการถอดเทปและการบันทึกมาอ่านซ้ำ เพื่อให้เกิดความเข้าใจเพื่อใช้ในการตีความแล้วจับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ก่อน (Open Code) โดยตัดทอนข้อความที่ซ้ำกันหรือตัดส่วนที่เกินไปจากกรอบของการวิจัยที่กำหนดไว้ออกไป

ขั้นตอนที่ 2 นำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 ที่มีความสัมพันธ์กันหรือใกล้เคียงกันมาไว้ในกลุ่ม เดียวกัน (Axial Coding) ทั้งหมดอย่างละเอียดเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาแนวทางการ จัดการคติความมั่นคงของศาสนาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ขั้นตอนที่ 3 นำข้อมูลจากขั้นที่ 2 ที่มีความสัมพันธ์กัน มารวมกันภายใต้หัวข้อกลุ่มใหญ่ และทำการเลือกตั้งประเด็นใหญ่ที่เป็นใจความหลัก (Theme) (Selective Code) ตีความข้อมูลทำการ ดึงข้อมูลและระบุรหัส Coding เป็นกระบวนการสำคัญของการวิเคราะห์เนื้อหาในวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งอธิบาย “ความหมายของสิ่งที่ทำการศึกษา” ข้อมูลทั้งหมดจัดถูกรหัสตามคำถามวิจัย ทั้งนี้ผู้วิจัย ได้พยายามรักษาคำของผู้ให้สัมภาษณ์มากที่สุดและพยายามรักษาความหมายเดิมของผู้เชี่ยวชาญให้มากที่สุดด้วยวิธีการสรุปสาระสำคัญตามประเด็นที่กำหนดไว้ในขอบเขตด้านเนื้อหา หลังจากนั้นประมวลรวบรวมเป็นหมวดหมู่ นำมาจัดระบบระเบียบเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่าง แนวคิด ตีความตามขอบเขตเนื้อหาเพื่อไปสู่การสรุปทบทวนที่ไม่นับเป็นความจริงในแต่ละ ข้อคำถาม

ขั้นตอนที่ 4 ทำการตีความข้อมูลทุกประเด็น การตรวจสอบข้อมูลเพื่อให้เกิดความ ถูกต้องและความน่าเชื่อถือของผลการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ด้วยการทบทวนจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

2. การตรวจสอบโดยการรายงานสรุปผลจากการศึกษาเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ กลับเข้าไปให้ผู้สัมภาษณ์ตรวจสอบความถูกต้องและขอคำแนะนำในการวิเคราะห์ข้อมูล และการตีความสองครั้งในการส่งกลับข้อมูลทั้งหมดเพื่อให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ครั้งแรกเพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติมและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลทั้งหมดและครั้งที่สองเพื่อยืนยันข้อมูลก่อน

ทั้งนี้กระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่ม มาใช้ในกระบวนการวิเคราะห์ และประมวลผลข้อมูล โดยดำเนินการร่วมกับกระบวนการรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้า ข้อมูลจากเอกสาร อันได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยพิจารณาประเด็นหลัก (Major Themes) หรือแบบแผนหลัก (Major Pattern) ที่พบในข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ทั้งหมด จากนั้นนำประเด็นหลัก (Major Themes) มาพิจารณาแบ่งแยกออกเป็นประเด็นย่อย (Sub-themes) และหัวข้อย่อย (Categories) อันเป็นกระบวนการวิเคราะห์ โดยการเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ภาพรวมไปสู่การวิเคราะห์ประเด็นย่อยของกระบวนการวิเคราะห์ตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ

นอกจากนี้ในระหว่างดำเนินการดำเนินการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มเจาะลึกทาง ผู้วิจัยดำเนินการกระบวนการสะท้อนควบคู่ไปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการสะท้อนในแต่ละช่วงหรือในแต่ละขั้นตอนควบคู่ไปกับการดำเนินการกระบวนการวิจัย โดยใช้กระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึกที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีความแกร่งและแม่นยำ มีความเข้มข้นมากยิ่งขึ้น รวมทั้งผู้วิจัยจะดำเนินการกระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก ด้วยการพรรณนาข้อมูลตามปรากฏการณ์ร่วมด้วยเพื่อแสวงหาหรือให้ได้มาซึ่งข้อค้นพบจากกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ อันเป็นแนวทางสำคัญที่นำไปสู่การจัดทำข้อเสนอแนะในการกำหนดสาระสำคัญของแนวทางการจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการสร้างข้อสรุป เมื่อได้น้ำหนักของตัวแปรต่างๆ ทั้งหมดแล้วนำตัวแปรที่ได้มาเรียงเพื่อพิจารณาว่า ตัวแปรที่ได้กับที่ตั้งไว้เดิมว่ามีการซ้ำกันหรือไม่ ถ้าซ้ำก็เป็นการยืนยันว่าตัวแปรที่ตั้งไว้ถูกต้อง สามารถนำมาอธิบายได้ และตัวแปรที่เพิ่มมาใหม่ก็เป็นสิ่งที่ค้นพบใหม่นำมาเรียงและใส่น้ำหนักความสำคัญพร้อมทั้งพิจารณาว่าถ้าตัวแปรใดมีน้ำหนักความสำคัญน้อยก็ควรตัดออกไปเพื่อให้ง่ายต่อการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งข้อสรุปเมื่อได้ส่วนประกอบที่เกี่ยวข้องที่อยู่ในรูปของกลุ่มตัวแปรแล้ว นำมาจัดทำบทสรุป โดยใช้ข้อมูลสนับสนุนจากการเอกสาร ถ้อยคำที่เกี่ยวข้องจากการสัมภาษณ์และสิ่งที่ได้สังเกตมารวมกัน เพื่ออธิบายตัวแปรนั้น

พร้อมทั้งสรุปรวบยอด เพื่อให้ผู้อ่านงานวิจัยได้เข้าใจด้วย ซึ่งผู้วิจัยได้พิจารณาแล้วว่าผลที่ได้จากการวิจัยมีลักษณะเป็นนามธรรมอยู่มากจึงได้ทำการศึกษาเพิ่มเติมว่าทำอะไรจะเข้าใจได้ง่าย และสามารถปฏิบัติได้จริงสำหรับแนวทางการจัดการคหิความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ต่อไป

3.8 สรุปขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการรายงานเชิงพรรณนาในขั้นสุดท้ายโดยจัดทำเป็นคหิปฏิทินฉบับสมบูรณ์ ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยตามกระบวนการดำเนินการ 6 ขั้นตอนหลัก ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ และทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) เพื่อให้ผู้วิจัยได้รับความรู้พื้นฐานในการวิจัย และนำมาใช้ในการพัฒนากรอบแนวคิดของวิจัย

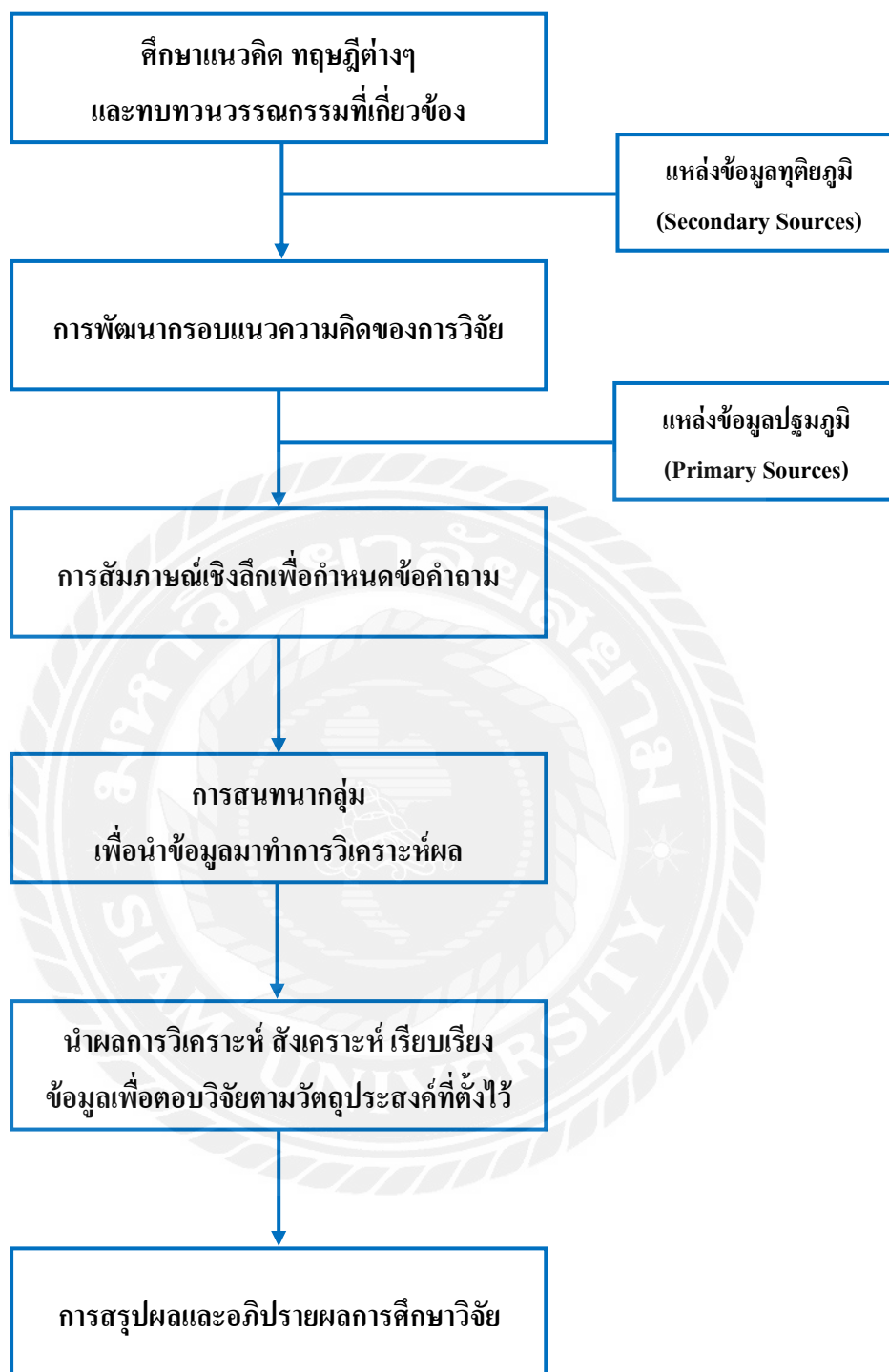
ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาสารสนเทศให้มีคุณค่าและที่สำคัญยิ่งคือผลการวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมทั้งในเชิงวิชาการและในเชิงวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการจัดการคหิความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างเครื่องมือวิจัย ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกจากการสังเคราะห์และประยุกต์ใช้จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 คน

ขั้นตอนที่ 4 การสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 13 คน เพื่อสรุปสร้างองค์ความรู้ใหม่ของแนวทางการจัดการคหิความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในการยกระดับประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินการ

ขั้นตอนที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูลและนำที่ตรวจสอบแล้วมาประมวล วิเคราะห์มาทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้องและสังเคราะห์เรียบเรียงข้อมูล เพื่อตอบวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ขั้นตอนที่ 6 การนำเสนอข้อมูล จัดระเบียบข้อค้นพบ สรุปผลการศึกษา อภิปรายผลการวิจัย ปัญหาอุปสรรคและเสนอแนวทางที่เป็นประโยชน์ในการนำผลวิจัยไปใช้และทำการวิจัยต่อยอดความรู้ต่อไปรวมทั้ง จัดทำรูปเล่มเพื่อนำเสนอรายงานการวิจัยและจัดทำคหิปฏิทินฉบับสมบูรณ์

ภาพที่ 3.1 ขั้นตอนของการวิจัย
(ที่มา: ผู้วิจัย, 2566)

3.9 จรรยาบรรณในการวิจัย

ผู้วิจัยตระหนักในจรรยาบรรณแห่งการวิจัยว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มตัวอย่างซึ่งได้กรุณาให้ข้อมูล ตลอดจนอนุญาตให้ผู้วิจัยได้ทำการซักถามจนได้ความกระจ่าง ผู้วิจัยได้ปฏิบัติตามหลักการที่ผู้วิจัยพึงมีจรรยาบรรณในการวิจัยมาโดยตลอด เช่น การติดต่อขอ อนุญาต ผู้ให้ข้อมูล การขอความอนุเคราะห์เข้าสัมภาษณ์เก็บแบบสอบถามทุกคนทุกครั้งและใน ระหว่างการสัมภาษณ์และสอบถามผู้ให้ข้อมูลแต่ละท่านนั้น ผู้วิจัยได้ระมัดระวังคำพูดและข้อ คำถามต่างๆ ที่จะไม่ทำให้ผู้ให้ข้อมูลรู้สึกอึดอัดใจในการที่จะตอบ และไม่คาดคั้นเพื่อคำตอบใดๆ นอกจากนั้นในการนำเสนอผลงานการวิจัยนี้ ผู้วิจัยหลีกเลี่ยงการเปิดเผยชื่อของผู้ให้ข้อมูล แต่ใช้ สรรพนามว่า “ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ” แทน เพื่อปกป้องมิให้เกิดความเสียหายต่อผู้ให้ข้อมูลในทุกกรณี จึงถือได้ว่า ผู้วิจัยได้ปฏิบัติหน้าที่ของผู้วิจัยที่มีจรรยาบรรณอย่างครบถ้วนแล้ว

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้” มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประกอบด้วย 1. เพื่อศึกษาบทบาท หน้าที่ และพันธกิจของศาลยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับคดีความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ 2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการคดีความมั่นคงของสำนักงานศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 3. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยมีการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่สำคัญประกอบด้วย ผู้บริหารสำนักงานศาลยุติธรรม ผู้บริหารศาลชั้นอุทธรณ์ ผู้บริหารศาลชั้นต้นในเขตอำนาจพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ บุคลากรสำนักงานศาลยุติธรรมในเขตอำนาจพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้บริหารสำนักงานอัยการ ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีการก่อการร้าย บุคลากรที่ชำนาญการด้านวิชาชีพในคดีการก่อการร้าย ผู้บริหารสภาพทนายความ นักวิชาการและผู้ที่มีส่วนได้เสียโดยตรงอื่นๆ จำนวน 21 ท่าน และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยมีการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholder) สำคัญประกอบด้วย ผู้บริหารสำนักงานศาลยุติธรรม ผู้บริหารศาลชั้นอุทธรณ์ ผู้บริหารศาลชั้นต้นในเขตอำนาจพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ บุคลากรสำนักงานศาลยุติธรรมในเขตอำนาจพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้บริหารสำนักงานอัยการ ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีการก่อการร้าย บุคลากรที่ชำนาญการด้านวิชาชีพในคดีการก่อการร้าย ผู้บริหารสภาพทนายความ นักวิชาการและผู้ที่มีส่วนได้เสียโดยตรงอื่นๆ จำนวน 13 ท่าน สำหรับผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ผลจากการวิจัยเอกสารเกี่ยวกับบทบาท หน้าที่ และพันธกิจของศาลยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับคดีความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งนโยบายในการพัฒนาองค์ประกอบของการจัดการในด้านต่างๆ เพื่อให้มีกระบวนการทำงานได้มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

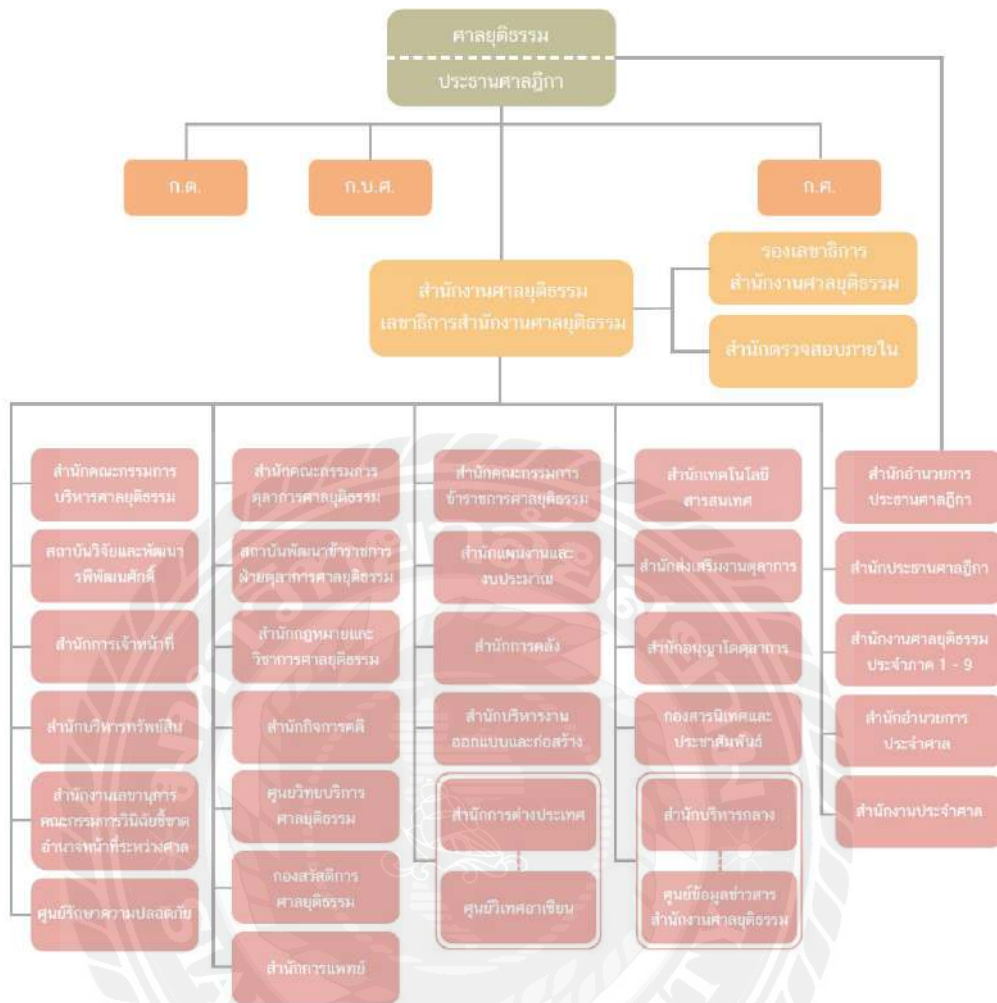
ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคการจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ผลการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อสรุปแนวทางการจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ส่วนที่ 4 การสังเคราะห์เพื่อเสนอแนวทางการจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ผลจากการวิจัยเอกสารเกี่ยวกับบทบาท หน้าที่ และพันธกิจของศาลยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับคดีความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งนโยบายในการพัฒนาองค์ประกอบของการจัดการในด้านต่างๆ เพื่อให้มีกระบวนการทำงานได้มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

ศาลยุติธรรมมี 3 ชั้นศาล ประกอบด้วย ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2475 หลังจากมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งอำนาจตุลาการเป็นหนึ่งในอำนาจอธิปไตยที่ทรงใช้ผ่านทางศาล ดังนั้น ศาลยุติธรรมไทยจึงต้องอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดนับแต่บัดนั้นมา จุดเปลี่ยนแปลงสำคัญ คือ การแยกศาลยุติธรรมออกจากกระทรวงยุติธรรมอันเป็นผลมาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งบัญญัติว่า “สำนักงานศาลยุติธรรม เป็นหน่วยงานอิสระ มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น ตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยมีเลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นผู้บังคับบัญชาขึ้นตรงต่อประธานศาลฎีกา” นอกจากนี้ยังมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องอีก 3 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม และพระราชบัญญัติศาลยุติธรรม โดยจะกำหนดโครงสร้างการบริหารงานที่เป็นอิสระจากอำนาจของฝ่ายการเมืองที่จะเข้ามาแทรกแซงฝ่ายตุลาการได้ และได้มีการแยกองค์กรอัยการออกจากกระทรวงมหาดไทย รวมทั้งการย้ายสังกัดของกรมราชทัณฑ์ การเพิ่มกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ การจัดตั้งสถาบัน นิติวิทยาศาสตร์และกรมสอบสวนคดีพิเศษ การก่อตั้งองค์กรป้องกันและปราบปรามการทุจริตและอีกหลายองค์กรที่เป็นอิสระต่อกัน ในการใช้อำนาจของศาลยุติธรรมจะรับเรื่องร้องเรียนจากผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายซึ่งจะเห็นได้ว่า ศาลยุติธรรมมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย การปกครอง จากสภาพสังคมเป็นหลัก แต่ยังคงมุ่งหมายในการอำนวยความยุติธรรมให้แก่ผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายเป็นหลักเรื่อยมา

ภาพที่ 4.1 แผนผังโครงสร้างของศาลยุติธรรมไทย
(ที่มา: <https://www.coj.go.th/th/content/page/index/id/>)

ในการจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะอยู่ในการกำกับดูแลของศาลอุทธรณ์ภาค 9 ซึ่งเป็นการจัดตั้งศาลอุทธรณ์ภาคขึ้น 3 ศาล ประกอบด้วยศาลอุทธรณ์ภาค 1 ศาลอุทธรณ์ภาค 2 และศาลอุทธรณ์ภาค 3 เพิ่มเติมจากศาลอุทธรณ์ ซึ่งศาลอุทธรณ์ภาค 1-3 เปิดทำการเมื่อวันที่ 2 มกราคม พ.ศ. 2533 และได้ย้ายศาลอุทธรณ์จากอาคาร หลังเดิม (สนามหลวง) ไปเปิดทำการ ณ อาคารหลังใหม่ ถนนรัชดาภิเษก เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ตั้งแต่วันที่ 22 มิถุนายน 2535 จนกระทั่งได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดจำนวนที่ตั้ง เขตศาล และวันเปิดทำการของศาลอุทธรณ์ภาค (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2540 จัดตั้งศาลอุทธรณ์ภาค 4-9 ขึ้น เพื่อให้ศาลอุทธรณ์ภาคแต่ละภาคมีเขตศาลควบคุมพื้นที่ตามเขตศาลชั้นต้นแต่ละศาล ยกเว้นศาลอุทธรณ์ภาค 1 ซึ่งมีเขตศาลครอบคลุมพื้นที่เขตศาลในภาค 1 แต่ไม่รวมศาลในกรุงเทพมหานคร ซึ่งศาลอุทธรณ์

ภาค 9 เปิดทำการเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2542 โดยมีศาลชั้นต้นในเขตอำนาจศาลอุทธรณ์ภาค 9 ได้แก่ 1. ศาลจังหวัดตรัง 2. ศาลจังหวัดนครราชสีมา 3. ศาลจังหวัดปัตตานี 4. ศาลจังหวัดพัทลุง 5. ศาลจังหวัดยะลา 6. ศาลจังหวัดเบตง 7. ศาลจังหวัดสงขลา 8. ศาลแขวงสงขลา 9. ศาลจังหวัดนาทวี 10. ศาลจังหวัดสตูล โดยศาลชั้นอุทธรณ์มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษา หรือคำสั่งของศาลชั้นต้นตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการอุทธรณ์ รวมทั้งมีอำนาจพิจารณาคำสั่งอื่นๆ เช่น มีคำสั่งเกี่ยวกับการขอประกันตัวในคดีอาญาและการขอทุเลาการบังคับคดีในคดีแพ่ง การพิจารณาของศาลชั้นอุทธรณ์มีลักษณะ เป็นการตรวจสอบหรือทบทวนคำพิพากษาศาลชั้นต้น

ศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค มีวิสัยทัศน์ “ศาลยุติธรรมเป็นสถาบันที่อำนวยความสะดวกยุติธรรมเพื่อให้สังคมสงบสุข เป็นธรรมและเสมอภาคโดยยึดหลักนิติธรรม”

ศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค มีพันธกิจ คือเป็นสถาบันที่อำนวยความสะดวกยุติธรรมเพื่อให้สังคมสงบสุขเป็นธรรมและเสมอภาคโดยยึดหลักนิติธรรมด้วยการ 1. อำนวยความสะดวกยุติธรรมเพื่อสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม 2. พัฒนาและสร้างระบบสนับสนุนการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้มีความรวดเร็วสะดวก ทันสมัย และเป็นสากล 3. เสริมสร้างความร่วมมือทางการศาลและกระบวนการยุติธรรมไทยและต่างประเทศ 4. ชำรงความศรัทธาและความเชื่อมั่นในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมเพื่อความสงบสุขและความมั่นคงของสังคมไทยที่ยั่งยืน ระบบของศาลชั้นอุทธรณ์มีพัฒนาการที่ต่อเนื่องในการเพิ่มประสิทธิภาพเพื่ออำนวยความสะดวกยุติธรรมและการพิจารณาพิพากษาคดี ดังปรากฏจากการเพิ่มจำนวนศาล การตั้งแผนกเพื่อพิจารณาพิพากษาคดีพิเศษขึ้น การนำระบบการบริหารงานคดีมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี การสนับสนุนให้มีการระงับข้อพิพาทโดยวิธีอื่น เช่น การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท การอนุญาโตตุลาการ ซึ่งมีการจัดตั้งสำนักกระงับข้อพิพาทขึ้นในสำนักงานศาลชั้นอุทธรณ์เพื่อดำเนินการนี้ การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคมจากสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตสำหรับทุกกลุ่ม ทุกวัย สร้างความสมานฉันท์ เสมอภาคในการเข้าถึงศาลชั้นอุทธรณ์ซึ่งจะเป็นการปรับสมดุลและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการภาครัฐด้วยการวางระบบบริหารงานราชการแบบบูรณาการดังต่อไปนี้

1. วางระบบขับเคลื่อนด้วยการใช้กลไกแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบาย และแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ แผนและยุทธศาสตร์พัฒนาภาค แผนแม่บทและแผนการปฏิรูปเพื่อเปลี่ยนแปลงสู่แผนบริหารราชการแผ่นดินและแผนปฏิบัติการในทุกระดับตั้งแต่ระดับกระทรวงถึงชุมชน

2. ปรับปรุงระบบบริหารจัดการงบประมาณให้มีลักษณะแบบยึดโยงยุทธศาสตร์ โดยมุ่งเน้นการจัดทำงบประมาณแบบบูรณาการที่ยึดพื้นที่และประเด็นการพัฒนาที่สำคัญเป็นตัวตั้ง ติดตามและประเมินผลการบรรลุเป้าหมายการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์สำคัญ มีระบบการติดตามประเมินผลแบบถ่ายถอดระดับ โดยการออกแบบเป้าหมายและตัวชี้วัดทั้งผลผลิตผลลัพธ์ และผลกระทบที่คาดหวัง ตลอดจนพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนร่วมรับฟังความคิดเห็นและตรวจสอบแผนงาน/โครงการ

3. พัฒนาและปรับวิธีการปฏิบัติราชการให้ทันสมัย มุ่งผลสัมฤทธิ์ มีความโปร่งใส ยืดหยุ่น และคล่องตัวสูง ลดความซ้ำซ้อน มีการวิเคราะห์ความเสี่ยง นำแนวทางปฏิบัติที่เป็นเลิศ และองค์ความรู้ในแบบสหสาขาวิชาเข้ามาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างคุณค่าและตอบสนองกับสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างทันเวลา เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นสำนักงานสมัยใหม่ นำไปสู่การเป็นองค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูง สามารถปฏิบัติงานเทียบได้กับมาตรฐานสากล สอดคล้องกับหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เพื่อสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาในศาลชั้นอุทธรณ์

4. พัฒนาระบบบริหารจัดการกำลังคนและบุคลากรในการปฏิบัติราชการให้มีความเป็นมืออาชีพ มีการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงานและการสร้างค่านิยมที่ดีปรับปรุงแก้ไขกฎหมายระเบียบและข้อบังคับให้มีความชัดเจน ทันสมัยเป็นธรรมและสอดคล้องกับข้อบังคับสากลหรือข้อตกลงระหว่างประเทศ

1. บทบาท หน้าที่และพันธกิจของสำนักงานศาลยุติธรรม /ศาลชั้นอุทธรณ์

เป้าหมายหรือผลอันพึงประสงค์และผลสัมฤทธิ์เพื่อให้การอำนวยความยุติธรรมเป็นไปอย่างรวดเร็ว โปร่งใส ตรวจสอบได้ให้ทุกกลุ่มบุคคลมีโอกาสเข้าถึงศาลชั้นอุทธรณ์โดยเสมอภาคและได้รับหลักประกันการคุ้มครองสิทธิที่มีมาตรฐานตามหลักสิทธิมนุษยชน จึงควรมีการปฏิรูปศาลชั้นอุทธรณ์ดังต่อไปนี้ (สำนักงานศาลอุทธรณ์, 2564)

1. ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับการบังคับการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด โดยเสมอภาค ไม่ถูกเลือกปฏิบัติและได้รับการดำเนินการตามมาตรการอื่นแทนการถูกควบคุมตัว จำคุกและกักขังโดยให้สังคมมีความปลอดภัยและเป็นธรรม โดยจำเลยได้รับการกำหนดโทษที่ได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของการกระทำผิดและมีการกระทำผิดซ้ำลดลง

2. ให้ระบบสอบสวนคดีอาญามีการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการอย่างเหมาะสมเป็นที่เชื่อมั่นของประชาชน ไม่มีคดีขาดอายุความและปราศจากการถูกแทรกแซง ทำให้เป็นที่น่าเชื่อถือและผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์มีความเป็นอิสระ

3. ให้นำหน่วยงานในศาลชั้นอุทธรณ์มีวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งอำนวยความสะดวกด้วยความ สะดวกและรวดเร็ว โดยมีประชาชนเป็นศูนย์กลางและทำให้ประเทศไทยมีศักยภาพในการแข่งขัน เพิ่มขึ้นมีการดำเนินงานในทุกขั้นตอนมีการกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน เพื่อให้ประชาชนผู้มีอรรถคดี ได้รับความยุติธรรมอย่างรวดเร็ว และมีระบบตรวจสอบความคืบหน้าในการดำเนินงาน แต่ละ ขั้นตอน

4. มีกลไกช่วยเหลือประชาชนผู้มีอรรถคดีให้เข้าถึงศาลชั้นอุทธรณ์ โดยเสมอภาคและมี หลักประกันคุ้มครองสิทธิที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ มีกลไกในการบังคับการตามกฎหมาย อย่างเคร่งครัด โดยเสมอภาคเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและนำมาตราการอื่นมาใช้แทนการควบคุมตัว จำคุก กักขัง

5. มีการปรับกระบวนการทศน์ในการบริหารงานยุติธรรม เพื่อให้สังคมมีความปลอดภัยอย่าง ยั่งยืนและมีความเป็นธรรม โดยมีการกำหนดโทษอาญาที่เหมาะสมได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของ การกระทำผิด มีการกระทำผิดซ้ำลดลง พัฒนาระบบการบำบัดฟื้นฟูผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดและ บูรณาการฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องหาและจำเลยตลอดจนมีการดำเนินมาตรการเพิ่ม ประสิทธิภาพศาลชั้นอุทธรณ์สำหรับเด็กและเยาวชน

6. ระบบสอบสวนคดีอาญามีการปรับปรุงให้มีการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างพนักงาน สอบสวนและพนักงานอัยการ สร้างความเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่และมีการกำหนดระยะเวลา การปฏิบัติงานในชั้นสอบสวน ชั้นไต่สวนและชั้นฟ้องคดี ระบบนิติวิทยาศาสตร์มีมาตรฐาน มี ระบบตรวจเก็บพยานหลักฐานและการตรวจพิสูจน์ที่มีคุณภาพ นำเชื่อถือและเป็นอิสระ มีมาตรฐาน วิชาชีพของผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์และสร้างมาตรฐานการปฏิบัติงานของพนักงาน สอบสวนให้มีทักษะในการรักษาสถานที่เกิดเหตุ รวมทั้งจัดให้มีแพทย์นิติเวชที่เพียงพอต่อการ รองรับงานด้านนิติเวชได้อย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุมทั่วประเทศ

7. มีวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งอำนวยความสะดวกด้วยความ สะดวก รวดเร็วและขจัด วัฒนธรรมองค์กรที่เป็นอุปสรรคต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรม โดยนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อสนับสนุน ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กร

8. ศาลชั้นอุทธรณ์มีประสิทธิภาพเอื้อต่อการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศ มีการจัดตั้ง ศาลพาณิชย์หรือแผนกคดีพาณิชย์เพื่ออำนวยความสะดวกยุติธรรมในคดีพาณิชย์ที่เป็นธรรม รวดเร็ว มีมาตรฐานเทียบเท่าานอารยประเทศ พัฒนาสถาบันอนุญาโตตุลาการของประเทศไทยให้เป็น ศูนย์กลางการอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศในระดับภูมิภาค และนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหาร จัดการศาลชั้นอุทธรณ์เพื่อบริการให้กับประชาชน และรองรับการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน

2. ตัวชี้วัดในการจัดการของศาลยุติธรรม/ศาลชั้นอุทธรณ์

การจัดการของศาลชั้นอุทธรณ์มีตัวชี้วัดดังต่อไปนี้

1. ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกที่รวดเร็วในระยะเวลาที่กำหนดและสามารถตรวจสอบความคืบหน้าในการดำเนินการในแต่ละขั้นตอนของทุกหน่วยงานในศาลชั้นอุทธรณ์ได้เพิ่มมากขึ้นและไม่มีความแตกต่างระหว่างกลุ่มบุคคลและระหว่างพื้นที่ในการเข้าถึงศาลชั้นอุทธรณ์ การดำเนินมาตรการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหาย พยาน ผู้ต้องหา และจำเลยมีมาตรฐานตามหลักสิทธิมนุษยชน โดยผู้เสียหาย ผู้ต้องหา และจำเลยมีความพึงพอใจต่อประสิทธิภาพและความเพียงพอของทนายความและที่ปรึกษากฎหมายที่รัฐจัดหาให้ในระดับมากและการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาและไม่อิงกับเงินหรือฐานะทางเศรษฐกิจ มีสัดส่วนที่เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งสัดส่วนของประชาชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ที่เข้าถึงศาลชั้นอุทธรณ์ทางแพ่งมีเพิ่มมากขึ้น

2. ผู้ต้องหาและจำเลยได้รับการบังคับตามกฎหมายและมาตรการต่างๆ ซึ่งใช้แทนการควบคุมตัวจำคุก กักขัง โดยไม่มีความแตกต่างอันเนื่องมาจากฐานะทางเศรษฐกิจ และมีการนำโทษปรับตามความสามารถในการชำระของผู้กระทำความผิดมาใช้ในคดีอาญามากขึ้น มีจำนวนคดีความผิดเกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินและข้อร้องเรียนของประชาชนผู้มีอรรถคดีที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมลดลง ผู้พิพากษากำหนดโทษคดีอาญาหรือคดีอาญาอื่นตามแนวทางการกำหนดโทษ สถิติการกระทำผิดซ้ำภายใน 1 ปีลดลงและผู้ใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องหาและจำเลยมีความพึงพอใจต่อความถูกต้องและความทันสมัยของข้อมูลในระดับมากรวมทั้งการดำเนินมาตรการเพิ่มประสิทธิภาพศาลชั้นอุทธรณ์สำหรับเด็กและเยาวชนมีความสำเร็จ

3. คดีที่พนักงานอัยการสั่งฟ้องผู้ต้องหาและศาลมีคำพิพากษาลงโทษในคดีที่มีการสอบสวนร่วมกันมีจำนวนมากขึ้น โดยผู้เสียหาย ผู้ต้องหาและผู้เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจต่อประสิทธิภาพการสอบสวนของพนักงานอัยการและพนักงานสอบสวนในคดีที่มีการสอบสวนร่วมกันในระดับมากและมีความเชื่อมั่นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการในระดับมาก รวมทั้ง ไม่มีคดีขาดอายุความในชั้นสอบสวน ชั้นไต่สวนและชั้นฟ้องคดี ประชาชนและบุคลากรในศาลชั้นอุทธรณ์มีความเชื่อมั่นต่อคุณภาพการดำเนินงานของหน่วยงานด้านนิติวิทยาศาสตร์และแพทยนิติเวชในระดับมากโดยห้องปฏิบัติการนิติวิทยาศาสตร์ได้รับการรับรองตามมาตรฐานสากลทุกปีอย่างต่อเนื่อง และพนักงานสอบสวนปฏิบัติตามมาตรฐานการรักษาสถานที่เกิดเหตุ และเก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ได้อย่างครบถ้วน รวมทั้งแพทยนิติเวชในสังกัดโรงพยาบาลในกระทรวงสาธารณสุขทั่วประเทศมีเพียงพอต่อการปฏิบัติงานด้านนิติเวชตามที่ได้รับร้องขอ

3. การปฏิรูปกระบวนการความยุติธรรม

ในการปฏิรูปกระบวนการความยุติธรรม ควรมีการปรับปรุง ดังต่อไปนี้

1. ปรับปรุงกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้สอดคล้องกับกระบวนการในการรับคำร้องทุกข์ เพื่อให้ถือว่าการบันทึกข้อมูลดังกล่าวของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ เป็นการบันทึกคำร้องทุกข์ตามกฎหมายและสามารถส่งข้อมูลดังกล่าวไปยังพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่รับผิดชอบได้ในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยการบันทึกคำร้องทุกข์ด้วยปากของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในวรรคก่อน อาจบันทึกในระบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และการส่งต่อข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เข้าสู่ระบบปฏิบัติการของศาลชั้นอุทธรณ์ ให้ถือว่าเป็นการส่งบันทึกคำร้องทุกข์ไปยังพนักงานสอบสวนแล้ว ทั้งนี้ ขั้นตอนการบันทึกข้อมูล การลงลายมือชื่อผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ ให้เป็นไปตามที่กฎกระทรวงกำหนด เป็นต้น

2. แก้ไข กฎกระทรวง กฎ ระเบียบ คำสั่ง ภายในของศาลชั้นอุทธรณ์ที่เกี่ยวข้องการรับคำร้องทุกข์ โดยให้ระบุขั้นตอน รายละเอียดการบันทึกข้อมูล วิธีการลงลายมือชื่อที่ถูกต้อง และจัดให้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนตามกฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง เกี่ยวกับการสอบสวน โดยแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวกับการแต่งตั้ง เลื่อนตำแหน่ง โยกย้ายพนักงานสอบสวน โดยให้ระบุหลักเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนซึ่งวัดจากผลการปฏิบัติราชการตามระเบียบ คำสั่ง ในเรื่องการสอบสวนอย่างถูกต้อง ครบถ้วน ในแต่ละคดี

3. กำหนดให้มีกฎหมายหรือระเบียบกำหนดหน้าที่ของพนักงานสอบสวนให้ต้องแจ้งขั้นตอนดำเนินการและกรอบระยะเวลาสิ้นสุดในการดำเนินการในชั้นสอบสวน และสิทธิหรือหน้าที่ของผู้เสียหายและผู้ต้องหา รวมทั้งอายุความสำหรับคดีแต่ละประเภท ให้ผู้เสียหายและผู้ต้องหาทราบตั้งแต่โอกาสแรก ตลอดจนให้คำแนะนำการร้องทุกข์ความผิดต่อส่วนตัวโดยและแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือจัดให้มีกฎหมายกลางเกี่ยวกับระยะเวลาการดำเนินการในศาลชั้นอุทธรณ์ โดยระบุให้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ต้องแจ้งขั้นตอนดำเนินการกรอบระยะเวลาสิ้นสุดในการดำเนินการในชั้นสอบสวนสิทธิตามกฎหมาย รวมทั้งอายุความสำหรับคดีแต่ละประเภท ให้ผู้เสียหายและผู้ต้องหาทราบ

4. แก้ไขปรับปรุงกฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง ภายในของศาลชั้นอุทธรณ์ให้สอดคล้องกับกฎหมายข้างต้น รวมทั้งกำหนดลักษณะรูปแบบของการแจ้งกรอบระยะเวลาดังกล่าวและมาตรการควบคุมกำกับดูแลกรณีพนักงานสอบสวนไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดและออกพระราชกฤษฎีกากำหนดการแบ่งส่วนราชการให้มีการจัดตั้งศูนย์ติดตามข้อมูลคดีอาญาในชั้นสอบสวนขึ้นภายใน โดยอาจกำหนดเป็นหน่วยงานระดับกอง

5. ออกกฎ ระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งภายในศาลชั้นอุทธรณ์ที่เกี่ยวข้องเพื่อขับเคลื่อนการปฏิบัติงานของศูนย์ดังกล่าวให้เกิดประสิทธิภาพ รวมทั้งกำหนดรูปแบบการติดตามผลคดีให้ผู้เสียหายทราบอย่างเป็นรูปธรรมและรูปแบบการให้ภาคประชาชนร่วมเป็นองค์ประกอบของศูนย์ดังกล่าว สร้างระเบียบการบริหารงานบุคคลเพื่อป้องกันการแทรกแซงหรือครอบงำการใช้ดุลยพินิจในการทำสำนวน ฝ่ายบริหารการควบคุม ตรวจสอบ เร่งรัดสำนวน จะต้องกระทำโดยผู้บังคับบัญชา ในสายงานของพนักงานสอบสวนเท่านั้น โดยแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคลของศาลชั้นอุทธรณ์ตามรัฐธรรมนูญด้วย

6. จัดให้มีระเบียบกำหนดให้การสอบสวนต้องมีผู้ปฏิบัติเป็นทีม ประกอบด้วย พนักงานสอบสวนเป็นหัวหน้าทีม เจ้าหน้าที่สืบสวนฝ่ายนิติวิทยาศาสตร์ ผู้ช่วยพนักงานสอบสวน และจัดสรรทรัพยากรสำหรับบริหารงานสอบสวนให้เกิดประสิทธิภาพโดยทบทวน แก้ไข ปรับปรุง กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่มีอยู่เดิมทั้งหมดเพื่อให้สอดคล้องมาตรการดังกล่าว

7. แก้ไขปรับปรุงกฎ ระเบียบ คำสั่งที่เกี่ยวข้องในเรื่องการออกคำสั่งภายในของศาลชั้นอุทธรณ์ในการปฏิบัติราชการในส่วนที่เกี่ยวกับตำแหน่งของพนักงานสอบสวนให้สอดคล้องกัน ปรับปรุงระบบการคัดเลือกบุคคลเข้ามาดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวน และระบบการประเมินผลเพื่อเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นของพนักงานสอบสวน ให้พิจารณาตามความรู้ ความสามารถ ตลอดจนปรับปรุงระบบการฝึกอบรมเพื่อให้พนักงานสอบสวนมีความรู้ ความสามารถและความเชี่ยวชาญในการสอบสวนและทักษะอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ระเบียบ คำสั่งภายในศาลชั้นอุทธรณ์ให้กำหนดคุณสมบัติและหลักเกณฑ์ขั้นต่ำของผู้ที่จะดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวน ระบบการฝึกอบรมและปรับปรุงหลักสูตรของสถาบันส่งเสริมงานสอบสวนให้สอดคล้องกับมาตรการ ดังกล่าว

4. การปฏิรูประบบนิติวิทยาศาสตร์เพื่อส่งเสริมศาลยุติธรรม/ศาลชั้นอุทธรณ์

ในศาลชั้นอุทธรณ์ ความสมบูรณ์ของข้อเท็จจริงแห่งคดีเป็นเป้าหมายผลอันพึงประสงค์ และผลสัมฤทธิ์ ประกอบด้วย

1. หน่วยงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ต้องมีมาตรฐานระดับสากล มีระบบการตรวจเก็บพยานหลักฐานและการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ที่มีคุณภาพน่าเชื่อถือ และมีอิสระอย่างแท้จริง ผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์มีการปฏิบัติงานที่มีมาตรฐานตามมาตรฐานวิชาชีพ และมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

2. พนักงานสอบสวนมีทักษะในการรักษาสถานที่เกิดเหตุและเก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เพิ่มมากขึ้น มีการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีอย่างมีมาตรฐาน

3. โรงพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข และผู้ปฏิบัติงานด้านนิติเวชเพียงพอต่อการรองรับงานด้านนิติเวชได้อย่างมีประสิทธิภาพ และครอบคลุมทั่วถึงทั่วประเทศ ห้องปฏิบัติการนิติวิทยาศาสตร์ผ่านการตรวจประเมิน ได้รับการรับรองตามมาตรฐานสากลทุกปีอย่างต่อเนื่อง และมีระดับการพัฒนาประสิทธิภาพของการดำเนินงานของหน่วยงานด้านนิติวิทยาศาสตร์

4. ระดับความเชื่อมั่นของประชาชนและหน่วยงานในศาลชั้นอุทธรณ์ต่อคุณภาพการดำเนินงานของหน่วยงานด้านนิติวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ การเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน และการตรวจพิสูจน์วัตถุพยาน ร้อยละของข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการดำเนินงานของหน่วยงานและผู้ปฏิบัติงาน ด้านนิติวิทยาศาสตร์มีอัตราที่ลดลง ร้อยละของผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ที่มีคะแนนการประเมินผลการปฏิบัติราชการตามมาตรฐานวิชาชีพอยู่ในอัตราเพิ่มขึ้น จำนวนที่เพิ่มขึ้นของผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์

5. ร้อยละของคดีที่สามารถปฏิบัติตามมาตรฐานการรักษาสถานที่เกิดเหตุและเก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ได้อย่างครบถ้วน จำนวนคดีที่มีการใช้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์พิสูจน์ข้อเท็จจริงและนำไปสู่การรับฟังเป็นพยานหลักฐานสำคัญในการวินิจฉัยคดี ระดับความเชื่อมั่นของผู้พิพากษาต่อการให้ความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญทางนิติวิทยาศาสตร์

6. ระดับความเชื่อมั่นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในศาลชั้นอุทธรณ์ต่อคุณภาพการดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงานด้านนิติเวชเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ การเก็บหลักฐานจากศพและการตรวจร่างกายผู้เสียหาย พยานและผู้ต้องหาในคดีอาญา จำนวนคดีที่แพทย์นิติเวชในสังกัดโรงพยาบาลในกระทรวงสาธารณสุขทั่วประเทศสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ตามที่ได้รับการร้องขอ

5. การพัฒนาประสิทธิภาพของศาลยุติธรรม/ศาลชั้นอุทธรณ์

ในการพัฒนาประสิทธิภาพของศาลชั้นอุทธรณ์ มีเป้าหมายผลอันพึงประสงค์และผลสัมฤทธิ์ มีประสิทธิภาพตามหลักธรรมาภิบาล มีการพัฒนาระบบการกำหนดโทษให้มีความเหมาะสม โปร่งใส ประกอบด้วย

1. พัฒนาระบบการกำหนดโทษอาญาที่มีความเหมาะสม โปร่งใส เปิดรับการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องและมีความได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของความผิดมากขึ้น จัดทำฐานข้อมูลการกำหนดโทษอาญาเพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัย ติดตาม ประเมินผลการกำหนดโทษตามแนวทางการกำหนดโทษ และใช้เป็นเครื่องมือช่วยในการกำหนดโทษของศาล จัดทำร่างแนวทางการ

กำหนดโทษอาญาโดยคำนึงถึงหลักการลงโทษอย่างได้สัดส่วน และหลักการใช้โทษจำคุกเท่าที่จำเป็น โดยต้องรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างแนวทางดังกล่าวจากสาธารณชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนดให้มีกระบวนการพิจารณาเพื่อกำหนดโทษแยกต่างหากจากกระบวนการพิจารณาความผิดหรือบริสุทธิของจำเลย โดยให้คู่ความกับผู้เสียหายมีส่วนร่วมในการนำเสนอข้อเท็จจริงในขั้นตอนของการกำหนดโทษด้วย กำหนดกลไกการติดตามประเมินผล การใช้แนวทางการกำหนดโทษเป็นระยะ โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชนมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลด้วย

2. กำหนดมาตรฐานระยะเวลาดำเนินการในทุกขั้นตอนของศาลชั้นอุทธรณ์ที่ชัดเจน เพื่อให้ประชาชนได้รับความยุติธรรมโดยไม่ล่าช้า ลดขั้นตอนเข้าถึงความยุติธรรมเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน จัดทำคู่มือปฏิบัติงาน สร้างระบบการตรวจสอบและ/หรือแจ้งความคืบหน้าให้ประชาชนตรวจสอบเกี่ยวข้องดำเนินงานไปถึงขั้นตอนใด รวมถึงสื่อสารแก่สาธารณะโดยใช้รูปแบบและภาษาที่เข้าใจง่าย สร้างกระบวนการประเมินปัญหา ความต้องการและความพึงพอใจของกลุ่มคดีความเกี่ยวกับการดำเนินงานของหน่วยงานในแต่ละขั้นตอนของศาลชั้นอุทธรณ์

3. ปรับปรุงระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับงานสอบสวนทุกฝ่ายให้ชัดเจนเพื่อมิให้คดีขาดอายุความ กำหนดมาตรการสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรฐาน และระยะเวลาที่กำหนดได้ เช่น กำหนดอัตราค่าจ้างให้เหมาะสมกับภาระงานและมาตรฐานการปฏิบัติงาน กำหนดมาตรการติดตามจับกุม ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หลบหนีในชั้นสอบสวนมาดำเนินคดีภายในอายุความ บูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในศาลชั้นอุทธรณ์ รวมทั้งหน่วยงานด้านนิติวิทยาศาสตร์และนิติเวช เพื่อแก้ปัญหาข้อขัดข้องที่อาจเกิดจากการประสานงานที่ล่าช้า นำเทคโนโลยีมาใช้ในการรับคำร้องทุกข์กล่าวโทษและเชื่อมโยงข้อมูลคดีอาญาในชั้นสอบสวน เพื่อให้ประชาชนติดตามความคืบหน้าคดีที่ร้องเรียน หรือร้องขอความเป็นธรรมได้

4. ปรับปรุงระบบการคัดเลือกบุคคลและระบบการประเมินผล โดยพิจารณาตามความรู้ความสามารถ ปรับปรุงระบบการฝึกอบรมเพื่อให้พนักงานสอบสวนมีความรู้ ความสามารถและความเชี่ยวชาญในการสอบสวนและทักษะอื่นที่เกี่ยวข้อง สร้างระเบียบการบริหารงานบุคคลเพื่อป้องกันการแทรกแซงการใช้ดุลยพินิจในการทำสำนวนของพนักงานสอบสวน ปรับปรุงกฎหมายหรือระเบียบว่าด้วยค่าตอบแทนของพนักงานสอบสวน ให้มีค่าตอบแทน มีสิทธิประโยชน์ และสวัสดิการที่มากพอที่จะให้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและศักดิ์ศรี เมื่อเทียบกับหน่วยงานอื่นในศาลชั้นอุทธรณ์

5. พัฒนามาตรการเพื่อคุ้มครองและปฏิบัติต่อผู้เสียหายและพยานให้เหมาะสม ครอบคลุมและรวดเร็ว โดยสร้างกลไกในการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยเหลือดูแล

ผู้เสียหายและพยานอย่างเป็นระบบ กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการปฏิบัติต่อผู้เสียหายและพยาน มีกลไกกำกับติดตามการปฏิบัติตามมาตรฐานดังกล่าว ตลอดจนปรับปรุงกระบวนการรักษาเยียวยาทางร่างกายและจิตใจ รวมถึงการดำรงชีวิตของผู้เสียหายเพื่อไม่ให้ตกเป็นผู้ถูกกระทำซ้ำ

6. แก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้ผู้เสียหายมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นขั้นตอนการดำเนินคดีที่อาจส่งผลกระทบต่อผู้เสียหาย แก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนรายละเอียดเกี่ยวกับคำเสียหายและให้พนักงานอัยการเรียกค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ได้ทันที สร้างระบบผู้เชี่ยวชาญในการให้ความช่วยเหลือประชาชนด้านสิ่งแวดล้อม ตลอดจนปรับบทบาทของพนักงานอัยการในการฟ้องและดำเนินคดีเพื่อประโยชน์ของสาธารณะ

7. พัฒนามาตรการเพื่อคุ้มครองผู้ต้องหาและจำเลยให้เหมาะสมครอบคลุม และรวดเร็ว โดยกำหนดวิธีการแจ้งข้อหาและการอธิบายฟ้องที่เหมาะสมให้แก่ผู้ต้องหาและจำเลย เพื่อให้มีความเข้าใจในการต่อสู้คดีและสามารถเข้าถึงพยานหลักฐานได้อย่างเหมาะสม ปรับปรุงกระบวนการไต่สวนมูลฟ้องเพื่อให้การคุ้มครองสิทธิของจำเลยมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น วางกฎเกณฑ์ให้การสอบสวนดำเนินไปโดยใช้มาตรการที่กระทบสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลย เช่น การตรวจค้นยึดทรัพย์สิน จับกุมและขังเท่าที่จำเป็น โดยคำนึงถึงความเดือดร้อนทุกข์ยากของผู้ต้องหาและจำเลย มีมาตรการเพื่อลดผลกระทบจากการจับและขัง เช่น การเยียวยาทางสุขภาพกายและจิต การชดเชยรายได้ การสงเคราะห์ครอบครัว เป็นต้น

8. ปรับปรุงสถานที่ควบคุมและขังผู้ต้องหาระหว่างการพิจารณาให้เหมาะสม ปลอดภัย และสมศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ใช้เทคโนโลยีโดยเฉพาะอย่างยิ่งการบันทึกภาพและเสียงในการกำกับ ดูแลการตรวจค้น จับกุม สอบสวน ชี้ตัว ผู้ต้องหาหรือจำเลย มีฐานข้อมูลสำหรับการติดตามกรณีวิสามัญฆาตกรรม และสำนวนชั้นสูตรพลิกศพ แล้วรายงานต่อกลไกสิทธิมนุษยชนระดับชาติ ปกป้องสิทธิในชื่อเสียงและความเป็นส่วนตัวของผู้ต้องหาและจำเลยให้สอดคล้องกับประโยชน์สาธารณะ ห้ามมิให้นำตัวผู้ต้องหามาแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน จัดระบบการปล่อยชั่วคราวที่รวดเร็ว ไม่อิงกับเงินหรือฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของสังคม และมีมาตรการป้องกันการหลบหนีการปล่อยชั่วคราวที่มีประสิทธิภาพ

9. พัฒนาการเข้าถึงศาลชั้นอุทธรณ์โดยลดอุปสรรคทางภาษาและการสื่อสาร โดยจัดให้มีล่ามอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพในศาลอุทธรณ์ด้วยการพัฒนาระบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น พัฒนาระบบผู้เชี่ยวชาญและระบบประสานงานระหว่างหน่วยงานในศาลชั้นอุทธรณ์ในส่วนของ การแปลเอกสารพัฒนา การเข้าถึงศาลชั้นอุทธรณ์ทางกายภาพ โดยให้หน่วยงานในศาลชั้นอุทธรณ์

มีที่ตั้งที่ง่ายต่อการเข้าถึง มีแผนผังภายในหน่วยงาน โดยใช้รูปแบบและภาษาที่เข้าใจง่าย จัดให้มีระบบเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ช่วยเหลือผู้มาติดต่อและสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับทุกฝ่าย

10. กำหนดระยะเวลาดำเนินงานให้เหมาะสม สอดคล้องกับเวลาและระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินคดี พัฒนาระบบอิเล็กทรอนิกส์และแก้ไขกฎหมายเพื่อเพิ่มช่องทางการเข้าถึงศาลชั้นอุทธรณ์ บูรณาการเลขหมายแจ้งเหตุฉุกเฉินให้เหลือเพียงหมายเลขเดียว เพื่อให้ประชาชนสามารถแจ้งเหตุด่วน เหตุร้าย เหตุฉุกเฉินได้ทุกเรื่อง พัฒนาระบบการแจ้งเตือนและบูรณาการข้อมูลสำคัญเพื่อใช้ในสถานการณ์หรือภาวะฉุกเฉิน จัดให้มีศาลชั้นอุทธรณ์แบบเบ็ดเสร็จผ่านช่องทางดิจิทัล และศูนย์บริการร่วม

11. ปรับปรุงกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ศาลพาณิชย์และพัฒนาระบบอนุญาโตตุลาการเพื่อช่วยลดอุปสรรคและเพิ่มความคล่องตัวในการประกอบธุรกิจ โดยปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีคดีแพ่งและพาณิชย์ให้ทันสมัย สอดคล้องกับหลักสากลเพื่อส่งเสริมการค้าและการพาณิชย์ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ เช่น ปรับปรุงบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่เกี่ยวกับเขตอำนาจศาล เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสากลและรองรับการค้าระหว่างประเทศ กำหนดหลักเกณฑ์การยอมรับและการบังคับตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศให้ชัดเจนเพื่อยกระดับความยอมรับในระดับสากล ต่อศาลไทยและทำให้การค้าระหว่างประเทศมีเสถียรภาพมากขึ้น ปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมายให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน จัดให้มีกฎหมายว่าด้วยการซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศเป็นการเฉพาะ เป็นต้น

12. เพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับคดี โดยปรับโครงสร้างหน่วยงานที่มีหน้าที่บังคับคดีและจัดให้มีกลไกการขอคุ้มครองชั่วคราวตั้งแต่ขึ้นก่อนฟ้องคดีเพื่อยึดหรืออายัดทรัพย์สินของจำเลยไว้ให้เหลือเพียงพอแก่การบังคับคดี ตลอดจนจัดให้มีกฎหมายในการบังคับคดี ภาครัฐเพื่อจัดให้มีหน่วยงานและเจ้าพนักงาน เพื่อบังคับคดีอาญา และคดีแพ่ง หรือคดีปกครอง ที่หน่วยงานของรัฐเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งพนักงานอัยการรับดำเนินคดีให้

ในการจัดการงานยุติธรรมเพื่อสร้างความเป็นธรรมอันเป็นเป้าหมายอันพึงประสงค์ให้เกิดผลสัมฤทธิ์เพื่อให้สังคมมีความปลอดภัยอย่างยั่งยืนจากการปรับกระบวนการทศน์ในการบริหารงานยุติธรรม ให้เกิดความเป็นธรรมในสังคมเพิ่มขึ้นจากการปรับกระบวนการทศน์ในการบริหารงานยุติธรรม เช่น การแก้ไขปัญหาเสพคดี โดยการบังคับใช้กฎหมายเสพคดีบนพื้นฐานของหลักฐานเชิงประจักษ์ และการใช้หลักเศรษฐศาสตร์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีการกระทำผิดซ้ำลดลง มีการกำหนดโทษอาญามีความเหมาะสม โปร่งใส ได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของการกระทำผิดมีการบูรณาการฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องหาหรือจำเลยระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในศาลชั้นอุทธรณ์เป็นไปอย่างมี

ประสิทธิผล และเพิ่มประสิทธิภาพศาลชั้นอุทธรณ์สำหรับเด็กและเยาวชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จำนวนคดีความผิดเกี่ยวกับ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินที่มีการรับแจ้งความร้องทุกข์ หรือ กล่าวโทษโดยตำรวจ สร้างระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน จำนวนข้อร้องเรียนของประชาชนผู้มีบรรทัดที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการดำเนินงานของหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องในศาลชั้นอุทธรณ์ และระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อความเป็นธรรมจากการดำเนินงาน ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในศาลชั้นอุทธรณ์ มีจำนวนคดีความผิดเกี่ยวกับการจำหน่ายยาเสพติดที่ถูกจับกุม และจำนวนผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด ที่ได้รับการบำบัดฟื้นฟู ร้อยละของคดียาเสพติดหรือคดีอาญอื่นที่ผู้ พิพากษากำหนดโทษตามอัตราโทษที่ระบุไว้ในแนวทางการกำหนดโทษ รวมทั้งมีสถิติการกระทำผิดซ้ำ ภายใน 1 ปี ของผู้พ้นโทษจากเรือนจำ ผู้ถูกคุมประพฤติภายหลังพ้นกำหนดคุมประพฤติ ผู้พ้นการฝึกอบรม จากสถานพินิจ และผู้ปฏิบัติตามเงื่อนไขของมาตรการพิเศษแทนการฟ้องคดี ร้อยละของผู้พ้นโทษที่ออก จากเรือนจำแล้วมีงานทำที่เหมาะสม สัดส่วนของผู้พ้นโทษที่สามารถใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุขจำนวนชุมชน สถาบันทางสังคมที่มีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมและลดการกระทำผิดซ้ำ ร้อยละของจำเลยที่ถูก ลงโทษจำคุก จำนวนสาธารณชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีส่วนแสดงความคิดเห็นต่อแนวทางการ กำหนดโทษคดีอาญา ร้อยละของกลุ่มความหรือผู้เสียหายที่มีส่วนร่วมในการนำเสนอข้อเท็จจริงในขั้นตอน การกำหนดโทษ รวมทั้งระดับความสำเร็จของการบูรณาการฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องหา/จำเลย ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในศาลชั้นอุทธรณ์ ระดับความพึงพอใจของผู้ใช้ข้อมูลต่อความถูกต้องและ ความทันสมัยของข้อมูลที่ได้จากฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องหา หรือจำเลย รวมทั้งระดับความสำเร็จ ของการดำเนินมาตรการเพิ่มประสิทธิภาพศาลชั้นอุทธรณ์สำหรับเด็กและเยาวชน ซึ่งทั้งหมดนี้จะเกิดขึ้น ได้ ส่วนหนึ่งต้องมาจากแนวทางการจัดการคดีความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เข้ามา ส่งเสริม สนับสนุนและสอดคล้องกับนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ของรัฐบาลด้วย

ศาลยุติธรรมเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเป็นธรรมและความสงบเรียบร้อย ในการ ปฏิรูปจึงต้องมีการกำหนดการดำเนินงานในทุกขั้นตอนที่ชัดเจนเพื่อให้ทุกฝ่ายได้รับความยุติธรรม คำพิพากษาต้องมีคุณภาพน่าเชื่อถือจึงสร้างความเป็นธรรมได้อย่างยั่งยืน แต่การที่ปรับปรุงคุณภาพ ของศาลยุติธรรมให้มีสมรรถนะเท่าทันกับความซับซ้อนของสังคมโลกได้นั้น ต้องมีการปรับเปลี่ยน กระบวนการทำงานให้สามารถคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของทุกฝ่ายได้ตรงกับความเป็นจริงแต่ยังคง ปราบกฏข้อวิพากษ์วิจารณ์ว่าการดำเนินงานของศาลยุติธรรมมีปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับความเหลื่อม ล้าในการบังคับใช้กฎหมายและความถูกต้องของการดำเนินคดีอยู่ตลอดเวลา สะท้อนให้เห็นความ ไม่เชื่อมั่นของทุกฝ่าย การปฏิรูปศาลยุติธรรมจึงเป็นภารกิจสำคัญของทุกประเทศ เพื่อจัดระเบียบ และสร้างความเข้มแข็งในการปกครองประเทศและรัฐบาลต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตาม การบังคับ ใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด การจัดระบบการบริหารงานในศาลยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพ

เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ ไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควรและมีมาตรการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยเคร่งครัด ปราศจากการแทรกแซงหรือครอบงำใดๆ รวมทั้งสร้างกลไกเพื่อให้มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดและลดความเหลื่อมล้ำ ไม่เป็นธรรมในสังคม

แต่ศาลยุติธรรมยังมีปัญหาในกระบวนการพิจารณาให้เกิดความยุติธรรมจากคำพิพากษาที่ดีเพียงพอ ทั้งการบันทึกปากคำผู้เสียหายหรือคำให้การของผู้ต้องหาในคดีอาญาของพนักงานสอบสวน ที่ไม่ตรงตามที่ให้ปากคำหรือให้การหรือมีการแก้ไขคำให้การของผู้ต้องหาที่ให้การไว้แล้ว หรือการบันทึกคำพยานในชั้นศาลที่ไม่ครอบคลุมและครบถ้วนตามที่คู่ความเบิกความ รวมทั้งการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานไว้ในสำนวนความซึ่งอาจหลุดหาย ฉีกขาดหรือเกิดเหตุสุดวิสัยจากไฟไหม้ น้ำท่วม การโจรกรรม ต้องให้คู่ความส่งพยานหลักฐานใหม่ซึ่งอาจไม่ใช่เอกสารที่แท้จริง นอกจากนี้ วิธีการเก็บเอกสารในสำนวนคำเบิกความและพยานหลักฐานสำคัญอาจสูญหายด้วยการถูกฉีกทำลายด้วยเหตุ ไม่ตั้งใจ หรือมีเหตุทำให้สูญหายทั้งสำนวน ต้องขอให้คู่ความนำเสนอใหม่ซึ่งอาจไม่เหมือนเดิม เพราะอาจไม่ใช่ต้นฉบับที่แท้จริงที่เคยส่งไว้ต่อศาล หรือบางฉบับอาจไม่มีสำเนาเก็บรักษาไว้ ทำให้เกิดความเสียหายต่อรูปคดี ซึ่งนับเป็นปัญหาสำคัญ หรือระบบฐานข้อมูลคำพิพากษาที่อ่านให้คู่ความฟังแล้ว ควรมีการจัดเก็บเป็นระบบไว้เพื่อให้ทุกฝ่ายตรวจสอบได้ ไม่ให้สูญหายหรือถูกทำลายโดยผู้ไม่ประสงค์ดี แม้มีห้องมั่นคงที่เก็บรักษาสำนวนความก็ยากที่ค้นหาและยากแก่การจัดเก็บ รวมถึงต้องใช้พื้นที่และเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาเป็นจำนวนมาก ทั้งยังต้องระมัดระวังสิ่งที่เกิดขึ้นด้วยเหตุสุดวิสัย ดังนั้น ระบบฐานข้อมูลคำพิพากษาจึงเป็นอีกระบบหนึ่งที่ต้องมีการรักษาความปลอดภัย ส่วนระบบฐานข้อมูลคู่ความในคดี ก็ถือเป็นฐานข้อมูลสำคัญในศาลยุติธรรมที่ต้องมีระบบจัดเก็บไว้ใช้ตรวจสอบประวัติในการกระทำความผิดของจำเลย หากมีการกระทำความผิดซ้ำหลายครั้ง หรือเป็นผู้กระทำความผิดติดนิสัย ศาลอาจนำมาเป็นดุลยพินิจในการกำหนดโทษหรือข้อมูลส่วนตัวของคู่ความอย่างอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น การปล่อยตัวชั่วคราวแล้วหลบหนี หรือผิดเงื่อนไขการคุมความประพฤติ ศาลอาจนำมาใช้ในการพิจารณาปล่อยตัวชั่วคราวได้

ศาลยุติธรรมมีการสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ ในการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานศาลยุติธรรมให้มีความเสมอภาค ทันสมัยและเป็นธรรม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผล และส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่ทำให้ทุกฝ่ายได้รับการอำนวยความสะดวกยุติธรรมตามมาตรฐานสากล มีความรวดเร็ว เป็นธรรม โปร่งใสเพราะการดำเนินคดีในแต่ละขั้นตอนมีปัญหาเรื่องความล่าช้าซึ่งส่งผลกระทบต่อคุ้มครองสิทธิของทุกฝ่าย เช่น ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณา แม้มีการเยียวยาชดเชยให้ตามกฎหมายก็ตาม ในทางปฏิบัติส่วนใหญ่คนยากจนหรือคนชายขอบของสังคมไม่ว่าตกอยู่ในฐานะที่เป็นผู้ต้องหา จำเลยหรือผู้เสียหาย ยังพบกับความยากลำบากในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมมากกว่าคนกลุ่มอื่น ทั้งมีการละเมิดสิทธิและเสรีภาพ

สาเหตุมีทั้งเจตนาหรือจงใจใช้อำนาจเกินขอบเขตและไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย หรือระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง เช่น การรวบรวมพยานหลักฐานที่ไม่ให้ความสำคัญต่อการค้นหาความจริง การขาดความรู้และความเข้าใจในหลักกฎหมายระเบียบที่เกี่ยวข้องอย่างเพียงพอ การขาดจรรยาบรรณในการปฏิบัติหน้าที่ ขาดความรอบคอบในการปฏิบัติหน้าที่ที่ไม่เหมาะสม ตลอดจนการแสวงหาประโยชน์จากการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบและการบิดเบือนคดี ในการแก้ปัญหาของศาลยุติธรรมปัจจุบัน ต้องมีการพัฒนาในด้านการจัดการเป็นหลัก โดยให้หน่วยงานในศาลยุติธรรมต้องมีการนำกระบวนการให้ทันสมัย ทั้งในการจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อรองรับการเข้าสู่ THAILAND 4.0 การจัดตั้งศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างศาลยุติธรรมด้วยกัน การจัดการงานยุติธรรมของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด ระบบบูรณาการข้อมูลคดีและเอกสารที่เป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ระบบบันทึกการพิจารณาคดีโดยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ระบบห้องพิจารณาคดีอิเล็กทรอนิกส์และระบบบริหารจัดการเพื่อช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารของศาลยุติธรรม เป็นต้น

ปัญหาสำคัญของศาลยุติธรรมมีสภาพข้อเท็จจริงในปัจจุบันจากความเป็นอิสระต่อกัน และต่างมีนโยบายเฉพาะที่ไม่เชื่อมโยงกันทำให้ขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานร่วมกันและไม่สามารถบริการข้อมูลแก่ทุกฝ่ายได้อย่างสะดวก รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เพราะไม่สามารถเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานด้วยกันเองได้ และเนื่องจากหน่วยงานในศาลยุติธรรมไม่ค่อยมีการเปิดเผยข้อมูลการดำเนินการต่อสาธารณะ ทำให้ไม่สามารถติดตามและตรวจสอบผลของคดี ข้อมูลความและความล่าช้า ขาดความเชื่อถือและเชื่อมั่นว่าศาลยุติธรรมมีความสุจริตอย่างแท้จริงหรืออาจมีการปฏิบัติต่อบุคคลโดยไม่เป็นธรรม มีช่องทางในการแทรกแซงกระบวนการจากฝ่ายต่างๆ ส่งผลให้การทำงานไม่เป็นอิสระและเกิดความไม่เป็นธรรมขึ้น

การพัฒนากระบวนการบริหารจัดการกำลังคนและพัฒนาบุคลากรภาคศาลยุติธรรมให้มีในการปฏิบัติงานด้วยความเป็นมืออาชีพด้วยการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานและการสร้างค่านิยมที่ดีของบุคลากรภาคศาลยุติธรรม แต่ต้องมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบและข้อบังคับให้มีความชัดเจน ทันสมัย เป็นธรรม และสอดคล้องกับข้อบังคับในระดับสากลและข้อตกลงระหว่างศาลยุติธรรมทั้งในประเทศ ประกอบด้วย 1. เพื่อให้การอำนวยความสะดวกยุติธรรมเป็นไปอย่างรวดเร็ว โปร่งใส ตรวจสอบได้ 2. เพื่อให้ทุกกลุ่มบุคคลมีโอกาสเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมโดยเสมอภาค และได้รับหลักประกันการคุ้มครองสิทธิที่มีมาตรฐานตามหลักสิทธิมนุษยชน 3. เพื่อให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับการบังคับการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด โดยเสมอภาค ไม่ถูกเลือกปฏิบัติ และได้รับการดำเนินการตามมาตรการอื่นแทนการถูกควบคุมตัว จำคุก กักขัง 4. เพื่อให้สังคมมีความปลอดภัยและเป็นธรรม โดยจำเลยได้รับการกำหนดโทษที่ได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของการ

กระทำผิด และมีการกระทำผิดซ้ำลดลง 5. เพื่อให้ระบบสอบสวนคดีอาญามีการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการอย่างเหมาะสมเป็นที่เชื่อมั่นของผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ไม่มีคดีขาดอายุความ และปราศจากการถูกแทรกแซง 6. เพื่อให้ระบบนิติวิทยาศาสตร์มีมาตรฐานระดับสากล เป็นที่น่าเชื่อถือและผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์มีความเป็นอิสระ 7. เพื่อให้ศาลยุติธรรมมีวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งอำนวยความสะดวกและรวดเร็ว โดยมีผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายเป็นศูนย์กลาง และ 8. เพื่อให้ศาลยุติธรรมมีศักยภาพในการแข่งขันเพิ่มขึ้น

ปัญหาการบริหารงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมจากการที่ขาดการบูรณาการร่วมกัน แม้นโยบายตามแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ จะได้กำหนดทิศทางให้ทุกหน่วยงานประสานความร่วมมือกันก็ตาม แต่สภาพข้อเท็จจริงแม้แต่ในศาลยุติธรรมเองส่วนใหญ่ยังมีโครงสร้างขององค์กรภายใต้กฎระเบียบที่แตกต่างกันและค่อนข้างเป็นอิสระต่อกัน ดังนั้นในการพัฒนาการบูรณาการทำงานในด้านการประสานงานกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุดหรือกรมราชทัณฑ์ หากมองลักษณะ โครงสร้างนโยบายโดยภาพรวมแล้วทุกหน่วยงานจะมีนโยบายเฉพาะและไม่ค่อยเชื่อมโยงกันเพราะ บางหน่วยงานเน้นการมีสายการบังคับบัญชาหรืออำนาจสูงสุดตามลำดับชั้น ความเป็นเอกภาพของโครงสร้างนโยบายในแต่ละหน่วยงาน ทำให้เกิดช่องว่างที่ทำให้ขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานร่วมกัน เกิดปัญหาต่อระบบการอำนวยความสะดวกยุติธรรมในหลายส่วน

การพัฒนาและปรับวิธีการปฏิบัติราชการให้ทันสมัย มุ่งผลสัมฤทธิ์ มีความโปร่งใส ยืดหยุ่นและคล่องตัวสูง ลดความซ้ำซ้อน เตรียมการทำงานไว้ล่วงหน้า มีการนำแนวทางปฏิบัติที่เป็นเลิศ รวมทั้งองค์ความรู้ในแบบสหสาขาวิชาชีพเข้ามาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างคุณค่าและตอบสนองกับสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างทันเวลา เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นสำนักงานสมัยใหม่ นำไปสู่การเป็นองค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูง สามารถปฏิบัติงานเทียบได้กับมาตรฐานสากล สอดคล้องกับหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เพื่อสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาในการบริหารของ ศาลยุติธรรม ได้แก่ 1. การดำเนินงานในทุกขั้นตอนมีการกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน เพื่อให้ผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายผู้มีบรรดคดีได้รับความยุติธรรมอย่างรวดเร็ว และมีระบบตรวจสอบความคืบหน้าในการดำเนินงาน แต่ละขั้นตอน 2. มีกลไกช่วยเหลือผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายผู้มีบรรดคดีให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมโดยเสมอภาค และมีหลักประกันคุ้มครองสิทธิที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ 3. มีกลไกในการบังคับตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดโดยเสมอภาคเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และนำมาตรการอื่นมาใช้แทนการควบคุมตัว จำคุก กักขัง 4. มีการปรับกระบวนการทัศนในการบริหารงานยุติธรรมเพื่อให้สังคมมีความปลอดภัยอย่างยั่งยืนและมีความเป็นธรรม โดยมีการกำหนด

โทษอาญาที่เหมาะสมได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของการกระทำผิด มีการกระทำผิดซ้ำลดลง พัฒนาระบบการบำบัดฟื้นฟูผู้เสพยาและผู้ติดยาเสพติด และบูรณาการฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องหาและจำเลย ตลอดจนมีการดำเนินมาตรการเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการยุติธรรมสำหรับทุกฝ่าย 5. ระบบสอบสวนคดีอาญามีการปรับปรุงให้มีการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ สร้างความเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่และมีการกำหนดระยะเวลาการปฏิบัติงานในชั้นสอบสวน ชั้นไต่สวนและชั้นฟ้องคดี 6. มีวิธีการที่มุ่งอำนวยความสะดวกและความสะดวก รวดเร็วและขจัดวัฒนธรรมองค์กรที่เป็นอุปสรรคต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรม โดยนำมาใช้เพื่อสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กร 7. กระบวนการยุติธรรมมีประสิทธิภาพเอื้อต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมในคดี ทุกประเภทที่เป็นธรรม รวดเร็ว มีมาตรฐานเทียบเท่าในระดับสากลในการบริหารจัดการ การบริการ ผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายและรองรับการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน

ผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายได้รับการอำนวยความสะดวกยุติธรรมที่รวดเร็วภายในระยะเวลาที่กำหนด และสามารถตรวจสอบความคืบหน้าในการดำเนินการในแต่ละขั้นตอนของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมได้เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งไม่มีความแตกต่างระหว่างกลุ่มบุคคลและระหว่าง การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม การดำเนินมาตรการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหาย พยาน ผู้ต้องหา และจำเลยมีมาตรฐานตามหลักสิทธิมนุษยชน โดยผู้เสียหาย ผู้ต้องหา และจำเลยมีความพึงพอใจต่อประสิทธิภาพเพียงพอ รวมทั้งสัดส่วนของผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายที่เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมมีเพิ่มมากขึ้นและจำนวนข้อร้องเรียนของผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายต่อคดีที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมลดลง รวมทั้งไม่มีคดี ขาดอายุความในชั้นสอบสวน ชั้นไต่สวน ชั้นฟ้องคดีรวมทั้งเลือกกระงับข้อพิพาทระหว่างศาลยุติธรรมเพิ่มมากขึ้นและการนำมาใช้ในการบริหารจัดการ การบริการผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายและเชื่อมต่อข้อมูลระหว่างศาลยุติธรรมมีความสำเร็จ

ประโยชน์ที่ได้จากการนำแนวทางในแนวทางการจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ไปใช้ มีดังต่อไปนี้

1. ช่วยให้เห็นผลการดำเนินงานของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ดีขึ้น ทำให้มุ่งมั่นและให้ความสำคัญต่อแนวทางการดำเนินการใหม่ โดยต้องให้บุคลากร ทัวทั้งศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้ความสำคัญกับแนวทางนี้มากขึ้นและเป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยในการนำแนวทางไปสู่การปฏิบัติ

2. ช่วยในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและวัฒนธรรมองค์กร โดยอาศัยการกำหนดตัวชี้วัดและเป้าหมายเป็นเครื่องมือในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคลากร โดยทำให้บุคลากรเกิดการ

รับรู้และเข้าใจว่างานแต่ละอย่างมีที่มาที่ไป อีกทั้งผลของงานตนเองส่งผลต่อผลการดำเนินงานของผู้อื่นและของสาขายุทธศาสตร์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคได้อย่างไร

3. เป็นการประเมินในองค์กรวมที่ครอบคลุมมิติต่างๆ เพื่อให้เกิดความสมดุลที่มีการเชื่อมโยงระหว่างการประเมินผลกับแนวทางของสาขายุทธศาสตร์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคได้อย่างเป็นระบบ ทำให้การประเมินมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนและใช้เป็นเครื่องมือในการผลักดันแนวทางสาขายุทธศาสตร์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคได้ได้ เป็นการวัดตามมุมมองแบบเหตุและผล รวมทั้งควรมีการพัฒนาแนวคิดอย่างต่อเนื่องโดยนำผลจากประสบการณ์ในการปฏิบัติมาใช้ ทำให้สามารถนำไปใช้ได้จริงกับสาขายุทธศาสตร์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคได้

สำหรับ ขอบเขตการดำเนินงานของสาขายุทธศาสตร์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคได้ควรเลือกกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องกับสายโซ่แห่งคุณค่าที่หน่วยงานต่างๆ ต้องจัดทำตามบทบาท หน้าที่ และตรงตามความต้องการของผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายที่ได้ระบุหรือกำหนดไว้แล้วทั้งที่เป็นกระบวนการเฉพาะ การอำนวยความสะดวกหรือการบริหารทั่วไปการเลือกหน่วยงานที่รับผิดชอบต้องเน้นหน้าที่งานที่สามารถทำภารกิจที่เฉพาะเจาะจงด้วยการวัดที่เน้นหน้าที่งานที่รับผิดชอบโดยระบบหรือกระบวนการในการบริหารต้องมีการกำหนดตัวชี้วัด (KPI) เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยในการนำแนวทางไปสู่การปฏิบัติที่ช่วยทำให้สาขายุทธศาสตร์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคได้เกิดความสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและมุ่งเน้นในสิ่งที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จในแต่ละด้านที่ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 1. วัตถุประสงค์ที่สาขายุทธศาสตร์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคได้มุ่งหวังหรือต้องการที่บรรลุในแต่ละด้าน 2. ตัวชี้วัด หรือ Key Performance Indicators ที่เป็นตัวชี้วัดของวัตถุประสงค์ในแต่ละด้าน และตัวชี้วัดเหล่านี้เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวัดว่าสาขายุทธศาสตร์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคได้บรรลุวัตถุประสงค์ในแต่ละด้านหรือไม่ 3. เป้าหมายหรือตัวเลขที่สาขายุทธศาสตร์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคได้ต้องการบรรลุในตัวชี้วัดแต่ละประการ 4. แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมที่สาขายุทธศาสตร์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคได้ต้องจัดทำเพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดขึ้น โดยในขั้นนี้ยังไม่ใช้แผนปฏิบัติการที่ทำแต่เป็นเพียงแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมที่ต้องทำเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

นอกจากองค์ประกอบทั้ง 4 แล้ว ปัจจุบันเพิ่มอีก 1 องค์ประกอบ คือ ข้อมูลของตัวชี้วัดแต่ละตัวด้วยการกำหนดเป้าหมายของตัวชี้วัดแต่ละตัวให้มีความชัดเจนสามารถช่วยในการนำแนวทางไปสู่การปฏิบัติได้และเป็นส่วนสำคัญของผู้บริหาร ในการนำไปจัดทำแผนหรือแนวทางที่ไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การจัดทำแผนที่ทางแนวทาง (Strategy Map) เป็นแผนที่แสดงความสัมพันธ์ในเชิงเหตุและผลของวัตถุประสงค์ต่างๆ ภายใต้มุมมองทั้ง 4 ด้าน โดยวัตถุประสงค์ต้องสอดคล้องสนับสนุนต่อวิสัยทัศน์และเป้าหมายหลัก

ของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย การกำหนดความสำคัญภายใต้แต่ละมุมมอง ที่ศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถดำเนินงานและบรรลุและกลุ่มผู้บริหารระดับสูงต้องมีการประชุมร่วมกันเพื่อยืนยันและเห็นชอบในแผนที่ทางแนวทางที่สร้างขึ้น ภายใต้วัตถุประสงค์แต่ละประการ ต้องกำหนดรายละเอียดในด้านต่างๆ ทั้งในด้านของตัวชี้วัด เป้าหมายที่ต้องบรรลุ แผนงาน กิจกรรม หรือ โครงการที่ต้องทำซึ่งภายในชั้นตอนนี้แยกเป็นประเด็นต่างๆ ได้แก่การจัดทำตัวชี้วัด การกำหนดเป้าหมายโดยอาศัยข้อมูลในปัจจุบัน การจัดทำแผนงาน โครงการและกิจกรรมที่ต้องทำเพื่อช่วยให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดขึ้นและเมื่อจัดทำแผนงานหรือโครงการเสร็จแล้ว สามารถแปลงตัวชี้วัดและเป้าหมายระดับศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เป็นของผู้บริหารรองลงไป เพื่อให้ผู้บริหารระดับรองๆ ลงไปได้จัดทำแผนปฏิบัติการตามแผนงานหรือโครงการหลักและกำหนดตัวชี้วัดให้กับผู้บริหารในระดับรองๆ ลงไปซึ่งเป็นหลักการที่มีความยืดหยุ่น

แม้ว่าแนวทางแนวทางการจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความเป็นลำดับที่ชัดเจน แต่มีความยืดหยุ่น เพราะมุมมองทั้ง 4 ขึ้นอยู่กับปรัชญาและพื้นฐานที่สำคัญของงานมากกว่า บางหน่วยงานอาจมีมุมมองด้านอื่นเพิ่มขึ้นได้ขึ้นอยู่กับลักษณะของหน่วยงานนั้น เช่น ด้านการเงินอาจไม่ใช่สิ่งสำคัญที่สุดที่ศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องการบรรลุ แต่อาจเป็นในด้านผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายเป็นต้น ซึ่งประโยชน์ที่ได้จากการนำแนวทางการจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ไปใช้ช่วยให้ผลการดำเนินงานของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ดีขึ้น โดยบุคลากรต้องให้ความสำคัญกับแนวทางนี้มากขึ้นและเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการนำไปสู่การปฏิบัติช่วยในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและวัฒนธรรมองค์กร โดยอาศัยตัวชี้วัดและเป้าหมายเป็นเครื่องมือในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคลากร ในการเริ่มนำมาใช้ภายในศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องระวังว่าเมื่อทำแล้วควรรีบทำให้เห็นผลในระดับหนึ่งโดยเร็ว เพราะส่งผลกระทบต่อขวัญและกำลังใจของบุคลากร ต้องระวังอย่าให้กลายเป็นเครื่องมือในการจับผิดบุคลากร ซึ่งเป็นการใช้อย่างผิดวัตถุประสงค์ ต้องระวังไม่ให้เกิดการจัดทำเป็นเพียงแค่โครงการที่มีกำหนดระยะเวลา ทั้งนี้เพราะแนวทางนี้เป็นสิ่งที่ต้องทำอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาไม่มีการสิ้นสุด ต้องมีการปรับเปลี่ยนตลอดเวลาเพื่อให้มีความเหมาะสมต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป มีการนำเครื่องมือหรือสิ่งใหม่ๆ มาใช้ภายในศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่เสมอมาปรับปรุงใช้ประสิทธิภาพการทำงานนั้น ผู้ปฏิบัติงานทุกฝ่ายต้องปฏิบัติงานตามแนวทางที่วางไว้ และมีดัชนีชี้วัดประสิทธิภาพการทำงานที่เรียกว่า Key Performance Indicator (KPI) เพื่อให้ศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดน

ภาคใต้ ดำเนินงานได้บรรลุวัตถุประสงค์และสอดคล้องกับภารกิจของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ดังนั้นการพัฒนากระบวนการของศาลยุติธรรมที่ผ่านมาได้นำแนวความคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่มาปรับใช้โดยมีเหตุผลหลักที่สำคัญจากปัญหาของระบบราชการไทยที่มีหลายประการและสั่งสมมานานและกระแสโลกาภิวัตน์ส่งผลให้สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกประเทศเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การเพิ่มประสิทธิภาพของสำนักงานศาลยุติธรรมสู่ระบบราชการที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศ เพิ่มขีดความสามารถให้มีความมาตรฐานสากลที่ได้รับการยอมรับในระดับโลก การลดความเหลื่อมล้ำที่เน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืนและทั่วถึง เป็นธรรม และการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมภายใต้ปัจจัยด้านต่างๆ และการเปลี่ยนแปลงในสภาวะแวดล้อมของประเทศ ความต้องการและความคาดหวังต่อการได้รับบริการจากภาครัฐเพิ่มสูงขึ้น ตลอดจนการมุ่งแก้ไข ปัญหาที่สั่งสมมาของระบบราชการไทยในเรื่อง โครงสร้างนวัตกรรมการ กฎหมาย กฎระเบียบ ที่เป็นอุปสรรค และซ้ำซ้อน ไม่ทันสมัย ทั้งนี้ได้กำหนดแผนกลยุทธ์และมาตรการในการพัฒนาระบบราชการ ได้แก่ การลดขั้นตอนและระยะเวลาในการปฏิบัติราชการและการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชนให้เป็นที่ยอมรับ ปรับปรุง แก้ไข ยกระดับและพัฒนา กฎหมาย ระเบียบ ขั้นตอนการให้บริการ การอำนวยความสะดวก และมาตรฐานของส่วนราชการ

การบูรณาการความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานและภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกันโดยตรง หรือโดยอ้อม ไม่ว่าจะเป็นพนักงานพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ทหาร ตำรวจ ยุติธรรม ผู้พิพากษาตัดสินคดีนั้นๆ ได้มีส่วนร่วมกัน โดยทางยุทธศาสตร์การพัฒนากระบวนการจึงได้ กำหนดให้ปรับปรุงกลไกภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส สามารถตอบสนอง ความต้องการของประชาชนได้และก่อให้เกิดความเชื่อมั่น ศรัทธาต่อการทำงานของภาครัฐเพิ่มขึ้น ซึ่งจะเอื้อต่อการเสริมสร้างรากฐานที่เข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมในการพัฒนาประเทศ พร้อมทั้งจะรองรับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในอนาคตและสามารถนำมาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการเกี่ยวกับงานคดีอื่นๆ ทั่วไปในราชอาณาจักร หรือหน่วยงานที่คล้ายกัน ในทุกพื้นที่ทั่วประเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับสังคมและประเทศชาติอย่างยั่งยืนในอนาคต

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคการจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ในการจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องให้สอดคล้องกันตามบทบาทหน้าที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับสภาพการจัดการของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีผลดังต่อไปนี้

คำถามข้อที่ 1 สภาพแวดล้อมและบริบทการทำงานของศาลยุติธรรมในยุคปัจจุบันต่างจากสมัยก่อนอย่างไร ดังสรุปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังต่อไปนี้

ท่านที่	ความคิดเห็น
1	<ol style="list-style-type: none"> 1. สภาพแวดล้อมและบริบทการทำงานเปลี่ยนแปลงไปแตกต่างจากสมัยก่อนค่อนข้างมาก สมัยก่อนศาลยุติธรรมเป็นที่เคารพศรัทธา นับถือจากบุคคลทั่วไปการทำงานภายใต้สภาพแวดล้อมประชาชนให้ความเคารพศรัทธาและเป็นที่พักพิงของประชาชน 2. ปัจจุบันปัญหาผู้พิพากษาถือสั้น โดยน้อยลง เปิดกว้างมากขึ้น สังคมเข้าถึงได้ง่ายและมากขึ้น ทำให้ถูกวิงวอนหรือแทรกแซงได้ง่าย 3. ปัญหาจากความเจริญก้าวหน้าในด้านโซเชียลมีเดีย ที่ทำให้การสื่อสารทุกอย่างเป็นไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งมีทั้งคุณและโทษ เพราะมีทั้งจริงทั้งเท็จ มีบุคคลบางกลุ่มใช้ช่องทางนี้สร้างกระแสชี้นำประชาชนทั่วไปให้คล้อยตามและกดดันบริบทการทำงานทำให้ผู้พิพากษาทำงานได้ยากขึ้น 4. ต้องปรับตัวนำวิทยาการสมัยใหม่มาใช้ในด้านที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานและยึดมั่นในหลักธรรมาภิบาลเพื่อความสงบสุขของประชาชน 5. การพิพากษาต้องปราศจากอคติ 4 ประการคือ 1) ฉันทคติ คือความลำเอียงเพราะชอบพอ 2) โทสาคติ คือความลำเอียงเพราะโกรธหรือชิงชัง 3) โมหาคติ คือความลำเอียงเพราะหลงหรือเพราะความเขลา 4) ภยาคติ คือความลำเอียงเพราะกลัวเช่นนี้แล้ว 6. ศาลยุติธรรมยังต้องมีความบริสุทธิ์ยุติธรรม เพื่อยังความสงบสุขให้แก่ประชาชนและบ้านเมืองโดยส่วนรวมเป็นที่พึงสุุดท้ายในยุคสมัยปัจจุบันได้
2	<ol style="list-style-type: none"> 1. ในยุคเดิมเป็นระบบปิด โดยศาลจะมีระบบการทำงานที่เคร่งครัดตามตัวบทกฎหมายค่อนข้างขาดการสื่อสาร ขาดการมีส่วนร่วมของภาคสังคม โดยเป็นอิสระแยกตัวออกจากสังคมเลย การทำงานไม่ได้มีความผูกพันกับประชาชน จะเอาตามข้อกำหนดหมายร้อยเปอร์เซ็นต์ 2. ในยุคปัจจุบัน ศาลยุติธรรมเริ่มปรับตัว มีความเกี่ยวข้องกับสังคมมากขึ้น เช่นเรื่องของการบวนการสมานฉันท์หรือระบบไต่สวนที่มีบทบาทเข้ามาเชื่อมโยงกับประชาชน ในการใกล้ชิดในระบบประนีประนอม 3. ศาลยุติธรรมเป็นตัวกลาง เพราะประชาชนส่วนใหญ่ให้ความเคารพและเชื่อว่าเป็นกลางทุกฝ่ายยอมรับ ทำให้แทนที่จะเข้าสู่กระบวนการฟ้องร้องดำเนินคดีจะจบในชั้น ใกล้เกลี่ย

ท่านที่	ความคิดเห็น
3	1. มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการอำนวยความสะดวก เข้าถึงความยุติธรรมได้อย่างสะดวกรวดเร็ว 2. มีการกำหนดให้ไม่ต้องเสียค่าขึ้นศาลและมีเจ้าพนักงานคดีคอยอำนวยความสะดวก รวมทั้งมีทนายความให้คู่ความในกรณีที่ไม่สามารถจ้างได้
4	1. ศาลยุติธรรมทำหน้าที่ในการบริหารจัดการด้านการอำนวยความสะดวกยุติธรรมครบวงจร ในการจัดการงานคดีและทำหน้าที่บริหารจัดการงบประมาณของศาลยุติธรรมทั้งหมด แตกต่างจากสมัยก่อนที่ทำหน้าที่บริหารจัดการคดีความเพียงอย่างเดียว 2. งบประมาณบริหารจัดการทั้งหมดอยู่ภายใต้กำกับดูแลของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
5	1. กระบวนการยุติธรรมของหน่วยงานคดีความมั่นคงมีความชัดเจนมากขึ้น 2. เจ้าหน้าที่ต้องใช้กฎหมายมาแก้ปัญหาในพื้นที่
6	1. บริบทของสังคมเปลี่ยนแปลงไป ประชากรมากขึ้น ทุกอย่างต้องเป็นไปตามกฎหมาย ศาลยุติธรรมเคร่งครัดในเรื่องของการขึ้นพิจารณาคดีครบองค์คณะ ตามบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ จึงเกิดความล่าช้ากว่าแต่เดิม 2. ทุกคนมีความรู้กฎหมายต่างต้องการปกป้องสิทธิ์ของตัวเอง ทำให้ปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาลค่อนข้างมากการทำงานจึงแตกต่างกัน 3. บริบทของกฎหมายเป็นระบบกล่าวหาโดยชัดแจ้ง ใครจะแพ้หรือชนะคดีขึ้นอยู่กับ การแสวงหา พยานหลักฐาน ต้องยอมรับว่าระบบนี้ไม่ใช่คำตอบที่ถูกต้อง ศาลควรนำวิธีพิจารณาคดีความแบบใช้ระบบไต่สวนเข้ามาใช้จะได้ประสิทธิผลมากกว่าเดิม
7	1. การเปลี่ยนแปลงของศาลยุติธรรมมีมาก เนื่องจากสังคมเปลี่ยนแปลง เทคโนโลยีมีความทันสมัยมาก คดีความมั่นคงซับซ้อนมากยิ่งขึ้น 2. ศาลยุติธรรมได้นำเทคโนโลยีมาช่วยในการทำงานทำให้กระบวนการยุติธรรมสะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น เช่นคดียื่นฟ้องทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ ศาลฝากขังหรือการสืบพยานทางจอภาพ 3. การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการฟังคำพิพากษา จึงไม่จำเป็นต้องไปถึงศาล สามารถฟังทางสื่อออนไลน์ได้
8	1. ศาลยุติธรรมในสมัยก่อนทุกฝ่ายจะเข้าถึงได้ยากมาก ไม่มีใครทราบอะไรเกี่ยวกับงานของศาลต่อมาศาลยุติธรรมเริ่มคำนึงในการเข้าถึงมากขึ้นมีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้เข้ามาสอบถามเรื่องต่างๆ ได้

ท่านที่	ความคิดเห็น
	<p>2. การนำคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสื่อสารสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้งานเช่นการปล่อยตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมีเว็บไซต์ที่สะดวกในการหาข้อมูลด้านคดีความและติดต่องานต่างๆ</p> <p>3. มีศูนย์ไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท หากสำเร็จก็จะทำสัญญาประนีประนอมและพิพากษาตามยอมทำให้คดีเสร็จไปรวดเร็วโดยไม่มีฝ่ายใดชนะคดีและเป็นการปรองดองกันสามารถอยู่ด้วยกันอย่างสันติ</p>
9	<p>1. สภาพแวดล้อมและบริบทการทำงานทั่วไปในอดีตกับในปัจจุบันแตกต่างกัน เนื่องจากความขัดแย้งในประเทศมีมากขึ้นที่ไม่มีความเป็นมิตรกันของคนในสังคม</p> <p>2. บริบทในการทำงานต้องละเอียดอ่อน ต้องระมัดระวัง ในการวางตัวแตกต่างกับสมัยก่อน</p> <p>3. ความน่าเชื่อถือไม่มี โดยเริ่มมีคนตั้งข้อสงสัยถึงความยุติธรรมเพราะเป็นจุดอ่อนที่ต้องมานั่งวิเคราะห์ว่า ทำไมถึงคิดอย่างนั้น</p> <p>4. การแก้ไขให้กลับไปมีความน่าเชื่อถือเหมือนเดิมยาก</p>
10	<p>1. สมัยก่อนกับสมัยนี้แตกต่างกันเนื่องจากเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในชั้นศาล เช่นการประชุมผ่านจอภาพ มาใช้ในการสืบพยานแทนกรณีการส่งพยาน ทำให้มีความก้าวหน้าคดีรวดเร็วขึ้น ในแต่ละคดีมีการกำหนดจำนวนวันนัดได้</p> <p>2. มีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีที่จะพิจารณาความในชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกา จะใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ทำให้รวดเร็วเป็นหลักสำคัญ</p>
11	<p>1. สภาพแวดล้อมและบริบทการทำงานเปลี่ยนไปตามกาลเวลาจากสภาพสังคมเศรษฐกิจที่แตกต่างเช่าจากการใช้เทคโนโลยี ให้เข้ามามีบทบาท ทำให้การทำงานต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา</p> <p>2. ในการทำงานต้องมีมาตรฐาน ขั้นตอน ระเบียบตามกฎหมายที่มีการปรับและเปลี่ยนแปลงเพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาคดีที่เข้ามาแต่ละประเภท</p> <p>3. ศาลต้องปรับตัว ต้องเรียนรู้ โดยเฉพาะศาลรุ่นใหม่ในการดำเนินคดีที่มีการใช้เทคโนโลยีในการฟ้องคดี การปรับตัวของศาลยุติธรรมมีการออกระเบียบเพื่อให้ตอบรับกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปจากเดิม สามารถสื่อสารในระบบอิเล็กทรอนิกส์ได้ เพื่อตอบสนองกับทุกฝ่าย</p>
12	<p>1. ศาลยุติธรรมได้พัฒนาในกระบวนการ โดยเฉพาะในด้านเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการฟ้องคดีทางระบบ E-filing ในระบบ C-ios ในการกำหนดในเรื่องการสืบพยาน การประชุมทางจอภาพ</p>

ท่านที่	ความคิดเห็น
	<p>2. สถานการณ์โควิดยังไม่ได้หายไปสภาพแวดล้อมในการทำงานเปลี่ยนเป็นระบบคอมพิวเตอร์ตั้งแต่ในชั้นศาลที่บัลลังก์ใช้ระบบ VDO การสืบพยานบันทึกด้วยวิดีโอซึ่งเป็นประโยชน์กับคู่ความได้อย่างครบถ้วน ในอนาคต สามารถดูบันทึกภาพและเสียงได้ ซึ่งเป็นประโยชน์มากที่พัฒนาขึ้น</p>
13	<p>1. บริบทการทำงานถ้าเทียบกับเมื่อก่อนศาลยุติธรรมหน่วยงานเดียวทำไม่ได้ เพราะกระบวนการของการพิจารณาพิพากษาคดีความมั่นคง ต้องรวมทั้งตำรวจ อัยการและฝ่ายทหาร ทุกฝ่ายปรับตัวดีขึ้นคดีลดน้อยลง</p> <p>2. เกิดความรุนแรงขึ้นในพฤติกรรมของแต่ละคดี จากสภาพแวดล้อม ที่เปลี่ยนแปลงจากการทำความเข้าใจกับทุกฝ่ายในพื้นที่</p> <p>3. ระบบการศึกษาข้อมูลข่าวสารในการแชร์กันระหว่างฝ่ายต่อต้านกับหน่วยงานของรัฐมีความเข้าใจและให้ความร่วมมือมีมากขึ้น</p> <p>4. การพัฒนาความเจริญทุกด้านมีมากขึ้น เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น เทศบาล อบต. อบจ. มีการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารกับส่วนกลางมากขึ้น ฝ่ายที่ ปกป้อง คนที่ไม่ยอมรับค่อย ๆ ลดน้อยถอยลงและพัฒนาไปในด้านที่ดีขึ้น แต่ควรจะดีกว่านี้</p>
14	<p>1. คนภายนอกมองว่าศาลยุติธรรมมีความยุติธรรม จริงหรือไม่ มีความยุติธรรม 100 % อยู่กี่เปอร์เซ็นต์</p> <p>2. ศาลยุติธรรมเข้ามามีความเกี่ยวข้องกับสังคมมากขึ้น</p> <p>3. ศาลยุติธรรมเป็นตัวกลางไม่มีส่วนได้เสีย</p>
15	<p>1. แตกต่างกันไปเพราะสภาพสังคม เศรษฐกิจและการเมืองไม่มีอะไรที่นิ่งหยุดอยู่กับที่</p> <p>2. เมื่อก่อนมีจำนวนผู้พิพากษาไม่ถึงพันคน แต่ปัจจุบันมีห้าพันคน</p> <p>3. ประชาชนทุกคนสามารถมาเป็นผู้พิพากษาได้หมด ผู้พิพากษาจะมองเห็นทุกอย่างตั้งแต่ชั้นรากหญ้า</p> <p>4. ผู้พิพากษา ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีฐานะทางสังคมสูง เพราะพ่อแม่จะทำการเลี้ยงดูที่อยู่ในสังคมชนชั้นสูง ถูกหล่อหลอมให้เห็นภาพตามนั้น</p> <p>5. สภาพแวดล้อมและบริบทของศาลเปลี่ยนไปตามยุคตามสมัย เมื่อก่อนเทคโนโลยีไม่มี</p>
16	<p>1. มีการสนับสนุนบทบาทของศาลยุติธรรมให้เป็นแหล่งความรู้ เพื่อให้ประชาชนเข้าใจและเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม</p> <p>2. มีการส่งเสริมการวิจัยเพื่อการพัฒนาองค์กรให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลง</p>

ท่านที่	ความคิดเห็น
	3. การทำงานของศาลยุติธรรมอยู่ในช่วงเวลาที่ว่าความยุติธรรมไม่มีวันหยุด
17	1. สมัยก่อนสภาพบ้านเรือนจะเป็นอย่างไรในชนบทในสังกัดกรมเกษตรตามพื้นที่ชายแดน ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นบ้านแบบสมัยใหม่ 2. ศาลยุติธรรมสร้างความบริสุทธิ์ ยุติธรรมและความสงบสุขให้แก่บ้านเมืองโดยส่วนรวม เป็นที่พึ่งสุดท้ายในทุกยุคสมัย
18	1. สภาพแวดล้อมและบริบทของศาลยุติธรรมเปลี่ยนไปตามยุคตามสมัย สมัยก่อนไม่มีเทคโนโลยี รุ่นนี้มีการอัดเทป พัฒนากันขึ้นมาเรื่อย ๆ กลายเป็นแบบดิจิทัล 2. ผู้พิพากษาและศาลในปัจจุบันทำงานยากขึ้นด้วยเหตุผลจากการนำวิทยาการสมัยใหม่มาใช้ในทุกด้านที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงาน
19	1. ผู้พิพากษาเปลี่ยนวิธีการทำงานหมด มันเร็วกว่าสมัยก่อนที่บริหารจัดการคดีเอง เช่น การพัฒนาผู้ช่วยผู้พิพากษาทำให้คดีเสร็จเร็วขึ้น
20	1. สังคมและสภาพแวดล้อมเปลี่ยนไปมากจากความเจริญก้าวหน้าในด้านโซเชียลมีเดีย ทำให้การสื่อสารมีความรวดเร็ว ซึ่งมีทั้งคุณและโทษ เพราะข่าวสารมีทั้งจริงทั้งเท็จบุคคลใช้ช่องทางนี้สร้างกระแสชี้นำประชาชนทั่วไปให้คล้อยตาม เพื่อกดดันบริบทการทำงานของศาลยุติธรรม
21	1. แต่เดิมในสมัยก่อนศาลยุติธรรมเป็นที่เคารพศรัทธา นับถือเป็นอย่างมาก แต่ปัจจุบันมีปัญหาในเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ ตรงไปตรงมา

สำหรับคำถามข้อที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็น จำนวน 21 คน สามารถสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญได้ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ตารางสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญสำหรับคำถามข้อที่ 1

ความคิดเห็น	จำนวน ความคิดเห็น (คน)	ร้อยละ
1. สภาพแวดล้อมและบริบทของสาขายุติธรรม ในอดีตแตกต่างจากปัจจุบัน เนื่องจากสังคมเปลี่ยนแปลงไป ศคมีสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น	20/21	95.0
2. สาขายุติธรรมในยุคเดิมเป็นระบบปิด ระบบการทำงานเคร่งครัดตามตัวบทกฎหมาย ค่อนข้างขาดการสื่อสาร ขาดการมีส่วนร่วมของภาคสังคม แยกตัวอิสระออกจากสังคม ปัจจุบันปัญหาผู้พิพากษาถือสันโดยน้อยลง เปิดกว้างมากขึ้น สังคมเข้าถึงได้ง่ายและมากขึ้น ทำให้ถูกวิงวอนหรือแทรกแซงได้ง่าย	19/21	90.5
3. ปัจจุบันสาขายุติธรรมเริ่มปรับตัวนำวิทยาการสมัยใหม่ และเทคโนโลยี มาใช้ในการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ทำให้เข้าถึงข้อมูลและได้รับการบริการอย่างสะดวก และรวดเร็ว	18/21	85.71
4. ความเจริญก้าวหน้าในด้านไซเบอร์มีเดีย ทำให้การสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีทั้งคุณและโทษ มีทั้งจริงทั้งเท็จ และมีบุคคลบางกลุ่มใช้ช่องทางนี้สร้างกระแสชี้นำประชาชนทั่วไปให้คล้อยตาม และกดดันบริบทการทำงานทำให้ผู้พิพากษาทำงานได้ยากขึ้น	17/21	80.95
5. กระบวนการสมานฉันท์ มีบทบาทเข้ามาเชื่อมโยงกับประชาชน มีการไกล่เกลี่ยประนีประนอม โดยศาลเป็นตัวกลาง ทุกฝ่ายยอมรับ ทำให้คดีเข้าสู่กระบวนการฟ้องร้องดำเนินคดีน้อยลง	16/21	76.19
6. กระบวนการยุติธรรมของหน่วยงานคดียุติความมั่นคง มีความชัดเจนเจ้าหน้าที่ใช้กฎหมายแก้ปัญหาในพื้นที่ ทุกคนต่างปกป้องสิทธิของตัวเอง ทำให้ปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาลค่อนข้างมาก	16/21	76.19
7. การบริหารจัดการความยุติธรรมแบบครบวงจร โดยงบประมาณของสาขายุติธรรมทั้งหมดต้องบริหารเอง ซึ่งแตกต่างจากสมัยก่อนที่สาขายุติธรรมทำหน้าที่บริหารจัดการคดียุติความเพียงอย่างเดียว	15/21	71.43

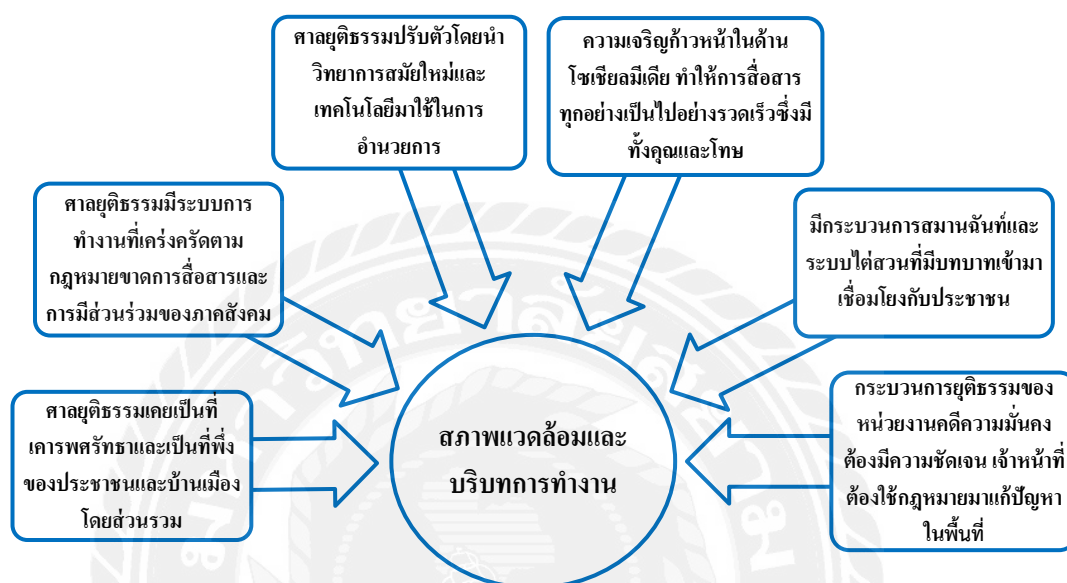
ตารางที่ 4.1 ตารางสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญสำหรับคำถามข้อที่ 1 (ต่อ)

ความคิดเห็น	จำนวน ความคิดเห็น (คน)	ร้อยละ
8. ตามบริบทของกฎหมายเป็นระบบกล่าวหาโดยชัดแจ้ง ใครจะแพ้หรือชนะคดีขึ้นอยู่กับ การแสวงหา พยานหลักฐาน แต่ระบบนี้ไม่ใช่คำตอบที่ถูกต้อง ศาลยุติธรรมนำวิธีพิจารณาคดีความแบบใช้ระบบไต่สวนเข้ามาใช้จะได้ประสิทธิผลมากกว่าเดิม	14/21	66.67
9. การแก้ไขจุดอ่อน ความน่าเชื่อถือ เกี่ยวกับเรื่องความยุติธรรม และปรับการทำงานขององค์กรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา	13/21	61.90

จากตารางที่ 4.2 ผู้เชี่ยวชาญให้ความคิดเห็นกรณีสภาพแวดล้อมและบริบทการทำงานของศาลยุติธรรมในยุคปัจจุบันต่างจากสมัยก่อนกล่าว โดยสรุปศาลยุติธรรมในสมัยก่อนทุกฝ่ายจะเข้าถึงได้ยากมาก ไม่มีใครทราบอะไรเกี่ยวกับงานจึงเริ่มมีการประชาสัมพันธ์มากขึ้นและสามารถสอบถามเรื่องต่างๆ ได้ มีการนำคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสื่อสารสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้งาน เช่น การปล่อยตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมีเว็บไซต์ที่สะดวกในการหาข้อมูลด้านคดีความและติดต่องานต่างๆ มีศูนย์ไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท หากสำเร็จจะทำสัญญาประนีประนอมและพิพากษาตาม ทำให้คดีเสร็จไปรวดเร็วโดยไม่มีฝ่ายใดชนะคดีและเป็นการปรองดองกันสามารถอยู่ด้วยกันอย่างสันติ แต่ความขัดแย้ง ไม่มีความเป็นมิตรกันทำให้การทำงานต้องละเอียดอ่อน ต้องระมัดระวังในการวางตัวจึงแตกต่างกับสมัยก่อน ควรมีการแก้ไขประมวลกฎหมายและวิธีที่พิจารณาคดีด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ให้เข้ามามีบทบาท ทำให้มีความรวดเร็วเป็นหลักสำคัญ

ศาลยุติธรรมมีมาตรฐาน ขั้นตอน ระเบียบตามกฎหมายที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาคดีที่เข้ามาศาลยุติธรรมต้องปรับตัวเรียนรู้ โดยเฉพาะผู้พิพากษารุ่นใหม่ในการดำเนินคดีที่มีการใช้เทคโนโลยีในคดี การปรับตัวต้องมีการออกกระเปาะเพื่อให้ออกรับกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปจากเดิมเพื่อตอบสนองกับทุกฝ่ายต้องพัฒนาในกระบวนการ เช่น ระบบ E-filing ในระบบ C-ios การสืบพยาน การประชุมทางจอภาพ หรือการสืบพยานบันทึกด้วยวิดีโอซึ่งเป็นประโยชน์กับคู่ความได้อย่างครบถ้วน ในอนาคตและต้องรวมทั้งตำรวจ อัยการและฝ่ายทหารทุกฝ่ายต้องปรับตัวเพื่อให้คดีลดน้อยลงความรุนแรงของแต่ละคดีในพื้นที่ควรให้การศึกษาคู่ความข่าวสารในการแชร์กันระหว่างฝ่ายต่อต้านกับหน่วยงานของรัฐ ให้มีความเข้าใจและให้ความร่วมมือ

มีมากขึ้น ควรพัฒนาในทุกด้านมากขึ้น ทั้งเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น เทศบาล อบต. อบจ. และมีการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารจากส่วนกลางจะทำให้ฝ่ายที่ปลูกปั้น ฝ่ายที่ไม่ยอมรับจะค่อยๆ ลดน้อยลงและพัฒนาไปในด้านที่ดีขึ้น

ภาพที่ 4.2 กรอบแนวคิดจากการสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญสำหรับคำถามข้อที่ 1

คำถามข้อที่ 2 โครงสร้างและระบบของศาลยุติธรรมควรปรับอย่างไรในการจัดการคดีความมั่นคง ควรเป็นอย่างไรดังสรุปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังต่อไปนี้

ท่านที่	ความคิดเห็น
1	<ol style="list-style-type: none"> คดีความมั่นคงมีการกระทำความผิดฐานก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามเกี่ยวกับการก่อการร้ายเป็นภัยคุกคามความมั่นคงของชาติและการดำรงอยู่ของรัฐ มีการใช้ความรุนแรงของกลุ่มผู้ก่อการร้ายอย่างเป็นกระบวนการและไม่จำกัดรูปแบบในการกระทำผิด ลักษณะการกระทำผิดของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงซึ่งเป็นคดีความมั่นคงซึ่งมีความยุ่งยากในการแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน ปัจจัยจากสภาพภูมิประเทศที่เป็นป่าเขาและต้องระวังความปลอดภัยในการไปแสวงหาหลักฐานในที่เกิดเหตุ รวมทั้งเมื่อไปถึงล่าช้า ทำให้พยานหลักฐานเปลี่ยนแปลงไปหรือสูญหาย ซึ่งมีผลต่อคดีความเป็นอย่างมาก

ท่านที่	ความคิดเห็น
2	<p>1. คดีความมั่นคงควรใช้ระบบไต่สวนเพราะตัวจำเลยเองเมื่อถูกระบบกล่าวหาโอกาสที่ต้องยอมรับจากสถานะในสังคมโลกของความเป็นจริง เมื่อถูกกล่าวหาโอกาสที่จะหาพยานหลักฐานมาสู้คดีมันค่อนข้างยากสำหรับคนยากจน แต่ถ้าศาลใช้ระบบไต่สวนจะช่วยประชาชนผู้ยากไร้ได้มากขึ้น</p> <p>2. กฎหมายเปิดโอกาสให้ศาลสามารถแสวงหาข้อเท็จจริงได้มากกว่าที่ทำอยู่ทุกวันนี้แต่ด้วยสถานะข้อจำกัดต่างๆ ทำให้โอกาสมีน้อย มันจึงอยู่แต่ในสำนวน ตามพยานหลักฐานของฝ่ายตำรวจ และอัยการเสนอมา ทำให้ประชาชนผู้ยากไร้ขาดโอกาสและเสียเปรียบ</p> <p>3. คดีความมั่นคงเป็นคดีเชิงอาญา โอกาสที่ผู้ถูกกล่าวหาเป็นจำเลยจะมาต่อสู้กับรัฐ หรือตำรวจกับอัยการยาก</p> <p>4. จำเลยที่ขาดหลายสิ่งที่เป็นประโยชน์มาก แต่โครงสร้างของศาลในการแสวงหาหลักฐานเพิ่มเติมได้แทนที่จะใช้ทนายซึ่งจะหาเงินที่ไหนจ้าง ส่วนทนายอาสาก็ไม่ใช่มืออาชีพถ้าศาลมีอยากได้พยานหลักฐานเพิ่มเติมควรให้สำนัก กองหรือหน่วยของศาล ยุติธรรมไปหาข้อมูลมาให้ซึ่งจะเป็นประโยชน์เป็นอย่างมากต่อผู้ที่เป็นจำเลย</p>
3	<p>1. การพิจารณาคดีเกี่ยวกับความมั่นคงมีปัญหาเรื่องพยานหลักฐานที่ฝ่ายทหารหรือตำรวจรวบรวมมาจะไม่ใช่พยานชั้น 1 หรือประจักษ์พยาน โดยเป็นแค่พยานแวดล้อมทำให้มีจำนวนคดีจำนวนมากเมื่อขึ้นสู่ศาลพิจารณาแล้วยังไม่เพียงพอที่จะลงโทษจำเลยได้</p> <p>2. ปัญหาคือต้องมีการปรับการตรวจพยานหลักฐานอย่างละเอียด เข้มงวด ในระยะเวลารวดเร็วที่จะต้องใช้ในการพิจารณาคดีให้เร็วขึ้น โดยเฉพาะคดีที่จำเลยไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราวเพราะเมื่อศาลพิพากษายกฟ้องเท่ากับว่าจำเลยจะโดนขังอยู่ในคดีเป็นเวลานาน ในคดีของความมั่นคงศาลไม่อนุญาตปล่อยชั่วคราว เนื่องจากการคัดค้านของฝ่ายตำรวจและฝ่ายอัยการเพราะอาจหลบหนีไปก่อเหตุร้ายอีก</p> <p>3. เนื่องจากในขบวนการก่อการร้าย ทำให้ศาลต้องไต่ตรองมากขึ้นในการปล่อยชั่วคราวเพราะคดีส่วนใหญ่ พยานหลักฐานมักเอาผิดกับจำเลยไม่ได้ แต่กลับปล่อยชั่วคราวก็ไม่ได้ และหลังคดีจะสร้างความทุกข์ให้ผู้ที่ถูกคุมขัง มีความทุกข์ไปถึงครอบครัวซึ่งเป็นช่องให้กับผู้ที่เข้ามาเป่าหูสร้างความเคียดแค้นให้กับญาติพี่น้องและเห็นว่ากระบวนการของศาลไม่สามารถที่จะให้ความเป็นธรรมได้</p>
4	<p>1. คดีความมั่นคงมีความสำคัญ เป็นคดีอุกฉกรรจ์ มีผู้กระทำความผิดเป็นจำนวนมาก เกี่ยวข้องกับการเมืองและเศรษฐกิจ สังคม</p> <p>2. การบริหารจัดการคดีต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐและทุกภาคส่วนที่</p>

ท่านที่	ความคิดเห็น
	<p>ต้องร่วมกัน จึงจะทำให้การจัดการคดีสำเร็จไปได้</p> <p>3. ต้องใช้วิธีการพิเศษในการแสวงหาพยานหลักฐานในคดี เพราะการจับกุมผู้กระทำความผิดกระทำได้นยาก จะต้องใช้เหตุผลประกอบอื่นมาประกอบการพิจารณาพิพากษาคดี เพราะเป็นการยากที่จะมีหลักฐานชัดเจน</p> <p>4. การใช้ดุลยพินิจอย่างละเอียด รอบคอบ ผู้พิพากษาต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับคดีความมั่นคง เพราะการตัดสินคดีจะก่อผลกระทบต่อสังคม ความรู้สึกนึกคิด ความเข้าใจและการยอมรับของฝ่ายผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด จึงต้องปรับปรุงผู้พิพากษาให้มีความรู้ความชำนาญมาทำหน้าที่รับผิดชอบคดี</p>
5	<p>1. โครงสร้างกระบวนการของศาลยุติธรรมที่มีหลายส่วนต้องทำให้จบ ตั้งแต่พนักงานสอบสวน อัยการ จนเข้าสู่ระบบของศาล</p> <p>2. ต้องมีความละเอียดในการทำงาน มีความชัดเจนสามารถนำไปสู่ผู้ต้องหาคดีความมั่นคงไปสู่การพิจารณาชั้นศาล โดยใช้ พรบ. สถานการณ์ฉุกเฉินมาออกหมายจับ แต่เดี๋ยวนี้อาจต้องถูกตำหนักขึ้นเมื่อก่อนมีคดียกฟ้องมากเพราะหลักฐานไม่รัดกุมมากพอ ปัจจุบันมีการบังคับใช้กฎหมายไปสู่การฟ้องร้อง</p>
6	<p>1. คดีความมั่นคงจะเน้นเฉพาะที่อยู่ในความรับผิดชอบที่เป็นคดีก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา</p> <p>2. คดีก่อการร้ายมันเริ่มมาตั้งแต่มีการปล้นปืนของทหารเมื่อปี 44 จนถึงปัจจุบันนี้มากกว่า 20 ปีประสิทธิภาพของผู้พิพากษาศาลจะกระทบกับความยุติธรรม ไม่เหมือนคดีอาญาทั่วไป</p> <p>3. ผู้ก่อการร้ายทำโดยมีอุดมการณ์ มีความเชื่อในเรื่องของลัทธิ ศาสนา เชื้อชาติคิดว่าสิ่งที่ทำให้เป็นการกระทำไปโดยชอบเมื่อมีคดีขึ้นมา การที่ศาลจะตัดสินแล้วเป็นที่ยอมรับจึงต้องอาศัยความศรัทธาของกลุ่มชนแม้ว่าจะตัดสินรอบคอบ ถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรมอย่างไร</p> <p>4. การขาดศรัทธาในกระบวนการยุติธรรม โอกาสที่จะยอมรับ ยุติความรุนแรงแทบจะเป็นไปไม่ได้ การสร้างศรัทธาจะต้องให้ความสำคัญด้วยการจัดตั้งแผนกคดีความมั่นคงขึ้นมาเป็นการเฉพาะให้เกิดความสำเร็จขึ้นมา</p> <p>5. คดีต้องการความชำนาญของผู้พิพากษาที่มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงความอ่อนไหวกับคดีความมั่นคงเพื่อให้เป็นที่ยอมรับ การจัดตั้งแผนกคดีความมั่นคงและการสร้างบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ</p>

ท่านที่	ความคิดเห็น
7	<ol style="list-style-type: none"> 1. การจัดการคดีความมั่นคงควรมีแผนกโดยตรงซึ่งในส่วนของอัยการจะมีสำนักงานฝ่ายคดีความมั่นคงโดยเฉพาะด้วย เนื่องจากใช้กระบวนการในการทำอะไรก็ตามไปมันไม่เหมาะสม 2. พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีเรื่องความเชื่อทางศาสนาที่เกี่ยวข้องด้วย ในการดำเนินคดีจะต้องมองมิติในด้านความเสมอภาค ความเป็นธรรมใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหา 3. การจัดการคดีความมั่นคง ศาลควรพัฒนาแผนกคดีความมั่นคงขึ้นมาโดยเฉพาะทำเรื่องนี้อย่างเดียว 4. มีคดีที่เอาอะโตะยุติธรรมมีส่วนร่วม แต่มันเป็นกฎหมายข้อบังคับอยู่แล้วว่าต้องใช้ เพราะเป็นผู้ที่รู้กฎหมายเกี่ยวกับอิสลาม ซึ่งน่าจะมีส่วนในการช่วยแก้ปัญหาคดีความมั่นคงได้
8	<ol style="list-style-type: none"> 1. คดีความมั่นคงส่วนใหญ่เกิดใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงต้องพิจารณาอย่างรอบคอบเพราะมีผลกระทบต่อทุกฝ่าย 2. ศาลยุติธรรมควรจัดอบรมผู้พิพากษาที่ย้ายเข้ามาประจำที่นี่ให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการบริหารคดี ด้วยความรวดเร็วและรอบคอบ มีความเที่ยงธรรมให้กับทุกฝ่าย 3. หากคดีเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากก็สมควรจัดแผนกคดีความมั่นคงในศาลขึ้นเพื่อจะได้มีผู้พิพากษาที่เชี่ยวชาญคดีดังกล่าวโดยตรง
9	<ol style="list-style-type: none"> 1. เป็นโครงสร้างตามกฎหมายถ้าเปลี่ยนแปลงต้องเปลี่ยนเพื่ออะไร ปรับอย่างไร เช่น อัยการจะมีการจัดการคดีพิเศษเกี่ยวกับคดีความมั่นคงอย่างไร หรือตำรวจในการบริหารจัดการคดีความมั่นคงจะมีหน่วยงานหรือการจัดสถานที่สำหรับคดีความมั่นคงโดยเฉพาะหรือไม่ แต่ในองค์กรศาลยุติธรรมที่เกิดขึ้นทั่วราชอาณาจักรยังไม่มีสำนักคดีความมั่นคง 2. ศาลอุทธรณ์ โครงสร้างหรือระบบการจัดการคดีความมั่นคงเป็นคดีพิเศษที่ต้องใช้ความเชี่ยวชาญแบบวิชาชีพ สมควรมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพราะมีผลกระทบกับความน่าเชื่อถือ 3. ภายในโครงสร้างไม่ต้องเปลี่ยนแปลงอะไร แต่ละกลุ่มการพิจารณาคดีภายใต้กฎหมาย 4. มีกลุ่มคนไม่พอใจมาประท้วงให้ทบทวนคดีจึงต้องปรับปรุงการจัดการคดีและปรับเปลี่ยนการรักษาความปลอดภัย 5. การเปลี่ยนโครงสร้างระบบภายใต้เครื่องมือที่มีอยู่ต้องให้ความสำคัญในการพิจารณาคดีและต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับยุทธศาสตร์ของรัฐบาล

ท่านที่	ความคิดเห็น
10	<ol style="list-style-type: none"> 1. คดีความมั่นคงเป็นคดีสำคัญที่มาจากความขัดแย้งและมีการก่อการร้าย การจัดการคดีจึงมีความสำคัญมาก รวมทั้งสิ่งแวดล้อมหรือบริบทคดีเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว เมื่อเกิดเหตุขึ้นจึงต้องมีการจับกุมส่งฟ้องต่อศาล 2. การตรวจพยานหลักฐานตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาต้องแก้ไขใหม่ให้ทันต่อเหตุการณ์ 3. มีจำนวนผู้พิพากษาไม่พอ ต่อการพิจารณาคดีให้เสร็จภายในไม่กี่เดือนบางครั้งอาจถึงหนึ่งปี ส่วนผู้พิพากษาที่มีความชำนาญพิเศษเกี่ยวกับด้านคดีความมั่นคงไม่ใช่ทุกคนจะทำตรงนี้ได้ในพื้นที่ของจังหวัดชายแดนภาคใต้ 4. สิ่งที่สำคัญที่สุดควรมีการจัดตั้งแผนกโดยตรงขึ้นมา โดยผู้พิพากษาที่เข้ามาทำในแผนกคดีนี้ต้องมีความเชี่ยวชาญเพื่อความรวดเร็ว
11	<ol style="list-style-type: none"> 1. การจัดการคดีความมั่นคงตามโครงสร้างและระบบของศาลยุติธรรม ควรมีการปรับใหญ่ ถ้าเป็นปัญหา ถ้าจะดำเนินการในลักษณะแบบนี้ ในการจัดการคดีความมั่นคงที่มีลักษณะเฉพาะ การแก้ปัญหาจะเป็นเรื่องของทางรัฐบาล ฝ่ายศาลเป็นปลายน้ำที่ให้ความเป็นธรรมกับคดีความมั่นคง จากพยานหลักฐานที่มีในสำนวนเท่านั้น 2. คดีความมั่นคง ควรมีการปรับโครงสร้างใหญ่ จำเป็นต้องสร้างผู้พิพากษาที่มีความรู้ความเข้าใจขึ้นมาเป็นชุด เป็นคณะเพื่อมาทำคดีที่มีความเหมาะสมมากกว่า 3. ผู้พิพากษาต้องเข้าใจวัฒนธรรมของทุกฝ่ายในพื้นที่ตรงนี้สำคัญ เพราะลักษณะของคดีต้องสามารถฟังข้อเท็จจริงและให้ความเป็นธรรมกับทุกฝ่ายการพิจารณาพิพากษาคดี ต้องเข้าใจว่าสังคมแบบพหุวัฒนธรรม การให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายตามพยานหลักฐานในสำนวนไปอย่างตรงตามข้อเท็จจริงที่สุด
12	<ol style="list-style-type: none"> 1. คดีความมั่นคงเป็นอะไรที่ละเอียดอ่อนไม่เหมือนคดีทั่วไป ตามบริบทของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเกี่ยวข้องทั้งตำรวจและทหารกระบวนการยุติธรรมคดี เช่น การควบคุมตัวมาส่งมาสู่ศาล 2. การจัดการระบบต้องใช้ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถพิเศษ เข้าใจในลักษณะของคนในพื้นที่ ซึ่งนับถือศาสนาอิสลาม ก็จะเป็นประโยชน์แก่การพิจารณาคดี
13	<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดการคดีความมั่นคงที่ปลายเหตุไม่สามารถแก้ปัญหาได้แน่นอน เราต้องปรับสาเหตุที่เป็นมูลเหตุจูงใจให้คนทำความผิดเช่นการใช้กฎหมายอิสลาม ควรต้องปรับปรุงเนื้อหาขบวนการ หรือการบริหารจัดการคดีอิสลามในพื้นที่ ต้องปรับปรุงพระราชบัญญัติที่สนับสนุนในกิจการของอิสลามในการปกครอง

ท่านที่	ความคิดเห็น
	<p>2. การเลือกคณะกรรมการเลือกท้องถิ่น สิ่งที่เกิดขึ้น ในยุคหนึ่งเมื่อเปลี่ยนมาไป สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนไปต้องปรับเปลี่ยนให้ทันโลก</p> <p>3. ยุคข้อมูลข่าวสารเมื่อปรับปรุงแล้วคคีความมั่นคงจะหายไปเอง ทหารหรือฝ่ายความมั่นคงไม่ต้องเข้าไปจัดการต้องให้ทางตำรวจ ดำเนินการไปเพราะไม่มีอะไรต้องจัดการ</p> <p>4. สิ่งต่างๆ ยังพัฒนาไม่ทัน ทำให้มีมูลเหตุจูงใจในการก่อคดีเหล่านี้ ทหารหน่วยความมั่นคงเข้ามาจัดการในคคีความมั่นคง ด้วยมีปริมาณคดีเพิ่มขึ้นและรุนแรงขึ้น</p>
14	<p>1. คคีความมั่นคง ต้องระบุให้ชัดเจนว่าเกี่ยวกับเศรษฐกิจ การทหารหรือด้านสังคม ความมั่นคงทางเศรษฐกิจความมั่นคงทางทหาร มีคำถามในเรื่องอาวุธที่ซื้อมาไว้พัฒนาหรือไว้ปกป้องประเทศหรือเปลี่ยนแปลงอำนาจการปกครอง</p> <p>2. การซื้ออาวุธชนิดใหม่เพราะว่าความมั่นคงทหารของเราตามโลกไม่ทัน</p>
15	<p>1. โครงสร้างหรือระบบของศาลยุติธรรมในคคีความมั่นคงโดยหลักเดิมใช้ระบบกล่าวหาแล้วมีฝ่ายโจทก์ ต้องนำสืบพยานให้ได้ ถ้าศาลพิสูจน์ไม่ได้ก็ยกฟ้องตอนนี้ต้องปรับใช้วิธีการพิจารณาใหม่</p> <p>2. ในการจัดการความมั่นคงต้องใช้วิธีพิจารณาเฉพาะหรือมีศาลเฉพาะ ทุกวันนี้สับสนกันไปหมดเพราะมีฝ่ายที่เกี่ยวข้องมากเกินไป</p>
16	<p>1. การจัดการคคีความมั่นคงของศาลยุติธรรมมีกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับไว้ปฏิบัติอยู่แล้ว ถ้าได้ดำเนินการอย่างถูกต้อง รวดเร็ว ชัดเจน จะมีประสิทธิภาพ</p> <p>2. กฎหมายมีเจตนารมณ์ให้ผู้พิพากษาที่มีประสบการณ์มากกว่าได้ช่วยเหลือองค์คณะผู้พิพากษา ตรวจสอบ ถ้วนถ้วน กลับรองคำพิพากษาเพื่อเป็นหลักประกันความเป็นธรรมให้แก่ทุกฝ่ายได้อย่างแท้จริง</p> <p>3. ประกันความเป็นอิสระแก่องค์คณะผู้พิพากษาซึ่งอธิบดีผู้พิพากษาศาลควรบังคับให้เปลี่ยนแปลงผลเพื่อให้เกิดสิทธิในการอุทธรณ์ - ฎีกาต่อไป</p>
17	<p>1. โครงสร้างหรือระบบของศาลยุติธรรมถ้าสืบไม่ได้จะยกฟ้องไม่ว่าจะแพ่งหรืออาญา เพราะเป็นระบบกล่าวหา</p> <p>2. การอำนวยความสะดวกยุติธรรมเพื่อสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันต้องสร้างระบบสนับสนุนการอำนวยให้มีความรวดเร็ว สะดวก ทันสมัยและเป็นสากล</p> <p>3. เสริมสร้างความร่วมมือทางการ ศาลและกระบวนการยุติธรรมให้ธำรงความศรัทธาและความเชื่อมั่น สามารถทำให้เกิดความสงบสุขและความมั่นคงของสังคมไทยได้อย่างยั่งยืน</p>

ท่านที่	ความคิดเห็น
18	<p>1. แต่ละศาลแยกเป็นประเภทวิธีพิจารณาอาญาเหมือนกัน ซึ่งแต่เดิมใช้ระบบเดียวคือใช้วิธีอาญา แต่จะมีกฎหมายวิธีพิจารณาต่างหาก</p> <p>2. ศาลยุติธรรมควรมีระบบงานตุลาการ ระบบงานธุรการ ระบบส่งเสริมงานตุลาการ และระบบงานวิชาการที่มีขีดสมรรถนะสูง ในการสนับสนุนการอำนวยความยุติธรรมให้ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ</p>
19	<p>1. โครงสร้างหรือระบบของศาลยุติธรรมมีถึงสี่ศาล ศาลยุติธรรม ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง และศาลทหาร จะฟ้องที่หนึ่งเป็นปัญหามากกว่าจะฟ้องศาลไหน</p> <p>2. มีการเสนอกฎหมายใหม่ที่มีการแก้ไขปรับปรุงเพื่อพัฒนาระบบศาลและการอำนวยความยุติธรรม โดยจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นและวิเคราะห์ผลกระทบตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย</p>
20	<p>1. โครงสร้างหรือระบบของศาลยุติธรรมในการจัดการคดีความมั่นคงต้องปรับปรุงกฎหมาย โดยสมควรแยกการกระทำผิดในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคให้ออกจากฐานความรับผิดชอบประมวลกฎหมายอาญาแล้วนำมาบัญญัติไว้เป็นพระราชบัญญัติต่างหาก กำหนดองค์ประกอบความผิดให้ชัดเจนและครอบคลุม รวมทั้งแยกวิธีพิจารณาคดีเป็นการเฉพาะ</p> <p>2. โครงสร้างและระบบจากจำนวนสถิตินิติความมั่นคงมีไม่มากนัก แต่มีความซับซ้อนในด้านการแสวงหาพยานหลักฐานและความละเอียดอ่อนเกี่ยวพันกับความเชื่อในด้านศาสนา จึงควรมีการแต่งตั้งแผนกคดีความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคได้ ในศาลอุทธรณ์ภาค 9 เพื่อให้ผู้พิพากษาที่มีความรู้ความชำนาญและเข้าใจคดีประเภทนี้มาปฏิบัติหน้าที่อันจะยังประโยชน์แก่ทางราชการและประชาชนมากยิ่งขึ้น</p>
21	<p>1. โครงสร้างหรือระบบของศาลยุติธรรม ควรมีการเสริมสร้างการพิจารณาพิพากษาคดีภายใต้หลักนิติธรรมให้เป็นอย่างเปิดเผย เสมอภาค ถูกต้องตามกฎหมาย</p> <p>2. ส่งเสริมประสิทธิภาพกระบวนการดำเนินคดีทุจริตและประพฤติมิชอบภาครัฐกับเจ้าหน้าที่ของรัฐทุกระดับให้มีความรวดเร็ว เป็นธรรมและเสมอภาค</p>

สำหรับคำถามข้อที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญแสดงความเห็น จำนวน 21 คน สามารถสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญได้ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 ตารางสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญสำหรับคำถามข้อที่ 2

ความคิดเห็น	จำนวน ความคิดเห็น (คน)	ร้อยละ
1. คดีความมั่นคงมีความสำคัญ เป็นคดีอุกฉกรรจ์ มีผู้กระทำความผิดเป็นจำนวนมาก เกี่ยวข้องกับการเมืองและเศรษฐกิจ สังคม การบริหารจัดการคดีต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐและทุกภาคส่วนที่ต้องร่วมมือกันจึงจะทำให้การจัดการคดีสำเร็จ	20/21	95.0
2. วิธีจัดการพิเศษในการแสวงหาพยานหลักฐานในคดี มีความจำเป็น เพราะการจับกุมผู้กระทำความผิดกระทำได้ยาก จะต้องใช้เหตุผลประกอบอื่นมาประกอบ ในกระบวนการพิจารณาของศาลที่ผ่านหลายองค์กร เริ่มตั้งแต่พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ จนเข้าสู่ระบบของศาลยุติธรรม	19/21	90.5
3. ผู้พิพากษาต้องมีความรู้ความชำนาญ ความเข้าใจสภาพสังคมในพื้นที่ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับคดีความมั่นคง เพราะการตัดสินคดีจะก่อผลกระทบต่อสังคม ความรู้สึกนึกคิด ความเข้าใจและการยอมรับของฝ่ายผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด	18/21	85.71
4. ในการจัดการคดีความมั่นคง ศาลยุติธรรมควรมีการจัดตั้งแผนกคดีความมั่นคงขึ้นโดยตรง เช่น สำนักงานอัยการมีสำนักงานฝ่ายคดีความมั่นคงโดยเฉพาะ เนื่องจากใช้กระบวนการในการทำอย่างคดีทั่วไปไม่เหมาะสม และพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีเรื่องความเชื่อทางศาสนาที่เกี่ยวข้องด้วย ในการดำเนินคดีจะต้องมองมิติในด้านความเสมอภาค ความเป็นธรรมใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหา	17/21	80.95
5. การจัดการคดีความมั่นคง ควรเอาคณะตุลาการเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณา เพราะเป็นผู้ที่รู้กฎหมายอิสลาม และศาลยุติธรรมควรจัดอบรม ผู้พิพากษาให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักกฎหมายศาสนาในพื้นที่ เพื่อการบริหารคดีเป็นไปอย่างรอบคอบ รวดเร็ว และมีความเที่ยงธรรมให้กับทุกฝ่าย	16/21	76.19

ตารางที่ 4.2 ตารางสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญสำหรับคำถามข้อที่ 2 (ต่อ)

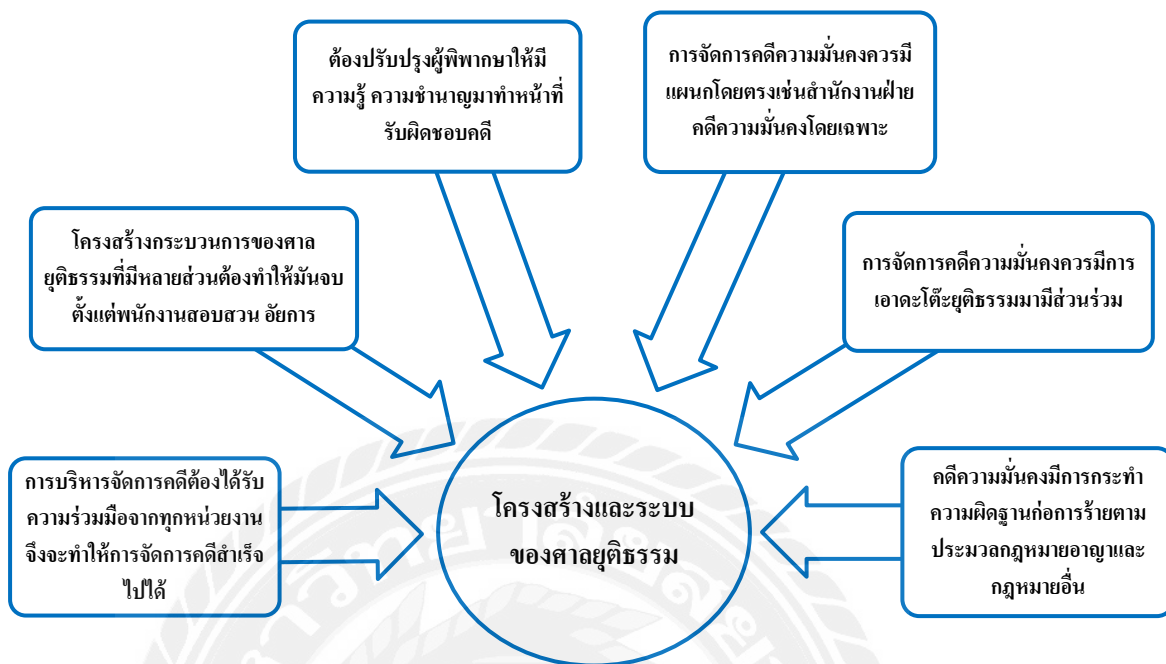
ความคิดเห็น	จำนวน ความคิดเห็น (คน)	ร้อยละ
6. คดีความมั่นคงมีการกระทำความผิดฐานก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามเกี่ยวกับการก่อการร้าย เป็นภัยคุกคามความมั่นคงของชาติและการดำรงอยู่ของรัฐ	15/21	71.43
7. คดีความมั่นคงควรใช้ระบบได้สวน เพราะตัวจำเลยเองเมื่ออยู่ภายใต้ระบบกล่าวหาข่มขู่โอกาสที่จะได้รับการยอมรับในสังคมโลกของความเป็นจริง อีกทั้ง โอกาสที่จะหาพยานหลักฐานมาสู้คดีค่อนข้างทำได้ยาก	14/21	66.67
8. การพิจารณาคดีเกี่ยวกับความมั่นคง มีหลายฝ่ายรวบรวมพยานหลักฐานมา ต้องมีการปรับการตรวจอย่างละเอียด เข้มงวด ในระยะเวลารวดเร็ว โดยเฉพาะคดีที่จำเลยไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราว เพราะเมื่อศาลพิพากษายกฟ้องเท่ากับว่าจำเลยจะโดนขังอยู่ในคดีเป็นเวลานาน ในคดีของความมั่นคงศาลไม่อนุญาตปล่อยชั่วคราวเนื่องจากการคัดค้านของฝ่ายตำรวจและฝ่ายอัยการเพราะอาจหลบหนีไปก่อเหตุร้ายอีก	12/21	57.14
9. การเปลี่ยนโครงสร้างหรือระบบของศาลอุทธรณ์ ที่มีหน้าที่จัดการคดีความมั่นคงให้เป็นคดีพิเศษต้องใช้ความเชี่ยวชาญแบบวิชาชีพเฉพาะด้าน ภายในโครงสร้างของแต่ละกลุ่มการพิจารณาคดี	12/21	57.14

จากตารางที่ 4.2 ผู้เชี่ยวชาญให้ความคิดเห็นกรณี โครงสร้างและระบบของศาลยุติธรรมควรปรับอย่างไรในการจัดการคดีความมั่นคง กล่าวโดยสรุปลักษณะการกระทำผิดของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงซึ่งเป็นคดีความมั่นคงมีความยุ่งยากในการแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน จากปัจจัยจากสภาพภูมิประเทศที่เป็นป่าเขาและต้องระวังความปลอดภัยในการไปแสวงหาหลักฐานในที่เกิดเหตุ รวมทั้งเมื่อไปถึงล่าช้า ทำให้พยานหลักฐานเปลี่ยนแปลงไปหรือสูญหาย ซึ่งมีผลต่อคดีความเป็นอย่างมาก เนื่องจากการก่อการร้าย ทำให้ศาลต้องไต่ตรองมากขึ้นในการปล่อยชั่วคราว เพราะคดีส่วนใหญ่ พยานหลักฐานเอาผิดกับจำเลยไม่ได้ แต่กลับปล่อยชั่วคราวก็ไม่ได้และหลังคดี

จะสร้างความทุกข์ให้ผู้ที่ถูกคุมขัง มีความทุกข์ไปถึงครอบครัวซึ่งเป็นช่องโหว่ให้กับผู้ที่เข้ามาเป่าหูสร้างความเกลียดแค้นให้กับญาติพี่น้องและเห็นว่ากระบวนการของศาลยุติธรรมไม่สามารถที่จะให้ความเป็นธรรมได้ ต้องมีความละเอียดในการทำงาน มีความชัดเจนสามารถนำไปสู่ผู้ต้องหาหาคดีความมั่นคงไปสู่การพิจารณาชั้นศาลโดยใช้ พรบ. สถานการณ์ฉุกเฉินมาออกหมายจับ แต่เดี๋ยวนี้อาจถูกตัวมากขึ้นเมื่อก่อนมีคดียกฟ้องมากเพราะหลักฐานไม่รัดกุมมากพอ ปัจจุบันมีการบังคับใช้กฎหมายไปสู่การฟ้องเท่านั้น

คดีความมั่นคงจะเน้นเฉพาะที่อยู่ในความรับผิดชอบที่เป็นคดีก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา ประสิทธิภาพของผู้พิพากษาศาลจะกระทบกับความยุติธรรม ไม่เหมือนคดีอาญาทั่วไปผู้ก่อการร้ายทำโดยมีอุดมการณ์ มีความเชื่อในเรื่องของลัทธิ ศาสนา เชื่อชาติคิดว่าสิ่งที่ทำเป็นการกระทำไปโดยชอบเมื่อมีคดีขึ้นมา การที่ศาลจะตัดสินแล้วเป็นที่ยอมรับจึงต้องอาศัยความศรัทธาของกลุ่มชนแม้ว่าจะตัดสินรอบคอบ ถูกต้อง รวดเร็ว การขาดศรัทธาในกระบวนการยุติธรรม โอกาสที่จะยอมรับ ยุติความรุนแรงแทบจะเป็นไปไม่ได้ การสร้างศรัทธาจะต้องให้ความสำคัญ การจัดตั้งแผนกคดีความมั่นคงขึ้นมาเป็นการเฉพาะให้เกิดความสำเร็จขึ้นมา คดีประเภทนี้ต้องการความชำนาญของผู้พิพากษาที่มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงความอ่อนไหวกับคดีความมั่นคงเพื่อเป็นที่ยอมรับ การจัดตั้งแผนกคดีความมั่นคงและการสร้างบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ

หากคดีเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากควรจัดแผนกคดีความมั่นคงในศาลขึ้น เพื่อจะได้มีผู้พิพากษาที่เชี่ยวชาญคดีดังกล่าวโดยตรงเช่นสำนักงานฝ่ายคดีความมั่นคง โดยเฉพาะภายใต้กฎหมายฉบับใหม่ หากมีกลุ่มคนไม่พอใจใจมาประท้วงให้ทบทวนคดีจึงต้องปรับปรุง โครงสร้างระบบภายใต้เครื่องมือที่มีอยู่ให้เหมาะสมกับยุทธศาสตร์ของรัฐบาล เพราะคดีความมั่นคงที่มาจากความขัดแย้ง การก่อการร้ายการจัดการคดีจึงมีความสำคัญมาก การพิจารณาคดีให้เสร็จภายในระยะเวลาอันรวดเร็วผู้พิพากษา จึงต้องมีความชำนาญพิเศษในพื้นที่ของจังหวัดชายแดนภาคใต้ สิ่งสำคัญที่สุดควรมีการจัดตั้งแผนกโดยตรงขึ้นมา โดยผู้พิพากษาที่เข้ามาทำในแผนกคดีนี้ต้องมีความเชี่ยวชาญตามโครงสร้างและระบบของศาลยุติธรรมที่มีการปรับใหญ่ ต้องปรับสาเหตุที่เป็นมูลเหตุจงใจให้คนทำความผิดเช่นการใช้กฎหมายอิสลาม ควรต้องปรับปรุงเนื้อหา ขบวนการ หรือการบริหารจัดการคดีอิสลามในพื้นที่ต้องปรับปรุงพระราชบัญญัติที่สนับสนุนในกิจการของอิสลามในการปกครอง

ภาพที่ 4.3 กรอบแนวคิดจากการสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญสำหรับคำถามข้อที่ 2

คำถามข้อที่ 3 ศาลยุติธรรมควรใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน หรือไม่อย่างไร ให้เหตุผล ดังสรุปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังต่อไปนี้

ท่านที่	ความคิดเห็น
1	<ol style="list-style-type: none"> 1. หลักธรรมาภิบาลใช้เป็นหลักในการบริหารศาลยุติธรรมที่พึงนำมาใช้ในการปฏิบัติงานด้วยเป็นอย่างยิ่ง 2. หลักนิติธรรม คือการปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบต้องนำมาใช้อย่างเคร่งครัด ไม่ใช่ตามอำเภอใจ ไม่ปฏิบัติสองมาตรฐาน 3. หลักคุณธรรม คือ การยึดมั่นในคุณธรรมความดีงาม ตามประมวลจริยธรรม 4. หลักความโปร่งใส การปฏิบัติหน้าที่ของศาลต้องกระทำโดยเที่ยงธรรม ต้องเปิดเผยและตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน 5. หลักการมีส่วนร่วม การพิจารณาคดีต้องเปิดโอกาสให้คู่ความได้ตรวจสอบโต้แย้งคัดค้านได้ทุกขั้นตอน และศาลควรรับฟังความคิดเห็นของประชาชนโดยทั่วไปเพื่อนำความคิดเห็นมาปรับปรุงพัฒนางานของศาลยุติธรรม 6. หลักความรับผิดชอบ ผู้พิพากษาทุกคนต้องตระหนักและสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างเข้มแข็ง

ท่านที่	ความคิดเห็น
	<p>7. หลักความคุ้มค่า ในการใช้จ่ายงบประมาณแผ่นดิน ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ทางราชการและประชาชน</p> <p>8. ผู้พิพากษาถูกเข้มงวด มีข้อห้ามมากมายในการดำรงตนจนใกล้จะเป็นพระอยู่แล้ว หากปฏิบัติได้ทุกคนย่อมเป็นประโยชน์แก่ทางราชการและประชาชนอย่างยิ่ง</p>
2	<p>1. ศาลยุติธรรมเป็นหน่วยงานแรกที่เอาหลักธรรมาภิบาลเรื่องนิติรัฐ นิติธรรมมาใช้เรื่องความโปร่งใสตรวจสอบได้</p> <p>2. ชาวบ้านคาใจเพราะไม่เคยเห็น แต่แท้จริงแล้วระบบงานของศาลยุติธรรมมีความโปร่งใสตรวจสอบได้อยู่แล้ว</p> <p>3. มีกระบวนการภายในที่คนนอกไม่รู้ มีระบบคณะ มีระบบรองงานของผู้พิพากษา หัวหน้าศาลมีระบบรองของคดีแล้วมีผู้พิพากษาเล็ก ผู้ช่วยใหญ่ มีเลขาภาค มีรองอธิบดี และอธิบดี คือ ระบบธรรมาภิบาล</p>
3	<p>1. หลักคุณธรรม ความยุติธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความเป็นกลางแล้ว ธรรมาภิบาลต้องเอามาใช้มากๆ คือความโปร่งใสในกระบวนการของศาลให้มีการเข้าตรวจสอบได้</p> <p>2. แต่เดิมมีการพิจารณาคดีกันอย่างเปิดเผยต่อหน้าลูกความ ให้เขาคัดค้านอะไรต่างๆ ได้ อยู่แล้ว แต่ยังมีข้อจำกัด สำหรับลูกความโดยทั่วไปที่ต้องมาศาล เพราะอาจไม่รู้ว่าจะต้องพูด ยังไงกับศาลจะต้องต่อสู้กับคดีที่นำเสนอข้อเท็จจริงยังไง</p> <p>3. ในเรื่องของความ โปร่งใส ศาลเป็นตัวทำและเป็นผู้นำบทบาทนี้ ซึ่งต้องสร้างกระบวนการที่เข้าใจง่าย คู่ความในคดีที่มาติดต่อมาศาลแล้วสะดวก ซึ่งศาลจะมีเจ้าพนักงานที่ให้คำแนะนำ</p> <p>4. ในการแก้ไขกฎหมายจะให้โอกาสทุกฝ่ายไม่ว่าระดับไหนให้เข้าถึงกระบวนการนี้</p> <p>5. ทักษะคดีของบุคลากร ผู้พิพากษาหรือเจ้าหน้าที่ทุกคนจะต้องปฏิบัติต่อทุกฝ่ายในการเป็นผู้ให้บริการอย่างดีมากที่สุด</p>
4	<p>1. ศาลยุติธรรมใช้หลักธรรมาภิบาลมาตั้งแต่แรก</p> <p>2. หลักแนวความคิดมั่นคง แน่วแน่ในการให้ความยุติธรรมกับคู่ความทุกราย</p> <p>3. พยานหลักฐานที่รวบรวมไว้ในทุกคดีต้องมีความสมบูรณ์ สามารถที่จะเอาผู้กระทำ ความผิดมาลงโทษได้เพราะเป็นการใช้ดุลยพินิจที่เป็นเรื่องละเอียดอ่อนและอาจมีความไม่แน่นอน</p>
5	<p>1. ต้องใช้หลักธรรมาภิบาล โปร่งใส ความเป็นธรรม จริยธรรม ปรัชญาในทุกระบวนการ</p>

ท่านที่	ความคิดเห็น
	2. ถ้าไม่ใช่หลักธรรมาภิบาล ความน่าเชื่อถือจะหายไป ทำให้คนในองค์กรหรือบุคคลภายนอกจะไม่ให้ความเคารพนับถือ
6	<p>1. หลักธรรมาภิบาลเป็นหลักการสำคัญที่ใช้ในการบริหารต้องให้ความสำคัญและถือเป็นธงชัยในการปฏิบัติหน้าที่</p> <p>2. บุคลากรในสาขายุทธศาสตร์ต้องยึดหลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ไว้เป็นที่สุด</p>
7	<p>1. หลักธรรมาภิบาลเป็นหลักสากล ไม่ว่าจะ เป็นกระบวนการตอนฟ้องคดีหรือในชั้นพิจารณาคดี ทุกขั้นตอนจะเป็นหลักความเสมอภาค</p> <p>2. สาขายุทธศาสตร์ต้องปฏิบัติและยึดถือหลักความเสมอภาค โดยเฉพาะในคดีความมั่นคง ตัวจำเลยต้องมีความรู้สึกที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม มีการเลือกปฏิบัติ โดยเฉพาะในกระบวนการในชั้นสืบสวนสอบสวน มองว่าถูกรังแกข่มเหงไม่ได้รับความเสมอภาค</p> <p>3. สาขายุทธศาสตร์ต้องยึดหลักสำคัญคือการมีส่วนร่วมของสังคมที่นำมาใช้ได้ทั้งการคุ้มครองสิทธิหรือการไกล่เกลี่ย</p> <p>4. หลักการมีส่วนร่วมโดยนำเอาผู้นำทางศาสนาหรือกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายอำเภอหรือประชาสังคมที่จะช่วยได้ในชั้นคุ้มครองสิทธิ ส่วนในชั้นพิจารณาคดีคงเป็นไปได้ยาก</p>
8	<p>1. เป็นหลักการที่ดีที่สาขายุทธศาสตร์นำไปใช้ในการปฏิบัติงาน เพราะการทำงานจะมีประสิทธิภาพและโปร่งใส ทำให้ทุกฝ่ายเกิดความเชื่อมั่นและศรัทธามากขึ้น</p> <p>2. ต้องมีการอบรมบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจ ส่งเสริมในการปฏิบัติงานในหน้าที่รับผิดชอบ โดยเฉพาะผู้บริหารศาลย่อมทำให้ได้รับประโยชน์ที่คุ้มค่า</p> <p>3. ทุกฝ่ายยอมรับและเชื่อมั่นมากกว่าเดิมยิ่งขึ้นเพราะทำงานด้วยความที่มีจิตใจคุณธรรม มีความรับผิดชอบต่อน้ำที่เป็นอย่างดี</p>
9	<p>1. รัฐบาลและเอกชนต้องเชื่อมั่นเป็นหลักสากลต้องใช้เป็นมาตรฐาน ไม่มุ่งเน้นเฉพาะความโปร่งใส ความสุจริตในการปฏิบัติงานของข้าราชการ</p> <p>2. ต้องใช้หลายหลักการเพื่อให้องค์กรมีประสิทธิภาพ ใช้ทรัพยากร ให้คุ้มค่า ไม่เอื้อให้คนในองค์กรทุจริต คอร์รัปชัน</p>
10	<p>1. หลักธรรมาภิบาลต้องเข้ากับทุกองค์กรอยู่แล้ว สาขายุทธศาสตร์ก็เหมือนกัน ไม่ว่าจะเรื่องความโปร่งใสในการพิจารณาพิพากษาคดีสามารถตรวจสอบได้</p> <p>2. ต้องมีบุคคลและองค์กรเข้ามาตรวจสอบดู เช่น คณะกรรมการตุลาการในเรื่องคุณสมบัติของผู้พิพากษา</p> <p>3. การมีส่วนร่วมของศาล เช่นการใช้ผู้พิพากษาสมทบ ซึ่งถือว่าเป็นการนำบุคคลภายนอกเข้ามาในการพิจารณาพิพากษาคดีหรือการไกล่เกลี่ย</p>

ท่านที่	ความคิดเห็น
11	<p>1. ศาลยุดิธรรมมีหลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงานที่สามารถทำงานในลักษณะที่อธิบายได้ มีความโปร่งใสและตรวจสอบได้</p> <p>2. คนภายนอกจะตรวจสอบคำพิพากษา ซึ่งทำโดยเปิดเผยได้อยู่แล้วและในการพิจารณาพิพากษาคดีจะมีระบบภายในของศาลเองเข้ามาตรวจสอบ จะมีลักษณะของการร่วมกันพิจารณาถ่วงดุลกันในการพิจารณาในการฟังข้อเท็จจริงในการตัดสินคดีในระบบภายในมีการตรวจสอบกันในแต่ละขั้นตอน</p> <p>3. มีลำดับการตรวจสอบเพื่อให้มีความถูกต้องแม่นยำ เพื่อประโยชน์ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับคดีความมั่นคงซึ่งศาลให้ความสำคัญ</p>
12	<p>1. หลักธรรมาภิบาลทุกหน่วยงานให้อยู่และนำไปปรับใช้โดยเฉพาะ หลักนิติธรรมซึ่งจะได้คุ้มครองทุกอย่างแม้แต่ตัวทุกฝ่ายผู้พิจารณาคดี</p> <p>2. หลักนี้จะเกิดประโยชน์โดยทำให้เกิดความเป็นธรรมขึ้น แม้ในรัฐธรรมนูญก็บัญญัติไว้แล้วในมาตรา 360 เพราะศาลใช้หลักนี้ในการพิจารณาพิพากษาคดี</p>
13	<p>1. ทุกหน่วยงานต้องมีหลักธรรมาภิบาล คือ ความถูกต้อง ยังมีอำนาจมากยิ่งต้องมีธรรมาภิบาลมาก เพราะอำนาจก่อให้เกิดอะไรหลายอย่างที่ไม่ถูกต้องขึ้นได้</p>
14	<p>1. ต้องพูดแบบไม่เกรงใจ ผมไม่เชื่อว่าจะมีหลักธรรมาภิบาลจริง แต่เชื่อว่ามีหลักเล่นพรรคเล่นพวก ถ้ามีหลักธรรมาภิบาลศาลจะต้องไม่ไปเรียน วปอ. ไม่ต้องไปเรียนหลักสูตรพระปกเกล้าฯ ไม่ต้องไปสัมผัสใครเลย อยู่ในกลุ่มเท่านั้นเพื่อที่จะไม่มีใครมาแทรกแซง</p> <p>2. ศาลยุดิธรรมอยู่ในระบบพรรคพวกนิยมบางที่ใจอ่อน ไม่รักษาความยุติธรรมศาลคือคนธรรมดาที่มีความรู้สึก บ้านเราเป็นระบบพรรคระบบพวก และคงห้ามไม่ได้ทำให้ระบบธรรมาภิบาลในกระบวนการยุติธรรมลดหย่อนไป</p>
15	<p>1. หลักธรรมาภิบาลเป็นหลักที่ใช้กับทุกหน่วยงานศาลยุดิธรรม เพราะต้องให้ความยุติธรรมแก่ผู้คนโดยปราศจากอคติ</p> <p>2. ต้องสร้างสิ่งภายนอกให้คนทั่วไปเห็นด้วยว่าไม่มีอคติ คนร้ายจริงก็ส่งฟ้องศาล ศาลไม่ใช่เป็นคนที่เห็นเหตุการณ์</p>
16	<p>1. หลักธรรมาภิบาล ศาลยุดิธรรมได้นำมาประยุกต์ใช้ตามนโยบายของประธานศาลฎีกา เช่น “ความยุติธรรมที่เข้าถึงง่าย” “ความยุติธรรม ไม่มีวันหยุด” “บริสุทธิ์ ยุติธรรม” “เสมอภาค สมดุล สร้างสรรค์ ส่งเสริม ส่วนร่วม” ใช้หลักนิติธรรมอย่างเคร่งครัด ตามตัวบทกฎหมาย</p>

ท่านที่	ความคิดเห็น
	<p>2. ศาลยุดิธรรมเป็นผู้ใช้อำนาจทางตุลาการ ในการพิจารณาพิพากษาคดีให้มีความถูกต้องเป็นธรรม เป็นที่พึงของประชาชน ย่อมต้องถือปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลอย่างเคร่งครัด</p> <p>3. ใช้หลักคุณธรรมเพื่อรักษาสมดุลระหว่างคู่ความที่มีอรรถคดี รักษาความเที่ยงธรรม ประดุจตราขั้วที่ไม่เอนเอียงไปเพราะอำนาจแห่งอคติทั้ง 4 คือลำเอียงเพราะรัก โกรธ กลัว และหลง</p>
17	<p>1. หลักธรรมาภิบาลเป็นหลักที่ใช้กับทุกหน่วยงาน</p> <p>2. มีการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องหรือระหว่างฟ้องและหลังจากศาลพิพากษาหรือว่าในชั้นบังคับคดี</p> <p>3. เปิดโอกาสให้มีบุคคลภายนอกที่มีความรู้ความสามารถหรือเป็นที่ยอมรับของสังคมเข้ามาร่วมเป็นผู้ไกล่เกลี่ย ประนีประนอมยอมความ ทำให้ให้บุคคลภายนอกมองว่าศาลยุดิธรรมเป็นองค์กรที่โปร่งใส ตรวจสอบได้</p>
18	<p>1. ศาลยุดิธรรมใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน จะต้องให้ความยุติธรรมไม่มีอคติใช้ในการพิจารณาพิพากษาคดีในคดีความมั่นคงต้องพิพากษาโดยรวดเร็ว ถูกต้องและเป็นธรรมมากที่สุด</p> <p>2. การพิจารณาคดีที่ไม่เป็นธรรมแล้วจะเกิดการต่อต้านหรือมีการเลือกปฏิบัติ</p>
19	<p>1. ทำให้ประชาชนมีความรู้สึกรับว่าเป็นธรรมสำคัญที่สุด คือความยุติธรรมในสำนวน โดยใช้หลักธรรมาภิบาลเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้</p>
20	<p>1. หลักธรรมาภิบาลเรื่องนิติรัฐ นิติธรรมความโปร่งใสตรวจสอบได้ ด้วยบทบาทอำนาจหน้าที่ของศาล เข้าไปมีส่วนร่วมในภาคประชาสังคม</p> <p>2. ต้องรอให้คดีขึ้นมาถึงศาลก่อนถึงจะมีอำนาจหน้าที่แทนในการที่จะลงเข้าไปในภาคประชาสังคมเท่าที่ปฏิบัติงานอยู่ และกลุ่มผู้พิพากษาควรจะไปช่วยแก้ปัญหาในภาคประชาสังคมร่วมด้วย</p>
21	<p>1. ธรรมาภิบาลในรูปแบบเดิมยังมีข้อจำกัดสำหรับลูกความโดยทั่วไป ศาลจะต้องต่อสู้กับคดีที่น่าเสนอข้อเท็จจริง</p> <p>2. ในเรื่องของความโปร่งใส ศาลจะมีเจ้าพนักงานที่คอยให้คำแนะนำประชาชนอยู่</p>

สำหรับคำถามข้อที่ 3 ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็น จำนวน 21 คน สามารถสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญได้ดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 ตารางสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญสำหรับคำถามข้อที่ 3

ความคิดเห็น	จำนวน ความคิดเห็น (คน)	ร้อยละ
1. การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานศาลยุติธรรม หลักนิติธรรม คือ การปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบต้องนำมาใช้อย่างเคร่งครัด ไม่ใช่ตามอำเภอใจ ไม่ปฏิบัติสองมาตรฐาน หลักคุณธรรม คือ การยึดมั่นในคุณธรรมความดีงามตามประมวลจริยธรรม หลักความโปร่งใส การปฏิบัติหน้าที่ของศาลกระทำโดยเที่ยงธรรม เปิดเผยและตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน หลักการมีส่วนร่วม การพิจารณาคดีต้องเปิดโอกาสให้คู่ความได้ตรวจสอบโต้แย้ง คัดค้านได้ทุกขั้นตอน รับฟังความคิดเห็นของประชาชน หลักความคุ้มค่าในการใช้จ่ายงบประมาณแผ่นดินให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ทางราชการและประชาชน	20/21	95.0
2. การปรับใช้หลักคุณธรรม ความยุติธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตและความเป็นกลางของศาลให้มีการเข้าตรวจสอบได้	18/21	85.71
3. บุคลากร ผู้พิพากษา หรือเจ้าหน้าที่ทุกคนปฏิบัติต่อทุกฝ่ายในการเป็นผู้ให้บริการอย่างดีที่สุด มีการพิจารณาคดีอย่างเปิดเผยต่อหน้าคู่ความ มีความโปร่งใส ให้โอกาสทุกฝ่ายเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม	17/21	80.95
4. ศาลยุติธรรมใช้หลักธรรมาภิบาล ตามหลักแนวความคิดมั่นคง แน่วแน่ ในการให้ความยุติธรรมกับคู่ความทุกฝ่าย	17/21	80.95
5. การใช้หลักธรรมาภิบาลสร้างความน่าเชื่อถือให้คนในองค์กรหรือบุคคลภายนอกให้ความเคารพ ถือเป็นหลักการสำคัญที่ใช้ในการบริหารงานและการปฏิบัติหน้าที่	16/21	76.19
6. เชื่อว่าบุคลากรในองค์กรศาลยุติธรรมยึดหลักธรรมาภิบาล ในการปฏิบัติหน้าที่ ตลอดกระบวนการในการพิจารณาคดีทุกขั้นตอนต้องปฏิบัติและยึดถือหลักความเสมอภาค	15/21	71.43

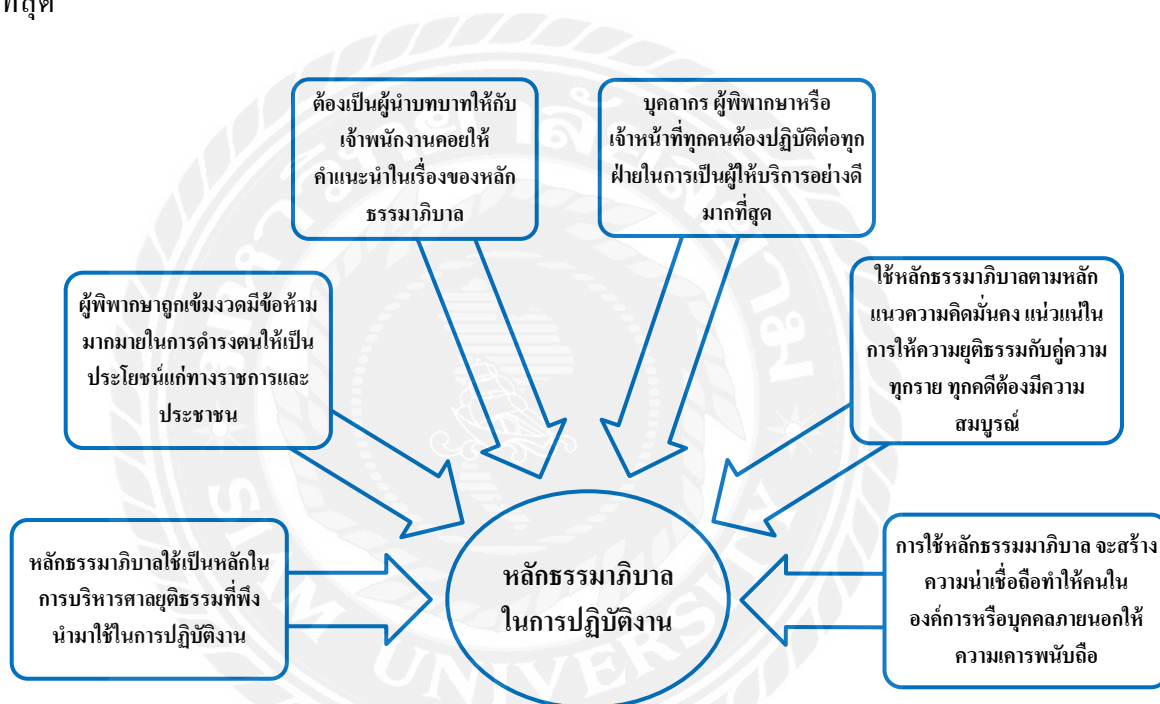
ตารางที่ 4.3 ตารางสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญสำหรับคำถามข้อที่ 3 (ต่อ)

ความคิดเห็น	จำนวน ความคิดเห็น (คน)	ร้อยละ
7. คดีความมั่นคง จำเลยต้องได้รับความเป็นธรรม ไม่มีการเลือกปฏิบัติในทุกกระบวนการ ศาลยุติธรรมต้องยึดหลักสำคัญในการมีส่วนร่วมที่นำมาใช้ได้ทั้งการคุ้มครองสิทธิหรือการไต่ถามเกี่ยวกับหลักฐานมีส่วนร่วม โดยนำเอาผู้นำทางศาสนา หรือกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายอำเภอ หรือประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วม	14/21	66.67
8. ศาลยุติธรรมส่งเสริมการปฏิบัติงานในหน้าที่ความ มีกรอบบรรณบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจ ทำงานด้วยจิตที่มีคุณธรรม มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่เป็นอย่างดี	13/21	61.90
9. หลักการทำงานของศาลมีประสิทธิภาพ ใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่า ไม่เอื้อให้คนในองค์กรทุจริตคอร์รัปชัน โดยใช้หลักธรรมาภิบาลมุ่งเน้นเรื่องความโปร่งใสในการพิจารณาพิพากษาคดี	16/21	76.19

จากตารางที่ 4.3 ผู้เชี่ยวชาญให้ความคิดเห็นกรณีศาลยุติธรรมควรใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงานกล่าว โดยสรุประบบธรรมาภิบาลมีอยู่แล้ว เพราะศาลเป็นหน่วยงานแรกที่น่าเรื่องนิติรัฐ นิติธรรมมาใช้ ด้วยความ โปร่งใสตรวจสอบได้ เพราะเป็นการใช้ดุลยพินิจที่เป็นเรื่องละเอียดอ่อนและอาจมีความไม่แน่นอนต้องใช้ จริยธรรมในทุกกระบวนการเพราะในชั้นสืบสวนสอบสวน มองว่าถูกรังแกข่มเหง ไม่ได้ได้รับความเสมอภาคส่วนในชั้นพิจารณาคดีคงเป็นไปได้ยากจึงต้องใช้เป็นมาตรฐานไม่มุ่งเน้นเฉพาะความโปร่งใส ความสุจริตในการปฏิบัติงาน ในเรื่อง การมีส่วนร่วมของศาล เช่นการใช้ผู้พิพากษาสมทบถือว่าเป็นการให้บุคคลภายนอกเข้ามาในการพิจารณาพิพากษาคดีหรือการไต่ถามเกี่ยวกับการตรวจสอบ มีบุคคลภายนอกตรวจคำพิพากษาและทำโดยเปิดเผยและในการพิพากษาคดีควรมีระบบภายในเข้ามาตรวจสอบ

ลักษณะของการร่วมกันพิจารณาต้องมีลำดับการตรวจสอบเพื่อให้มีความถูกต้องแม่นยำ เพื่อประโยชน์ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับคดีความมั่นคง ซึ่งหลักธรรมาภิบาลทุกหน่วยงานใช้ในการคุ้มครองทุกฝ่ายหลักนี้จะทำให้เกิดความเป็นธรรมขึ้น แม้ในรัฐธรรมนูญก็บัญญัติไว้แล้วในมาตรา 360 ให้ศาลในการพิพากษาคดีทุกหน่วยงานต้องมีหลักธรรมาภิบาล จึงจะมีการปฏิบัติงานที่ถูกต้อง เพราะยังมีอำนาจมาก ยิ่งต้องมีมาก และอาจก่อให้เกิดความไม่ถูกต้องขึ้นได้ ไม่มีการเล่น

พรรคเล่นพวก ไม่ให้ใครมาแทรกแซงทำให้ระบบธรรมาภิบาลในกระบวนการยุติธรรมลดหย่อนไป ต้องสร้างสิ่งภายนอกให้คนทั่วไปเห็นว่าไม่มีอคติ ตามนโยบายความยุติธรรมที่เข้าถึงง่าย ไม่มีวันหยุด บริสุทธิ์ ยุติธรรม เสมอภาค สมดุล สร้างสรรค์ ส่งเสริม ส่วนร่วมอย่างเคร่งครัดตามกฎหมายมีความถูกต้องเป็นธรรม เป็นที่พึ่งของประชาชนจึงต้องถือปฏิบัติตามหลัก ธรรมาภิบาลอย่างเคร่งครัด ใช้หลักคุณธรรมเพื่อรักษาสมดุลระหว่างคู่ความที่มีอรรถคดี รักษาความเที่ยงธรรม ประจวบตรงที่ไม่เอนเอียงไปเพราะอำนาจต่าง ๆ เข้ามาแทรกแซง เป็นที่ยอมรับของสังคม เป็นองค์กรที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ เพื่อให้พิพากษาทำงานได้โดยรวดเร็ว ถูกต้อง และเป็นธรรมมากที่สุด

ภาพที่ 4.4 กรอบแนวคิดจากการสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญสำหรับคำถามข้อที่ 3

คำถามข้อที่ 4 ภาครัฐและสังคมไทย ควรใช้วิธีอิสระในการแก้ปัญหาความขัดแย้งตามแนวทางสมานฉันท์หรือไม่ อย่างไร สรุปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังต่อไปนี้

ท่านที่	ความคิดเห็น
1	<p>1. การแก้ปัญหาความขัดแย้งในทางคดีด้วยวิธีการไกล่เกลี่ย ประนีประนอมยอมความและโครงการสมานฉันท์มีมาแต่เดิมแล้ว ภายใต้กฎหมายที่บัญญัติให้อำนาจศาลกระทำได้และความสมัครใจของกลุ่ม</p> <p>2. ความขัดแย้งทางสังคมหรือการเมืองจากการขัดผลประโยชน์กันควรแก้ปัญหตามแนวทางสมานฉันท์ โดยทางภาครัฐต้องออกกฎหมายรองรับ</p> <p>3. การแก้ปัญหาความขัดแย้งในด้านความคิดเห็นทางการเมืองที่ส่งผลให้นักเรียนนักศึกษาและประชาชนต้องหลบหนีเข้าป่าและได้นิรโทษกรรมทุกคน โดยไม่มีการสอบประวัติ ซึ่งแก้ปัญหาได้ผลดียิ่งเป็นตัวอย่างตามแนวทางสมานฉันท์มาจนปัจจุบันนี้</p>
2	<p>1. ศาลไม่เคยมีการใช้หลักสมานฉันท์ในอดีต สังคมในยุคอดีตศาลคือพระมหากษัตริย์</p> <p>2. ในอดีตศาลไม่ใช่ผู้ประนีประนอม มีหน้าที่ตัดสินคดีตามพยานและหลักฐาน</p>
3	<p>1. ปัจจุบันสังคมเปลี่ยนแปลงไป มีความคิดที่แตกต่างและเห็นต่างของคนในบ้านเมือง นำมาซึ่งเหตุรุนแรง และมีผลในการพัฒนาประเทศ</p> <p>2. ธรรมชาติคนไทยไม่ใช่เป็นคนหัวรุนแรง การพูดจาเพื่อเปิดโอกาสให้ได้เห็นความคิดระหว่างกันมันจะเป็นต้นทางของการที่จะแก้ปัญหา คือ ต้องเข้าถึงสภาพปัญหาอย่างแท้จริง</p> <p>3. ทุกฝ่ายต้องฟังภาครัฐเป็นหลัก รัฐจัดการตามที่ได้รับรายงานมาต่อไปมันต้องเป็นลักษณะการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ที่ต้องมีทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในทุกมิติ เพราะการรับฟังความคิดเป็นเรื่องสำคัญในกระบวนการของศาลยุติธรรม</p> <p>4. ทุกฝ่ายให้ความสำคัญกับระบบของการไกล่เกลี่ยประนีประนอม จนระบบนี้เติบโต มีกฎหมายรองรับว่าถึงคดีจะไม่ได้ฟ้องต่อศาลก็ยังไกล่เกลี่ยกันนอกศาล แล้วไปให้ศาลพิพากษายอมความได้ เพื่อเปิดช่องให้คนที่มีความขัดแย้งกันได้แชร์ความคิดร่วมกันให้มากที่สุด</p>
4	<p>1. ภาครัฐและสังคมไทยควรใช้วิธีวิธีแก้ไขปัญหความขัดแย้งตามแนวทางสมานฉันท์ ส่วนคดีความมั่นคงควรจะนำมาใช้ เพราะก่อให้เกิดประโยชน์ในการที่ใช้ระงับข้อขัดแย้งก่อนที่จะเกิดปัญหาบานปลายไปสู่การกระทำที่รุนแรงในด้านอื่น</p> <p>2. เนื่องจากการดำเนินการกระทำค่อนข้างยาก เพราะความรุนแรงที่เกิดขึ้นในคดีความมั่นคงมีอยู่ก่อนแล้ว การที่จะทำให้สมานฉันท์กันภายหลังอาจได้ผลไม่มากนัก</p>

ท่านที่	ความคิดเห็น
5	<p>1. การแก้ไขปัญหาภาคใต้ มีหลายวิธี หลายเงื่อนไขที่ซับซ้อนกัน ปัญหาการแยกดินแดนเกี่ยวข้องกับความมั่นคง ของหนีนภยาธิ ยาเสพติด เป็นปัญหาที่ซับซ้อนกันมาอย่างยาวนาน</p> <p>2. ในสังคมมีความแตกต่างกันทั้ง เชื้อชาติ ศาสนา คำพูด ภาษา ในการจัดการความขัดแย้ง เรื่องเหล่านี้มีความสำคัญ ถ้าแก้ได้ปัญหาจะลดน้อยลง</p>
6	<p>1. สมานฉันท์เป็นโครงการนำร่องของศาลยุติธรรม ซึ่งแต่เดิมมองว่าศาลจะให้ความยุติธรรมกับผู้ที่มีความได้ด้วยการวินิจฉัยชี้ขาดของผู้พิพากษาเท่านั้น</p> <p>2. มีความยุติธรรมทางเลือกในระดับของศาล ความยุติธรรมที่ชี้ขาดโดยคำพิพากษายังคงจำเป็นอยู่ แต่การยุติคดีด้วยความยินยอมพร้อมใจของทั้งสองฝ่าย</p> <p>3. ความสำคัญของศาลตัดสินในการชี้ขาดคำพิพากษา ควรมุ่งเน้นไปในเรื่องของการสมานฉันท์โดยเรียกทุกฝ่ายเข้ามาพูดคุยและถามถึงความต้องการที่ละฝ่าย หากจุดสมมติให้ได้แล้วทุกฝ่ายพร้อมที่จะไปถึงจุดนั้น แล้วพร้อมใจที่จะยุติความขัดแย้ง ได้ด้วยความต้องการของเขาเองถือเป็นความยุติธรรมสูงสุด</p>
7	<p>1. หลักสมานฉันท์ที่แก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้ดีที่สุด คือ ก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมหลักคือถ้าผลของการพิพากษาถึงที่สุดแล้วไม่มีผู้แพ้ผู้ชนะ มีแต่ผู้ชนะสองฝ่าย คือ ความพึงพอใจของทั้งสองฝ่ายแล้วอีกฝ่ายได้รับการเยียวยาทางด้านร่างกายและจิตใจ</p> <p>2. ภาครัฐนำเอาหลักสมานฉันท์มาใช้ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ การคุ้มครองสิทธิควรมีขั้นตอนการเจรจาไกล่เกลี่ย</p> <p>3. ต้องมีค่าใช้จ่ายต้องใช้คนที่มีความรู้ความสามารถ มันค่อนข้างยากในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ชาวบ้านยังยากจนอยู่ บางคนพูดภาษาไทยไม่ได้ เจ้าหน้าที่รัฐเอารัดเอาเปรียบ ถูกข่มเหง</p> <p>4. การใช้กระบวนการสมานฉันท์คือการเจรจาไกล่เกลี่ยมันเป็นผลดีมากและจะประสบความสำเร็จมากด้วย</p>
8	<p>1. ควรใช้วิธีการแก้ไขความขัดแย้งตามแนวทางสมานฉันท์โดย ตั้งหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องนี้ โดยมีคณะกรรมการหลายอาชีพหลายคน ซึ่งทุกฝ่ายหรือกลุ่มคนมีปัญหาข้อขัดแย้งกันไม่ว่าจะเป็นทุกฝ่ายด้วยกันหรือประชนชนกับหน่วยงานของรัฐก็สามารถยื่นเรื่องเพื่อให้มีการสมานฉันท์กันในปัญหาที่เกิดการขัดแย้งและคู่กรณี</p> <p>2. การเลือกคณะกรรมการหลายคนมาช่วยในการเป็นตัวกลางในการเจรจาทางออกร่วมกัน หากตกลงกันก็เป็นการระงับข้อขัดแย้งโดยสันติวิธี จะได้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ หากไม่ได้ผลก็ให้ไปดำเนินคดีทางศาลต่อไป</p>

ท่านที่	ความคิดเห็น
9	<ol style="list-style-type: none"> 1. การนำไปปฏิบัติทุกชั้นตอนน คือ จุดอ่อน การมีส่วนร่วมจึงมีความสำคัญในการปกป้องหน่วยงานของตนเอง 2. วิสัยทัศน์เกี่ยวกับคนในองค์กรมีทัศนคติว่า ถ้าพบสิ่งไม่ดีจะต้องไม่นิ่งเฉยการที่เห็นคนทำผิดแล้วเฉยคือการทำงานแบบไม่สุจริต
10	<ol style="list-style-type: none"> 1. แนวทางสมานฉันท์ถ้าเป็นไปได้ตามทฤษฎีที่เคยปฏิบัติกันมาส่วนมากแล้ว เวลาที่มีคู่ความขึ้นมาไม่ว่าจะเป็นฝ่ายเสียหายหรือฝ่ายจำเลยก็จะใช้หลักสมานฉันท์ในศาลเมื่อนำมาเป็นเรื่องของการไกล่เกลี่ยยอมความกันได้ 2. ผู้นำชุมชนเช่น กำนัน หรือผู้ที่มีบทบาทในระดับสูงในสังคมระดับประเทศ ต้องทำตั้งแต่ในระดับหมู่บ้านจะต้องมีการไกล่เกลี่ย การแตกแยกที่มีอยู่ได้ 3. การทำให้สมานฉันท์กันได้ จะต้องหาบุคคลมาทำหน้าที่ให้เกิดขึ้นได้แต่การรวมคนให้สมานฉันท์กันได้ต้องเป็นองค์กรสูงสุด 4. ปัจจุบันไม่เหมือนกับสมัยก่อน ความสมานฉันท์จากความแตกแยกกัน จะต้องมีความกลมเกลียวกันก่อน หลังจากนั้นจึงมีการถ่ายทอดรุ่นสู่รุ่น ทำแบบไหนก็ได้ที่ทำให้เป็นที่เชื่อถือของคนที่มีความแตกแยกกัน
11	<ol style="list-style-type: none"> 1. สังคมไทยเป็นสังคมที่ประนีประนอมคือคุยกันในเรื่องของการแก้ปัญหาต่างๆ ในคดีความมั่นคงพื้นฐานมาจากเรื่องทางประวัติศาสตร์มันเป็นเรื่องของอดีตเกิดจากมีการชักนำหลงผิด โดยผู้ที่หวังผลประโยชน์เป็นขบวนการที่ต้องการอำนาจ ทำให้เกิดความแตกแยกขึ้นมา 2. ระหว่างภาครัฐคือการทำความเข้าใจ พูดยุกันให้มาก การให้ความรู้ ด้วยการจัดอบรมปรับเปลี่ยนทัศนคติ ที่มีต่อภักดีกับขบวนการต่างๆ บิดเบือนศาสนา คำสอนที่ดีถูกบิดเบือน ความสมานฉันท์เป็นสิ่งจำเป็น สามารถนำมาเป็นเครื่องมือในการแก้ไขความขัดแย้งได้ 3. ปัจจุบันโลกไปไกลแล้ว ทำอย่างไรให้ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่ให้ทำมาหากินได้อยู่อย่างมีความสุข การสมานฉันท์เป็นสิ่งที่ควรจะทำการให้อภัย การเยียวยาในส่วนของผู้สูญเสียการให้อภัยในส่วนของผู้ที่หลงผิด ถ้าเขายอมรับตรงนี้ สังคมจะมีทั้งผู้เสียหายและผู้ที่ทำให้เกิดความเสียหายอยู่ร่วมกันได้ไม่ว่าจะไทย-พุทธหรือมุสลิม หรือเจ้าหน้าที่รัฐ
12	<ol style="list-style-type: none"> 1. หลักสมานฉันท์หรือหลักนิติธรรม เรียกว่าไกล่เกลี่ยเป็นสิ่งที่ดี ทำให้ข้อขัดแย้งจบลงโดยเร็ว โดยไม่ต้องเป็นคดีเพราะในกระบวนการยุติธรรมนั้นควรเสร็จโดยรวดเร็วจะเป็น

ท่านที่	ความคิดเห็น
	<p>ประโยชน์ในการแก้ปัญหาการขัดแย้งก่อให้เกิดเป็นคดีข้อพิพาท</p> <p>2. จากคดีหนึ่งก็ไปเกิดเป็นคดีต่างๆ อีกหลายคดี ในการขัดแย้งถ้าแก้โดยวิธีที่ทำให้สมานฉันท์ได้ พุดคุยกันได้จะเป็นสิ่งที่ดี</p>
13	<p>1. แนวทางสมานฉันท์เป็นสิ่งที่ดี แต่มีคนบางกลุ่มไม่เข้าใจ คิดไม่ตรงกัน สิ่งที่ดีที่สุดคือ การศึกษาการให้ความรู้ การให้ความเท่าเทียม วิธีนี้จะแก้ปัญหาได้หมดจดแน่นอน ถ้าทุกคนรู้เหมือนกัน เข้าใจกัน ให้เกียรติกัน</p> <p>2. การสมานฉันท์ คือการทำให้คนเท่าเทียมกันก่อน ตอนนี้ช่องว่างมากไประหว่างรัฐ คนมีอำนาจกับชาวบ้าน ต้องให้ชาวบ้านมีการเรียนรู้ มีทุนทรัพย์ มีเครือข่าย มีธุรกิจ มีกิจการ เมื่อนั้นจะไม่ทำให้เสียหายแน่นอน เพราะต่างคนก็รักษาสถานภาพ อุดลักษณะของตนไม่ต้องการให้ใครขำยี้</p>
14	<p>1. สมานฉันท์ไม่เคยได้ผล ใครมีอำนาจที่เหนือกว่าก็เป็นคนดี นั่นคือยุติธรรมแล้ว แต่ส่วนใหญ่คนมีอำนาจเป็นคนดีจริงรีเปล่า</p> <p>2. ถ้าเผด็จการเป็นคนดีจริง ทุกอย่างมันก็ดีไปด้วย ทุกคนอยู่อย่างมีความสุขไม่ทะเลาะเบาะแว้งกันอะไรกัน แต่เผด็จการมันเห็นแก่ตัว ต้องยอมรับว่าถ้าเป็นคนดีจริงแล้วมีคุณธรรมจริง อาจจะดีกว่าระบบประชาธิปไตยด้วยซ้ำไป</p>
15	<p>1. ความขัดแย้งจะแก้โดยใช้วิธีรุนแรงดาต่อดาฟันต่อฟันอย่างเดียว ไม่สามารถจะทำให้ยุติลงได้ ถ้าคดีไหนสามารถเจรจาไกล่เกลี่ยตกลงกันได้ย่อมมีเหตุมีผล การที่สามารถตกลงกันได้ คือความยุติธรรมของเรื่องที่เกิดขึ้น แต่ถ้าตกลงกันไม่ได้ ไม่สามารถยุติกันได้ด้วยการเจรจา ก็ต้องไปยุติด้วยกระบวนการที่ศาลตัดสิน</p> <p>2. การไกล่เกลี่ยไม่ใช่เฉพาะองค์กรของศาล หน่วยราชการอื่นๆ สามารถที่จะตั้งผู้ประนีประนอมมาไกล่เกลี่ยได้ เช่นกัน หลังจากไกล่เกลี่ยเสร็จแล้ว ภายหลังไม่ปฏิบัติบังคับคดีได้ ในลักษณะเช่นนี้ก็มีเยอะ</p>
16	<p>1. การเสริมสร้างความสมานฉันท์เป็นแนวทางหลักในการแก้ไขปัญหา ในระยะยาววิธีการแก้ไขต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ที่จะดำเนินการ จึงมีหลากหลายรูปแบบ ไม่มีรูปแบบใดตายตัว ซึ่งจุดเริ่มต้นควรมาจากภาครัฐที่ต้องเปิดใจ โดยมีบุคคลที่มีความสามารถในการเจรจาหาข้อสรุปมาร่วมกัน</p> <p>2. การป้องกันความขัดแย้งโดยไต่สวนสาธารณะ มีการพูดคุยตกลงกันก่อนดำเนินการตัดสินใจในนโยบายสาธารณะขนาดใหญ่ระหว่างกลุ่มชน เพื่อพิจารณาหาข้อสรุปและการตัดสินใจร่วมกัน</p>

ท่านที่	ความคิดเห็น
	<p>3. ส่วนกรณีที่มีความขัดแย้งเกิดขึ้นแล้ว มีการเผชิญหน้ากัน การจัดการปัญหาด้วยกระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยแบบมีคนกลางก็เป็นสิ่งที่ดี</p> <p>4. กรณีที่เกิดความขัดแย้งรุนแรง เกิดความเสียหายในร่างกายและทรัพย์สิน ควรใช้วิธีการคือ กระบวนการยุติธรรมสมานฉันท์ให้มีการเยียวยา การฟื้นฟูแก่เหยื่อและชุมชนที่ตกเป็นเหยื่อสนับสนุนให้มีส่วนร่วมเรียกร้องให้ผู้ทำผิดแสดงความรับผิดชอบ</p>
17	<p>1. ความขัดแย้งมาจากที่ประชาชนไม่เชื่อมั่นในเจ้าหน้าที่ของรัฐในฝ่ายบ้านเมืองแต่ยังเชื่อศาล เพราะตั้งมั่นในความเป็นกลาง ศาลต้องฟังความคาดหวังของสังคมให้ความสำคัญในสิ่งที่ถูกหล่อหลอมกันมา</p> <p>2. ศาลยุติธรรมไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง ไม่มีความเชื่อมโยงกับประชาชน แต่ทำหน้าที่รักษาความยุติธรรมไม่อิงว่าจะมีเครือข่ายประชาชนมาเคลียร์ หรือมาค่า</p> <p>3. ต้องให้ความสำคัญกับความคาดหวังของชาวบ้าน แต่ไม่ควรไปสร้างเครือข่าย สร้างฐานอำนาจ หรือแบ่งพรรคแบ่งพวก ถ้าพวกเขาเป็นจำเลยก็ยกฟ้องไป ถ้าพวกฝ่ายตรงข้ามก็ลงโทษศาลต้องไม่สร้างอะไรให้มันยุ่งยากซับซ้อนต้องเข้าใจและตอบโจทย์ของทุกฝ่ายให้ได้</p>
18	<p>1. ศาลยุติธรรมยึดหลักกฎหมายและต้องเป็นกลางโดยแท้ พิทักษ์สิทธิ์ประชาชนเป็นหลักจะทำให้เกิดสันติในพื้นที่ได้</p> <p>2. อำนวยกรทำให้ประชาชนได้รับความสะดวก ศาลตัดสินทั้งการลงโทษจำคุก หรือยกฟ้องแล้วแต่คดี โดยแล้วแต่ข้อเท็จจริงในแต่ละคดี</p>
19	<p>1. ศาลไม่ใช่กระบวนการ หรือวิธีการตามกระแสต้องยึดบนหลักการ ถ้าสงสัยแต่ไม่มีหลักฐานอาจต้องใช้กระบวนการ เช่น การปรับทัศนคติ แต่ไม่ใช่เข้าคุก</p> <p>2. ศาลควรประสานงานในเรื่องของกระบวนการยุติธรรมทั้งอัยการ ทนายความและตำรวจต้องให้ความยุติธรรมเป็นผู้ตัดสินพิจารณาคดีด้วยความระวัง</p>
20	<p>1. บทบาทของศาลยุติธรรม คือ ประสาทความยุติธรรมให้แก่ประชาชนที่มีคดีความ</p> <p>2. ความขัดแย้งแต่ไม่เป็นคดีความ เป็นสิ่งที่ดีในสังคม</p>
21	<p>1. ศาลยุติธรรมเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ไขปัญหาในสังคม แต่คงไม่ใช่ทั้งหมดที่ศาลจะแก้ไขปัญหาได้ แต่เป็นเรื่องการอยู่ร่วมกันในสังคม การเคารพกันทางความคิด ความแตกต่างทางวัฒนธรรมในสังคมที่จะอยู่ด้วยกันแบบสันติ</p> <p>2. บทบาทจะต้องช่วยลดทอนปัญหานี้ได้ คือ ศาลต้องมีความเป็นกลาง ยิงอยู่ในพื้นที่สุ่มเสี่ยงแบบนี้ก็ต้องแสดงให้เห็นชัดมากกว่าปกติ ต้องเน้นเรื่องการวางตัวว่าไม่มีอคติ</p> <p>3. มีบทบาทเพื่อสนับสนุนภารกิจของทหาร ฝ่ายปกครอง เพื่อให้มีความขัดแย้งน้อยลง</p>

สำหรับคำถามข้อที่ 4 ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็น จำนวน 21 คน สามารถสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญได้ ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ตารางสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญสำหรับคำถามข้อที่ 4

ความคิดเห็น	จำนวน ความคิดเห็น (คน)	ร้อยละ
1. การแก้ปัญหาความขัดแย้งในทางคดี ด้วยวิธีการไกล่เกลี่ย ประนีประนอมยอมความและการสมานฉันท์ภายใต้กฎหมายที่บัญญัติให้อำนาจศาลกระทำได้และความสมัครใจของคู่ความ	20/21	95.0
2. การแก้ไขความขัดแย้งทางสังคม หรือความขัดแย้งทางการเมือง และการขัดผลประโยชน์อื่นๆ ตามแนวทางสมานฉันท์ โดยทางภาครัฐมีการออกกฎหมายรองรับ	19/21	90.5
3. ภาครัฐเป็นหลักการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในทุกมิติ รับฟังความ เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นเพื่อหาแนวทางแก้ปัญหอย่างแท้จริง	18/21	85.71
4. ทุกฝ่ายให้ความสำคัญกับระบบการไกล่เกลี่ยประนีประนอมจนมีกฎหมายรองรับว่าถึงคดีจะไม่ได้ฟ้องต่อศาลก็ยังไกล่เกลี่ยกันนอกศาล แล้วไปให้ศาลพิพากษายอมความได้ เพื่อเปิดช่องให้คนที่มีปัญหาต่อกันได้ฟังความคิดเห็นร่วมกันให้มากที่สุด	17/21	80.95
5. การแก้ไขปัญหามีหลายวิธีเพื่อตอบหลายเงื่อนไขความขัดแย้งที่ทับซ้อนกัน เช่น ปัญหาการแยกดินแดนเกี่ยวข้องกับความมั่นคง ของหนีภาษี ยาเสพติดที่ทับซ้อนกันมาอย่างยาวนาน	16/21	76.19
6. หลักสมานฉันท์ที่ดีที่สุด คือ ก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ไม่มีผู้แพ้ ผู้ชนะ มีแต่ผู้ชนะสองฝ่าย คือ ความพึงพอใจของทั้งสองฝ่ายแล้ว อีกฝ่ายได้รับการเยียวยาทางด้านร่างกายและจิตใจ	14/21	66.67

ตารางที่ 4.4 ตารางสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญสำหรับคำถามข้อที่ 4 (ต่อ)

ความคิดเห็น	จำนวน ความคิดเห็น (คน)	ร้อยละ
7. การแก้ไขความขัดแย้งตามแนวทางสมานฉันท์ควรหน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรง มีคณะกรรมการแบบหลากหลายอาชีพ ทุกฝ่าย หรือกลุ่มคนมีปัญหาข้อขัดแย้งได้รับการคุ้มครองสิทธิตามขั้นตอนการเจรจาไกล่เกลี่ย	13/21	61.90
8. การเลือกตัวกลางที่มีความรู้ความสามารถในการเจรจาหาทางออกร่วมกันเป็นจุดเริ่มต้นการระงับข้อขัดแย้งโดยสันติวิธี	13/21	61.90

จากตารางที่ 4.4 ผู้เชี่ยวชาญให้ความคิดเห็นกรณีภาครัฐและสังคมไทย ควรใช้วิธีอิสระในการแก้ปัญหความขัดแย้งตามแนวทางสมานฉันท์กล่าว โดยสรุปการแก้ไขในด้านความคิดเห็นทางการเมืองจะแก้ปัญหได้ผลดียิ่งตามแนวทางสมานฉันท์ ในอดีตศาลยุติธรรมไม่เคยใช้ระบบนี้เข้ามาเป็นส่วนในการตัดสินคดี แต่ปัจจุบันเห็นว่าเป็นประโยชน์ การสมานฉันท์เป็นโครงการนำร่องของศาลยุติธรรม ซึ่งแต่เดิมให้ความยุติธรรมกับผู้มีความผิดด้วยการวินิจฉัยชี้ขาดของผู้พิพากษาเท่านั้น โดยยังคงจำเป็นต้องอยู่แต่การยุติคดีด้วยความยินยอมพร้อมใจของทั้งสองฝ่ายมีความสำคัญ ทำให้ปัญหาลดน้อยลงไม่ว่าจะเป็นทุกฝ่ายด้วยกัน หรือประชาชนกับหน่วยงานของรัฐก็สามารถยื่นเรื่องเพื่อให้มีการสมานฉันท์กันในปัญหาที่เกิดการขัดแย้งและคู่กรณี

แนวทางสมานฉันท์ถ้าเป็นไปได้ตามทฤษฎีที่เคยปฏิบัติกันมาส่วนมากแล้ว เวลาเมื่อคู่ความขึ้นมาไม่ว่าจะเป็นฝ่ายเสียหาย หรือฝ่ายจำเลยก็จะใช้หลักสมานฉันท์ในศาล เมื่อนำมาเป็นเรื่องของการไกล่เกลี่ยยอมความกันได้และควรนำผู้นำชุมชน เช่น กำนัน หรือผู้ที่มีบทบาทในระดับสูงในสังคมระดับประเทศต้องทำตั้งแต่ในระดับหมู่บ้าน จะต้องมีการไกล่เกลี่ยความแตกแยกที่มีอยู่ให้ได้และต้องสร้างความกลมเกลียวกันก่อน หลังจากนั้นจึงมีการถ่ายทอดรุ่นสู่รุ่น ทำแบบไหนก็ได้ที่ให้เป็นที่เชื่อถือของคนที่มีความแตกแยกกัน สังคมไทยเป็นสังคมที่ประนีประนอม คือ คุยกันในเรื่องของการแก้ปัญหาต่างๆ ในคดีความมั่นคงพื้นฐานมาจากเรื่องทางประวัติศาสตร์มันเป็นเรื่องของอดีตเกิดจากมีการชักนำ หลงผิด โดยผู้ที่หวังผลประโยชน์ เป็นขบวนการที่ต้องการอำนาจ ทำให้เกิดความแตกแยกขึ้นมาระหว่างภาครัฐ คือ การทำความเข้าใจ พุดคุยกันให้มาก การให้ความรู้ด้วยการจัดอบรมปรับเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อภักดีกับขบวนการต่างๆ บิดเบือนศาสนา คำสอนที่ดีถูกบิดเบือน ความสมานฉันท์เป็นสิ่งจำเป็น สามารถนำมาเป็นเครื่องมือในการแก้ไขความขัดแย้งได้

ทำอย่างไรให้ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่ให้ทำมาหากิน ได้อยู่อย่างมีความสุข การสมานฉันท์ เป็นสิ่งหนึ่งที่จะต้องทำ การให้อภัย การเยียวยาในส่วนของผู้สูญเสียการให้อภัยในส่วนของผู้ที่หลงผิด ถ้าเขายอมรับตรงนี้ สังคมจะมีทั้งผู้เสียหายและผู้ที่ทำให้เกิดความเสียหายอยู่ร่วมกันได้ไม่ว่าจะ ไทย-พุทธ หรือมุสลิม หรือเจ้าหน้าที่รัฐ ตามหลักสมานฉันท์ หรือหลักนิติธรรมเรียกว่าไกล่เกลี่ย เป็นสิ่งที่ดี ทำให้ข้อขัดแย้งจบลงโดยเร็วโดยไม่ต้องเป็นคดี เพราะในกระบวนการยุติธรรมนั้นควรเสร็จโดยรวดเร็วจะเป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหาการขัดแย้งก่อให้เกิดเป็นคดีข้อพิพาท จากคดีหนึ่งก็ไปเกิดเป็นคดีต่างๆ อีกหลายคดี ในการขัดแย้งถ้าแก้โดยวิธีที่ทำให้สมานฉันท์ได้ พุดคุยกันได้จะเป็นสิ่งที่ดีการให้ความรู้ การให้ความเท่าเทียม วิธีนี้ต่างหากที่จะแก้ปัญหาได้หมดจดแน่นอน ถ้าทุกคนรู้เหมือนกัน เข้าใจกัน ให้เกียรติกัน เพื่อให้มีความขัดแย้งน้อยลง

ภาพที่ 4.5 กรอบแนวคิดจากการสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญสำหรับคำถามข้อที่ 4

คำถามข้อที่ 5 ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของศาลและบุคลากรของศาลยุติธรรม มีแนวทาง อย่างไร สรุปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังต่อไปนี้

ท่านที่	ความคิดเห็น
1	<p>1. ต้องแยกเป็นสองส่วน ได้แก่ งานของข้าราชการฝ่ายตุลาการโดยตรง คืองานในด้านการพิพากษาคดีที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปี เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนผู้พิพากษาถือว่าต้องแบกรับคดีเป็นจำนวนมาก ถึง 10-20 คดีต่อวันอีกทั้งต้องขวนขวายอ่านความรู้ด้านกฎหมายตลอดเวลาและต้องนำสำนวนคดีกลับไปเขียนคำพิพากษาที่บ้านจนดึกจึงทำให้ผู้พิพากษามีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอยู่ในเกณฑ์ดีมาก</p> <p>2. งานด้านธุรการที่มีสำนักงานศาลยุติธรรมดูแลสนับสนุนทั้งในด้านการบริหารงานงบประมาณและบุคลากรอยู่ในเกณฑ์พอใช้ เมื่อเปรียบเทียบกับหน่วยงานอื่นที่มีการพัฒนาไปไกลมากแล้ว</p>
2	<p>1. ต้องยอมรับว่าระบบนิติรัฐ นิติธรรมมีเรื่องความสงสัย ในสมัยการฟ้องคดีแล้วไม่รู้ว่าเมื่อไหร่จะออกมากระบวนการสืบพยาน ไขคดีจะใช้เทคนิคลูกเล่นสมัยโบราณ มันมีเงื่อนไข ความล่าช้า คือ ประสิทธิภาพที่ศาลเอามาใช้</p> <p>2. ผู้พิพากษาจะไปตัดสินโน้นตัดสินนี้ ต้องผ่านกระบวนการคิดหลายหนเป็นองค์คณะเป็นเรื่องของประสิทธิภาพ</p> <p>3. ขั้นตอนในการบริหารงานบุคคล เจ้าหน้าที่มีระบบของ ก.พ.เป็นในเรื่องของการประเมินที่มีประสิทธิภาพ ในการเลื่อนลดปลดย้าย การเติบโตของตำแหน่ง เงินค่าตอบแทน มีระเบียบหลายเรื่องที่พัฒนามากกว่า โดยค่าตอบแทนต้องประเมินด้วยประสิทธิภาพทั้งในส่วนของศาลและบุคลากรที่ปฏิบัติงานทุกคน</p>
3	<p>1. องค์กรของศาลส่วนใหญ่ การปฏิบัติงานของข้าราชการถือว่าดีได้ในระดับหนึ่งแต่คงต้องพัฒนาต่อไปเพิ่มพูนให้คนที่มอรรถคดีได้รับความสะดวกในการเข้าถึงกระบวนการของศาลยุติธรรม</p> <p>2. ให้มีความรับรู้ว่าเข้ามาศาลต้องทำอะไรอย่างไร ต้องเตรียมตัวอย่างไร ศาลมีมาตรการช่วยเหลือเขาได้อย่างไร เช่น เรื่องของทนายความหรือค่าใช้จ่ายทนายความอื่นๆ</p> <p>3. ต้องมีระบบกระบวนการที่เจ้าพนักงานคดีเป็นตัวเสริมให้ฝ่ายที่ยังไม่มีทนายความหรือมีปัญหาที่จะต้องมีการจ่ายในการจ้าง โดยเป็นบทบาทของศาลยุติธรรม</p> <p>4. ต้องสร้างระบบให้เจ้าพนักงานคดีครอบคลุมทั้งระบบในคดีความมั่นคงด้วย</p>

ท่านที่	ความคิดเห็น
4	<p>1. ศาลยูติธรรมกำลังปรับตัวเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ในการวิธีพิจารณาคดีและขั้นตอนให้ สะดวกรวดเร็วและพยายามที่จะนำระบบเทคโนโลยีมาสนับสนุนในการปฏิบัติงานเพื่อ เพิ่มขีดความสามารถ</p> <p>2. ให้นุคลากร มีการอบรมในทุกระดับ แต่การปรับเปลี่ยนกระทำได้ยากเพราะต้องมีการ ลงทุนในระดับหนึ่ง จึงจะทำให้การปฏิบัติมีคุณภาพสอดคล้องเชื่อมโยงกับคู่ความ หรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม โดยปฏิรูประบบประสิทธิภาพการทำงาน ของศาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายไปพร้อมกัน</p>
5	<p>1. คดีก่อการร้ายเป็นคดีเกี่ยวกับความมั่นคง และค่อนข้างรุนแรงมาก เกิดขึ้นตั้งแต่ 4 มกราคม ปี 47 หรือ 18 ปี ที่ผ่านมา หน่วยงานต่างๆ ไม่รู้ว่าเกิดอะไรขึ้นมา แยกแยะปัญหา มาแล้วเริ่มเข้าสู่กระบวนการแก้ปัญหา จากการที่ไม่รู้เรื่องแนวทางหรือว่าความ ไม่ชัดเจนมากนัก ปัจจุบันทุกฝ่ายมีความรับรู้มากขึ้น รู้สถานการณ์แล้วปรับตัวกับทำงานที่ชัดเจนขึ้น</p> <p>2. เจ้าหน้าที่ที่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม มากขึ้นจากการอบรม หรือการเชิญอัยการมาชี้แจงการปฏิบัติในพื้นที่</p> <p>3. พนักงานสอบสวนของหน่วยงานความมั่นคงในพื้นที่บังคับใช้กฎหมาย ทำให้การ ปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทำให้คดีความมั่นคงน้อยลง</p> <p>4. เมื่อมาสู่การบังคับใช้กฎหมายพอถึงชั้นศาลอาจยกฟ้อง พอคดีออกหมายขอ แต่ยกฟ้อง มากถือว่าประสิทธิภาพยังด้อยอยู่ แต่ปัจจุบันดีขึ้นมาก</p>
6	<p>1. ศาลยูติธรรมพยายามเสริมสร้างคุณภาพให้บุคลากรทั้งในส่วนของรัฐการหรือผู้ พิพากษาอยู่ตลอดเวลา ศาลต้องเรียนรู้ปรับเปลี่ยนกฎหมายที่เปลี่ยนไป ตามกาลเวลาและ บริบทของสังคมจะต้องรู้เท่าทัน</p> <p>2. ศาลยูติธรรมต้องคอยกระตุ้นเพิ่มพูนความรู้ให้กับบุคลากรเป็นระยะ ความยุติธรรม จะต้องผันเปลี่ยนแปรไปตามบริบทของสังคม สิ่งที่เคยคิดว่ามันยุติธรรม อาจไม่ใช่สิ่งที่ สังคมต้องการแล้วก็ได้ การต้องปรับเปลี่ยนเรื่องประสิทธิภาพต้องไปเป็นระยะควบคู่กัน</p>
7	<p>1. การทำงานของศาลหากแยกเป็นฝั่งจะมีประสิทธิภาพมาก การทำงานบางครั้งมันเป็น เรื่องธรรมดาที่จะมีความผิดพลาดบ้าง แต่รวมแล้วนะ 90 กว่าเปอร์เซ็นต์ดีต้องมีคุณภาพ ในส่วนของผู้ที่ของศาลมีคุณภาพในระดับที่ดี</p>
8	<p>1. การทำงานและบุคลากรของศาลยุติธรรมโดยรวมถือว่ามีประสิทธิภาพดีทีเดียว มีการ พัฒนาให้รู้เท่าทันเทคโนโลยีที่ล้ำสมัยอยู่เสมอและในการจัดการบริหารคดีโดยใช้ เทคโนโลยีที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้กับงานของ ศาลยุติธรรมได้ดีมีประสิทธิภาพ</p>

ท่านที่	ความคิดเห็น
9	<ol style="list-style-type: none"> 1. การสมานฉันท์รัฐบาลใช้ มาแก้ปัญหาเกี่ยวกับความขัดแย้งทางการเมืองตามข้อเท็จจริงแล้วก็บอกว่าเห็นต่างได้ อยู่ร่วมกันได้ การแก้ปัญหาจึงเป็นเรื่องยาก ไม่สามารถมีคำตอบที่สมบูรณ์ 2. การแก้ไขความขัดแย้งจะไม่ตั้งประเด็นว่าลดปัญหาก่อนเมื่อเกิดปัญหาเล็กๆ เป็นปัญหาใหญ่แล้วมานั่งแก้ ทำไมไม่คิดกลับว่าจะลดขนาดได้มัย มองที่ต้นตอว่าลดปัญหาก่อนจะเบาบางลง แต่ไม่มีทางเปลี่ยนแปลงความเห็นคน 3. เรื่องของการเมือง การไถ่เกี้ยวมีวิธีการในประนีประนอม ไม่ใช่สมานฉันท์ ควรเอาโจทย์ที่มีหลายกลุ่ม ทำยังไงให้ไม่สร้างปัญหา คือ มีพื้นที่ให้ทุกฝ่ายได้แสดงความเห็นไม่ต้องเผชิญหน้ากัน
10	<ol style="list-style-type: none"> 1. ประสิทธิภาพจะดีขึ้นเพราะการพยายามที่จะดูแลบุคลากรในการปฏิบัติของศาลก็จะได้คนที่มีประสิทธิภาพ 2. ในการปฏิบัติงานมีผู้พิพากษาที่จบจากต่างประเทศสามารถนำวิชาความรู้มาใช้ในศาลในคดีพิเศษ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางว่าในคดีแบบไหนควรใช้ผู้พิพากษาแบบไหน 3. เจ้าหน้าที่ปกติกแล้วทุกคนมีความกระตือรือร้น มีการศึกษาในขั้นสูงแล้วก็พยายามที่จะพัฒนาตัวเองอยู่ตลอดเวลา
11	<ol style="list-style-type: none"> 1. การปฏิบัติงานของศาลในส่วนของประสิทธิภาพ ผู้พิพากษาหรือข้าราชการตุลาการ มีศักยภาพในตัวของแต่ละคนสูงขึ้นมาก เนื่องจากคนรุ่นใหม่มีการพัฒนาตัวเองอยู่ตลอดเวลา 2. ศาลยุติธรรมมีการส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ มีการจัดการอบรมด้วยวิทยากรหลายด้านไม่ว่าจากสถาบันการศึกษาที่มีทุนให้ไปเรียนจำนวนมากหรือส่งไปศึกษาดูงานต่างประเทศหรือหน่วยงานภายนอก 3. ศักยภาพของบุคลากรมีอยู่ในตัวประสิทธิภาพที่จะทำงานสูงกว่าแต่ก่อนมาก ในอดีตมีข้อจำกัดในเรื่องของวิทยาการที่ไม่กว้างขวางเท่ากับในปัจจุบัน
12	<ol style="list-style-type: none"> 1. แต่ละหน่วยงานมีการพัฒนาอยู่แล้ว 2. ต้องพัฒนาบุคลากรให้ดีที่สุดมีการอบรม พัฒนา สัมมนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ 3. มีระบบที่มีประสิทธิภาพอยู่แล้ว ในกระบวนการยุติธรรม ถ้าไม่มีกระบวนการของศาลก็ต้องแก้ไขกันไป
13	<ol style="list-style-type: none"> 1. การแก้ปัญหามูลากรของศาล การสร้างให้ทุกคนมีศักยภาพเป็นไปในทางเดียวกัน 2. เป้าหมายไม่ต้องการให้มีระบบอุปถัมภ์เข้ามาในองค์กร จึงต้องโยกย้ายตลอดแล้ว

ท่านที่	ความคิดเห็น
	<p>ปัญหาคือคนที่อยู่ไม่เข้าใจวัฒนธรรมพื้นที่การย้ายเข้ามานี้คือปัญหาคนที่เข้าใจอยู่ก็ต้องย้ายออกไปเพราะมีกำหนดระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง</p> <p>3. ข้อจำกัดในเรื่องอิสลาม สถานศึกษาไม่ได้ส่งเสริมให้มีการเรียนการสอน หรือกฎหมายอิสลาม ดังนั้น การสอบเข้าอัยการ ผู้พิพากษา ตำรวจ ควรมีการสอบกฎหมายอิสลามเป็นทางเลือก</p> <p>4. กำหนดให้คนมารับราชการในพื้นที่ทั้งผู้พิพากษา อัยการและตำรวจ ต้องผ่านการเรียนกฎหมายอิสลาม</p>
14	<p>1. ระบบราชการทั่วไปขับเคลื่อนงานได้ช้า กระบวนการยุติธรรม จึงขับเคลื่อนช้าเกินกว่าความจำเป็น ไม่มีการทำงานเชิงรุก มีแต่เชิงรับ</p> <p>2. ประสิทธิภาพของศาลขึ้นอยู่กับบุคลากร ตุลาการอยากจะแก้ไขขับเคลื่อนอะไรส่วนใหญ่มิมีอำนาจ ไม่มีหน้าที่</p>
15	<p>1. ศาลยุติธรรมมีการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีไม่น้อยหน้าไปกว่าหน่วยงานใดทำให้คดีเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด</p> <p>2. บุคลากรของศาลจบปริญญาตรี ได้เนติบัณฑิตแล้วสอบเป็นผู้พิพากษาบางรายมีดีกรีปริญญาโทหรือปริญญาเอก ผู้พิพากษาจบในระดับนิติศาสตรมหาบัณฑิต หรือพัฒนาเรียนจบปริญญาโททางกฎหมาย</p> <p>3. ความยุติธรรมขึ้นอยู่กับในช่วงระยะเวลาของสภาพแวดล้อมเช่น ประมวลกฎหมายศุลยพินิจก็ต้องใช้ให้ถูกกาลเทศะ ผู้พิพากษาจะขาดความรู้ในเรื่องสังคม เศรษฐกิจ การเมืองไม่ได้ จะต้องรู้ว่าอะไรเป็นยังไงด้วยมันถึงจะวินิจฉัยข้อเท็จจริงได้ดี</p>
16	<p>1. บริหารจัดการคดีให้ดำเนินการเสร็จภายในมาตรฐานระยะเวลาที่กำหนด การปรับปรุงกระบวนการในชั้นฝากขังและการปล่อยชั่วคราวให้เกิดการบูรณาการเพื่อลดการคุมขังที่ไม่จำเป็น ยกกระดานการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายให้เข้าถึงการได้รับการเยียวยา ความเสียหายทุกมิติอย่างรวดเร็วและเป็นรูปธรรม</p> <p>2. พัฒนาระบบประเมินความเสี่ยงด้วยการใช้มาตรการตามกฎหมายเพื่อลดการเรียกหลักประกันควบคู่กับการสร้างความปลอดภัยให้สังคม ทำให้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของศาลและบุคลากรของศาลยุติธรรมเพิ่มมากขึ้น</p>
17	<p>1. ไม่มีระบบอุปถัมภ์ ให้ความสำคัญกับเรื่องความถูกต้อง ทุกคนเหมือนกันหมด</p>
18	<p>1. ศาลยุติธรรมมีความบริสุทธิ์ ยุติธรรม โปร่งใสและมีหน้าที่อำนวยความสะดวกในด้านคดีความให้กับประชาชนและมีหลายองค์กรที่มาเรียกร้องนั้นนี้ ไม่ถูกต้องและไม่เป็นธรรม</p>

ท่านที่	ความคิดเห็น
19	1. ศาสตราจารย์ธรรมมีการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ตามแนวทางการบริหารราชการที่ดีของภาครัฐอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม เพื่ออำนวยความสะดวกยุทธธรรมแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียมและเสมอภาคกัน
20	1. กระบวนการยุทธธรรมยังเข้ามามีส่วนร่วมในภาคประชาชนน้อย ในการตัดสินใจที่เป็นไปตามหน้าที่ 2. การมีส่วนร่วมในกระบวนการยุทธธรรมต้องเริ่มตั้งแต่ต้นจนถึงปลายกระบวนการยุทธธรรม ผู้พิพากษาศาลฎีกา ผู้หลักผู้ใหญ่ของศาล ถือว่าเป็นผู้ที่มีความสำคัญในความรู้สึกด้านความยุติธรรม การใกล้ชิดประชาชนทำให้เกิดความรุนแรงลดลง
21	1. การปฏิบัติงานของศาลเสร็จโดยรวดเร็ว จำนวนคดีที่ค้างน้อยลง ถ้าเทียบสัดส่วนกันแล้วในปัจจุบันกับในอดีตเพราะมีจำนวนผู้พิพากษาเพิ่มมากขึ้น 2. บุคลากรขอศาลยุทธธรรมมีการศึกษาดีขึ้นกว่าในอดีต สนใจศึกษา เรียนรู้เพิ่มทักษะให้กับตัวเอง

สำหรับคำถามข้อที่ 5 ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็น จำนวน 21 คน สามารถสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญได้ดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 ตารางสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญสำหรับคำถามข้อที่ 5

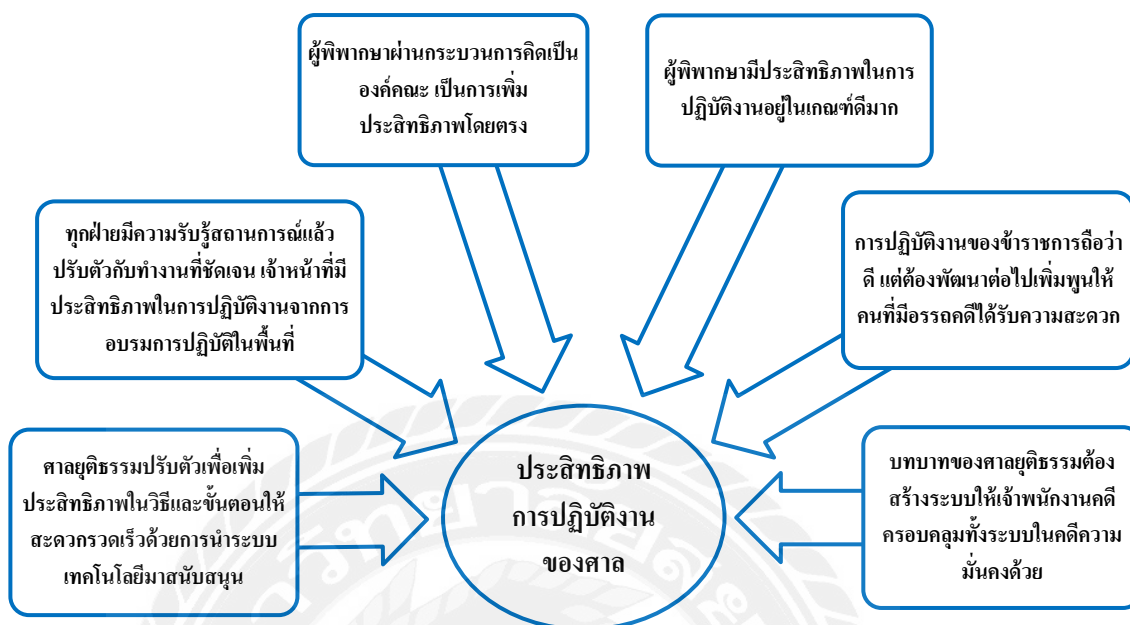
ความคิดเห็น	จำนวน ความคิดเห็น (คน)	ร้อยละ
1. ศาสตราจารย์ธรรมปรับตัวเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการวินิจฉัยคดี และขั้นตอนให้สะดวกรวดเร็วและนำระบบเทคโนโลยีมาสนับสนุนในการปฏิบัติงานเพื่อเพิ่มขีดความสามารถ	20/21	95.0
2. ปัจจุบันทุกภาคส่วนรับรู้สถานการณ์ความรุนแรงมากขึ้น ปรับตัวตามสถานการณ์และการทำงานที่ชัดเจนขึ้น เจ้าหน้าที่ที่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในกระบวนการยุทธธรรมมากขึ้นจากการอบรมการปฏิบัติในพื้นที่	19/21	90.5
3. หลักการทำงานของผู้พิพากษาผ่านกระบวนการคิดเป็นองค์คณะ มีประสิทธิภาพตามระบบนิติรัฐ นิติธรรม การฟ้องคดี กระบวนการสืบพยาน ไขคดีใช้เทคนิคและเทคโนโลยีที่ทันสมัยทำให้มีประสิทธิภาพ	18/21	85.71

ตารางที่ 4.5 ตารางสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญสำหรับคำถามข้อที่ 5 (ต่อ)

ความคิดเห็น	จำนวน ความคิดเห็น (คน)	ร้อยละ
4. การแยกงานของข้าราชการฝ่ายตุลาการ การศึกษาค้นคว้าตัวบทกฎหมายที่ปรับแก้ไขใหม่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอยู่ในเกณฑ์ดีมาก	17/21	80.95
5. การปฏิบัติงานของข้าราชการศาลยุติธรรมมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มพูนให้ประชาชนผู้มีอรรถคดีได้รับความสะดวกในการเข้าถึงกระบวนการของศาล	17/21	80.95
6. เจ้าพนักงานคดีเป็นตัวเสริมให้ฝ่ายให้คู่ความในคดีทุกฝ่าย อำนวยความสะดวก รวดเร็ว ถูกต้อง แม่นยำ ครอบคลุมระบบในทุกคดี รวมถึงคดีความมั่นคง	16/21	76.19
7. บุคลากรมีการอบรมในทุกระดับ ทำให้การปฏิบัติมีคุณภาพ สอดคล้องเชื่อมโยงกับคู่ความ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมในการทำงานของศาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายไปพร้อมกัน	15/21	71.43
8. ศาลยุติธรรมเสริมสร้างคุณภาพบุคลากรทั้งในส่วนของรัฐการ หรือ ตุลาการ เรียนรู้ปรับเปลี่ยนกฎหมายที่เปลี่ยนไป ตามกาลเวลาและบริบทของสังคมรู้เท่าทัน ทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น และทำให้คดีความมั่นคงน้อยลง	14/21	66.67
9. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของศาลและบุคลากรของศาลยุติธรรมที่มีสำนักงานศาลยุติธรรมดูแลสนับสนุน ทั้งในด้านการบริหารงานงบประมาณและบุคลากรอยู่ในเกณฑ์ดี และมีการปรับเปลี่ยนควบคู่กับการทำงานของบุคลากรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ	13/21	61.90
10. การบริหารงานบุคคล มีระเบียบของ ก.พ. ทำการประเมิน เพื่อวัดประสิทธิภาพในการเลื่อน ลด ปลด ย้าย การเติบโตของตำแหน่ง เงินค่าตอบแทน มีระเบียบ โดยค่าตอบแทนต้องประเมินด้านประสิทธิภาพทั้งในส่วน of ศาลและบุคลากรที่ปฏิบัติงานทุกคน	13/21	61.90

จากตารางที่ 4.5 ผู้เชี่ยวชาญให้ความคิดเห็น กรณีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของศาลและบุคลากรของศาลยุติธรรมกล่าว โดยสรุปประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของศาลยุติธรรมและบุคลากรของศาลยุติธรรมที่มีสำนักงานศาลยุติธรรมดูแลสนับสนุนทั้งในด้านการบริหารงานงบประมาณและบุคลากรอยู่ในเกณฑ์ดี เมื่อเปรียบเทียบกับหน่วยงานอื่น แต่ประสิทธิภาพยังด้อยอยู่ แต่ปัจจุบันดีขึ้นมาก การทำงานของศาลยุติธรรมโดยรวมถือว่ามีประสิทธิภาพดี มีการพัฒนาให้รู้เท่าทันเทคโนโลยีที่ล้ำสมัยอยู่เสมอและมีการจัดการบริหารคดีโดยใช้เทคโนโลยีมาประยุกต์ให้บรรลุเป้าหมาย ประสิทธิภาพจะดีขึ้นเพราะการพยายามของบุคลากรในการปฏิบัติของศาล หากได้คนที่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและสามารถนำวิชาความรู้มาใช้ในศาลในคดีพิเศษ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางว่าในคดีควรผู้พิพากษาแบบไหน เจ้าหน้าที่ปกติแล้วทุกคนมีความกระตือรือร้น มีการศึกษาในชั้นสูงแล้วก็พยายามที่จะพัฒนาตัวเองอยู่ตลอดเวลา การปฏิบัติงานของศาลในส่วนของข้าราชการตุลาการจะมีศักยภาพในแต่ละคนสูงขึ้นมากเนื่องจากคนรุ่นใหม่มีการพัฒนาตัวเองอยู่ตลอดเวลา ศาลควรมีการส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ มีการจัดการอบรมด้วยวิทยากรหลายด้าน ไม่ว่าจะจากสถาบันการศึกษาที่มีทุนให้ไปเรียนจำนวนมาก หรือส่งไปศึกษาดูงานต่างประเทศ หรือหน่วยงานภายนอก

ศักยภาพของบุคลากรที่มีอยู่ในตัวประสิทธิภาพที่จะทำงานสูงกว่าแต่ก่อนมาก ในอดีตมีข้อจำกัด ในเรื่องของวิทยากรที่ไม่กว้างขวางแต่ละหน่วยงานมีการพัฒนาอยู่แล้ว ต้องพัฒนาบุคลากรให้ดีที่สุดมีการอบรม พัฒนา สัมมนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพในกระบวนการยุติธรรม ถ้าไม่มีก็ต้องแก้ไขกันไป ต้องสร้างให้ทุกคนมีศักยภาพเป็นไปในทางเดียวกัน กำหนดให้คนมารับราชการในพื้นที่ต้องผ่านการเรียนกฎหมายอิสลาม ระบบราชการทั่วไปขับเคลื่อนงานได้ช้า แต่กระบวนการยุติธรรมขับเคลื่อนได้ช้ากว่า เพราะไม่มีการทำงานเชิงรุก มีแต่เชิงรับ การบริหารจัดการคดีให้ดำเนินการเสร็จภายในมาตรฐานระยะเวลาที่กำหนด การปรับปรุงกระบวนการต้องมีการบูรณาการยกระดับทุกมิติให้อย่างรวดเร็วและเป็นรูปธรรม

ภาพที่ 4.6 กรอบแนวคิดจากการสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญสำหรับคำถามข้อที่ 5

คำถามข้อที่ 6 ศาลยุติธรรมควรมีแนวทางอย่างไรในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และควรให้ความสำคัญกับเครือข่ายภาคประชาชนมากน้อยเพียงใด มีแนวทางอย่างไร สรุปคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังต่อไปนี้

ท่านที่	ความคิดเห็น
1	<ol style="list-style-type: none"> 1. การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นปัญหาโดยตรงของรัฐที่จะต้องกำหนดนโยบายหาวิธีการแก้ไขในทางรัฐศาสตร์ 2. ศาลยุติธรรมมีบทบาทในอำนาจความยุติธรรมทางอรรถคดี ตามกรอบของกฎหมายอย่างเที่ยงธรรม เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล 3. การให้ความสำคัญกับเครือข่ายภาคประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีต้องเป็นไปตามตัวบทกฎหมายและพยานหลักฐาน ไม่พึงให้กระแสสังคม หรือองค์กรใดมาชี้นำกดดัน แทรกแซงหวั่นไหว เบี่ยงเบนไปจากความเที่ยงธรรมเป็นอันขาด 4. ควรให้ความสำคัญโดยฟังเสียงประชาชน มีโครงการจิตอาสาเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน 5. การเปิดคู่รับฟังปัญหาจากข้อร้องเรียนการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของบุคลากรของศาล 6. มีการสัมมนาร่วมกันระหว่างศาลและหน่วยงาน องค์กร หรือเครือข่ายภาคประชาชน

ท่านที่	ความคิดเห็น
	<p>จากทุกภาคส่วนและร่วมกันหาแนวทางในการ แก้ไขปัญหาพร้อมกันอย่างมีส่วนร่วม</p> <p>2</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. สร้างเครือข่ายประชาชนก่อน เดิมศาลเป็นระบบปิดแต่ตอนนี้เปิดเข้าหาประชาชนมากขึ้น 2. ผู้ทรงวุฒิมากขึ้นให้เข้ามาเป็นองค์กร ไม่ใช่แบบไปเลือกคนต้องบอกว่ามาในนามเครือข่าย เป็นผู้ประนีประนอมก็ไม่ใช่ตัวบุคคล ต้องเป็นผู้แทนกลุ่ม ต้องมาจากสมาคมอย่างนี้จึงจะได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วนมากยิ่งขึ้น 3. ความขัดแย้งชายแดนภาคใต้ต้องยอมรับว่าประชาชนไม่เชื่อมั่นในเจ้าหน้าที่ของรัฐในฝ่ายบ้านเมือง เขายังเชื่อศาลว่าต้องตั้งมั่นในความเป็นกลางต้องยึดมั่นหลักกฎหมาย 4. ศาลยุติธรรมต้องพิทักษ์สิทธิ์ของประชาชนเป็นหลัก จึงจะทำให้เกิดสันติในพื้นที่ได้ ไม่ใช่กระบวนการ หรือวิธีการตามกระแสต้องยึดบนหลัก ถ้าไม่มีหลักฐานอาจต้องใช้กระบวนการอื่น เช่น การปรับทัศนคติ แต่ไม่ใช่เข้าคุก อาจมีมาตรการคล้ายๆ คุมประพฤติ 5. ระบบกล่าวหาที่ระบบไต่สวนมากขึ้น สืบเสาะพฤติกรรมการมากขึ้น เช็คข้อมูลพฤติกรรมกับพยานหลักฐานมากขึ้น
	<p>3</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ในกระบวนการชี้ขาดเป็นอำนาจของศาล ปัญหาความรุนแรงในภาคใต้ คนที่อยู่ในปัญหาอาจคิดได้ว่าไม่ได้รับความยุติธรรมในกระบวนการในชั้นศาล 2. ศาลเป็นกลาง ตัดสินคดีตามพยานหลักฐานเท่าที่ปรากฏต้องมีบทบาทในการวิเคราะห์ วิจัย ให้ละเอียดอ่อนที่สุด 3. การปฏิบัติหน้าที่ ต้องมีความเข้าใจถึงที่มาของปัญหาต้องมองทุกฝ่ายเหมือนพี่น้องร่วมชาติ ต้องไม่ละเลยกันตรงนี้
	<p>4</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ในการแก้ไขข้อขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ศาลยุติธรรมมีบทบาทช่วงปลายทาง เพราะให้ความยุติธรรมให้คู่ความที่มีข้อขัดแย้ง 2. ศาลต้องมีการปฏิบัติหน้าที่อย่างตรงไปตรงมาปราศจากอคติทั้งปวง แต่สิ่งที่ทำให้ศาลหรือคู่ความอาจเข้าใจ หรือมีความคิดไม่ตรงแนวทางคำพิพากษา คือ ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการแสวงหาพยานหลักฐานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3. กระบวนการยุติธรรมจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบเพราะเป็นเรื่องละเอียดอ่อน จะต้องใช้ดุลยพินิจและพยานปากที่ค่อนข้างมากมาประกอบกัน 4. ให้ความสำคัญกับเครือข่ายทุกฝ่าย เช่น นักเรียนมาฝึกอบรมต้นกล้าตุลาการ เครือข่ายกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มาช่วยในการดูแลผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว 5. ให้มีส่วนร่วมในกระบวนการที่ใกล้ชิดข้อพิพาทของศาลและพยายามทำเพื่อแก้ไขปัญหานั้นในชายแดนภาคใต้ พร้อมกับหน่วยงานราชการอื่นๆ

ท่านที่	ความคิดเห็น
5	<p>1. ที่ผ่านมามทุกฝ่ายต่างมีฝ่ายยุทธธรรมชุมชนเป็นตัวแทนในหมู่บ้านให้การรับรู้ต่างๆ ทั้งระดับชุมชนและระดับจังหวัดที่มีหน่วยงานใกล้เคียงคดี แต่ต้องใช้เวลาดำเนินการอาศัยความจริงจังและความต่อเนื่อง</p> <p>2. ปัญหาที่มีมาอย่างยาวนาน มันต้องใช้เวลามาช่วยทำให้ปัญหาดีขึ้นให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น นักวิชาการให้ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับข้อวิจยต่างๆ ความขัดแย้งทางศาสนาก็ให้ผู้นำทางศาสนาเข้าไปแก้ไข เข้าไปมีบทบาท</p> <p>3. ปัญหาเรื่องยาเสพติด ปัญหาสังคมในพื้นที่ รวมถึงอัตลักษณ์ พวกชอบความรุนแรงก็เป็นปัญหาขึ้นมา เมื่อมีความเห็นขัดแย้งกันก็ต้องมีการจัดการความขัดแย้งมาแก้ปัญหา ด้วยเกิดความรุนแรงขึ้น ผู้นำท้องถิ่นเองก็ใช้ความรุนแรงมาทำลายกันทำให้เกิดความแตกแยกมากขึ้น</p>
6	<p>1. ความจริงเป็นเพียงส่วนเล็กๆ ในความขัดแย้งของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มา ยี่สิบปี สิ่งที่สำคัญที่สุดเป็นหน้าที่ของรัฐบาลฝ่ายบริหารจะต้องเข้าใจถึงการพัฒนา เหมือนที่พระเจ้าอยู่หัว ร.9 ได้ให้แนวทางเอาไว้แต่อย่างไรไม่ถึงจุดหมายนั้นเสียที ส่วนเมื่อมีความผิดพลาดขึ้นมา</p> <p>2. กระบวนการของศาลจะต้องแสดงออกให้ทุกฝ่ายเห็นว่าเป็นกลาง ผิดคือผิด ถูกคือถูก ไม่มีหน้าที่ปกป้องคนร้าย ไม่มีหน้าที่จะต้องไปเอาใจรัฐบาลมันไม่ใช่สิ่งที่ถูกต้อง</p> <p>3. ศาลต้องทำหน้าที่ไปตามหลักการ คือ ให้ความยุติธรรมกับผู้มีความผิดในทุกฝ่าย แสดงออกให้คนภายนอกเชื่อมั่นได้ว่าเป็นแบบนี้ การที่ศาลชี้ขาดลงไปก็จะได้รับการยอมรับจากผู้มีความผิด ตรงนี้จะต้องนำไปแก้ไขเพิ่มเติมในสิ่งที่มียอยู่แล้วให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น</p>
7	<p>1. ศาลยุติธรรม มีส่วนช่วยแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยทุกหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมไม่ว่าในชั้นศาล อัยการ ต้องมีส่วนช่วยในการแก้ไข ปัญหาในกระบวนการนี้ทั้งหมด</p> <p>2. ในชั้นคุ้มครองสิทธิสามารถนำกระบวนการสมานฉันท์มาใช้ได้ในชั้นพิจารณา พิพากษาคดีควรใช้หลักธรรมาภิบาล</p> <p>3. การพิจารณาพิพากษาคดีในคดีความมั่นคงไม่เหมือนคดีอาญาทั่วไปต้องพิพากษาอย่างรวดเร็ว ถูกต้องและเป็นธรรมมากที่สุด</p> <p>4. บางครั้งจำเลยในคดีไม่ได้รับความเป็นธรรมแล้วจะต่อต้านควรใช้หลักธรรมาภิบาลเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้</p>

ท่านที่	ความคิดเห็น
8	<ol style="list-style-type: none"> 1. ศาสดิธรรมจะต้องเป็นกลางไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับฝ่ายใด เมื่อมีคดีที่ต้องมีการฟ้องร้องจะต้องรักษามาตรฐานความยุติธรรมให้คู่ความทุกฝ่ายโดยต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ 2. ให้ความสำคัญแก่พยานหลักฐานอย่างเที่ยงธรรม 3. ไม่ควรให้ความสำคัญแก่เครือข่ายทุกฝ่าย นอกจากพยานหลักฐานในคดีเท่านั้น
9	<ol style="list-style-type: none"> 1. แบ่งเป็นในส่วนของศาลมีส่วนได้เสียของหน่วยงาน คนที่ได้รับผลกระทบจากเรามากกว่า มันมีอคติในระบบของเรา 2. ผู้พิพากษามีความแตกต่างหลายด้านตามแนวทางการใช้ชีวิต จริยธรรมการครองตน ความประพฤติในทางจริยธรรม 3. ต้องมีการรวมกลุ่มกันในห้องบรรยาย ในสถาบัน การฝึกอบรม มีการหล่อหลอมให้ทุกคนทำงาน ถ้าทำไม่ได้ คงต้องโอนไปหน่วยงานอื่น อาจจบด้วยเรื่องลงโทษทางวินัย 4. องค์กรไม่กล้ารับรองว่าผู้พิพากษาทุกคนมีประสิทธิภาพที่ดี แต่องค์กรมีประสิทธิภาพในการกำจัดจุดอ่อนนี้ค่อนข้างเข้มแข็ง ไม่เล่นพรรคเล่นพวกเป็นองค์กรมหาชน ส่วนใหญ่ถูกหล่อหลอมจากการทำงานแบบนี้ จนมาเป็นผู้ที่มีอำนาจอยู่ในกลุ่มที่ซึมซับวัฒนธรรมที่ถูกต้อง มีประสิทธิภาพ
10	<ol style="list-style-type: none"> 1. การกำหนดบทบาทและสนับสนุนให้บุคลากรที่เข้ามาเป็นพนักงานศาลสามารถกลับไปรับราชการในท้องที่ถิ่นกำเนิด หรือในพื้นที่จังหวัดภาคใต้ได้ 2. ศาสดิธรรมควรส่งเสริมวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่มีบทบาท สามารถติดต่อเข้าถึงทุกฝ่ายและสร้างเครือข่ายกรณีที่จะนำผู้ประนีประนอม หรือการนำสมานฉันท์มาใช้กับคนที่อยู่ในพื้นที่มา 3. ผู้พิพากษาจะทำแบบไหนให้สามารถเข้าถึงกับเจ้าหน้าที่ เช่น นำตะไต้ะยุติธรรมมาเป็นคนประสานระหว่างผู้พิพากษาถึงเจ้าหน้าที่ หรือ ผู้บริหารงานศาลให้สร้างความกลมเกลียว 4. การมีส่วนร่วมในการขยายเครือข่ายต่อไปยังทุกฝ่ายได้ จะสร้างความเชื่อมั่นในความยุติธรรมของศาล
11	<ol style="list-style-type: none"> 1. คดีความมั่นคง สิ่งที่ได้คือให้ทุกฝ่ายเข้าใจ ว่าการทำงานต้องอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานอย่างตรงไปตรงมา 2. ศาลต้องมีการพิจารณาพิพากษาไม่ว่าการลงโทษ หรือยกฟ้องยึดจากข้อเท็จจริงในพื้นที่จะต้องทำให้ปรากฏ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ไข ข้อขัดแย้งที่มีความซับซ้อนมากตั้งแต่ต้นทาง

ท่านที่	ความคิดเห็น
	<p>3. ควรเป็นหน้าที่ของภาครัฐ ของฝ่ายบริหารที่ต้องลงไปดำเนินการให้ความรู้ที่ถูกต้อง การสร้างงาน เศรษฐกิจทำให้ชาวบ้านมีความสุข จะเป็นจุดเริ่มต้นของการแก้ปัญหา</p> <p>4. ศาลต้องแยกแยะระหว่างความจริงกับสิ่งที่ถูกให้ข้อมูลไม่ถูกต้อง การปฏิบัติงานต้องดำเนินการบนพื้นฐานของกฎหมาย</p>
12	<p>1. ศาลจะเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม แต่จะไปอาศัยศาลอย่างเดียว คงไม่ได้เพราะคดีความมั่นคงเกิดขึ้นมาตั้งแต่ชั้นจับกุม ตั้งแต่เริ่มแรก ศาลอยู่ปลายทางแล้ว การให้ปฏิบัติอาจจะแก้ได้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดีเท่านั้น</p> <p>2. จะต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับบริบทของสภาพแวดล้อม เข้าใจภูมิประเทศ ลักษณะของผู้คนจึงจะเกิดประโยชน์ในการช่วยลดความขัดแย้งหรือแก้ไขปัญหาได้ คดีความมั่นคงพิเศษกว่าคดีอื่นๆ มาก</p>
13	<p>1. ศาลไม่มีหน้าที่ไปจัดการ มีหน้าที่ให้ความเป็นธรรมกับคนที่ถูกกล่าวหา ถ้าไม่ผิดจริงก็ต้องปล่อยไป ถ้าไม่ใช่ก็ต้องคัดออก มีหน้าที่เท่านั้น มีหน้าที่วินิจฉัยว่าคนนั้นทำผิดกฎหมาย</p> <p>2. ภาครัฐมีหน้าที่หาวิธีการจัดการเกี่ยวกับเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในท้องที่ ศาลมีหน้าที่พิจารณาความผิดตามพยานหลักฐานที่เกิดขึ้น</p>
14	<p>1. กระบวนการยุติธรรมเข้ามามีส่วนร่วมน้อย แต่มีส่วนในการตัดสินคดีตามหน้าที่และเริ่มตั้งแต่ต้นกระบวนการจนถึงปลายกระบวนการยุติธรรม</p> <p>2. ผู้พิพากษาลงไปในพื้นที่และการสัมผัสกับชาวบ้านน้อย แต่กระบวนการทุกขั้นตอนไปทุกอำเภอ ทุกตำบล ทุกหมู่บ้าน ผ่านหลายขั้นตอนมาก</p>
15	<p>1. บทบาทของศาล คือ ให้ความเป็นธรรมแก่ทั้งสองฝ่าย ไม่มีอคติทั้งในจิตใจและการแสดงออก</p> <p>2. คำพิพากษาต้องมีเหตุผลในการวินิจฉัย นอกจากจะแสดงออกให้สาธารณชนเห็นแล้วว่าเป็นการให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย บ้านเมืองหรือสังคมเป็นยังไง ก็เอามาประกอบ ถ้าหากไม่ใช่เป็นข้อเท็จจริงในคดี แต่เพื่อที่จะสามารถขจัดความขัดแย้งต่างๆ ได้</p>
16	<p>1. การสร้างความรับรู้ในสถานการณ์ความรุนแรงและโทษภัยที่เกิดขึ้น ด้วยการเผยแพร่ความรู้กฎหมายแก่ประชาชน โดยเฉพาะเยาวชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นสิ่งที่ควรทำควบคู่กันไป</p> <p>2. ศาลมีส่วนสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับนิติรัฐ ความเป็นเอกราชของชาติไทยและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ไม่แบ่งแยกกันด้วยเหตุแห่งเชื้อชาติ ศาสนาที่ต่างกัน เครือข่ายภาค</p>

ท่านที่	ความคิดเห็น
	<p>ประชาชนมีความเป็นเนื้อเดียวกันในลักษณะของการอยู่อาศัย ความสัมพันธ์กันในทางสังคม ท้องถิ่น</p> <p>3. มีความใกล้ชิดสนิทสนมกับประชาชนและกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ควรให้ความสำคัญเป็นอย่างมากกับเครือข่ายภาคประชาชน ผู้นำท้องถิ่น ครูสอนศาสนา ครูในโรงเรียนทั้งชาวพุทธและอิสลาม</p> <p>4. ความขัดแย้งทางศาสนานับต้องมีความละเอียดอ่อนในการเข้าไปดำเนินการแก้ไขปัญหา การนำศาสนามาเป็นชนวนเพื่อให้เกิดการแบ่งแยกดินแดนยิ่งยากในการแก้ไข เพราะได้ทับถมมาเป็นเวลานาน สั่งสมไปเรื่อยๆ จึงทำให้แก้ไขยาก หนทางเดียวที่จะดำเนินการได้ง่าย คือความเข้าใจปัญหาการตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจะทำให้เกิดความร่วมมือจากชุมชน</p> <p>5. ศาสดิธรรมควรให้การสนับสนุนทางวิชาการ ด้วยความรู้ ความคิดและบทบัญญัติทางกฎหมายกับเครือข่ายภาคประชาชน</p>
17	<p>1. บทบาทของศาล คือ ให้ความเป็นธรรมแก่ทั้งสองฝ่าย ไม่มีอคติมีเหตุผลในการที่พิจารณาพยานแต่ละปากแต่ละปากมาเชื่อมโยงแล้ว สรุปข้อเท็จจริงว่าคนที่ถูกฟ้องหรือจำเลยกระทำจริงหรือไม่จริงมีเหตุมีผลในการวินิจฉัยเรื่องอะไรต่างๆ</p>
18	<p>1. บทบาทของศาลในการแก้ไขปัญหาความไม่เชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมในพื้นที่เพื่อหยุดยั้งความขัดแย้งและความไม่เข้าใจกันระหว่างแนวทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่มุ่งรักษาความสงบในพื้นที่กับประชาชน ผู้ได้รับผลกระทบหลายลักษณะจากการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ จึงเป็นสิ่งที่พอจะกระทำได้ในสถานการณ์ความไม่สงบเพื่อให้บรรลุปเป้าหมายร่วมกันที่มุ่งประสงค์ให้เกิดการดำเนินกระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพตามหลักนิติธรรมและไม่ให้ความขัดแย้งขยายตัวออกไป</p>
19	<p>1. บทบาทของศาลในการตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ควรบังคับใช้กฎหมายพิเศษ ให้ส่งเสริมกลุ่มที่มีความเห็นกลางๆ หรือกลุ่มประชาสังคม รวมทั้งองค์กรภาคเอกชนในการเคลื่อนไหวและเข้ามามีบทบาทในฐานะคนกลางในการตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ ร่วมกับกลไกการตรวจสอบที่มีหน้าที่รับผิดชอบอยู่เดิมให้มากขึ้น</p> <p>2. การเปิดช่องทางให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของฝ่ายต่างๆ และมีโครงการร่วมมือกันให้มากขึ้น</p> <p>3. การลดข่าวลือและการนำข่าวลืออันเกิดจากการร้องเรียนของญาติแล้วไม่สามารถตรวจสอบได้อย่างชัดเจนไปขยายผลทั้งสร้างความมั่นใจให้กับผู้ที่ถูกส่งกลับคืนชุมชนว่า</p>

ท่านที่	ความคิดเห็น
	จะมีผู้แทนประชาสังคม ร่วมให้การสนับสนุนและเสริมพลังอย่างเต็มที่ โดยไม่เกิดผลกระทบตามมาผ่านทางกลไกของ ยุติธรรมชุมชน
20	<p>1. บทบาทของศาลในการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อใช้ในการดำเนินคดีความมั่นคง จะช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กระบวนการยุติธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้</p> <p>2. การปฏิบัติงาน ในคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้มีประสิทธิภาพ ด้วยกลไกของกระบวนการยุติธรรมในชั้นสืบสวนสอบสวนและแสวงหาพยานหลักฐานเองโดยใช้นิติวิทยาศาสตร์สนับสนุน</p> <p>3. การใช้กลไกอื่นๆ มาทำหน้าที่แทน เช่น กฎหมาย เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงและฝ่ายปกครองและมีแผนปฏิบัติการที่ชัดเจน การยกเลิกการประกาศใช้ พ.ร.ก. การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินให้เหลือน้อยที่สุดเพื่อเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่จุดเปลี่ยนของการคลายเงื่อนไขความขัดแย้งโดยเร็ว</p>
21	<p>1. บทบาทของศาลในการจัดบริการด้านงานยุติธรรม ในขั้นตอนก่อนเข้าสู่กระบวนการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาการดำเนินการตาม พ.ร.บ. กฎอัยการศึก การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินให้มีการส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติเป็นไปตามระเบียบ ประกาศและคู่มือที่หน่วยงานรับผิดชอบจัดทำขึ้นตามกฎหมายพิเศษอย่างเคร่งครัดในทุกกรณี</p> <p>2. ในการปิดล้อม ตรวจสอบและเชิญตัวไปยังศูนย์ซักถาม การใช้แพทย์ที่เป็นพลเรือนเป็นผู้ทำการตรวจร่างกายผู้ต้องสงสัยการแจ้งสถานที่ ควบคุมตัวให้ญาติทราบว่าจะนำตัวไปควบคุมที่ใดและระยะเวลาานเท่าใด จะมีการปล่อยตัวเมื่อไร</p> <p>3. การจัดทำป้ายประกาศและการปฏิบัติตามระเบียบในการอนุญาตให้เยี่ยมผู้ต้องสงสัยที่ ถูกจับกุมหรือควบคุมตัวตามกฎหมายพิเศษ เพื่อลดความกังวลของผู้ได้รับผลกระทบและทำให้เกิดความเชื่อมั่นในกลไกวิธีการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ว่ามีความโปร่งใส เทียบตรง และเป็นธรรม</p>

สำหรับคำถามข้อที่ 6 ผู้เชี่ยวชาญแสดงความเห็น จำนวน 21 คน สามารถสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญได้ดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 ตารางสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญสำหรับคำถามข้อที่ 6

ความคิดเห็น	จำนวน ความคิดเห็น (คน)	ร้อยละ
1. การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ควรเป็นปัญหาโดยตรงของรัฐที่จะต้องกำหนดนโยบายหาวิธีการแก้ไขในทางเชิงรัฐศาสตร์ ส่วนศาลยุติธรรมมีบทบาทในอำนวยความสะดวกทางอรรถคดี ตามกรอบของกฎหมายอย่างเที่ยงธรรม	20/21	95.0
2. การให้ความสำคัญกับเครือข่ายภาคประชาชน ในการพิจารณาพิพากษาคดีให้เป็นไปตามตัวบทกฎหมายและพยานหลักฐาน แต่ไม่พึงให้กระแสนักหรือองค์กรใดมาชี้นำ กดดัน แทรกแซง	19/21	90.5
3. การจัดสัมมนาร่วมกันระหว่างศาลและหน่วยงาน องค์กร หรือเครือข่ายภาคประชาชนจากทุกภาคส่วนและร่วมกันหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาาร่วมกันอย่างมีส่วนร่วม	18/21	85.71
4. ศาลต้องพิทักษ์สิทธิของประชาชน เป็นหลักจึงจะทำให้เกิดสันติในพื้นที่ได้ ไม่ใช่กระบวนการหรือวิธีการตามกระแสต้องย่นบนหลัก ถ้าไม่มีหลักฐานอาจต้องใช้กระบวนการอื่น เช่น การปรับทัศนคติ มีมาตรการคล้ายๆ การคุมประพฤติ ใช้ระบบไต่สวนมากขึ้น เช็คข้อมูลพฤติกรรมกับพยานหลักฐานมากขึ้น	17/21	80.95
5. ศาลยุติธรรมเป็นกลาง ตัดสินคดีตามพยานหลักฐานเท่าที่ปรากฏต้อง มีบทบาทในการวิเคราะห์พยานหลักฐานให้ละเอียดอ่อนที่สุด การปฏิบัติหน้าที่ต้องมีความเข้าใจถึงที่มาของปัญหา	17/21	80.95
6. การแก้ไขข้อขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ศาลยุติธรรมมีบทบาทอยู่ในช่วงปลายทาง การปฏิบัติหน้าที่อย่างตรงไปตรงมาปราศจากอคติทั้งปวง คู่ความบางคนอาจเข้าใจหรือมีความคิดไม่ตรงแนวทางคำพิพากษา หรือข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการแสวงหาพยานหลักฐานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	16/21	76.19

ตารางที่ 4.6 ตารางสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญสำหรับคำถามข้อที่ 6 (ต่อ)

ความคิดเห็น	จำนวน ความคิดเห็น (คน)	ร้อยละ
7. ศาลยุดิธรรมทำหน้าที่ตามหลักการ คือ ให้ความยุติธรรมกับผู้มีความ ความในทุกฝ่ายและแสดงออกให้คนภายนอกเชื่อมั่น และได้รับการ ยอมรับจากประชาชน	15/21	71.43
8. ศาลยุดิธรรม มีส่วนช่วยแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในสามจังหวัด ชายแดนภาคใต้ โดยทุกหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมไม่ว่าในชั้น ศาล อัยการมีส่วนช่วยในการแก้ไขปัญหาในกระบวนการและสามารถ นำกระบวนการสมานฉันท์มาใช้ในชั้นพิจารณาพิพากษาคดี	14/21	66.67
9. ผู้พิพากษามีประสิทธิภาพในการทำงานที่ดี ทำให้องค์กรมีคุณภาพ เป็นที่ศรัทธาของประชาชน ตระหนักถึงวัฒนธรรมที่ถูกต้องตาม ขนบธรรมเนียม เชื้อชาติ ศาสนา ของคนในพื้นที่	13/21	61.90

จากตารางที่ 4.6 ผู้เชี่ยวชาญให้ความคิดเห็นกรณีศาลยุติธรรมควรมีบทบาทอย่างไร ในการ
แก้ไขปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้และควรให้ความสำคัญกับเครือข่ายภาค
ประชาชนกล่าว โดยสรุปศาลยุติธรรมควรมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในจังหวัด
ชายแดนภาคใต้และให้ความสำคัญกับเครือข่ายภาคประชาชนด้วยการเปิดฟังปัญหาจากข้อร้องเรียน
การปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของบุคลากรของศาล ความขัดแย้งชายแดนภาคใต้ศาลต้องตั้งมั่นใน
ความเป็นกลางยึดมั่นตามหลักของกฎหมายในกระบวนการชี้ขาดเป็นอำนาจของศาล คนที่สร้าง
ปัญหาเพราะคิดได้ว่าไม่ได้รับความยุติธรรมในกระบวนการในชั้นศาลจึงต้องพิจารณาอย่าง
รอบคอบเพราะเป็นเรื่องละเอียดอ่อนให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในกระบวนการที่ใกล้ชิดข้อพิพาท
ของศาลและพยายามทำเพื่อแก้ไขปัญหาในชายแดนภาคใต้ พร้อมกับหน่วยงานราชการอื่นๆ ที่
ผ่านมาทุกฝ่ายต่างมีฝ่ายยุติธรรมชุมชนเป็นตัวแทนในหมู่บ้านให้การรับรู้ต่างๆ ทั้งระดับชุมชนและ
ระดับจังหวัดที่มีหน่วยงานใกล้เคียงคดีแต่ต้องใช้เวลาดำเนินการ อาศัยความจริงจังและความ
ต่อเนื่อง

ศาลแสดงออกให้ทุกฝ่ายเห็นว่าการพิจารณาพิพากษาคดีในคดีความมั่นคงต้องเป็นไป
อย่างรวดเร็ว ถูกต้องและเป็นธรรมมากที่สุด ใช้หลักธรรมมาภิบาลเข้ามาช่วย ผู้พิพากษามีความ

แตกต่างหลายด้านจริยธรรมในการครองตนมีบทบาทที่เห็นได้ชัดที่สุด คือ ต้องสนับสนุนให้บุคลากรที่เข้ามาเป็นพนักงานศาลสามารถทำงานได้ ส่งเสริมวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้พิพากษาควรนำไต่ยุติธรรมมาเป็นคนประสานสร้างความกลมเกลียวขยายเครือข่ายต่อไปยังทุกฝ่ายได้ ซึ่งจะสร้างความเชื่อมั่นในความยุติธรรมของศาลได้ คดีความมั่นคงต้องทำให้ทุกฝ่ายเข้าใจว่าการทำงานต้องอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานอย่างตรงไปตรงมา

ศาลมีหน้าที่ให้ความเป็นธรรมกับคนที่ถูกกล่าวหา มีหน้าที่วินิจฉัยว่าการทำผิดกฎหมายมาจากมูลเหตุจูงใจใด ศาลควรทำการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับนิติรัฐ ความเป็นเอกราชของชาติไทย และความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ไม่แบ่งแยกกันด้วยเหตุแห่งเชื้อชาติ ศาสนาที่ต่างกัน เครือข่ายภาคประชาชนมีความเป็นเนื้อเดียวกันในลักษณะของการอยู่อาศัย ความสัมพันธ์กันในทางสังคม ท้องถิ่น ต้องให้ความใกล้ชิดสนิทสนมกับประชาชนและกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ควรให้ความสำคัญเป็นอย่างมากกับเครือข่ายภาคประชาชน ผู้นำท้องถิ่น ครูสอนศาสนา ครูในโรงเรียนทั้งชาวพุทธและอิสลามเพื่อลดผลกระทบและทำให้เกิดความเชื่อมั่นในกลไกวิธีการปฏิบัติว่ามีความโปร่งใสเที่ยงตรงและเป็นธรรม

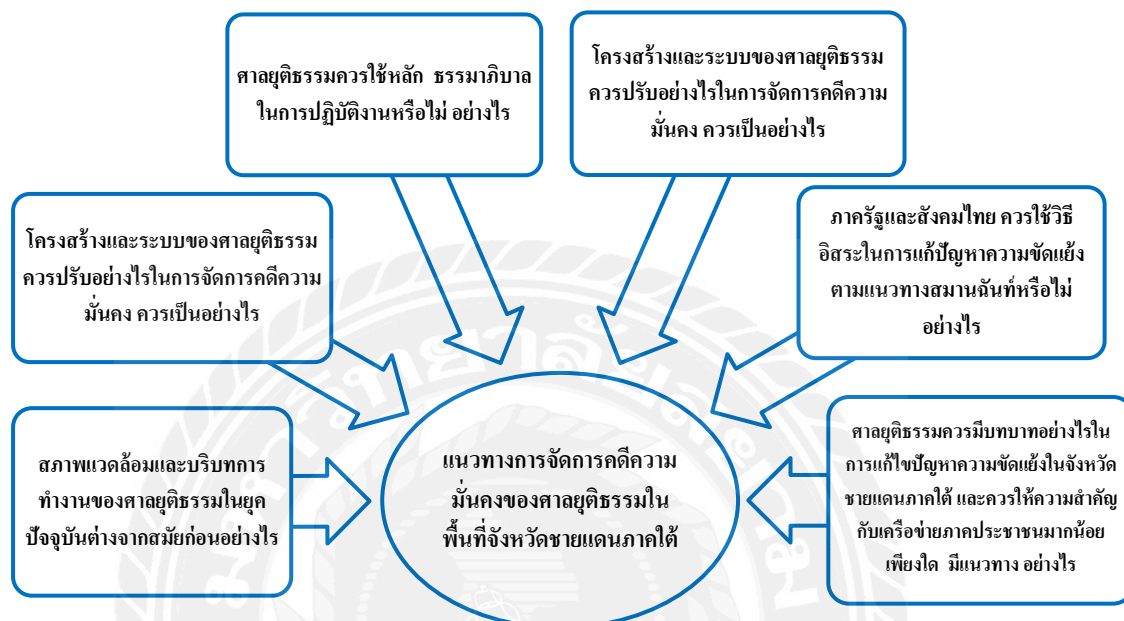
ภาพที่ 4.7 กรอบแนวคิดจากการสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญสำหรับคำถามข้อที่ 6

สรุปแนวคิดที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สภาพแวดล้อมและบริบทการทำงานของศาลยุติธรรมในยุคปัจจุบันต่างจากสมัยก่อนที่หลายฝ่ายจะเข้าถึงได้ยากมาก ไม่มีใครทราบอะไรเกี่ยวกับงานมากนักค่อนข้างเป็นระบบปิด แต่ปัจจุบันเริ่มมีการประชาสัมพันธ์มากขึ้นและสามารถสอบถามเรื่องต่างๆ ได้ มีการนำคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสื่อสารสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้งาน ทำให้มีการติดต่ออย่างมีความรวดเร็ว มีมาตรฐานในแต่ละขั้นตอน ปฏิบัติตามระเบียบตามกฎหมาย มีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะศาลรุ่นใหม่ในการดำเนินคดีที่มีการใช้เทคโนโลยีในคดี การปรับตัวต้องมีการออกกระเปาะเพื่อให้ตอบรับกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป จากเดิมเพื่อตอบสนองกับทุกฝ่ายต้องพัฒนาในกระบวนการ เช่น ระบบ E-filing ในระบบ C-ios การสืบพยาน การประชุมทางจอภาพหรือการสืบพยานบันทึกด้วยวิดีโอซึ่งเป็นประโยชน์กับคู่ความได้อย่างครบถ้วน การใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน สำนักงานศาลยุติธรรมภายใต้การพิจารณาตัดสินคดีในด้านพิพาทฯเองถูกเข้มงวดมีข้อห้ามมากมายในการดำรงตนให้เป็นประโยชน์แก่ทางราชการและประชาชน มีกระบวนการภายในใช้เป็นหลักในตรวจสอบที่พื้งนำมาใช้ในการปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด ไม่ใช่ตามอำเภอใจ มีมาตรฐาน หลักมีคุณธรรม คือการยึดมั่นในคุณธรรม ความดีงามตามประมวลจริยธรรม หลักความโปร่งใส การปฏิบัติหน้าที่ของศาลต้องกระทำโดยเที่ยงธรรม ต้องเปิดเผยและตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน การแก้ปัญหาความขัดแย้งตามแนวทางสมานฉันท์ การแก้ไขในด้านความคิดเห็นทางการเมืองจะแก้ปัญหาได้ผลดียิ่งตามแนวทางสมานฉันท์ รวมถึงการใกล้ชิดความแตกแยกที่มีอยู่ให้ได้ข้อยุติตามความประสงค์ของคู่กรณี และต้องสร้างความกลมเกลียวกันก่อน หลังจากนั้นจึงมีการถ่ายทอดรุ่นสู่รุ่นจะกระทำแบบไหนก็ได้ที่ให้เป็นที่ยอมรับของคนที่มีความแตกแยกกันและเกิดความเข้าใจและบรรลุข้อตกลงร่วมกันในปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาต่างๆ จนยุติลงด้วยดี ด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของศาลและบุคลากรของศาลยุติธรรม บุคลากรมีความกระตือรือร้น มีการศึกษาในชั้นสูงแล้วก็พยายามที่จะพัฒนาตัวเองอยู่ตลอดเวลา มีการเรียนรู้นอกองค์กร มีการจัดการอบรมด้วยวิทยากรหลายด้านไม่ว่าจากสถาบันการศึกษาที่มีทุนให้ไปเรียนจำนวนมาก หรือส่งไปศึกษาดูงานต่างประเทศ หรือหน่วยงานภายนอก บุคลากรที่มีอยู่ในตัวประสิทธิภาพที่จะทำงานสูงกว่าแต่ก่อนมาก

ศาลยุติธรรมควรมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยวิธีการแก้ไขในทางรัฐศาสตร์และมีบทบาทในอำนาจความยุติธรรมทางอรรถคดี ตามกรอบของกฎหมายอย่างเที่ยงธรรมเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ไม่พื้งให้กระแสสังคม หรือองค์กรใดมาชี้นำกดดัน แทรกแซงหวั่นไหว เบี่ยงเบน ไปจากความเที่ยงธรรม เป็นอันขาดและมีการเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน ให้ความยุติธรรมกับผู้มีคดีความในทุกฝ่าย แสดงออกให้คนภายนอก

เชื่อมั่น แสดงออกให้ทุกฝ่ายเห็นว่าในการพิจารณาพิพากษาคดีในคดีความมั่นคงต้องเป็นไปอย่างรวดเร็ว ถูกต้องและเป็นธรรมมากที่สุด ต้องทำให้ทุกฝ่ายเข้าใจว่าการทำงานต้องอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานอย่างตรงไปตรงมา ความโปร่งใส เทียบตรงและเป็นธรรม

ภาพที่ 4.8 สรุปกรอบแนวคิดจากการสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ผลการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการจัดการ คดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ผลการวิเคราะห์การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการจัดการ คดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อสร้างความมั่นคงและสันติสุขที่ยั่งยืนมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. การบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมไทยควรมีข้อปรับปรุงและพัฒนาบทบาท หน้าที่ และพันธกิจของศาลยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับคดีความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ แนวทางในการแก้ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการ รวมทั้งข้อเสนอแนะทั้งหมด

คดีความมั่นคงมีความสำคัญถือว่ามีความแตกต่างจากคดีอาญาทั่วไปรวมทั้งการบริหารจัดการ ต่างๆ คงต้องใช้ตัวของกระบวนการและขั้นตอนต่างๆ ตลอดจนเครื่องมือเครื่องใช้ในทางกฎหมาย ซึ่งเดิมมีกฎหมายอาญาใช้พอ แต่สำหรับคดีความมั่นคงในขณะนี้เกิดในพื้นที่สามจังหวัดชายแดน ภาคใต้ ในประเด็นทั้งหมดสี่เรื่อง ประกอบด้วย

1. การบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมไทยควรมีข้อปรับปรุงพัฒนาได้อีกในเรื่องของประสิทธิภาพ การสมานฉันท์ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและการบริหารด้วยหลักธรรมาภิบาล
2. ขอบข่ายบทบาทของศาลในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบของจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยพิจารณาในเรื่องของขอบเขต บทบาท หน้าที่ ถึงความเหมาะสม
3. การจัดตั้งตัวแผนกคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในการจัดตั้งและเหตุผลประกอบ
4. มุมมองเกี่ยวกับสถานการณ์ความขัดแย้งของสังคมไทย ในเรื่องพหุวัฒนธรรม ทศนคติทางการเมือง และความเกลียดชัง รวมทั้งตัวของศาลและบุคลากรว่าควรมีบทบาทแค่ไหน อย่างไร?

ดังสรุปผลการสนทนากลุ่ม ดังต่อไปนี้

“เรื่อง *people* คือในการจัดการคดีที่ประกอบด้วยกันสี่ฝ่ายและเกี่ยวข้อง ประกอบด้วยหนึ่ง ทหาร ที่อยู่ในพื้นที่ สอง ตำรวจ สาม ฝ่ายปกครอง สี่คือประชาชน สี่ฝ่ายนี้ก็เป็น *people* ที่มาเกี่ยวข้องในประเด็นเรื่องของ *process* หรือกระบวนการ จะเห็นว่าเหมือนกับจัดการคดีจะต้องคำนึงถึงสามเรื่อง คือ รวดเร็ว ถูกต้อง แล้วก็เป็นธรรม ฉะนั้น รวดเร็ว ถูกต้องและเป็นธรรมคือสามเรื่องที่สำคัญในการบริหารจัดการคดี” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสนทนากลุ่มลำดับที่ 7)

ศาลยุติธรรม ถือเป็นโอกาสสำคัญในการพัฒนาระบบงานสู่นวัตกรรมใหม่และผลักดันขับเคลื่อนให้เกิดการใช้งานอย่างทั่วถึง ไม่ว่าจะเป็นการยื่น ส่งและรับคำคู่ความและเอกสารทางระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์ (e-Filing System) ระบบบริการออนไลน์ศาลยุติธรรม (CIOS) การไกล่เกลี่ย ข้อพิพาทออนไลน์ (Online Mediation) ระบบอนุญาโตตุลาการออนไลน์ (E-Arbitration) เป็นต้น เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนผู้มีพรรคคดีในศาลยุติธรรมลดการเดินทาง ลดค่าใช้จ่าย ลดความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดการแพร่ระบาดของโรคอันเกิดจากการรวมตัวของประชาชน โดยบุคลากรในองค์กรทุกภาคส่วนและผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมควรให้ความร่วมมือเพราะจะส่งผลให้การพัฒนาและขับเคลื่อนการใช้งานระบบงานต่างๆ สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ศาลยุติธรรมจะมุ่งมั่นพัฒนาระบบงานให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น ดังสรุปผลการสนทนากลุ่มดังต่อไปนี้

“กระบวนการในการบริหารจัดการคดีเกี่ยวกับคดีความมั่นคง จากที่ศึกษาข้อมูลพบว่าส่วนมากเกิดจากกลุ่มองค์กรที่ค่อนข้างมีความซับซ้อน ประสงค์ผลความเสียหาย ต่อชีวิต ทรัพย์สิน เกิดความสูญเสียและมีการแบ่งงานกันทำอย่างมีขั้นตอน เช่น มีชุดคู่ค้นทาง มีชุดก่อเหตุ มีชุดระวัง

เจ้าหน้าที่ การก่อเหตุต่างๆ มีการสกัดกั้นการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐทุกวิถีทาง” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สทนากลุ่มลำดับที่ 3)

ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการคดีความมั่นคงของสำนักงานศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ หากเกิดปัญหาจะต้องไม่มีทัศนคติที่ว่าพวกของตนคือเจ้าหน้าที่ฝ่ายผู้ใช้อำนาจรัฐ ซึ่งปรากฏให้เห็นเป็นที่เคลือบแคลงสงสัยของประชาชนอยู่เสมอต่อพฤติกรรมที่แสดงออกถึงทัศนคตินั้นและฝ่ายบริหารจะต้องกล้ายอมรับในความผิดพลาดของการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับความมั่นคงที่ใช้เป็นเครื่องมือให้เจ้าหน้าที่รัฐใช้อำนาจที่เกินสมควรแก่เหตุจนก่อให้เกิดการละเมิดต่อสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนและยกเลิกการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินและสิทธิที่จะได้รับการชดเชยเยียวยากรณีที่ประชาชน ผู้บริสุทธิ์ได้รับผลกระทบจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ ควรให้อำนาจในการควบคุมตรวจสอบ การใช้อำนาจรัฐในสถานการณ์ฉุกเฉินซึ่งถือว่าเป็นคดีทางปกครอง โดยให้อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครอง และมีระบบกลไกในการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจของฝ่ายบริหารและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐจากองค์กรอื่น ทั้งการออกประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินและการบังคับใช้มาตรการหรือข้อบังคับต่างๆ ในระหว่างที่มีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน รวมถึงควรมีการแก้ไขบทบัญญัติของพระราชกำหนด การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ในลักษณะที่ให้บุคคลที่ได้รับผลกระทบจากวัตถุประสงค์ข้อใดข้อหนึ่งจากมาตรการทางกฎหมายที่มีผลบังคับใช้ของฝ่ายบริหาร สามารถทำคำร้องขอความช่วยเหลือเสนอต่อศาลปกครองที่มีเขตอำนาจได้และศาลปกครองจะต้องมีคำวินิจฉัยภายในเดือนที่ร้องขอหรือไม่เกินกว่าระยะเวลาที่มีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน ดังสรุปผลการสนทนากลุ่ม ดังต่อไปนี้

“ประเด็นกฎหมายทำไมต้องมีกฎหมายพิเศษในการจัดการ ซึ่งความเป็นจริงต่างจากกฎหมายทั่วไป และยังคงมี พ.ร.บ. กฎอัยการศึกที่ควบเกี่ยวเรื่องของ พ.ร.บ.ต่างๆ การกำหนดสถานการณ์ฉุกเฉิน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสนทนากลุ่มลำดับที่ 11)

ในการพัฒนาการบริหารจัดการงานศาลยุติธรรมการจัดการกระบวนการศาลยุติธรรมในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 โดยใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการบริหารจัดการข้อพิพาทผ่านระบบต่าง ๆ เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างต่อเนื่อง รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ ไม่สะดุดหยุดลง ดังต่อไปนี้

1. ระบบ e-Arbitration สำหรับกรณีการเสนอข้อพิพาทใหม่หรือการยื่นคำคู่ความ คำร้อง เอกสารต่างๆ ในคดีใหม่ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 มีข้อพิพาทที่ยื่นเรื่องผ่านระบบ e-Arbitration
2. E-mail/EMS กรณียื่นคำคู่ความ คำร้อง เอกสารต่างๆ ในคดีเก่าและระบบ Video Conference สำหรับการนัดประชุมต่างๆ

ดังสรุปผลการสนทนากลุ่ม ดังต่อไปนี้

“Technology ปัจจุบันเทคโนโลยี คือตัวของกฎหมายสำคัญ การเก็บข้อมูลในทุกคดีหรือ แม้แต่คดีความมั่นคง จะมีปัญหาเรื่องการเก็บพยานหลักฐานค่อนข้างมาก เพราะหาตัวพยานบุคคล กระทำได้ยาก และเป็นปัญหากับส่วนราชการต่างๆ สำหรับนโยบายของอัยการอยากให้มีตัวของ พยานบุคคล ไม่ใช่แค่พูดลอยๆ ทำอะไรก็ได้ ในขณะที่ทางปฏิบัติจริง ในการบริหารจัดการต้องใช้ หลักนิติวิทยาศาสตร์ รวมทั้งบักดาต้าในการตรวจสอบการกระทำความคิดซ้ำของจำเลย เทคโนโลยี จึงถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมากในการเก็บข้อมูล” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสนทนากลุ่มลำดับที่ 2)

สามองค์ประกอบนี้มีความสำคัญ การบริหารจัดการตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำยันปลายน้ำแนวทางการจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความขัดแย้งและ สถานการณ์รุนแรงมากขึ้นทุกปี รัฐบาลได้พยายามแก้ไขปัญหามาและกำหนดนโยบายการขับเคลื่อน การปฏิบัติมาหลายยุคหลายสมัยแต่ยังแก้ไขปัญหามาไม่ได้เจ้าหน้าที่รัฐไม่มีมาตรการเพื่อสกัดกั้นหรือ ควบคุมแนวทางการความรุนแรงไว้ได้ ในการรวบรวมพยานหลักฐานและเอาผิดกับผู้กระทำความผิดมา ลงโทษ ศาลยุติธรรมมีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงภายใต้กระบวนการยุติธรรม เช่น ศาลอุทธรณ์ภาค 9 ที่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบในเรื่องนี้ สำหรับบทบาท หน้าที่และภารกิจของศาลยุติธรรมเกี่ยวข้อง กับคดีความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัญหา อุปสรรคในการพัฒนาประสิทธิภาพใน การจัดการข้อเสนอนี้ในเชิงประสิทธิภาพ ดังสรุปผลการสนทนากลุ่ม ดังต่อไปนี้

“ศาลยุติธรรมถือได้ว่าเป็นหน่วยงานที่ไปเกี่ยวข้องในภายหลังหลังจากเกิดเหตุการณ์แล้ว และเข้าใจในคดีความมั่นคง ของสามจังหวัดภาคใต้ ไม่ว่าจะเป็น การก่อการร้าย การวางระเบิด การ ฆ่าคนตาย การสร้างให้เกิดสถานการณ์ความรุนแรง เป็นการจี้ลำดับเพื่อเป็นคดีความมั่นคง การ เกิดเหตุการณ์ดังกล่าวจึงเป็นปัญหาที่อาจยกระดับเป็นพื้นที่การจัดการพิเศษในการควบคุม แต่การ ยกระดับการจัดการดังกล่าวกลับไม่ได้เกิดประ โยชน์ได้อะไรกับทางรัฐหรือแม้แต่กับประชาชน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสนทนากลุ่มลำดับที่ 1)

ในการควบคุมการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐตามกฎหมาย การใช้อำนาจของฝ่ายบริหาร ควรใช้ดุลพินิจพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบก่อนออกข้อกำหนด ที่มีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ โดยคำนึงถึงหลักแห่งความได้สัดส่วนและ กำหนดให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐในการจับกุมและควบคุมตัวบุคคลโดยใช้อำนาจตาม กฎหมายเพียงฉบับเดียว และควรบังคับใช้ตามกฎหมายในสถานการณ์ปกติก่อน และประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนในการบังคับใช้กฎหมายในระหว่างที่ เกิดสถานการณ์ ระยะเวลาในการควบคุมตัวต้องไม่มีระยะเวลาที่ยาวเกินไป ซึ่งเจ้าหน้าที่รัฐจะขอ ขยายระยะเวลาในการควบคุมตัวบุคคลจะต้องระบุเหตุผลและความจำเป็นที่รับฟังได้และมีน้ำหนัก

มากพอ ที่จะขยายระยะเวลาออกไป การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐในสถานการณ์ฉุกเฉินต้องมีการซักซ้อม ทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติที่ได้กำหนดไว้เป็นอย่างดี และต้องใช้อย่างระมัดระวัง ตลอดจน ควรมีมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับแนวทางในการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐ ก่อนที่จะมีการดำเนินการเข้าปิดล้อม ตรวจสอบและการควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยว่าได้กระทำความผิดในคดีความมั่นคง ดังสรุปผลการสนทนากลุ่ม ดังต่อไปนี้

“สามจังหวัดภาคใต้ที่เกิดคดีก่อการร้าย สถานการณ์ไม่ว่าฝ่ายไหนก็หนาวๆ ร้อนๆ ไม่ว่าจะ เป็นตำรวจ ทหาร หรือฝ่ายปกครอง หรือแม้แต่ตัวผู้พิพากษาที่ตัดสินคดีนั้นๆ ด้วยแต่ละคดีต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ รวดเร็วและเป็นธรรม โดยเฉพาะศาลชั้นต้นซึ่งต้องเจอกับคู่ความทุกฝ่ายอีก ทั้งในการตัดสินคดีมีทั้ง 3 ศาล ทั้งศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกา การพิจารณาคดีความมั่นคงของภาคใต้ทุกคดีจึงค่อนข้างยาก” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสนทนากลุ่มลำดับที่ 3)

ความเสมอภาคที่ประชาชนต้องได้รับความเป็นธรรมด้วยการพัฒนาระบบงานศาลยุติธรรม ให้เป็นที่ประจักษ์ในความบริสุทธิ์ ยุติธรรม โปร่งใสและตรวจสอบความคืบหน้าของคดีได้ กระจ่าย การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมสู่ประชาชนในพื้นที่ห่างไกล ลดขั้นตอน ลดภาระค่าใช้จ่าย ลดระยะเวลาในการดำเนินคดีและปฏิบัติต่อผู้เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสมและเท่าเทียม มีการประชาสัมพันธ์เชิงรุกอย่างเข้าถึงและเข้าใจเพื่อความเสมอภาคในการรับรู้ถึงสิทธิของตนรวมทั้ง สร้างกลไกหรือวิธีการที่ศาลจะได้รับข้อมูลรอบด้านอย่างครบถ้วนและเปิดเผยเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายและเพื่อให้การใช้ดุลพินิจเป็นไปอย่างเข้าใจสังคม

1. อำนวยความยุติธรรมเพื่อสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม พัฒนา และสร้างระบบสนับสนุนการอำนวยความยุติธรรมให้มีความรวดเร็ว สะดวก ทันสมัย และเป็นสากล

2. เสริมสร้างความร่วมมือทางการศาลและกระบวนการยุติธรรมไทยและต่างประเทศ ชำรง ความศรัทธาและความเชื่อมั่นในการอำนวยความยุติธรรมเพื่อความสงบสุขและความมั่นคงของ สังคมไทยที่ยั่งยืน

ดังสรุปผลการสนทนากลุ่ม ดังต่อไปนี้

“การปล่อยชั่วคราวของผู้ต้องหรือจำเลยใช้หลักการเดียวกันทั่วประเทศ เฉพาะกฎหมายอิสลามที่จะไปใช้บังคับในสิ่งจังหวัดชายแดนภาคใต้ หรือภาคใต้ทั้งหมดทุกจังหวัด มีความเห็นไม่ตรงกันระหว่างผู้มีอำนาจในการปล่อยชั่วคราว ตั้งแต่ชั้นพนักงานสอบสวน ส่งขึ้นมาถึงชั้นอัยการแล้วก็ชั้นศาล” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสนทนากลุ่มลำดับที่ 5)

ในรัฐธรรมนูญไม่ว่าฉบับใดจะคล้ายกัน ถือเป็นกฎหมายสูงสุด ในมาตรา 28 บอกไว้ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสรีภาพในร่างกาย การจับกุมหรือคุมขังจะกระทำมิได้ เว้นแต่เป็นคำสั่งหรือหมายของศาล มาตรา 29 ก็เขียนซ้ำๆ กันว่า ถ้ายังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลว่าบุคคลใดกระทำความผิดต้องถือว่าคนผู้นั้นเป็นผู้บริสุทธิ์ แล้วจะไปกระทำต่อบุคคลนั้นอย่างเช่นนักโทษไม่ได้ แต่ปัญหาคือการปล่อยชั่วคราวไม่ว่าจะเป็นอำนาจของพนักงานสอบสวนหรือชั้นศาล ต้องใช้วิธีพิจารณาความอาญา ประกอบกับระเบียบของประธานศาลฎีกาแล้วที่ดุลยพินิจต่างๆ ในการปล่อยชั่วคราว ในคดีประเภทนี้มีอัตราโทษสูง ปล่อยไปแล้วเดี๋ยวหลบหนีเพราะจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหรือไปก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยกับบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องในคดี ดังสรุปผลการสนทนากลุ่มดังต่อไปนี้

“ปัจจุบันประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมไทยไปในทางที่ดี เพราะไม่ว่าจะเป็นด้านการคุ้มครองสิทธิ การเรียกร้องค่าเสียหายในคดีอาญาได้โดยไม่ต้องไปฟ้องเป็นคดี ซึ่งเมื่อก่อนนี้ไม่มีตรงนี้ ซึ่งเป็นการคุ้มครองสิทธิประชาชนที่ได้รับความเสียหายจากคดีอาญา นับว่าเป็นเรื่องที่มีประสิทธิภาพในกระบวนการยุติธรรมไทยในระดับที่ประชาชนได้รับประโยชน์” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสนทนากลุ่มลำดับที่ 13)

“ประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมทั้งศาล อัยการ และตำรวจ นับว่าก้าวหน้าไปจากเดิมมากประชาชนได้รับการคุ้มครองในระดับที่น่าพึงพอใจ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสนทนากลุ่มลำดับที่ 4)

มีมาตรการในการอำนวยความสะดวกที่เพิ่มมากขึ้นและจัดให้มีระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับแนวทางการสอบสวนผู้ต้องสงสัยว่า ได้กระทำความผิดในคดีความมั่นคงที่เป็นไปตามมาตรฐานสากลควรมีองค์การของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งฝ่ายศาลยุติธรรมที่สามารถควบคุมตรวจสอบการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐที่อาจกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายและขัดต่อสิทธิขั้นพื้นฐานตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ มีการทบทวนความเหมาะสมของกฎหมายโดยเร็วอย่างจริงจังโดยพิจารณาถึงความเหมาะสมและความจำเป็นของกฎหมายที่จะใช้เป็นกลไกในการบริหารจัดการกับสถานการณ์ฉุกเฉินที่เกิดขึ้นและระบบกฎหมายไทยจะต้องมีบทบัญญัติ ที่กำหนดข้อหาหรือฐานความผิดและบทลงโทษทางอาญาที่มีความเหมาะสมกับความผิดฐานซ้อมทรมาน หรือบังคับให้บุคคลสูญหาย (อุ้มหาย) เป็นการเฉพาะการจับกุมและควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินควรมีองค์การภายนอกเข้ามาควบคุม ตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจการจับกุมและควบคุมตัวผู้ต้องสงสัย และต้องพิจารณาระยะเวลาการควบคุมตัวตามพระ

ราชกำหนดฯ เพื่อให้เหมาะสมกับเหตุความจำเป็นที่จะเอาตัวผู้ต้องสงสัยไว้ในอำนาจรัฐ ดังสรุปผลการสนทนากลุ่ม ดังต่อไปนี้

“กระบวนการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมควรมีข้อปรับปรุง และพัฒนาให้ดีขึ้น เพื่อให้ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบต่างๆ ได้รับการเยียวยา ได้รับสิทธิที่ดีกว่าเดิม ในส่วนของผู้ปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะเป็น ตำรวจ หรือ อัยการ ควรรอบคอบ รัดกุม เกี่ยวกับกฎหมายที่บังคับใช้ให้เข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล ไม่ว่าจะเป็นด้านการเงิน หรือทรัพย์สิน เพื่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติให้เป็นไปตามคำพิพากษา” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสนทนากลุ่มลำดับที่ 5)

บทบาท หน้าที่ และพันธกิจของศาลยุติที่เกี่ยวข้องกับคดีความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยศาลยุติธรรมเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการที่มีความเป็นอิสระในการบริหารงานบุคคลการงบประมาณ และการดำเนินการอื่น โดยให้มีหัวหน้าหน่วยงานคนหนึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาขึ้นตรงต่อประธานศาลฎีกา โดยมีฐานะเป็นนิติบุคคล มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับงานธุรการของศาลยุติธรรม งานส่งเสริมตุลาการและงานวิชาการ เพื่อสนับสนุนและอำนวยความสะดวกแก่ศาลยุติธรรม รวมทั้งเสริมสร้างให้การพิจารณาพิพากษาคดีเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ ดังสรุปผลการสนทนากลุ่ม ดังต่อไปนี้

“ด้านสมานฉันท์เมื่อมีข้อพิพาท ควรมุ่งเน้นในเรื่องความพึงพอใจของทั้งสองฝ่าย เพื่อความปรองดองอยู่ร่วมกันในสังคม โดยถือหลักรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์เพื่ออยู่ร่วมสังคมด้วยกันได้ และการนำเทคโนโลยีที่ประยุกต์ใช้ในหน่วยงานของรัฐเป็นที่เดียวกัน ช่วยการทำงานสืบค้นได้ง่าย การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ง่าย สังคมยอมรับการใช้หลักธรรมาภิบาลทั้งหกข้อ ประกอบด้วย หลักคุณธรรม นิติธรรม ความโปร่งใส ความมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบและความคุ้มค่า” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสนทนากลุ่มลำดับที่ 5)

“ขอบข่ายของศาลในการแก้ปัญหาความไม่สงบชายแดนภาคใต้ การกำหนด ขอบเขตบทบาท หน้าที่ ไว้ให้เหมาะสม มีผู้นำศาสนาเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจคดีความ ตำรวจ ทหาร ฝ่ายปกครอง มีความเข้าใจทั้งภาษา และวัฒนธรรมที่ต่างกัน เข้าใจถึงวิถีชีวิตของคนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสนทนากลุ่มลำดับที่ 6)

สร้างดุลยภาพแห่งสิทธิด้วยการลดการคุมขังที่ไม่จำเป็นในทุกขั้นตอน ยกย่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของจำเลยระหว่างการต่อสู้คดีในศาลและยกระดับการคุ้มครองสิทธิแก่ผู้เสียหายเหยื่ออาชญากรรม และพยานในคดีอาญา ดังสรุปผลการสนทนากลุ่ม ดังต่อไปนี้

“การจัดตั้งแผนกคดีความมั่นคงจะทำให้การตัดสินใจแยกชัดเจน มีผู้พิพากษาที่ชำนาญในเรื่องคดีความมั่นคง ได้รับการอบรม มีความชำนาญเฉพาะคดีเป็นพิเศษ เป็นคนตัดสินใจ จะช่วยลดปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ได้ ในส่วนความล่าช้าของกระบวนการยุติธรรมการพิจารณาคดี รวมทั้ง

กฎหมายอีกหลายฉบับที่ต้องปรับปรุงให้สามารถปรับใช้กับพื้นที่และสถานการณ์ในปัจจุบัน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสนทนากลุ่มลำดับที่ 2)

“ขอบข่ายบทบาทของศาล ในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบของจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่า ควรที่จะกำหนดหน้าที่ไว้แค่ไหน อย่างไรนั้น ศาลเป็นองค์กรที่ต้องเป็นกลางให้ได้มากที่สุด การพิจารณาพิพากษาคดี ส่วนใหญ่แล้วต้องอยู่ในกรอบของบทบัญญัติของกฎหมาย เพราะฉะนั้นการรับฟังพยานหลักฐาน การรับฟังข้อเท็จจริงมันจะมีกฎหมายวางกรอบ คือตัดสินอะไรก็จะเกินเลยกว่านี้ก็ได้ การที่ศาลจะเข้าไปมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาคความไม่สงบจะเป็นฝ่ายตั้งรับมากกว่า” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสนทนากลุ่มลำดับที่ 7)

กลยุทธ์และมาตรการในการพัฒนาระบบราชการ ประกอบด้วย

1. การลดขั้นตอนและระยะเวลาในการปฏิบัติราชการรวมทั้งการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชนให้เป็นที่ยอมรับปรับปรุงแก้ไขกระดัดและพัฒนากฎหมายระเบียบ ขั้นตอนการให้บริการ การอำนวยความสะดวกและมาตรฐานของส่วนราชการ

2. การพัฒนาขีดสมรรถนะและศักยภาพของข้าราชการการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามาใช้ในการให้บริการประชาชนการแก้ไขปัญหาคข้อร้องเรียนจากการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการและการทุจริตคอร์รัปชัน

3. การบูรณาการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานและภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกัน โดยตรงหรือโดยอ้อม ไม่ว่าจะเป็นพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ทหาร ดะโต๊ะยุติธรรม ผู้พิพากษาที่ตัดสินคดีได้มีส่วนบูรณาการในการทำงานร่วมกัน

ดังสรุปผลการสนทนากลุ่ม ดังต่อไปนี้

“ศาลให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับบทบัญญัติของกฎหมาย เพื่อให้ได้มีความรู้ว่ามีสิ่งใดควรปฏิบัติ และนำหลักในการสมานฉันท์เฉพาะพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มีหลายเชื้อชาติ ภาษาและวัฒนธรรม มีทัศนคติที่แตกต่างกัน เพราะฉะนั้นการที่จะเอาบทบัญญัติของกฎหมายเข้าไปใช้แบบเดียว ๆ คงจะให้ความเป็นธรรมกับบางฝ่ายได้ยาก จึงต้องจะเอาหลักสมานฉันท์ถ้อยถ้อยอาศัยกัน เข้าไปใช้จะมีความเหมาะสมมากกว่า” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสนทนากลุ่มลำดับที่ 9)

จากเหตุการณ์ที่มีกลุ่มคนร้ายก่อเหตุความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนเป็นอย่างมาก รัฐบาลจึงมีความจำเป็นที่จะต้องการแก้ไขปัญหาคสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานีและจังหวัดยะลา ที่มีความร้ายแรงในเขตท้องที่เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ถึงแม้จะมีการบังคับใช้กฎหมายความมั่นคงก็ยังคงมีการก่อเหตุความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ต่อเนื่อง เพื่อให้การแก้ไขปัญหาคความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจึงได้ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่รัฐกระทำการต่างๆ ได้มากกว่ากฎหมายปกติในการรักษาความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัย และการรักษาสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้กลับสู่สภาพปกติได้โดยเร็ว โดยไม่ถือว่าขัดต่อหลักนิติธรรมและหลักสิทธิมนุษยชน ครอบคลุมเท่าที่มีการใช้เพียงเท่าที่จำเป็น แต่มีหลายฝ่าย ตั้งข้อสังเกตว่าเป็นกฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่อย่างกว้างขวาง การปฏิบัติหน้าที่บางครั้งอาจกระทบสิทธิเสรีภาพของประชาชนและขัดต่อหลักนิติธรรม อย่างไรก็ตามการแก้ไขปัญหาคความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยการบังคับใช้กฎหมายยังคงมีความจำเป็น เนื่องจากเป็นสถานการณ์ไม่ปกติที่มีความร้ายแรงอันกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนและเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ ในบางสถานการณ์อาจมีความจำเป็นที่จะต้องมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดในการที่จะรักษาความมั่นคงของรัฐและความสงบเรียบร้อยของประชาชน ซึ่งอาจเป็นการลดทอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และเพื่อเป็นการป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่รัฐใช้อำนาจจนเกินขอบเขตควรมีระบบตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ภาครัฐให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมีการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้น้อยที่สุด ดังสรุปผลการสนทนากลุ่ม ดังต่อไปนี้

“แผนกคดีความมั่นคงของศาลในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ควรให้มีการจัดตั้ง และผู้พิพากษาที่ตัดสินคดีที่มีความรู้ ความชำนาญเฉพาะคดี มีความเข้าใจเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนในพื้นที่จะตัดสิน ได้อย่าง ถูกต้อง เทียบธรรม มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เห็นด้วยว่าควร ให้มีการจัดตั้งแผนกนี้” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสนทนากลุ่มลำดับที่ 5)

สร้างสรรคัลกลไกการดำเนินกระบวนการพิจารณาและการพิพากษาคดีที่ทันสมัย พัฒนากลไกและระบบการดำเนินคดีที่มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ ความปลอดภัยของประชาชนและเศรษฐกิจสังคมของประเทศให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และสอดคล้องกับบริบทของสังคม พัฒนาระบบเจ้าพนักงานคดีเพื่อให้มีบทบาทสนับสนุนการพิจารณาคดีของศาลเพิ่มขึ้นและระบบการตรวจร่างคำสั่งหรือคำพิพากษาในทุกชั้นศาลและการประชุมคดีในศาลสูง โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยดังสรุปผลการสนทนากลุ่ม ดังต่อไปนี้

“หลักธรรมาภิบาลในศาลชั้นต้น ผู้พิจารณาร่วมกันแบบจริงจัง เพราะคดีมีความสลับซับซ้อน ถึงจะมีสามศาลให้ช่วยก็ตาม แต่ถ้ามีการตัดสินหรือการพิจารณาไม่รอบคอบ อาจมีการตัดสินแบบผิดพลาดได้ แต่มันจะสร้างความลำบากให้ประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในการจัดตั้งแผนกความมั่นคงในศาลยุติธรรมจะทำให้มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงการศึกษาถึงปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมีความสลับซับซ้อน เห็นต่างในเรื่องของศาสนาแล้วก็มีความละเอียดอ่อนมาก” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสนทนากลุ่มลำดับที่ 12)

สถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ มีปัจจัยภายในที่เป็นจุดอ่อนและเงื่อนไขจากความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ภาษา ศาสนาและวัฒนธรรม ก่อให้เกิดกลุ่มขบวนการต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศแสวงหา ประโยชน์จากการแอบอ้างความเชื่อทางศาสนาเข้าไปปลุกฝังอุดมการณ์ให้กับประชาชนเพื่อสืบทอดเป็นรุ่นๆ ต่อไป ประกอบกับสภาพพื้นที่พรมแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศมาเลเซีย ง่ายต่อการหลบหนีหลังจากก่อเหตุร้าย ทั้งนี้ที่ผ่านมามีการก่อความไม่สงบ มีลักษณะกระจายพื้นที่ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อจะตอบโต้ก่อความสร้างความสับสนต่อ หน้าที่รัฐ ซึ่งจะส่งผลด้านจิตวิทยา และความเชื่อมั่นของประชาชนต่อรัฐบาลซึ่งเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะการปล้นอาวุธปืนของทางราชการ วางเพลิงโรงเรียนและอาคารสถานที่ตลอดจนทรัพย์สินของทางราชการ ยิ่งและทำร้าย เจ้าหน้าที่รัฐ พระภิกษุและผู้นับถือศาสนาพุทธรวมทั้งประชาชนที่นับถือศาสนาอิสลาม ถือเป็นการใช้ความรุนแรงอย่างเป็นระบบโดย

1. ควรกำหนดให้หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเป็นเจ้าภาพในการบริหารจัดการ ในการบังคับใช้กฎหมายตั้งแต่เมื่อมีเหตุเกิดจนถึงการฟ้องคดีต่อศาล ปัจจุบันแต่ละหน่วยงานในการอำนวยความสะดวกยังทำงานแยกส่วน มีการกำหนดพื้นที่ที่ไม่ได้เกิดเหตุการณ์ จะทำให้พี่น้องมุสลิมเกิดความกังวลในการใช้อำนาจของรัฐ

2. ควรกำหนดรูปแบบให้ชัดเจนถึงการดำเนินการตามพระราชบัญญัติ การรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรในการกำหนดถึงข้อบังคับของความหมายของคำว่าผู้หลงผิดหรือผู้ที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ว่ากรณีบุคคลใดหรือการกระทำความผิดประเภทใดที่จะอยู่ในข่ายของการส่งให้ผู้เฝ้าระวังการรักษาความมั่นคงภายในอบรม

ดังสรุปผลการสนทนากลุ่ม ดังต่อไปนี้

“การบริหารจัดการศาลยุติธรรมควรมีข้อปรับปรุงในด้านประสิทธิภาพ โดยปกติแล้ว ศาลทั่วประเทศจะมีกระบวนการประเมินผลการปฏิบัติราชการของศาลอยู่แล้ว ซึ่งข้อมูลของกระบวนการเหล่านี้ จะเป็นการบูรณาการระหว่างศาลแล้วก็กระบวนการยุติธรรมในส่วนของตำรวจ ราชทัณฑ์ ครบทุกหน่วยงานเมื่อประเมินแล้วจะส่งผลไปที่คณะกรรมการเพื่อนำข้อมูลไปพิจารณาปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมเหมือนการนำไปใช้ในลักษณะทำเอกสารให้เสร็จแล้วส่งไปที่คณะกรรมการ ซึ่งการปฏิบัติงานจริงอาจไม่เป็นแบบนั้น ในส่วนของผู้บริหารจะต้องพิจารณาให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสนทนากลุ่มลำดับที่ 13)

ส่งเสริมความก้าวหน้าในหน้าที่ราชการและให้ความสำคัญแก่คุณภาพชีวิตของบุคลากร ด้วยการยกระดับสถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมให้เป็นสถาบันหลักทางวิชาการด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้พิพากษาได้ทำงานด้านวิชาการ

โดยเฉพาะ อีกทางหนึ่งนอกเหนือจากงานด้านการพิจารณาพิพากษาคดี จัดอัตรากำลังบุคลากรให้เหมาะสมสอดคล้องกับภาระงานเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้บุคลากรได้พัฒนากายและจิตเพื่อสร้างคุณภาพในการทำงานและการใช้ชีวิตอย่างมีความสุขและให้บุคลากรมีความก้าวหน้าในหน้าที่ราชการอย่างเป็นธรรม และได้รับค่าตอบแทนที่สัมพันธ์กับความรู้ความสามารถ หน้าที่ ความรับผิดชอบ ตลอดจนระยะเวลาการทำงาน ดังสรุปผลการสนทนากลุ่ม ดังต่อไปนี้

“ประเด็นในเรื่องของประสิทธิภาพคือการศึกษาคดีที่ค่อนข้างล่าช้า ปัจจุบันนี้ศาลมีคดีที่ค้างอยู่ระหว่างการพิจารณาเป็นจำนวนมากไม่ว่าจะเป็นของส่วนกลางหรือภาค ๑ ทำให้เกิดความเคลือบแคลงสงสัยจากประชาชนด้วย จากคนที่อยู่ในกระบวนการด้วยว่ามันเกิดอะไรขึ้น นับตั้งแต่ผู้ต้องหาถูกจับมาจนกระทั่งเสร็จสิ้นกระบวนการ ซึ่งจะเกี่ยวกับประสิทธิภาพ ความไม่เข้าใจในกระบวนการยุติธรรมของประชาชนจำเป็นต้องมีการประชาสัมพันธ์ซึ่งจะโยงถึงขอบข่ายของบทบาทของศาลภาค ๑ จะต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงกระบวนการตั้งแต่ต้นเลยว่าทางเจ้าพนักงานสอบสวนมีวิธีการสอบสวนยังไง” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสนทนากลุ่มลำดับที่ ๑)

“การข้อมผู้ต้องหา มันทำให้เกิดความเคลือบแคลง ซึ่งประชาชนทั้งหมดนี้แหละค่ะ คือกระบวนการเดียวกัน ศาลและตำรวจอยู่ด้วยกัน เพราะฉะนั้นการเกิดปัญหาเขามองถึงศาลด้วยว่าจริงๆ แล้วมันคือกระบวนการในองค์กรรวมที่จะเกิดความรุนแรงระหว่างการดำเนินคดีเป็นหนึ่งในความเคลือบแคลงนอกจากนี้การสร้างความเชื่อขงเขาเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐยังมีระบบอุปถัมภ์ มันทำให้เกิดอุปสรรคซึ่งอาศัยความใกล้ชิดของผู้มีอำนาจ ทำให้เจ้าหน้าที่ใช้อำนาจมากขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสนทนากลุ่มลำดับที่ ๖)

“ระบบธรรมาภิบาลคือทางศาลผู้ปฏิบัติ มองว่าเจ้าหน้าที่รวมถึงคณะผู้พิพากษามีกระบวนการตรวจสอบภายในซึ่งเป็นไปได้ยากกับการทุจริตคอร์รัปชัน ในส่วนของการสมานฉันท์มันดีต่อคู่ความทั้งสองฝ่าย คนที่เขาใกล้ชิดโดยตรงนี้ได้ตามกระบวนการของกฎหมาย น่าจะมีการลงโทษที่เข้มข้นมากกว่านี้ การนำกระบวนการสมานฉันท์มาใช้ในคดีมีความเหมาะสม” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสนทนากลุ่มลำดับที่ ๘)

เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น การบังคับใช้กฎหมายอาญาโดยผู้บังคับใช้กฎหมายและผู้ถูกบังคับใช้กฎหมาย รวมทั้งกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยตัวเองมีแบบแผนกลไกและขั้นตอนการดำเนินการที่ใช้ระยะเวลายาวนานซึ่งเป็นอุปสรรคและมีความล่าช้าอยู่แล้วกลับยิ่งกลายเป็นตัวเร่งในการสร้างเงื่อนไขความไม่ไว้วางใจ เกิดขึ้นในสถานการณ์ที่ต้องการกลไกที่มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการจัดการ มากกว่าสถานการณ์ปกติ แม้จะเกิดสภาพปัญหาความรุนแรงที่ต่อเนื่องและขยายตัว ในสามจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งถือเป็นสถานการณ์ที่ไม่ปกติและ

โดยทั่วไปมีเหตุที่จะเสริม ประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยคำนึง ผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนน้อยลงไปกว่าปกติความพยายามในการดำเนินการให้ กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสอดคล้องกับหลักนิติธรรมจึงเป็นแนวทางที่เร่งด่วนและจำเป็น สำหรับจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมีความแตกต่างจากสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่อื่นๆ ของ ประเทศ ในสภาวะการณ์ของปัญหาการก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่พฤติกรรมความ รุนแรงเป็นเรื่องของการก่อการร้าย และมีความผิดเกี่ยวกับความมั่นคง ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดน ภาคใต้ ได้วิวัฒนาการจากความแตกต่างไม่ว่าจะเป็นในเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา จึงเป็นสิ่งที่ยากจะ ก่อให้เกิดความร่วมมือภายในสังคม ความขัดแย้งจึงค่อนข้างที่จะเปราะบางในการรวมตัวการใช้ อำนาจในทางการเมืองจึงค่อนข้างที่จะใช้ชีวิตเป็นการบังคับมากกว่าเป็นการประสานประโยชน์ ระหว่างกลุ่ม ความหลากหลายของกลุ่ม จะทำหน้าที่ปกป้องผลประโยชน์ของสมาชิกของตนเอง ขณะเดียวกันอาจเรียกประโยชน์ หรือการสนับสนุนจากรัฐบาลในลักษณะต่างๆ ตามลักษณะของ กลุ่ม และมีบุคคลอาจจะเป็นสมาชิกได้มากกว่าหนึ่งกลุ่มก็ได้ แต่การที่บุคคลเป็นสมาชิกในหลายๆ กลุ่มนั้นจะเป็นการลดความรู้สึกแปลกแยก หรือโดดเดี่ยวเพราะในสถานการณ์ ประชาชนมีความ เป็นกลุ่มในลักษณะกลุ่มตามศาสนา ซึ่งแบ่งเป็นกลุ่มหลักได้ คือ กลุ่มอำนาจเก่า โดยขบวนการแนว ร่วมปลดแอกแห่งชาติปัตตานี กลุ่มผู้นำศาสนา นักวิชาการ โดยขบวนการแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติ มลายูปัตตานี ดังสรุปผลการสนทนากลุ่ม ดังต่อไปนี้

“เกี่ยวกับคดีถ้าทั้งสองฝ่ายมีการไต่ถามถี่ ในสายตาของคนภายนอกถ้าเกิดมีการไต่ถามถี่ เชิงสมานฉันท์แล้ว(เนี่ย) ผู้กระทำความผิดจะมากกระทำความคิดซ้ำเพราะมันเหมือนกับปล่อยไป เลยๆ ในส่วนของเทคโนโลยีของแต่ละหน่วยงานมีการพัฒนาปรับของตัวเอง การนำเอาเทคโนโลยี รวมทั้งข้อมูลมาบูรณาการกันมีน้อยมาก ซึ่งเข้าใจว่าแต่ละองค์กร แต่ละหน่วยงานจะมีความลับของ เขาซึ่งสามารถเอามาใช้ เพราะฉะนั้นการประจักษ์ร่วมกัน มีการบูรณาการข้อมูลร่วมกันค่อนข้างจะ สำคัญ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสนทนากลุ่มลำดับที่ 6)

สาเหตุของความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เกิดขึ้นมาเป็นเวลา ยาวนาน และได้ปะทุขึ้นมาอย่างรุนแรงจะต้องให้ความสำคัญกับเรื่องของแนวคิดการมีอยู่ของ ขบวนการจัดตั้งอย่างเป็นระบบ ที่มีลักษณะเป็นองค์กรและมีสมาชิกที่หลากหลาย โดยควรมี ข้อเท็จจริงในเรื่องลักษณะของโครงสร้าง เป้าหมายของขบวนการหรือองค์กร การดำเนินการใน ด้านต่าง ๆ และสมาชิกในระดับต่าง ๆ ที่จะไปเกี่ยวข้องกับความรุนแรงในบางลักษณะมาวิเคราะห์ หาสาเหตุที่แท้จริง แม้ว่าสมาชิกของขบวนการทั้งหมดเข้าไปเกี่ยวข้องกับความรุนแรง และมี สมาชิกบางคนเป็นผู้ถูกระทำความรุนแรงด้วยแต่ข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ชี้ให้เห็นว่ามีขบวนการ จัดตั้งดังกล่าว และมีสมาชิกบางกลุ่มและบางคนอาจจะเข้าไปมีส่วนร่วมกับการก่อความรุนแรง

ในบางพื้นที่และบางลักษณะด้วย ซึ่งแนวทางการศึกษาปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนในภาคใต้ในอนาคต ควรต้องเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมจากแนวทางเดิม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความแม่นยำและเที่ยงตรงมากขึ้นในการศึกษา หากคำตอบในเรื่องความรุนแรงในพื้นที่ อันจะนำไปสู่แนวทางใหม่ๆ ในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ ผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ได้เกิดภาวะวิกฤตสุขภาพจิต เนื่องจากการเป็นารสูญเสียอย่างทันทีทันใด เป็นเหตุการณ์ที่ไม่ได้คาดคิดมาก่อนและยังทำให้ผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบรู้สึกทุกข์ทรมาน ระวัง หวาดกลัวต่อเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นซ้ำ อีกทั้งครอบครัวที่สูญเสียผู้นำครอบครัว ยังคงต้องรับภาระครอบครัวในด้านบทบาทหน้าที่ทั้งพ่อและแม่ในการเลี้ยงดูลูก การตัดสินใจปัญหาทุกเรื่อง ภาระค่าใช้จ่าย ความยากจนและไม่มีงานทำ สภาพเหล่านี้ยิ่งทำให้เกิดปัญหาที่ยุ่ยากซับซ้อนทางอารมณ์ได้ เพราะเป็นภาวะที่ต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ เกิดภาวะเสียสมดุลทางจิตใจ เช่น เกิดความเศร้าโศกเสียใจ รู้สึกอ้างว้าง โดดเดี่ยว มีทัศนคติเชิงลบ เสี่ยงต่อการเกิดปัญหาสุขภาพจิตที่รุนแรงมากขึ้น ได้แก่ ภาวะเครียดจากการเผชิญเหตุการณ์ที่กระทบกระเทือนจิตใจอย่างรุนแรง ภาวะซึมเศร้า เศร้าโศก ดังสรุปผลการสนทนากลุ่มดังต่อไปนี้

“บทบาทของศาลในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นความขัดแย้งที่เกิดมาจากความเกลียดชังมันอาจรุนแรงไปของคนทางภาคใต้เองเพราะตรงกับพหุวัฒนธรรมการจัดตั้งแผนกคดีความมั่นคงเห็นด้วยว่าสามารถตั้งเป็นแผนก พิจารณาคดีแล้วหาผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับคดีความมั่นคงเพราะฉะนั้นการประชุมร่วมกัน การทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้เกิดความสมานฉันท์ตรงแผนกคดีความมั่นคงในจังหวัดสามชายแดนภาคใต้จะมีความเข้มข้นในการพิจารณาคดีต้องนำเอาแนวทางใหม่เข้ามาดำเนินการตรงนี้ ต้องมีการประชาสัมพันธ์ตั้งแต่กระบวนการจับจนถึงพิจารณาคดีซึ่งมีหลายขั้นตอน หลายหน่วยงานต้องเข้ามาร่วมกัน ฉะนั้น ถ้ามีความเคลือบแคลงสงสัย มันจะกลายเป็นแย่ไปทั้งกระบวนการยุติธรรม เพราะทั้งศาล ดำรวจและอัยการจะต้องให้ความรู้กับประชาชนเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม ให้เข้าใจถึงวิธีการว่าที่มันช้าเพราะอะไร” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสนทนากลุ่มลำดับที่ 11)

การระงับข้อพิพาทเป็นทางเลือกแก่คู่พิพาทที่สามารถระงับข้อพิพาทในศาลและนอกศาลได้อย่างรวดเร็ว ประหยัดค่าใช้จ่าย ทั้งยังรักษาชื่อเสียงของคู่พิพาท รักษาความสัมพันธ์ระหว่างคู่พิพาทและความลับที่เป็นที่ยอมรับและมีแนวโน้มจะเป็นที่นิยมมากขึ้นด้วยกระบวนการพิจารณาที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพรวมถึงศาลยุติธรรมที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์เฉพาะด้านเหมาะสมกับลักษณะของข้อพิพาท ทำให้ถูกนำไปใช้เป็นกลไกในการระงับข้อพิพาทในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยอาศัยองค์กรที่มีหน้าที่ในการบริหารจัดการและอำนวยความสะดวกแก่คู่พิพาทและผู้ให้บริการซึ่งมีบทบาทอย่างยิ่งในปัจจุบัน ดังสรุปผลการสนทนากลุ่ม ดังต่อไปนี้

“ต้องแยกเพราะถ้าเป็นคดีแล้วไม่ได้แยกว่าเป็นคดีความมั่นคงพิเศษ มุมมองเกี่ยวกับสถานการณ์ความขัดแย้งว่าด้วยเรื่องของวัฒนธรรมทัศนคติทางการเมือง ความเหลื่อมล้ำและอื่นๆ บุคลากรของศาลควรมีบทบาทแค่ไหน คือ พหุวัฒนธรรมของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นเรื่องของวิถีชีวิต ในการดำเนินคดีหรือการปฏิบัติของศาลหรือหน่วยงานยุติธรรมจะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับระบบสังคมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นวัฒนธรรมที่ต่างจากภาคอื่นจะยึดแต่หลักกฎหมายอย่างเดียวไม่ได้ต้องใช้หลักรัฐศาสตร์ หลักจารีตประเพณีหรือองค์ประกอบอื่นๆ มาช่วยเสริมไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการปล่อยตัวชั่วคราวหรือการดำเนินคดีอย่างอื่นต้องรู้จักการผ่อนหนัก ผ่อนเบา วิธีการที่ใช้ต้องเข้าใจวิถีชีวิตของคนทางสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วย” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสนทนากลุ่มลำดับที่ 12)

กระบวนการยุติธรรมเท่าที่ผ่านมามองว่าขาดความยุติธรรมเพราะบางที่มีการเลือกปฏิบัติ จะเลือกแบบไหนขึ้นอยู่กับผู้มีอำนาจ ผู้มีฐานะ ซึ่งจะได้รับการดูแลเป็นอย่างดี ต่างจากประชาชนที่ยากจนที่ไม่มีเงินทองพอที่จะไปพึ่งพาให้ใครช่วยเหลือได้ ดังนั้น กระบวนการยุติธรรมตั้งแต่ต้นทางมาเลยควรที่จะต้องปรับระบบในการเข้าหาประชาชนให้มากกว่าประชาชนมาเข้าหา กระบวนการยุติธรรมเพราะถ้าปล่อยไป ประชาชนบางครั้งลำบากอยู่แล้วพอมาถูกดำเนินคดีจากการถูกกั้นแก๊สและตัวเองไม่มีฐานะเพียงพอที่จะช่วยเหลือตัวเองได้ กระบวนการยุติธรรมไม่สามารถไปให้ความช่วยเหลือให้ความยุติธรรมได้ มองว่าเป็นประชาชนระดับล่าง เลยก่อให้เกิดความแตกแยก ต่อต้าน แล้วก็โกรธแค้นในกระบวนการยุติธรรม เพราะศาลต้องพัฒนาในเรื่องของบุคลากรศาลที่ผ่านมาจะเห็นว่าทำไมประชาชนพอมาศาลบางครั้งได้รับการปฏิบัติดี สำหรับคนมีฐานะ แต่ถ้าเป็นคนจนที่ไม่มีความรู้ ไม่มีการศึกษากลับไม่ได้รับการดูแลบางครั้งไม่ได้คำตอบที่ดี ถูกเหยียดหยาม ถูกไล่ เวลาที่เข้ามาขอความช่วยเหลือ ดังสรุปผลการสนทนากลุ่ม ดังต่อไปนี้

“ศาลใช้แต่กฎหมายตามหลักนิติศาสตร์อย่างเดียว ทำให้เขาได้รับความกดดัน จึงต้องเปลี่ยนไปใช้ทางหลักรัฐศาสตร์ เข้าใจวิถีทาง เข้าใจการดำเนินชีวิตแล้วต้องมีการตรวจสอบที่แน่นอน ที่ชัดเจนว่าได้กระทำความผิดจริงไหม เพราะบางครั้งที่ได้กระทำความผิดมา ไม่มีเงินทองหรือทุนรอนที่จะไปปรึกษาหารือผู้มีความรู้ได้พอมายื่นศาลก็ถูกยึดข้อหาโน้มน้ำหนักให้รับสารภาพ อันนี้คือต้นทางของความรู้ความเข้าใจของเขาเลยพอถึงเวลาการดำเนินการ ถูกมองว่าไม่ได้รับความเป็นธรรม ถูกกั้นแก๊ส เลยเป็นหนทางที่ทำให้เกิดความ โกรธแค้นต่อเจ้าหน้าที่ ต่อศาลหรือเจ้าหน้าที่ที่ทหารเป็นต้นทางกดดันให้กระทำความผิด” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสนทนากลุ่มลำดับที่ 6)

สนับสนุนให้เกิดการรับรู้และมีส่วนร่วมโดยสร้างช่องทางการมีส่วนร่วมที่เข้มแข็งอย่างเป็นระบบสำหรับบุคลากรภายในเพื่อประสานความร่วมมือและเสริมสร้างความรักสามัคคี สร้างการรับรู้ ลดช่องว่างและส่งเสริมการมีส่วนร่วมสำหรับบุคลากรภายนอกในรูปแบบที่เหมาะสมเพื่อ

สร้างความเชื่อมั่นศรัทธาและการพัฒนางานสาขายุติธรรมที่ยั่งยืน ดังสรุปผลการสนทนากลุ่มดังต่อไปนี้

“วิถีการดำเนินชีวิตและความเหลื่อมล้ำทางวัฒนธรรมหรือด้านการศึกษา เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรได้รับการพัฒนาเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกชักจูงได้ง่าย ๆ ที่ผ่านมามีการดำเนินชีวิตมาในวิถีของเขา แต่กลับถูกการเมืองหรือการทหารชักนำไปในทางที่ไม่ถูกต้อง กลายเป็นว่าต่อต้านรัฐและถูกกลั่นแกล้งเลยทำให้ก่อการกระทำความผิด” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสนทนากลุ่มลำดับที่ 11)

สาขายุติธรรมควรมีการดำเนินการมาตรการรักษาความปลอดภัยสากลในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อให้ข้าราชการ พนักงานราชการ ลูกจ้างและประชาชนผู้มาติดต่อราชการในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความเชื่อมั่นในระบบรักษาความปลอดภัยมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นประกอบด้วย สำนักสาขายุติธรรมภาค 9 ศาลจังหวัดปัตตานี ศาลจังหวัดนราธิวาส ศาลจังหวัดยะลา ศาลจังหวัดน่านาหวี ศาลจังหวัดเบตง ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนราธิวาส ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดยะลา โดยให้ประชาชนผู้มาติดต่อราชการและบุคลากรภายในหน่วยงาน มีความเชื่อมั่นต่อปัญหาด้านความปลอดภัย จัดให้มีกำลังตำรวจตระเวนชายแดนไว้ เพราะสถานการณ์ยังไม่สงบ ให้มีการตรวจการใช้จ่ายของครุภัณฑ์รักษาความปลอดภัยที่ใช้จ่ายทุกเดือนว่าสามารถใช้จ่ายได้ตามปกติหรือไม่ มีการตรวจการใช้จ่ายทุก 15 วันของเดือน จัดเจ้าพนักงานตำรวจศาลมาแทนตำแหน่งตำรวจตระเวนชายแดนที่ดูแลผู้พิพากษาที่ปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยจำเป็นต้องมีการฝึกอบรมทวนการเผชิญเหตุฉุกเฉินต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ มีการติดตั้งสัญญาณเตือนภัย หรือขอความช่วยเหลือในบ้านพัก จัดสรรเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยเพิ่มเติมไม่รวมกับศาลจังหวัด เนื่องจากการปฏิบัติงานแตกต่างกันเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการได้อย่างคล่องตัว เพิ่มมาตรการรักษาความปลอดภัยและกระตุ้นการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย มีการทดสอบความพร้อมใช้งานของระบบเสียงเตือนภัย ระบบแจ้งเหตุฉุกเฉินและระบบอักษิภัย จัดให้มีการเปลี่ยนชุดตำรวจตระเวนชายแดนบ้าง เพราะอยู่นานแล้วไม่เชื่อฟัง จัดให้มีชุดรักษาความปลอดภัยดูแลอาคารและบุคลากรภายในบริเวณศาล ส่วนแนวทางในการบริหารทรัพยากรบุคคลเพื่อให้เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านความปลอดภัยได้รับการกระตุ้นให้ปฏิบัติตนเคร่งครัดด้านความปลอดภัยสม่ำเสมอ จัดหาเครื่องตรวจได้ท้องรถทดแทนที่มีการชำรุดบ่อย มีการจัดหาอุปกรณ์รักษาความปลอดภัยที่ทันสมัย มีการกำหนดแนวทางการทำลายสิ่งคืน และการขอรับจัดสรรใหม่ ครุภัณฑ์รักษาความปลอดภัยที่ครบกำหนดอายุทดแทน เช่น เสื้อเกราะกัน

กระสุน เครื่องกระสุนที่ได้รับจัดสรรมานานแล้ว ปัจจุบัน ไม่มีการเบิกใช้และไม่สามารถทราบได้ว่ายังใช้งานได้ หรือไม่แต่สภาพยังคงใหม่ โดยมีสรุปผลการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ดังต่อไปนี้

“อุปสรรคของศาลยุติธรรมคืออัตรากำลังตำรวจตระเวนชายแดน ตำรวจศาลมีไม่เพียงพอ ต้องใช้อาคารที่ทำการศาลร่วมกับศาลจังหวัด ครุภัณฑ์รักษาความปลอดภัยมีไม่เพียงพอ เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยบางคนไม่มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติหน้าที่ กล้องโทรทัศน์วงจรปิดเสียบ่อย เนื่องจากฟ้าผ่า ตำรวจตระเวนชายแดนที่มาปฏิบัติหน้าที่ที่ศาลปฏิบัติหน้าที่ไม่เต็มที่ตั้งเวลาปฏิบัติงานทุกวันแต่ไม่ได้มาปฏิบัติงานจริงทุกวัน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสนทนากลุ่มลำดับที่ 10)

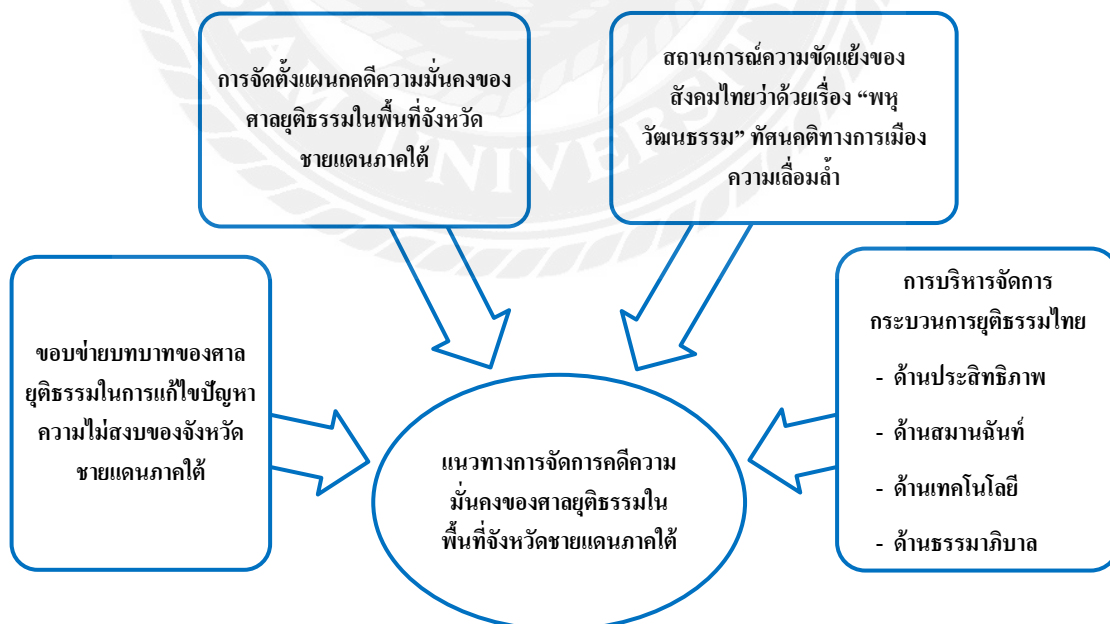
“ให้หน่วยงานต้นสังกัดตรวจสอบการปฏิบัติงานของตำรวจตระเวนชายแดนรวมทั้งการปฏิบัติงานของบุคลากรอาจมีความหะหลวมจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เนื่องจากมีการลดจำนวนบุคคลที่มาใช้บริการศาล” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสนทนากลุ่มลำดับที่ 11)

“บุคลากรในการตรวจเช็คอุปกรณ์และเทคโนโลยีไม่เพียงพอ ครุภัณฑ์รักษาความปลอดภัย เช่น เสื่อเกราะกันกระสุนที่หมดอายุแล้ว ไม่มีที่จัดเก็บและไม่สามารถทำลายได้ และในส่วนของครุภัณฑ์อาวุธ ได้แก่เครื่องกระสุนที่ได้รับจัดสรรมานานแล้วปัจจุบัน ไม่มีการเบิกใช้ และไม่สามารถทราบได้ว่ายังใช้งานได้หรือไม่แต่สภาพยังคงใหม่ตามที่ได้รับจัดสรร ขาดเครื่องตรวจอาวุธสำหรับใช้ตรวจกระเป๋า กล้องโทรทัศน์วงจรปิดมีน้อย ชำรุดและเครื่องตรวจได้ต้องรอลดเสียบ่อย” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสนทนากลุ่มลำดับที่ 8)

ในการจัดตั้งแผนกคดีความมั่นคงเป็นศาลพิเศษที่ชำนาญ เฉพาะสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่ใช่ปัญหาทางนิติศาสตร์แต่เป็นปัญหาทางรัฐศาสตร์ชัดเจนจากการกระทำของผู้ก่อการร้ายในการจัดตั้งแผนกคดีความมั่นคง ต้องชัดเจนว่าคดีประเภทความมั่นคงตามประมวลกฎหมายอาญา ต้องชัดเจนของแต่ละศาล ถ้าเป็นศาลพิเศษจะดีกว่าการเป็นแผนกความมั่นคงด้วยซ้ำ เพราะมีความชัดเจน ถ้าเป็นศาลปกติจะเป็นปัญหาทำให้มีความเคลือบแคลงสงสัย เช่น ในอดีตสมัยรัฐบาลทักษิณจะเห็นว่ามิดชิดตัวอย่างที่เกิดขึ้นที่คดีกริเซะ จนเป็นที่มาของคดีตากใบซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้ที่เกี่ยวข้องมีการล้อมจับ นำขึ้นรถ แล้วมีผู้เสียชีวิตมากมาย มีการตั้งฟ้องคดี แต่ปรากฏว่ามีการถอนฟ้องของอัยการ ซึ่งยังเป็นที่เคลือบแคลงสงสัยอย่างยิ่งในวงการกฎหมายและทนายความ ผู้พิพากษาอนุญาตให้มีการถอนฟ้อง ชัดเจนว่าเป็นเรื่องของการใช้หลักรัฐศาสตร์เพื่อความมั่นคงแล้วก็เพื่อความปรองดอง ทำให้เป็นที่เคลือบแคลงว่าทางอัยการอ้างระเบียบและข้อกฎหมายตรงไหน เพราะโดยทั่วไปคงไม่อนุญาตให้ถอนฟ้องแต่คดีตากใบซึ่งมีผู้ต้องหามากมายเป็นทั้งเจ้าหน้าที่รัฐและทหารสามารถทำได้

สรุปแนวคิดที่ได้จากการสนทนากลุ่ม (Focus Groups)

สรุปแนวคิดที่ได้จากการสนทนากลุ่ม (Focus Groups) กระบวนการยุติธรรมไทยควรมีข้อปรับปรุงพัฒนาได้อีกในเรื่องของประสิทธิภาพ การमानฉันท์ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและการบริหารด้วยหลักธรรมาภิบาล ขอบข่ายบทบาทของศาลในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบของจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยพิจารณาในเรื่องของขอบเขต บทบาท หน้าที่ถึงความเหมาะสม ควรให้อำนาจในการควบคุมตรวจสอบ และมีระบบกลไกในการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจของฝ่ายบริหารและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐจาก องค์กรอื่น รวมทั้งเสริมสร้างให้การพิจารณาพิพากษาคดีเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ กลยุทธ์และมาตรการในการพัฒนาระบบราชการ ประกอบด้วย 1. การลดขั้นตอนและระยะเวลาในการปฏิบัติราชการ รวมทั้งการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชนให้เป็นที่ยอมรับปรับปรุงแก้ไขยกระดับ และพัฒนากฎหมายระเบียบ ขั้นตอนการให้บริการ การอำนวยความสะดวกและมาตรฐานของส่วนราชการ 2. การพัฒนาขีดสมรรถนะและศักยภาพของข้าราชการการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามาใช้ในการให้บริการประชาชนการแก้ไขปัญหาข้อร้องเรียนจากการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการและการทุจริตคอร์รัปชัน 3. การบูรณาการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานและภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกันโดยตรง หรือโดยอ้อม

ภาพที่ 4.9 สรุปแนวคิดที่ได้จากการสนทนากลุ่ม (Focus Groups)

ส่วนที่ 4 การสังเคราะห์เพื่อเสนอแนวทางการจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

แนวทางการจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้”หากยังคงดำเนินคดีเช่นเดียวกับคดีอาญาทั่วไปก็จะเกิดอุปสรรคต่อการดำเนินคดีความมั่นคง คดีความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ คดีที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่จากการกระทำของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง และกฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิด โดยให้หมายรวมถึงความผิด เกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญา ด้วยมีลักษณะการกระทำความผิดของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงเป็นคดีที่มีความซับซ้อน และส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐและยากต่อการนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิด เพราะมีระบบการจัดการและโครงสร้างภายในองค์กรซับซ้อน มีอิทธิพลและใช้ความรุนแรงเป็นเครื่องมือ และมีวิธีการปกปิดการกระทำความผิดอย่างมีประสิทธิภาพ ระบบการดำเนินคดีและระบบการพิจารณาคดีที่ใช้ดำเนินคดีและพิจารณาคดีความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เหมือนคดีอาญาทั่วไปทั้งที่ลักษณะ รูปแบบ และมูลเหตุจูงใจการกระทำความผิด คดีความมั่นคงพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้แตกต่างกับคดีอาญาทั่วไป ซึ่งหากพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว การดำเนินคดีความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ใช้ระบบกล่าวหาและได้มีการนำกฎหมายพิเศษ คือ พระราชบัญญัติ กฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 และพระราชกำหนดบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มาใช้ในขั้นตอนการดำเนินคดีในการแสวงหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อเข้าสู่การพิจารณาคดีในชั้นศาล การค้นหาความจริงในคดีความมั่นคงเป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งในระบบกล่าวหาไม่มีข้อจำกัด เครื่องครัด ศาลไม่สามารถค้นหาความจริงในคดีได้ไม่เต็มที่ ดังนั้น การค้นหาความจริงในคดีความมั่นคงควรมีบุคลากรมีคุณภาพพร้อมปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะเป็นผู้พิพากษาที่ตัดสินคดี นิติกรหรือหรือเจ้าหน้าที่ หรือเจ้าพนักงานคดีทำหน้าที่เป็นเลขานุการ หรือผู้ช่วยเหลือศาลในการพิจารณาคดี ควรได้รับการฝึกอบรมเฉพาะทางให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะคดีจะทำให้ทราบรายละเอียดแห่งคดีและเข้าถึงข้อเท็จจริงแห่งคดีได้อย่างแท้จริงและถูกต้อง อันจะเป็นผลทำให้การวินิจฉัยชี้ขาดคดีตรงตามความเป็นจริงมากยิ่งขึ้นและทำให้การพิจารณาคดีความมั่นคงเป็นไปด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม ทั้งนี้ เพื่อให้กระบวนการพิจารณาคดีความมั่นคงเป็นไปด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และสร้างความเชื่อมั่นในการดำเนินคดีความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

สำหรับบทบาทหน้าที่และพันธกิจของศาลยุติธรรมกับการจัดการคดีความมั่นคง ศาลยุติธรรมต้องมีการสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ ในการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานศาลยุติธรรมให้มีความเสมอภาค ทันสมัย และเป็นธรรม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผล

การขาดจรรยาบรรณในการปฏิบัติหน้าที่ ตลอดจนการแสวงหาประโยชน์จากการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบและการบิดเบือนคดี ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของศาลยุติธรรม เกิดจากไม่สามารถเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานด้วยตนเองได้ ศาลยุติธรรมไม่ค่อยมีการเปิดเผยข้อมูลการดำเนินการต่อสาธารณะ ทำให้ไม่สามารถติดตามและตรวจสอบผลของคดีข้อมูลความได้ และมีช่องทางในการแทรกแซงกระบวนการจากฝ่ายต่างๆ ส่งผลให้การทำงานไม่เป็นอิสระและเกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นการบริหารงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ หากมองลักษณะโครงสร้างนโยบายโดยภาพรวมแล้วทุกหน่วยงานจะมีนโยบายเฉพาะและไม่ค่อยเชื่อมโยงกัน เพราะบางหน่วยงานเน้นการมีสายการบังคับบัญชาหรืออำนาจสูงสุดตามลำดับชั้น ทำให้เกิดช่องว่างที่ทำให้ขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานร่วมกัน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้ทราบปัญหาดังนี้

1. สภาพแวดล้อมและบริบทการทำงานของศาลยุติธรรม ในยุคปัจจุบันต่างจากสมัยก่อนด้วยปัจจุบันปัญหาผู้พิพากษาถือสันโดษน้อยลง เปิดกว้างมากขึ้น สังคมเข้าถึงได้ง่ายและมากขึ้น ทำให้ถูกวิงวอน หรือแทรกแซงได้ง่าย ปัญหาจากความเจริญก้าวหน้าในด้านโซเชียลมีเดีย ที่ทำให้การสื่อสารอย่างเป็นทางการไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งมีทั้งคุณและโทษ เพราะมีทั้งจริงทั้งเท็จ มีบุคคลบางกลุ่มใช้ช่องทางนี้สร้างกระแสชี้นำประชาชนทั่วไปให้คล้อยตามและกดดันบริบทการทำงาน ทำให้ผู้พิพากษาทำงานได้ยากขึ้น อีกทั้งศาลเป็นศูนย์กลางที่ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความเคารพและเชื่อว่าเป็นกลางทุกฝ่ายยอมรับ ทำให้แทนที่จะเข้าสู่กระบวนการฟ้องร้องดำเนินคดีบางคดีมักจะจบในชั้นไกล่เกลี่ย อีกทั้งด้านงบประมาณบริหารจัดการทั้งหมดอยู่ภายใต้กำกับดูแลของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม สำหรับตัวเจ้าหน้าที่เองอาจต้องใช้กฎหมายแก้ปัญหาในพื้นที่เพื่อให้ทุกคนมีความรู้กฎหมายต้องการปกป้องสิทธิ์ของตัวเอง ปริมาณคดีที่เข้าสู่ศาลในปัจจุบันก็ค่อนข้างมาก การทำงานจึงแตกต่างกัน รวมถึงการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาตลอดจนการทำคำพิพากษา คู่ความบางคดีจึงไม่จำเป็นต้องไปถึงศาล สามารถฟังทางสื่อออนไลน์ได้ ศาลได้พัฒนาในกระบวนการ โดยเฉพาะในด้านเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการฟ้องคดีทางระบบ E-filing ในระบบ C-ios ในการกำหนดในเรื่องการสืบพยาน การประชุมทางจอภาพ สภาพแวดล้อมในการทำงานเปลี่ยนเป็นระบบคอมพิวเตอร์ตั้งแต่ในชั้นศาลที่บัลลังก์ใช้ระบบ VDO การสืบพยานบันทึกด้วยวิดีโอซึ่งเป็นประโยชน์กับคู่ความได้อย่างครบถ้วน ในอนาคตสามารถดูบันทึกภาพและเสียงได้ ซึ่งเป็นประโยชน์มากที่พัฒนาขึ้น

2. โครงสร้างและระบบของศาลยุติธรรมในการจัดการคดีความมั่นคง การใช้ความรุนแรงของกลุ่มผู้ก่อการร้ายอย่างเป็นกระบวนการและไม่จำกัดรูปแบบในการกระทำความผิด ปัจจัยต่างๆ

ที่เป็นองค์ประกอบรอบด้าน จากสภาพแวดล้อมโดยรวมของภูมิประเทศที่เป็นป่าเขา สลับซับซ้อน การคมนาคมไม่สะดวก การไปแสวงหาพยานหลักฐานในที่เกิดเหตุต้องระมัดระวังในเรื่องความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเมื่อไปถึงล่าช้าทำให้พยานหลักฐานเปลี่ยนแปลงไป หรือสูญหาย ซึ่งมีผลต่อคดีความเป็นอย่างมากกฎหมายเปิดโอกาสให้ศาลสามารถแสวงหาข้อเท็จจริงได้มากกว่าที่ทำอยู่ทุกวันนี้แต่ด้วยสถานะข้อจำกัดต่างๆ ทำให้โอกาสน้อย มันจึงอยู่แต่ในสำนวนตามพยานหลักฐานของฝ่ายตำรวจและอัยการเสนอมานำให้ประชาชนผู้ยากไร้ขาดโอกาสและเสียเปรียบ คดีความมั่นคงเป็นคดีเชิงอาญา โอกาสที่ผู้ถูกกล่าวหาเป็นจำเลยจะมาต่อสู้กับรัฐ หรือตำรวจกับอัยการยาก การพิจารณาคดีเกี่ยวกับความมั่นคงมีปัญหาเรื่องพยานหลักฐานที่ฝ่ายทหารหรือตำรวจรวบรวมมาจะไม่ใช่พยานชั้น 1 หรือประจักษ์พยาน โดยเป็นแค่พยานแวดล้อม ทำให้มีจำนวนคดีจำนวนมากเมื่อขึ้นสู่ศาลพิจารณาแล้วยังไม่เพียงพอที่จะลงโทษจำเลยได้ การตรวจพยานหลักฐานอย่างละเอียดเข้มงวดในระยะเวลารวดเร็วที่จะต้องใช้ในการพิจารณาคดีให้เร็วขึ้น โดยเฉพาะคดีที่จำเลยไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราว เพราะเมื่อศาลพิพากษายกฟ้องเท่ากับว่าจำเลยจะโดนขังอยู่ในคดีเป็นเวลานาน ในคดีความมั่นคงศาลไม่อนุญาตปล่อยชั่วคราว เนื่องจากการคัดค้านของฝ่ายตำรวจและฝ่ายอัยการ เพราะอาจหลบหนีไปก่อเหตุร้ายอีก คดีความมั่นคง มีความสำคัญเป็นคดีอุกฉกรรจ์ มีผู้กระทำความผิดเป็นจำนวนมาก เกี่ยวข้องกับการเมืองและเศรษฐกิจ สังคม การบริหารจัดการคดีต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐและทุกภาคส่วนที่ต้องร่วมกัน จึงจะทำให้การจัดการคดีสำเร็จไปได้ ต้องใช้วิธีจัดการพิเศษในการแสวงหาพยานหลักฐานในคดี เพราะการจับกุมผู้กระทำความผิดกระทำได้อย่างยาก จะต้องใช้เหตุผลประกอบอื่นมาประกอบการพิจารณาพิพากษาคดี ผู้พิพากษาต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับคดีความมั่นคง เพราะการตัดสินคดีจะก่อผลกระทบต่อสังคม ความรู้ลึกซึ้งถ่องแท้ ความเข้าใจและการยอมรับของฝ่ายผู้เสียหายและผู้กระทำผิด คดีความมั่นคงจะเน้นเฉพาะที่อยู่ในความรับผิดชอบที่เป็นคดีก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญาผู้ก่อการร้ายทำโดยมีอุดมการณ์ มีความเชื่อในเรื่องของลัทธิ ศาสนา เชื้อชาติคิดว่าสิ่งที่จะทำให้การกระทำไปโดยชอบเมื่อมีคดีขึ้นมา การที่ศาลจะตัดสินแล้วเป็นที่ยอมรับจึงต้องอาศัยความศรัทธาของกลุ่มชน แม้ว่าจะตัดสินรอบคอบ ถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม คดีต้องการความชำนาญของผู้พิพากษาที่มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงความอ่อนไหวกับคดีความมั่นคงเพื่อให้เป็นที่ยอมรับ การจัดตั้งแผนกคดีความมั่นคงและการสร้างบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีเรื่องความเชื่อทางศาสนาเกี่ยวข้องกับด้าย ในการดำเนินคดีจะต้องมองมิติในด้านความเสมอภาค ความเป็นธรรมใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาคดีความมั่นคงส่วนใหญ่เกิดใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงต้องพิจารณาอย่างรอบคอบเพราะมีผลกระทบต่อทุกฝ่าย

ในคติความมั่นคงโดยหลักเดิมใช้ระบบกล่าวหา มีฝ่ายโจทก์ ต้องนำพยานหลักฐานมาสืบ เพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลย ถ้านำสืบไม่ได้ว่าจำเลยกระทำความผิด หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่า จำเลยกระทำความผิดหรือไม่ ศาลต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย โดยต้องพิพากษายกฟ้อง ดังนั้นผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีความมั่นคงจึงต้องมีความเชี่ยวชาญพิเศษ ที่เข้าใจในข้อเท็จจริง และข้อกฎหมายในคติความมั่นคงที่มีความสลับซับซ้อน ในด้านการแสวงหาพยานหลักฐานและความละเอียดอ่อนเกี่ยวพันกับความเชื่อในด้านศาสนา เพื่อเป็นหลักประกันความเป็นธรรมให้แก่ทุกฝ่ายได้อย่างแท้จริง จึงควรมีการแต่งตั้งแผนกคดีความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในศาลอุทธรณ์ภาค 9 เพื่อให้ผู้พิพากษาที่มีความรู้ความชำนาญและเข้าใจคดีประเภทนี้ มาปฏิบัติหน้าที่อันจะยังประโยชน์แก่ทางราชการและประชาชนมากยิ่งขึ้น

3. ศาลยุติธรรมควรใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน หลักธรรมาภิบาลใช้เป็นหลักในการบริหารศาลยุติธรรมที่พึงนำมาใช้ในการปฏิบัติงาน ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะหลักนิติธรรม คือ การปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับต้องนำมาใช้อย่างเคร่งครัด ไม่ใช่ตามอำเภอใจ การปฏิบัติสองมาตรฐานไม่เป็นการยึดมั่นในคุณธรรมความดีงามและหลักความโปร่งใส การปฏิบัติหน้าที่ของศาลต้องกระทำโดยเที่ยงธรรม ต้องเปิดเผยและตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน การมีส่วนร่วมในการพิจารณาคดีต้องเปิดโอกาสให้คู่ความได้ตรวจสอบโต้แย้งคัดค้านได้ทุกขั้นตอน และศาลควรรับฟังความคิดเห็นของประชาชนโดยทั่วไปเพื่อนำความคิดเห็นมาปรับปรุงพัฒนางานของศาล รวมถึงความรับผิดชอบของผู้พิพากษาทุกคนต้องตระหนักและสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างเข้มแข็ง เพื่อยังให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ทางราชการและประชาชน

หลักธรรมาภิบาล ศาลยุติธรรมได้นำมาประยุกต์ใช้ตามนโยบายของประธานศาลฎีกา เช่น “ความยุติธรรมที่เข้าถึงง่าย” ความยุติธรรมไม่มีวันหยุด” “บริสุทธิ์ ยุติธรรม” เสมอภาค สมดุล สร้างสรรค์ ส่งเสริม ส่วนร่วม” ใช้หลักนิติธรรมอย่างเคร่งครัดตามตัวบทกฎหมาย

4. ภาครัฐและสังคมไทย ควรใช้วิถีอิสระในการแก้ปัญหาความขัดแย้งตามแนวทางสมานฉันท์ ด้วยในสังคมของพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันทั้ง เชื้อชาติ ศาสนา คำพูด ภาษาในการจัดการความขัดแย้งเรื่องเหล่านี้มีความสำคัญ ถ้าแก้ได้ปัญหาจะลดน้อยลง การแก้ไขปัญหาภาคใต้ มีหลายวิธี หลายเงื่อนไขที่ซับซ้อนกัน ปัญหาการแยกดินแดนเกี่ยวเนื่องกับความมั่นคง ของหนีภัย ยาสเสพติด เป็นปัญหาที่ซับซ้อนกันมาอย่างยาวนาน ภาครัฐและสังคมไทยจึงควรใช้วิถีแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งตามแนวทางสมานฉันท์ ส่วนคดีความมั่นคงควรจะนำมาใช้เพราะก่อให้เกิดประโยชน์ในการที่ใช้ระงับข้อขัดแย้งก่อนที่จะเกิดปัญหาบานปลายไปสู่การกระทำที่รุนแรงในด้านอื่น ซึ่งหลักการสมานฉันท์ที่แก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง ได้ดีที่สุดในก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมหลักคือถ้าผลของการพิพากษาถึงที่สุดแล้ว คือ ไม่มีผู้แพ้ผู้ชนะ มีแต่ผู้ชนะทั้งสองฝ่าย การไกล่เกลี่ยจึงไม่ใช่

เฉพาะองค์กรของศาล หน่วยราชการอื่นๆ ที่สามารถจะตั้งผู้ประนีประนอมมาไกล่เกลี่ย ถ้าทำในลักษณะเช่นนี้จะมีคนมาใช้บริการมากขึ้น เพราะค่าใช้จ่ายน้อย โอกาสและแนวทาง คือ win win

ดังนั้นการเสริมสร้างความสมานฉันท์เป็นแนวทางหลักในการแก้ไขปัญหานั้นในระยะยาว วิธีการแก้ไขต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ที่จะดำเนินการ จึงมีหลากหลายรูปแบบ ไม่มีรูปแบบใดตายตัว ซึ่งจุดเริ่มต้นควรมาจากภาครัฐที่ต้องเปิดใจ โดยมีบุคคลที่มีความสามารถในการเจรจาข้อสรุปร่วมกัน บทบาทนี้จะช่วยลดทอนปัญหาได้ คือ ศาลต้องมีความเป็นกลางยิ่งและอยู่ในพื้นที่ลุ่มเสี่ยงแบบนี้ยิ่งต้องแสดงให้ชัดมากกว่าปกติ ต้องเน้นเรื่องการวางตัวว่าไม่มีอคติ

5. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของศาลและบุคลากรของศาลยุติธรรม สรุปได้เป็นแนวทาง 2 ส่วน ได้แก่งานของข้าราชการตุลาการ โดยตรงคือ 1.งานในด้านการพิพากษาคดีที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปีองค์กรของศาลส่วนใหญ่การปฏิบัติงานของข้าราชการถือว่าดีได้ในระดับหนึ่งแต่คงต้องพัฒนาต่อไปเพิ่มพูนให้คนที่มีรรถคดีได้รับความสะดวกในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาล เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนผู้พิพากษาถือว่าต้องแบกรับคดีเป็นจำนวนมากถึง 10-20 คดีต่อวัน อีกทั้งต้องขวนขวายศึกษาความรู้ด้านกฎหมายใหม่ตลอดเวลาและต้องนำสำนวนคดีกลับไปเรียงคำพิพากษาที่บ้านจนแทบไม่มีพักผ่อน จึงทำให้ผู้พิพากษามีผลงานในการปฏิบัติงานอยู่ในเกณฑ์ดีมาก 2. ส่วนของงานธุรการหรือผู้พิพากษาที่ต้องเรียนรู้ปรับเปลี่ยนกฎหมายที่เปลี่ยนไปตามกาลเวลาและบริบทของสังคมจะต้องรู้เท่าทันในการปฏิบัติงานมีผู้พิพากษาที่จบจากต่างประเทศสามารถนำวิชาความรู้มาใช้ในศาล ในคดีพิเศษเพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางว่าในคดีแบบนี้ไหนควรใช้ผู้พิพากษาแบบไหน มีการส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ มีการจัดการอบรมด้วยวิทยากรหลายด้าน ไม่ว่าจะจากสถาบันการศึกษาที่มีพูนให้ไปเรียนจำนวนมาก หรือส่งไปศึกษาดูงานต่างประเทศ หรือหน่วยงานภายนอก การแก้ปัญหามูลนิธิของศาลต้องสร้างให้ทุกคนมีศักยภาพเป็นไปในทางเดียวกัน ไม่มีระบบอุปถัมภ์ให้ความสำคัญกับเรื่องความถูกต้องทุกคนเหมือนกันหมด กระบวนการยุติธรรมยังเข้ามามีส่วนร่วมในภาคประชาชนน้อย ในการตัดสินใจ ก็เป็นไปตามหน้าที่ การมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมต้องเริ่มตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำในกระบวนการยุติธรรม

6. ศาลยุติธรรม ควรมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และควรให้ความสำคัญกับเครือข่ายภาคประชาชน ศาลจะต้องแสดงออกให้ทุกฝ่ายเห็นว่าเป็นกลาง ไม่ปกป้องคนร้าย ในชั้นคุ้มครองสิทธิสามารถนำกระบวนการสมานฉันท์มาใช้ได้ ในชั้นพิจารณาพิพากษาคดีควรใช้หลักธรรมาภิบาล การพิจารณาพิพากษาคดีในคดีความมั่นคงไม่เหมือนคดีอาญาทั่วไป ต้องพิพากษาอย่างรวดเร็ว ถูกต้องและเป็นธรรมมากที่สุด ให้ความสำคัญแก่พยานหลักฐานอย่างเที่ยงธรรม การมีส่วนร่วมในการขยายเครือข่ายต่อไปยังทุกฝ่ายได้ จะสร้างความเชื่อมั่นใน

ความยุติธรรมของศาลได้ คดีความมั่นคง สิ่งที่ได้คือ ให้ทุกฝ่ายเข้าใจว่าการทำงานต้องอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานอย่างตรงไปตรงมา มีหน้าที่วินิจฉัยว่าคนนั้นทำผิดกฎหมาย คำพิพากษาต้องมีเหตุผลในการวินิจฉัย นอกจากจะแสดงออกให้สาธารณชนเห็นแล้วว่าเป็นการให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย บ้านเมืองหรือสังคมเป็นอย่างไรก็เอามาประกอบ ถ้าหากไม่ใช่เป็นข้อเท็จจริงในคดีแต่เพื่อที่จะสามารถขจัดความขัดแย้งต่างๆ ได้ การสร้างความรับรู้ในสถานการณ์ความรุนแรงและโทษภัยที่เกิดขึ้นด้วยการเผยแพร่ความรู้กฎหมายแก่ประชาชน โดยเฉพาะเยาวชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นสิ่งที่ควรนำควบคู่กันไป ความขัดแย้งทางศาสนานั้นต้องมีความละเอียดอ่อนในการเข้าไปดำเนินการแก้ไขปัญหา การนำศาสนามาเป็นชนวนเพื่อให้เกิดการแบ่งแยกดินแดนยิ่งยากในการแก้ไข เพราะได้ทับถมมาเป็นเวลานาน สั่งสมไปเรื่อยๆ จึงทำให้แก้ไขยาก หนทางเดียวที่จะดำเนินการได้ง่าย คือ ความเข้าใจปัญหาการตระหนักรู้ถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นในพหุวัฒนธรรม จะทำให้เกิดความร่วมมือจากชุมชน

ดังนั้น การแก้ไขปัญหาความไม่เชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมในพื้นที่เพื่อหยุดยั้งความขัดแย้งและความไม่เข้าใจกันระหว่างแนวทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่มุ่งรักษาความสงบในพื้นที่กับประชาชนผู้ได้รับผลกระทบหลายลักษณะจากการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ จึงเป็นสิ่งที่พอจะกระทำได้ในสถานการณ์ความไม่สงบเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันที่มุ่งประสงค์ให้เกิดการดำเนินการกระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพตามหลักนิติธรรม และไม่ให้ความขัดแย้งขยายตัวออกไป รวมถึงการใช้กลไกอื่นๆ มาทำหน้าที่แทน เช่น กฎหมาย เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงและฝ่าย ปกครอง และมีแผนปฏิบัติการที่ชัดเจน การยกเลิกการประกาศใช้ พ.ร.ก. การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินให้เหลือน้อยที่สุด เพื่อเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่จุดเปลี่ยนของการสลายเงื่อนไขความขัดแย้งโดยเร็ว รวมถึงให้มีการส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติเป็นไปตามระเบียบ ประกาศ และคู่มือที่หน่วยงานรับผิดชอบจัดทำขึ้นตามกฎหมายพิเศษอย่างเคร่งครัดในทุกกรณีเพื่อลดความกังวลของผู้ได้รับผลกระทบและทำให้เกิดความเชื่อมั่น ในกลไกวิธีการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ว่ามีความโปร่งใส เทียบตรงและเป็นธรรม

แนวทางการจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มีประสิทธิผล จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สภาพแวดล้อมและบริบทการทำงานของศาลยุติธรรมในยุคปัจจุบันต่างจากสมัยก่อนที่หลายฝ่ายจะเข้าถึงได้ยากมาก ไม่มีใครทราบอะไรเกี่ยวกับงานมากนักค่อนข้างเป็นระบบปิด แต่ปัจจุบันเริ่มมีการประชาสัมพันธ์มากขึ้นและสามารถสอบถามเรื่องต่างๆ ได้มีการนำคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสื่อสารสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้งาน ทำให้มีการติดต่ออย่างมีความรวดเร็ว มีมาตรฐานในแต่ละขั้นตอน ปฏิบัติตามระเบียบตามกฎหมาย มีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาคดีที่เข้ามา โดยเฉพาะศาลรุ่นใหม่ ในการดำเนินคดีที่มีการ

ใช้เทคโนโลยีในคดี การปรับตัวต้องมีการออกแบบเพื่อให้ตอบรับกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป จากเดิมเพื่อตอบสนองกับทุกฝ่ายต้องพัฒนาในกระบวนการ เช่น ระบบ E-filing ในระบบ CIOS การสืบพยาน การประชุมทางจอภาพหรือการสืบพยานบันทึกด้วยวิดีโอซึ่งเป็นประโยชน์กับคู่ความ ได้อย่างครบถ้วน การใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน สำนักงานศาลยุติธรรมภายใต้การ พิจารณาตัดสินคดีในด้านพิพาทฯเองถูกเข้มงวดมีข้อห้ามมากมายในการดำรงตนให้เป็นประโยชน์ แก่ทางราชการและประชาชน มีกระบวนการภายในใช้เป็นหลักในตรวจสอบที่พึงนำมาใช้ในการ ปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด ไม่ใช่ตามอำเภอใจ มีมาตรฐาน หลักมีคุณธรรม คือ การยึดมั่นในคุณธรรม ความดีงามตามประมวลจริยธรรม หลักความโปร่งใส การปฏิบัติหน้าที่ของศาลต้องกระทำโดยเที่ยง ธรรม ต้องเปิดเผยและตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน การแก้ปัญหาความขัดแย้งตามแนวทางสมานฉันท์ การแก้ไขในด้านความคิดเห็นทางการเมืองจะแก้ปัญหาได้ผลดียิ่งตามแนวทางสมานฉันท์รวมถึง การไกล่เกลี่ยความแตกแยกที่มีอยู่ให้ได้ข้อยุติตามความประสงค์ของคู่กรณี และต้องสร้างความ กลมเกลียวกันก่อน หลังจากนั้นจึงมีการถ่ายทอดรุ่นสู่รุ่นให้เป็นที่เชื่อถือของคนที่มีความแตกแยก กัน เกิดความเข้าใจและบรรลุข้อตกลงร่วมกันในปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาต่างๆ จนยุติลงด้วยดี ด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของศาลและบุคลากรของศาลยุติธรรม บุคลากรมีความ กระตือรือร้น มีการศึกษาในชั้นสูงแล้วก็พยายามที่จะพัฒนาตัวเองอยู่ตลอดเวลา มีการเรียนรู้นอก องค์กร มีการจัดการอบรมด้วยวิชาการหลายด้านไม่ว่าจากสถาบันการศึกษาที่มีทุนให้ไปเรียน จำนวนมาก หรือส่งไปศึกษาดูงานต่างประเทศ หรือหน่วยงานภายนอก บุคลากรที่มีอยู่ในตัว ประสิทธิภาพที่จะทำงานสูงกว่าแต่ก่อนมาก

ศาลยุติธรรมควรมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดย วิธีการแก้ไขในทางรัฐศาสตร์ ส่วนศาลยุติธรรมมีบทบาทในการอำนวยความสะดวกทางอรรถคดี ตามกรอบของกฎหมายอย่างเที่ยงธรรมเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ไม่พึงให้กระแสสังคมหรือ องค์กรใดมาชี้นำ กดดัน แทรกแซงหวั่นไหว เบี่ยงเบนไปจากความเที่ยงธรรม เป็นอันขาดและมีการ เผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน ให้ความยุติธรรมกับผู้มีความผิดในทุกฝ่าย แสดงออกให้ คนภายนอกเชื่อมั่น แสดงออกให้ทุกฝ่ายเห็นว่าในการพิจารณาพิพาทคดีในคดีความมั่นคงต้อง เป็นไปอย่างรวดเร็ว ถูกต้องและเป็นธรรมมากที่สุด ต้องทำให้ทุกฝ่ายเข้าใจว่าการทำงานต้องอยู่บน พื้นฐานของข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานอย่างตรงไปตรงมา ความโปร่งใส เที่ยงตรงและเป็นธรรม

การจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อสร้างความ มั่นคงและสันติสุขที่ยั่งยืน (คิด) ที่ได้จากการสนทนากลุ่ม (Focus Groups) กระบวนการยุติธรรม ไทยควรมีข้อปรับปรุงพัฒนาได้อีกในเรื่องของประสิทธิภาพ การสมานฉันท์ การประยุกต์ใช้ เทคโนโลยีและการบริหารด้วยหลักธรรมาภิบาล ขอบข่ายบทบาทของศาลในการแก้ไขปัญหาความ

ไม่สงบของจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยพิจารณาในเรื่องของขอบเขต บทบาท หน้าที่ถึงความเหมาะสม ควรให้อำนาจในการควบคุมตรวจสอบ และมีระบบกลไกในการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจของฝ่ายบริหารและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐจากองค์กรอื่น รวมทั้งเสริมสร้างให้การพิจารณาพิพากษาคดีเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ กลยุทธ์และมาตรการในการพัฒนาระบบราชการ ประกอบด้วย 1. การลดขั้นตอนและระยะเวลาในการปฏิบัติราชการ รวมทั้งการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชนให้เป็นที่ยอมรับปรับปรุงแก้ไขยกระดับและพัฒนากฎหมาย ระเบียบ ขั้นตอนการให้บริการ การอำนวยความสะดวก และมาตรฐานของส่วนราชการ 2. การพัฒนาขีดสมรรถนะและศักยภาพของข้าราชการการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามาใช้ในการให้บริการประชาชนการแก้ไขปัญหาข้อร้องเรียนจากการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการและการทุจริตคอร์รัปชัน 3. การบูรณาการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานและภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกันโดยตรง หรือโดยอ้อมเพื่อสร้างความมั่นคงและสันติสุขที่ยั่งยืนควรมีการบริหารจัดการดังนี้

1. การบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมไทย ควรมีข้อปรับปรุงและพัฒนา บทบาทหน้าที่ และพันธกิจของศาลยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับคดีความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ แนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการ รวมทั้งข้อเสนอแนะทั้งหมด

คดีความมั่นคงมีความสำคัญถือว่ามีความแตกต่างจากคดีอาญาทั่วไปรวมทั้งการบริหารจัดการต่างๆ คงต้องใช้ตัวของกระบวนการและขั้นตอนต่างๆ ตลอดจนเครื่องมือเครื่องไม้เครื่องมือในทางกฎหมายซึ่งเดิมมีกฎหมายอาญาใช้พอ แต่สำหรับคดีความมั่นคงที่เกิดขึ้นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย

1. การบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมไทย ควรมีข้อปรับปรุงพัฒนาได้อีกในเรื่องของประสิทธิภาพ การสมานฉันท์ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและการบริหารด้วยหลักธรรมาภิบาล

2. ขอบข่ายบทบาทของศาลในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบของจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยพิจารณาในเรื่องของขอบเขต บทบาท หน้าที่ ถึงความเหมาะสมในการแสวงหาพยานหลักฐาน

3. การจัดตั้งแผนกคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในการจัดตั้งและเหตุผลประกอบ

4. มุมมองเกี่ยวกับสถานการณ์ความขัดแย้งของสังคมไทย ในเรื่องพหุวัฒนธรรม ทัศนคติทางการเมืองและความเลื่อมล้ำ รวมทั้งตัวของศาลและบุคลากรว่าควรมีบทบาทแค่ไหน อย่างไรก็ตาม ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการคดีความมั่นคง หากเกิดปัญหาจะต้องไม่มีทัศนคติที่ว่าพวกของตนคือเจ้าหน้าที่ฝ่ายใช้อำนาจรัฐ ที่ใช้เป็นเครื่องมือให้เจ้าหน้าที่รัฐใช้อำนาจ

ที่เกินสมควรแก่เหตุ จนก่อให้เกิดการละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างต่อเนื่อง รวดเร็วและมีประสิทธิภาพไม่สะดุดหยุดลง ดังต่อไปนี้

1. ระบบ e-Arbitration สำหรับกรณีการเสนอข้อพิพาทใหม่หรือการยื่นคำคู่ความ คำร้อง เอกสารต่างๆ ในคดีใหม่ ปีงบประมาณ พ.ศ.2564 มีข้อพิพาทที่ยื่นเรื่องผ่านระบบ e-Arbitration

2. E-mail/EMS กรณียื่นคำคู่ความ คำร้อง เอกสารต่างๆ ในคดีเก่าและระบบ Video Conference สำหรับการนัดประชุมต่างๆ

3. Technology ปัจจุบันเทคโนโลยีคือตัวของกฎหมายความมั่นคงจะมีปัญหาเรื่องการเก็บพยานหลักฐานค่อนข้างมากเพราะหาตัวพยานบุคคลยาก จึงต้องใช้ระบบวิธีนิติวิทยาศาสตร์ ส่วนพนักงานอัยการต้องการให้มีพยานบุคคล ไม่ใช่แค่พยานพหุติเหตุแวดล้อม รวมทั้งบิกดาต้าในการตรวจสอบการกระทำความผิดซ้ำของจำเลย

สามองค์ประกอบนี้มีความสำคัญ การบริหารจัดการตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำถึงปลายน้ำ แนวทางการจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความขัดแย้งและสถานการณ์รุนแรงมากขึ้นทุกปี ในการรวบรวมพยานหลักฐานและเอาผิดกับผู้กระทำความผิดมาลงโทษศาลยุติธรรมมีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงภายใต้กระบวนการยุติธรรม เช่น ศาลชั้นต้นในเขตสามจังหวัดชายแดนใต้ ศาลอุทธรณ์ภาค 9 เป็นหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับคดีความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

การจัดการข้อเสนอนะในเชิงประสิทธิภาพ

การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐในการจับกุมและควบคุมตัวบุคคล โดยใช้อำนาจตามกฎหมายควรใช้กฎหมายในสถานการณ์ปกติก่อน และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนในการบังคับใช้กฎหมายในระหว่างที่เกิดสถานการณ์ ระยะเวลาในการควบคุมตัวต้องไม่มีระยะเวลาที่ยาวเกินไป ซึ่งเจ้าหน้าที่รัฐจะขอขยายระยะเวลาในการควบคุมตัวบุคคลจะต้องระบุเหตุผลและความจำเป็นที่รับฟังได้และมีน้ำหนักมากพอ

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 28 บัญญัติให้บุคคลย่อมมีสิทธิเสรีภาพในร่างกาย การจับกุมหรือคุมขังจะกระทำมิได้ เว้นแต่เป็นคำสั่งหรือหมายของศาล และมาตรา 29 ก็บัญญัติไว้ว่า ถ้ายังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลว่าบุคคลใดกระทำความผิดต้องถือว่าคนผู้นั้นเป็นผู้บริสุทธิ์ แล้วจะไปกระทำต่อบุคคลนั้นอย่างเช่นนักโทษไม่ได้ แต่ปัญหาการปล่อยชั่วคราวไม่ว่าจะเป็นอำนาจของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการหรือศาลควรใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประกอบระเบียบของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวเป็นหลักในการใช้ดุลยพินิจการปล่อยชั่วคราว

การจัดตั้งแผนกคดีความมั่นคงจะทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีแยกชัดเจน มีผู้พิพากษาที่มีความเชี่ยวชาญในคดีความมั่นคง โดยเฉพาะชำนาญในเรื่องนั้นเป็นคนตัดสิน จะช่วยลดปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ได้ส่วนหนึ่ง ส่วนความล่าช้าของกระบวนการยุติธรรมในการพิจารณาพิพากษาคดี จะเกิดความไม่ไว้วางใจในการอำนวยความยุติธรรมขึ้นได้

กลยุทธ์และมาตรการในการพัฒนาระบบราชการ ประกอบด้วย

1. การลดขั้นตอนและระยะเวลาในการปฏิบัติราชการ รวมทั้งการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชนให้เป็นที่ยอมรับ
2. การนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามาใช้ในการให้บริการประชาชน
3. การบูรณาการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานและภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกัน โดยตรง หรือโดยอ้อมไม่ว่าจะเป็นพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ทหาร ดะโต๊ะยุติธรรม ผู้พิพากษาที่พิจารณาพิพากษาคดีนั้น ได้มีส่วนร่วมกัน

การแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยการบังคับใช้กฎหมาย ยังคงมีความจำเป็น เนื่องจากเป็นสถานการณ์ไม่ปกติที่มีความร้ายแรงอันกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนและเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ ในบางสถานการณ์อาจมีความจำเป็นที่จะต้องมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดในการที่จะรักษาความมั่นคงของรัฐและความสงบเรียบร้อยของประชาชน ซึ่งอาจเป็นการลดทอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

การจัดตั้งแผนกคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อแก้ปัญหาและอุปสรรคของความขัดแย้งและความเคลือบแคลงสงสัยในกระบวนการยุติธรรมจัดการคดีความมั่นคงของประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งทำให้กระบวนการยุติธรรมมีประสิทธิภาพ โปร่งใสและก่อให้เกิดความเชื่อมั่น ศรัทธาต่อประชาชนมากขึ้น ซึ่งจะเอื้อต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคม ให้พร้อมที่จะรองรับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและนำมาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการเกี่ยวกับงานคดีอื่นๆ ของศาลทั่วราชอาณาจักรหรือหน่วยงานที่คล้ายกันในทุกพื้นที่ทั่วประเทศ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับประเทศชาติได้อย่างยั่งยืน

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดการคหกรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้” มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประกอบด้วย 1. เพื่อศึกษาบทบาท หน้าที่ และพันธกิจของศาลยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับคหกรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ 2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการคหกรรมของสำนักงานศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ 3. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการคหกรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก กับ ผู้บริหารศาลฎีกา ผู้พิพากษาศาลฎีกา ผู้บริหารศาลอุทธรณ์ ผู้บริหารศาลอุทธรณ์ภาค 9 ผู้บริหารสำนักงานศาลยุติธรรม ผู้บริหารศาลชั้นต้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้บริหารสำนักงานอัยการ ทหาร ตำรวจ ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีการก่อการร้าย บุคลากรที่ชำนาญวิชาชีพด้านคดีการก่อการร้าย ผู้บริหารสภาทนายความ นักวิชาการและผู้ที่มีส่วนได้เสียโดยตรงอื่นๆ จำนวน 21 ท่าน และใช้เทคนิควิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ที่ประกอบด้วย ผู้พิพากษาศาลฎีกา ผู้พิพากษาศาลชั้นอุทธรณ์ ผู้บริหารศาลชั้นต้น ผู้พิพากษาศาลชั้นต้น ผู้บริหารสำนักงานอัยการ ตำรวจ ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีการก่อการร้าย บุคลากรที่ชำนาญวิชาชีพด้านคดีการก่อการร้าย ผู้บริหารสภาทนายความ นักวิชาการและผู้ที่มีส่วนได้เสียโดยตรงอื่นรวมทั้งสิ้น 13 คน สำหรับการนำเสนอบทที่ 5 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 5.1 สรุปผลการวิจัย
- 5.2 การอภิปรายผล
- 5.3 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

5.1 สรุปผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1. เพื่อศึกษาบทบาท หน้าที่ และพันธกิจของศาลยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับคหกรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ด้วยสภาพแวดล้อมและบริบทการทำงานของศาลยุติธรรมในยุคปัจจุบันต่างจากบทบาทหน้าที่ สมัยก่อนการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมและบริบทสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปแตกต่างจากบทบาทหน้าที่สมัยก่อนมาก ศาลยุติธรรมเคยเป็นที่เคารพศรัทธาเป็นที่พึ่งของบ้านเมือง

และประชาชนโดยส่วนรวมได้ เนื่องจากเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองเปลี่ยนแปลงไปแบบพลวัต คติความต่างๆ ค่อนข้างรุนแรงและมีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

ในอดีตศาลยุติธรรมเป็นระบบปิด การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีจะเคร่งครัดตามตัวบทกฎหมาย การทำงานของศาลยุติธรรมค่อนข้างขาดการประชาสัมพันธ์ ขาดการมีส่วนร่วมกับภาคประชาสังคมในลักษณะแยกตัวออกจากสังคม การพิจารณาพิพากษาคดีใช้ข้อเท็จจริงที่ปรากฏอยู่ในสำนวนโดยไม่คำนึงสภาพแวดล้อมและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกไม่ได้รับความเป็นธรรมตามคำพิพากษาของศาล แต่ในปัจจุบันศาลยุติธรรมปรับตัวมากยิ่งขึ้น ผู้พิพากษาและผู้ร่วมกระบวนการยุติธรรมสามารถประสานงานในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้ประชาชนมากขึ้น รวดเร็วขึ้น

การปรับตัวของศาลยุติธรรมในยุคปัจจุบันด้วยการนำวิทยาการสมัยใหม่และเทคโนโลยีมาใช้ในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมทำให้คู่ความได้รับความสะดวกและเข้าถึงความยุติธรรมได้อย่างรวดเร็ว เป็นประโยชน์ต่อการทำงานเพื่อความสงบสุขของประชาชน เช่น สามารถยื่นฟ้องคดีทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ฝากขัง ผัดฟ้องหรือการสืบพยานผ่านทางจอภาพ การฟังคำพิพากษา การประชุมผ่านจอภาพมาใช้ในการสืบพยานแทนกรณีสืบพยานในบัลลังก์หรือยื่นฟ้อง ฝากขัง ผัดฟ้องต่อหน้าศาล ทำให้คดีรวดเร็วขึ้น ในแต่ละคดีมีการกำหนดจำนวนวันนัดสืบพยาน โจทก์และจำเลยต่อเนื่องจนเสร็จสิ้นได้โดย ไม่จำเป็นต้องไปถึงศาล สามารถฟังทางสื่อออนไลน์ได้ ขั้นตอน ระเบียบตามกฎหมายที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาคดีที่เข้ามา ศาลต้องปรับตัวเรียนรู้ การสืบพยาน การประชุมทางจอภาพหรือการสืบพยานบันทึกด้วยวิดีโอซึ่งเป็นประโยชน์กับคู่ความได้อย่างครบถ้วน

ปัจจุบันการสื่อสารมวลชนทุกประเภทเป็นไปอย่างรวดเร็วมีทั้งคุณและโทษ มีทั้งความจริงและความเท็จ มีบุคคลบางกลุ่มใช้สื่อออนไลน์ที่เป็นช่องทางสร้างกระแสชี้นำประชาชนทั่วไปให้คล้อยตามและกดดันบริบทการทำงานของศาลยุติธรรม โดยเฉพาะการชี้นำข้อเท็จจริงจนกระทั่งประชาชนทั่วไปรู้สึกว่่าสื่อสารมวลชนมีคำพิพากษาเสียเอง ทั้งทำให้ผู้พิพากษาทำงานได้ยากขึ้น การทำงานของบุคลากรของศาลมีความเกี่ยวข้องกับสังคมมากขึ้น เช่น กระบวนการสมานฉันท์หรือระบบไต่สวนที่มีบทบาทเข้ามาเชื่อมโยงกับประชาชน ในการใกล้ชิดในระบบประนีประนอมศาลเป็นตัวกลาง เพราะประชาชนส่วนใหญ่ให้ความเคารพและเชื่อว่าศาลให้ความเป็นกลาง ทุกฝ่ายยอมรับ ทำให้แทนที่จะเข้าสู่กระบวนการฟ้องร้องและดำเนินกระบวนการพิจารณาตามปกติซึ่งมีความยุ่งยากซับซ้อนในกระบวนการและข้อกฎหมายก็สามารถทำให้คดีจบในชั้น ไต่ถามใกล้ชิดด้วยการสมานฉันท์

แต่เนื่องจากประชาชนมีความรู้กฎหมายมากขึ้น และต้องการปกป้องสิทธิ เสรีภาพของตัวอง ทำให้ปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาลค่อนข้างมาก อีกทั้งปัจจุบันการกำหนดให้คู่คดีความไม่ต้องเสียค่าฤชาธรรมเนียม ค่าขึ้นศาลและมีเจ้าพนักงานคดีคอยช่วยเหลืออำนวยความสะดวก รวมทั้งมีทนายความขอแรงให้คู่ความในกรณีที่ไม่สามารถจ้างทนายความได้เอง ในการบริหารจัดการด้านการอำนวยความสะดวกให้คู่ความมีความสะดวก รวดเร็ว และเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมง่ายขึ้น และครบวงจร ส่วนการบริหารจัดการงานคดีและการทำหน้าที่บริหารจัดการงบประมาณของศาลแตกต่างจากสมัยก่อนที่อำนาจการบริหารจัดการคดีและการจัดการงบประมาณอยู่ในอำนาจและหน้าที่ของประธานศาลฎีกาเพียงคนเดียว แต่การพิจารณาพิพากษาคดีในศาลยุติธรรมยังเป็นระบบกล่าวหาซึ่งเป็นหน้าที่ของโจทก์จะแสวงหาพยานหลักฐานนำสืบเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลย หากศาลยังมีเหตุอันควรสงสัยในพยานบุคคลและพยานหลักฐานอื่นก็ไม่สามารถเรียกเข้ามาสืบได้เอง แตกต่างจากระบบไต่สวนซึ่งศาลสามารถที่จะค้นหาพยานหลักฐานด้วยตนเองเพื่อพิสูจน์ข้อกล่าวหาจนสิ้นสงสัยได้ การที่ศาลยุติธรรมเป็นระบบกล่าวหาทำให้ผู้บริสุทธิ์ต้องต่อสู้คดีเองซึ่งจะต้องเสียค่าใช้จ่ายจ้างทนายความหรือผู้มีความรู้ความสามารถในทางกฎหมายมาช่วย ผู้บริสุทธิ์ที่ไม่มีฐานะทางเศรษฐกิจจึงมองว่าจะเรียกหาความเป็นธรรมได้ยาก ระบบการทำงานของศาลยุติธรรมจึงต้องมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคมตลอดเวลา

ในปัจจุบัน ศาลยุติธรรมมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งมากขึ้น โดยเฉพาะคดีความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และให้ความสำคัญกับเครือข่ายภาคประชาชน และการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นปัญหาโดยตรงของรัฐที่จะต้องกำหนดนโยบายหาวิธีการแก้ไขในทางรัฐศาสตร์ควบคู่กับนิติศาสตร์ ศาลยุติธรรมมีบทบาทในอำนวยความสะดวกทางอรรถคดี ตามกรอบของกฎหมายอย่างเที่ยงธรรมเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ศาลให้ความสำคัญกับเครือข่ายภาคประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีเป็นไปตามตัวบทกฎหมายและพยานหลักฐาน ไม่พึงให้กระแสสังคม หรือองค์กรใดมาชี้นำ กัดฉุด แทรกแซงหวั่นไหว เบี่ยงเบนไปจากความเที่ยงธรรมและมีการเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน มีการสัมมนาร่วมกันระหว่างศาลและหน่วยงาน องค์กร หรือเครือข่ายภาคประชาชนจากทุกภาคส่วน และร่วมกันหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาาร่วมกันอย่างมีส่วนร่วม

ศาลเป็นที่พึ่งหลักด้านความยุติธรรมของประชาชนทุกคน รักษาความเป็นกลาง ใช้กระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีอย่างเที่ยงธรรม ถูกต้อง ชัดเจน ตัดสินคดีตามพยานหลักฐานเท่าที่ปรากฏ วิเคราะห์ วินิจฉัยอย่างละเอียด รอบคอบ การปฏิบัติหน้าที่ ต้องมีความเข้าใจถึงที่มาของปัญหาต้องมองทุกฝ่ายในการแก้ไขข้อขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างละเอียดอ่อนที่สุด บางคดีคู่ความอาจเข้าใจหรือมีความคิดไม่ตรงตามแนวทางคำพิพากษา ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการ

แสวงหาพยานหลักฐานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่ศาลให้ความยุติธรรมกับผู้มีความผิดทุกฝ่าย และมีส่วนช่วยแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และมีส่วนช่วยในการแก้ไขปัญหาในทุกกระบวนการ

ศาลยุติธรรมควรมีส่วนช่วยค้นหาความจริงและให้ความเป็นธรรมกับคนที่ถูกกล่าวหา ก่อนการพิจารณาพิพากษาควรศึกษาหาข้อเท็จจริงให้ฟังเป็นยุติก่อนว่าการทำผิดกฎหมายมาจากมูลเหตุจูงใจใด การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับนิติรัฐ ความเป็นเอกราชของชาติไทย สามารถอยู่ร่วมกันตามเงื่อนไขและกติกาอันเดียวกันไม่สามารถแบ่งแยกดินแดนหรือด้วยเหตุแห่งเชื้อชาติ ศาสนาที่ต่างกัน เครือข่ายภาคประชาชน มีความเป็นเนื้อเดียวกันในลักษณะของการอยู่อาศัย ความสัมพันธ์กันในทางสังคม ท้องถิ่น ต้องให้ความใกล้ชิดสนิทสนมกับประชาชนและกับเจ้าหน้าที่ของรัฐและให้ความสำคัญเป็นอย่างมากกับเครือข่ายภาคประชาชน ผู้นำท้องถิ่น ครูสอนศาสนา ครูในโรงเรียนทั้งชาวพุทธและอิสลามเพื่อลดผลกระทบและทำให้เกิดความเชื่อมั่นในกลไก วิธีการปฏิบัติที่มีความโปร่งใส เทียบตรงและเป็นธรรม จากการศึกษา พบว่า แนวทางการจัดการ พันธกิจดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีดังต่อไปนี้

1. ส่งเสริมกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐทุกฝ่าย เกิดความตระหนักรู้ มีความเข้าใจลึกซึ้ง ยอมรับและเห็นในคุณค่าของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่รวมทั้งให้ยึดหลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน และคัดสรรข้าราชการที่มีความรู้ ความสามารถ เข้าใจในประเด็นศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม ตลอดจนมีจิตอาสาพร้อมเข้าไปปฏิบัติงานในพื้นที่และมีการจัดฝึกอบรมสร้างความเข้าใจอย่างต่อเนื่อง

2. สนับสนุนการเปิดพื้นที่ปลอดภัยในทุกระดับอย่างเป็นรูปธรรมให้ประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มทั้งในและนอกพื้นที่ ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีบนพื้นฐานของความไว้วางใจซึ่งกันและกัน โดยให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในระดับที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงนโยบายและการปฏิบัติอย่างแท้จริง บนพื้นฐานตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

3. สร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการเยียวยาของภาครัฐให้ครอบคลุมทั่วถึงทุกกลุ่ม ทุกระดับ โดยพัฒนาระบบและปรับปรุงกระบวนการเยียวยา ให้เป็นไปด้วยความโปร่งใส เป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่ล่าช้า และมีระบบตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเยียวยา ป้องกันไม่ให้เกิดการแสวงและเอื้อประโยชน์ของการเยียวยาจากทุกฝ่าย

4. เสริมสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจระหว่างประชาชนกับประชาชน ทั้งในพื้นที่และสังคมไทยให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติและเสริมสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมแก่ประชาชนให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมในทุกมิติ ด้วยการอำนวยความสะดวกกระบวนการยุติธรรม การบังคับใช้

กฎหมายด้วยความเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ พัฒนากฎหมายที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนในพื้นที่เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายในพื้นที่

5. พัฒนากลไกรูปแบบการสื่อสารและบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ด้วยการใช้งานประชาสัมพันธ์ การสื่อสารเชิงกลยุทธ์ สื่อทางเลือกและมวลชนสัมพันธ์ผ่านสื่อ ภาครัฐและภาคเอกชน เครือข่ายสังคมออนไลน์ สถาบันการศึกษา สถาบันทางศาสนา ตลอดจนเวที สาธารณะในการเผยแพร่การจัดการกับปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งให้ข้อเท็จจริงกับสังคม ทั้งในและนอกพื้นที่ได้เข้าใจและมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ต่อการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการ คดีความมั่นคงของสำนักงานศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของศาลและบุคลากรของศาลยุติธรรม ประกอบด้วย ด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรศาลยุติธรรม โครงสร้างและระบบของศาลยุติธรรม ในการจัดการคดีความมั่นคง ด้วยคดีความมั่นคงมีความสำคัญเป็นคดีอุกฉกรรจ์ มีความ สลับซับซ้อนอันเกิดจากความขัดแย้งหลายด้าน มีผู้กระทำความผิดเป็นจำนวนมาก เกี่ยวข้องกับ การเมืองและเศรษฐกิจ สังคม การบริหารจัดการคดีต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐ และทุกภาคส่วนที่ต้องร่วมกันจึงจะทำให้การจัดการคดีสำเร็จไปได้ต้องใช้วิธีการพิเศษในการ แสวงหาพยานหลักฐานในคดี เพราะการจับกุมผู้กระทำความผิดกระทำได้ยาก จะต้องใช้เหตุผล ประกอบอื่นมาประกอบ เพราะเป็นการยากที่จะมีหลักฐานชัดเจน ด้านโครงสร้างกระบวนการของ ศาลที่มีหลายส่วนที่ต้องพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ตั้งแต่พนักงานสอบสวน อัยการ จนเข้า สู่ระบบกระบวนการพิจารณาของศาล

การจัดอบรมผู้พิพากษาให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการบริหารคดีด้วยความรวดเร็วและ รอบคอบ การใช้ดุลยพินิจอย่างละเอียด มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับคดีความมั่นคง มีความเที่ยง ธรรมให้กับทุกฝ่าย เพราะการตัดสินคดีจะก่อผลกระทบต่อสังคม ความรู้สึกนึกคิด ความเข้าใจ และ การยอมรับของฝ่ายผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด ศาลควรมีผู้พิพากษาที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ พิเศษให้ทำหน้าที่รับผิดชอบคดีความมั่นคงโดยเฉพาะ จึงควรจัดตั้งแผนกคดีความมั่นคงโดยตรง ซึ่งหน่วยงานราชการอื่นที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมก็มีการจัดตั้งให้รับผิดชอบคดีความ มั่นคงโดยเฉพาะไปแล้ว เช่น สำนักงานอัยการฝ่ายคดีความมั่นคง เนื่องจากความรุนแรงในพื้นที่ สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดจากความขัดแย้งหลายอย่าง ความขัดแย้งที่หนักที่สุดเป็นเรื่องความ เชื้อทางศาสนาในการดำเนินคดีจะต้องมองมิติในด้านความเสมอภาค ความเป็นธรรมเป็นแนวทาง

ในการแก้ปัญหา ในการจัดการคติความมั่นคงจึงควรมีการเอาตะโตะยุติธรรมมามีส่วนร่วม เพราะเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับพื้นที่และเป็นผู้มีความรู้ทางศาสนาอิสลาม

คติความมั่นคง เป็นการกระทำความผิดฐานก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามเกี่ยวกับการก่อการร้ายเป็นภัยคุกคามความมั่นคงของชาติและการดำรงอยู่ของรัฐ มีการใช้ความรุนแรงของกลุ่มผู้ก่อการร้ายอย่างเป็นทางการและไม่ว่าในรูปแบบในการกระทำผิด ในการจัดการคติความมั่นคงการพิจารณาคดีควรใช้ระบบไต่สวนควบคู่กับระบบกล่าวหา เพื่อให้ศาลมีโอกาสค้นหาความจริงได้มากยิ่งขึ้น เพราะตัวจำเลยเองเมื่อถูกระบบกล่าวหาโอกาสที่ด้อยยอมรับจากสถานะในสังคมโลกของความเป็นจริงเมื่อถูกกล่าวหาโอกาสที่จะหาพยานหลักฐานมาสู้คดีค่อนข้างยาก สำหรับประชาชนที่ยากจนด้อยโอกาส แต่ถ้าศาลใช้ระบบไต่สวนจะช่วยประชาชนที่ด้อยโอกาสได้มากขึ้น อีกทั้งกฎหมายเปิดโอกาสให้ศาลสามารถแสวงหาข้อเท็จจริงได้มากกว่าที่ทำอยู่ทุกวันนี้ แต่ด้วยสถานะข้อจำกัดต่างๆ ทำให้ประชาชน ขาดโอกาสและเสียเปรียบ

โครงสร้างของศาลในการแสวงหาพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ สำหรับการพิจารณาคดีเกี่ยวกับความมั่นคงมีปัญหาเรื่องพยานหลักฐานที่ฝ่ายทหารหรือตำรวจรวบรวมมาจะไม่ใช้พยานชั้น 1 หรือประจักษ์พยานส่วนใหญ่เป็นพยานแวดล้อมพฤติเหตุทำให้มีคดีจำนวนมากพยานหลักฐานยังไม่เพียงพอที่จะลงโทษจำเลยได้ต้องมีการปรับการตรวจพยานหลักฐานอย่างละเอียด เข้มงวด ในระยะเวลารวดเร็วที่จะต้องใช้ในการพิจารณาคดีให้เร็วขึ้น โดยเฉพาะคดีที่จำเลยไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราวหากเพราะเมื่อศาลพิพากษายกฟ้องเท่ากับว่าจำเลยจะโดนขังฟรีในระหว่างการพิจารณาคดีเป็นเวลานาน ในคดีของความมั่นคงส่วนใหญ่ศาลจะไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว เนื่องจากเหตุผลทางคดีมีความร้ายแรงประกอบการคัดค้านของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการว่าจำเลยอาจหลบหนีหรือไปก่อเหตุร้ายซ้ำอีก ตามกฎหมายต้องปรับเปลี่ยนโครงสร้างหรือระบบของศาลยุติธรรมที่มีหน้าที่จัดการคติความมั่นคงให้เป็นคดีพิเศษเพราะต้องใช้ความเชี่ยวชาญแบบวิชาชีพเฉพาะด้าน ภายในโครงสร้างของแต่ละกลุ่มการพิจารณาคดี

ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการคติความมั่นคงขององค์กรสำนักงานศาลยุติธรรมมีการปรับตัวเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการวิธีพิจารณาแต่ละคดีให้มีกระบวนการเป็นขั้นตอนที่สะดวกและรวดเร็ว การนำระบบเทคโนโลยีมาสนับสนุนในการปฏิบัติงานเพื่อเพิ่มขีดความสามารถ เจ้าหน้าที่ที่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมมากขึ้น จากการอบรม การปฏิบัติในพื้นที่ แม้องค์กรของศาลจะมีขนาดใหญ่ครอบคลุมทุกจังหวัดทั่วประเทศ แต่การปฏิบัติงานของข้าราชการถือว่าดีได้ในระดับหนึ่งและมีการส่งเสริมเรียนรู้ พัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้ประชาชนผู้มีอรรถคดีได้รับความสะดวกในการ

เข้าถึงกระบวนการของศาลยุติธรรม อีกทั้งพยายามเสริมสร้างคุณภาพให้บุคลากรทั้งในส่วนของการข้าราชการฝ่ายตุลาการ หรือข้าราชการตุลาการให้มีการเรียนรู้กับการปรับเปลี่ยนกฎหมายที่เปลี่ยนไปตามกาลเวลาและบริบทของสังคม

ด้านศักยภาพของบุคลากร ประสิทธิภาพการทำงานสูงกว่าในอดีต เดิมที่มีข้อจำกัดในเรื่องของการประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสาร ด้านเทคโนโลยี วิทยาการที่ไม่กว้างขวาง ปัจจุบันมีการพัฒนาบุคลากร การอบรม พัฒนา สัมมนาบุคลากร เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการทำงาน การสร้างให้บุคลากรมีศักยภาพเป็นไปในทางเดียวกัน เช่น การกำหนดให้บุคคลเข้ารับราชการในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องผ่านการเรียนกฎหมายอิสลาม การบริหารจัดการคดีให้ดำเนินการเสร็จภายในมาตรฐานระยะเวลาที่กำหนด ความเจริญก้าวหน้าในด้านโซเชียลมีเดีย (Social media) และวิธีที่พิจารณาความด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น ระบบ E-Filing ในระบบ CIOS ทำให้มีความรวดเร็วเป็นหลักสำคัญ มีมาตรฐาน การปรับปรุงกระบวนการมีการบูรณาการยกระดับทุกมิติให้อย่างรวดเร็วและเป็นรูปธรรม จะเห็นได้ว่า ศาลยุติธรรมมีการกระตุ้นเพิ่มพูนความรู้ให้กับบุคลากร เพราะความยุติธรรมผันเปลี่ยนแปรไปตามบริบทของสังคม สิ่งที่เคยคิดว่ายุติธรรม อาจไม่ใช่สิ่งที่สังคมต้องการในปัจจุบัน รวมถึงเรื่องการปรับเปลี่ยนเรื่องประสิทธิภาพให้จับต้องได้เป็นรูปธรรมมากกว่าในอดีต

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางการจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

สรุปผลการวิจัย ดังนี้ จากการสังเคราะห์ข้อมูลผลการวิจัย มีดังนี้

1. ผู้พิพากษาควรเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะคดีความมั่นคง เพื่อทำความเข้าใจในการพิจารณาพิพากษาคดีอย่างมืออาชีพ
2. ควรนำระบบไต่สวนมาเข้าร่วมกับระบบกล่าวหาเพื่อให้ศาลช่วยค้นหาข้อเท็จจริงในทางคดีมากขึ้น และเป็นการลดข้อกล่าวหาของประชาชนว่าถูกกลั่นแกล้งโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ
3. ควรจัดตั้งแผนกคดีความมั่นคงขึ้นในศาลยุติธรรมเพื่อการพิจารณาพิพากษาคดีจะมีความละเอียดรอบคอบขึ้นแตกต่างจากคดีทั่วไป (การแยกงานของข้าราชการฝ่ายตุลาการ คือ งานในด้านการพิพากษาคดีที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปี เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนผู้พิพากษาถือว่าต้องแบกรับคดีเป็นจำนวนมาก ถึง 10-20 คดี ต่อวัน การศึกษาความรู้ด้านกฎหมายใหม่ตลอดเวลาเพื่อการพิพากษาคดีอย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้อง เป็นธรรม)

4. การจัดให้บุคลากรมีการอบรมในทุกระดับ แต่การปรับเปลี่ยนกระทำได้ยากเพราะต้องมีการลงทุนในระดับหนึ่งจึงจะทำให้การปฏิบัติมีคุณภาพสอดคล้องเชื่อมโยงกับคู่ความ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมโดยปฏิรูปเรื่องประสิทธิภาพการทำงานของศาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายไปพร้อมกัน

ศาลยุติธรรมควรพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมทั้งความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับคดีความ มั่นคง ฝึกรอบมบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญงานคดีความมั่นคงและเพิ่มทักษะการใช้เทคโนโลยี ในการปฏิบัติงาน ทั้งในส่วนองระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและระบบเทคโนโลยีดิจิทัล ปรับเปลี่ยนกระบวนการทางความคิด ทักษะคติ ของบุคลากรในองค์กรให้ได้รับทราบถึงประโยชน์ จากการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีมาใช้ในกระบวนการพิจารณาคดี โดยเฉพาะในการจัดการคดีความ มั่นคงซึ่งเป็นคดีที่สำคัญ ต้องมีสติ มีความไต่ตรองรอบคอบ มีความรู้ความชำนาญเฉพาะคดีเป็น พิเศษ การนำเทคโนโลยีมาใช้จะต้องเข้าถึงได้ง่าย ไม่มีความซับซ้อน และเอื้อประโยชน์ต่อตัว ผู้ปฏิบัติงาน คู่ความในคดี หรือประชาชนผู้รับบริการ หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในคดีที่มาติดต่อ ราชการ ตลอดจนเทคโนโลยีที่จะใช้ต้องคำนึงถึงบุคลากรที่มีความหลากหลายและนำไปสู่การ เปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมองค์กร

นอกจากนี้ ยังมีข้อค้นพบจากการวิจัยที่กำหนดข้อคิดในการสนับสนุนการปฏิบัติพันธกิจ ของศาลยุติธรรม ในการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบถึงข้อมูลเกี่ยวกับคดีความมั่นคง อย่างโปร่งใส ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการ ขั้นตอน วัตถุประสงค์ในการดำเนินคดีเกี่ยวกับคดีความ มั่นคงและในส่วนของการนำเทคโนโลยีมาช่วยอำนวยความสะดวกของคดีและการให้บริการแก่ ประชาชนอย่างทั่วถึง รวมถึงพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีให้กับประชาชนเพื่อเข้าถึงฐานข้อมูล คดีความมั่นคง เพื่อการมีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนสู่การเข้าถึงการบริการ การพัฒนาระบบ เทคโนโลยีให้สามารถบูรณาการและเชื่อมโยงข้อมูลร่วมกันทั้งภายในและภายนอกองค์กร รวมถึง การพัฒนาระบบเทคโนโลยีให้มีเสถียรภาพต่อการนำมาใช้ในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับคดีความมั่นคง

5.2 การอภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง “แนวทางการจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัด ชายแดนภาคใต้” มาอภิปรายผลการวิจัยคดีความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้หากยังคง ดำเนินคดี เช่นเดียวกับคดีอาญาทั่วไปก็จะเกิดอุปสรรคต่อการดำเนินคดีความมั่นคง คดีความมั่นคง ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นคดีที่เกิดขึ้นจากการกระทำของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงและ กฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิด โดยให้หมายรวมถึงความผิด เกี่ยวกับความมั่นคงแห่ง ราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญาคด้วย มีลักษณะการกระทำความผิดของกลุ่มผู้ก่อเหตุ

รุนแรง เป็นคดีที่มีความซับซ้อน และส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐและยากต่อการนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิด เพราะมีระบบการจัดการและโครงสร้างภายในองค์กรซับซ้อน มีอิทธิพลและใช้ความรุนแรงเป็นเครื่องมือและมีวิธีการปกปิดการกระทำผิดอย่างมีประสิทธิภาพ

ระบบการดำเนินคดีและระบบการพิจารณาคดีที่ใช้ดำเนินคดีและพิจารณาคดีความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เหมือนคดีอาญาทั่วไป ทั้งที่ลักษณะ รูปแบบและมูลเหตุจูงใจการกระทำผิดคดีความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้แตกต่างกับคดีอาญาทั่วไป ซึ่งหากพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว การดำเนินคดีความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ใช้ระบบกล่าวหา และได้มีการนำกฎหมายพิเศษ คือ พระราชบัญญัติ ฎีกาอัยการศึก พ.ศ. 2457 และพระราชกำหนดบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มาใช้ในขั้นตอนการดำเนินคดีในการแสวงหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อเข้าสู่การพิจารณาคดี ในชั้นศาลการค้นหาคำความจริงในคดีความมั่นคงเป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งในระบบกล่าวหาที่มีข้อจำกัดเครื่องครัด ศาลไม่สามารถค้นหาคำความจริงในคดีได้ไม่เต็มที่ (สำนักงานศาลยุติธรรม, 2563 ;จิรพจน์ไทยเล็ก.)

การค้นหาคำความจริงในคดีความมั่นคงควรมีบุคลากรที่มีคุณภาพพร้อมปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะเป็นผู้พิพากษาที่ตัดสินคดี นิติกร หรือเจ้าหน้าที่ หรือเจ้าพนักงานคดี ทำหน้าที่เป็นเลขา หรือผู้ช่วยเหลือศาลในการพิจารณาคดี ควรได้รับการฝึกอบรมเฉพาะทางให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะคดีจะทำให้ทราบรายละเอียดแห่งคดีและเข้าถึงข้อเท็จจริงแห่งคดีได้อย่างแท้จริงและถูกต้อง อันจะเป็นผลทำให้การวินิจฉัยชี้ขาดคดีตรงตามความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น และทำให้การพิจารณาคดีความมั่นคงเป็นไปด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม ทั้งนี้ เพื่อให้กระบวนการพิจารณาคดีความมั่นคงเป็นไปด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรมและสร้างความเชื่อมั่นในการดำเนินคดีความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนใต้มีความซับซ้อนในทุกมิติ การปกครองของประเทศไทยนั้นใช้ระบบการปกครองแบบรวมศูนย์อำนาจ ไม่เอื้อต่อรูปแบบการปกครองที่มีเขตปกครองพิเศษไม่ว่าในทางเศรษฐกิจ การเมืองสังคม ฯลฯ กระบวนการยุติธรรมและการจัดการคดีความมั่นคงจึงต้องอาศัยหน่วยงานราชการหลายองค์กร ภาคประชาสังคมหลายส่วนเข้ามาร่วมในกระบวนการทำงาน จึงทำให้ความล่าช้าส่งผลกระทบต่อประชาชนไม่ได้รับความยุติธรรมและเข้าไม่ถึงกระบวนการยุติธรรม (ประคอง เตกฉัตร, 2550, น. 37)

การจัดการคดีความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ภาครัฐและหน่วยที่เกี่ยวข้องควรมีการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ที่มีความเกี่ยวข้องในเรื่องกระบวนการยุติธรรม

เชิงสมานฉันท์ และให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยมีเป้าหมายหลักให้ ยุติธรรมชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในการป้องกันอาชญากรรม การก่อความไม่สงบ การสร้าง สถานการณ์ความรุนแรง หรือการควบคุม การจัดระเบียบชุมชน การส่งเสริมพัฒนาภูมิปัญญาและ สร้างคุณภาพชีวิตในชุมชน เพื่อสังคมสันติสุขและยั่งยืน กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์และ สันติวิธีในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เป็นสังคมแห่งการให้ออกาสและเห็นคุณค่าของความเป็น มนุษย์ สอดคล้องกับ เจษฎา สรณวิช (2564, น. 280) ผู้ต้องหา หรือจำเลยได้รับการบังคับการตาม กฎหมายอย่างเคร่งครัด โดยเสมอภาค ไม่ถูกเลือกปฏิบัติและได้รับการดำเนินการตามมาตรการอื่น แทนการถูกควบคุมตัว จำคุก กักขัง และสังคมมีความปลอดภัยและเป็นธรรม โดยจำเลยได้รับการ กำหนดโทษที่ได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของการกระทำผิดและมีการกระทำผิดซ้ำ ลดลงและระบบ สอบสวนคดีอาญามีการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการอย่าง เหมาะสมเป็นที่เชื่อมั่นของผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ไม่มีคดีขาดอายุความและปราศจากการถูก แทรกแซงและทำให้ระบบนิติวิทยาศาสตร์มีมาตรฐานระดับสากล เป็นที่น่าเชื่อถือและผู้ปฏิบัติงาน ด้านนิติวิทยาศาสตร์มีความเป็นอิสระ มีวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งอำนวยความสะดวกด้วยความ สะดวกและรวดเร็ว โดยมีผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายเป็นศูนย์กลางและมีศักยภาพในการแข่งขันเพิ่มขึ้น

จากแผนยุทธศาสตร์ของศาลยุติธรรมที่มีนโยบายในการบริหารงานศาลยุติธรรม ในการ เพิ่มขีดความสามารถในการจัดการคดีความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ศาลยุติธรรม ควรนำระบบบริหารจัดการเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Management) มาใช้เป็นกรอบทิศทางในการ พัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง โดยมีแผนยุทธศาสตร์เป็นเครื่องมือในการกำหนดกรอบทิศทาง การบริหารงาน ศาลยุติธรรมมุ่งเน้นการพัฒนานวัตกรรมการอำนวยความสะดวกยุติธรรม เพื่อสนับสนุนการ พิจารณาพิพากษาคดีและการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ เพื่อนำมาใช้เป็นกลไกสำคัญสำหรับการ ปฏิบัติงานภายใต้บทบาทหน้าที่ของศาลยุติธรรมในการอำนวยความสะดวกยุติธรรม ด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรมและเสียค่าใช้จ่ายน้อยลง ตลอดจนเป็นการลดขั้นตอนการทำงานและเพิ่มศักยภาพ ของบุคลากรในองค์กรให้มีประสิทธิภาพ (แผนยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรม พ.ศ. 2565 – 2568)

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ ที่ได้กำหนดวิธีการ ทำงานใหม่ของระบบราชการ 4.0 คือ 1. เปิดกว้างและเชื่อมโยงกัน (Open & Connected Government) ต้องเปิดเผยโปร่งใสในการทำงาน และเชื่อมโยงการทำงานในภาครัฐด้วยกันให้มี เอกภาพและสอดรับประสานกัน 2. ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (Citizen-Centric Government) ต้อง ทำงานเชิงรุกใช้ประโยชน์จากข้อมูลภาครัฐ (Big Government Data) และระบบดิจิทัลสมัยใหม่ใน การจัดบริการสาธารณะที่ตรงกับความต้องการของประชาชน โดยมีการเชื่อมโยงกันเองของทาง ราชการเพื่อให้บริการได้เสร็จสิ้นในจุดเดียว 3. มีขีดสมรรถนะสูงและทันสมัย (Smart & High

Performance Government) สร้างนวัตกรรม หรือความคิดริเริ่มและประยุกต์องค์ความรู้ในแบบสหสาขาวิชาเข้ามาใช้ในการตอบโต้กับโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน เพื่อสร้างคุณค่าเป็นองค์กรที่มีขีดสมรรถนะ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2561)

ดังนั้น ศาสนาพุทธต้องมีการสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ ในการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานศาสนาพุทธให้มีความเสมอภาค เป็นธรรมและทันสมัย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตลอดจนการมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมและทำให้ทุกฝ่ายได้รับการอำนวยความสะดวกตามมาตรฐานสากล มีความรวดเร็ว เป็นธรรม โปร่งใส เพราะการดำเนินคดีในแต่ละขั้นตอนมีปัญหาเรื่องความล่าช้าซึ่งส่งผลกระทบต่อการคุ้มครองสิทธิของทุกฝ่าย เช่น ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณา แม้มีการเยียวยาชดเชยให้ตามกฎหมายก็ตาม ในทางปฏิบัติส่วนใหญ่คนยากจน หรือคนชายขอบของสังคมไม่ว่าตกอยู่ในฐานะที่เป็นผู้ต้องหา จำเลยหรือผู้เสียหายยังพบกับความยากลำบากในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมมากกว่าคนกลุ่มอื่น ทั้งมีการละเมิดสิทธิและเสรีภาพ สาเหตุมีทั้งเจตนาหรือจงใจใช้อำนาจเกินขอบเขตและไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง เช่น การรวบรวมพยานหลักฐานที่ไม่ให้ความสำคัญต่อการค้นหาความจริง การขาดความรู้และความเข้าใจในหลักกฎหมายระเบียบที่เกี่ยวข้องอย่างเพียงพอ การขาดจรรยาบรรณในการปฏิบัติหน้าที่ ขาดความรอบคอบในการปฏิบัติหน้าที่ที่ไม่เหมาะสม ตลอดจนการแสวงหาประโยชน์จากการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบและการบิดเบือนคดี

5.3 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงโครงสร้างและนโยบาย

1. หน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินคดีความมั่นคง ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในคดี เจ้าหน้าที่งานคดีของศาลยุติธรรม ผู้พิพากษาที่รับผิดชอบคดีเกี่ยวกับคดีความมั่นคง ควรคัดเลือกบุคลากรที่มีความรู้ ความชำนาญมีความเชี่ยวชาญในการดำเนินคดีความมั่นคงมาปฏิบัติหน้าที่และมีจำนวนอัตราที่เพียงพอรองรับปริมาณคดีที่เพิ่มขึ้นให้สามารถทำงานได้อย่างเต็มที่และมีความต่อเนื่องในการดำเนินคดี

2. ปรับเปลี่ยนกระบวนการทางความคิด ทักษะคดี ของบุคลากรในองค์กรให้ได้รับทราบถึงประโยชน์จากการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีมาใช้ในการกระบวนการพิจารณาคดี โดยเฉพาะในการจัดการคดีความมั่นคงซึ่งเป็นคดีที่สำคัญ ต้องมีความรู้ความชำนาญเฉพาะคดีเป็นพิเศษ การนำเทคโนโลยีมาใช้จะต้องเข้าถึงได้ง่าย ไม่มีความซับซ้อนและเอื้อประโยชน์ต่อตัวผู้ปฏิบัติงาน คู่ความในคดี หรือประชาชนผู้รับบริการ หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในคดีที่มาติดต่อราชการ ตลอดจนเทคโนโลยีที่จะใช้ต้องคำนึงถึงบุคลากรที่มีความหลากหลายและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมองค์กร

3. จัดกิจกรรมฝึกอบรม ประชุมสัมมนา เสวนา แลกเปลี่ยนทางวิชาการเกี่ยวกับองค์ความรู้ ในการดำเนินคดีความมั่นคง ปัญหา อุปสรรค และการนำพยานหลักฐานมาเสนอต่อศาล โดย กำหนดให้ศาลมีบทบาทหน้าที่ในการค้นหาความจริงในคดี มีอำนาจรับฟังพยานหลักฐานทุก ประเภทที่สามารถพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของจำเลยได้ ตลอดจนสามารถ เรียกพยานหลักฐาน อื่นที่เห็นว่ามิใช่ประโยชน์ต่อการค้นหาความจริงในคดีเพิ่มเติมนอกเหนือจากพยานหลักฐานที่คู่ความ นำเสนอได้ เพื่อให้ศาลเข้าถึงข้อเท็จจริงแห่งคดีได้อย่างแท้จริงและถูกต้อง อันจะเป็นผลทำให้การ วินิจฉัยชี้ขาดคดีตรงตามความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น และทำให้การพิจารณาคดีเป็นไปด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม ตลอดจนปัญหาอุปสรรคในการดำเนินคดีความมั่นคง

4. ส่งเสริมและสนับสนุนการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้อง กับคดีความมั่นคง ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการ ขั้นตอน วัตถุประสงค์ในการดำเนินคดีเกี่ยวกับคดี ความมั่นคงและในส่วนของการนำเทคโนโลยีมาช่วยอำนวยความสะดวกของคดี และการให้บริการ แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง รวมถึงพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีให้กับประชาชนเพื่อเข้าถึง ฐานข้อมูลคดีความมั่นคง เพื่อการมีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนสู่การเข้าถึงการบริการ การพัฒนา ระบบเทคโนโลยีให้สามารถบูรณาการและเชื่อมโยงข้อมูลร่วมกันทั้งภายใน และภายนอกองค์กร

5.3.2. ข้อเสนอแนะเชิงการบริหารจัดการ

1. ศาลยุติธรรมควรพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมทั้งความรู้ ความเข้าใจ วิชาชีพนิยมและ สำนึกสาธารณะเกี่ยวกับคดีความมั่นคง ฝึกอบรมบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญงานคดีความมั่นคง เพิ่มทักษะและสั่งสมประสบการณ์เพื่อให้เกิดความตระหนักเข้าใจบริบทเชิงวัฒนธรรมและความ หลากหลายทางชาติพันธุ์ในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศไทย

2. พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อให้การทำงานมี ประสิทธิภาพและลดขั้นตอนการทำงานของบุคลากร ซึ่งผู้บริหารที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนและ ส่งเสริมการจัดสรรงบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือทางเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อรองรับการนำ ระบบเทคโนโลยีที่องค์กรได้พัฒนาขึ้นมาให้มีความสอดคล้องกัน รวมถึงการพัฒนา ระบบ เทคโนโลยีให้มีเสถียรภาพต่อการนำมาใช้ในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับคดีความมั่นคง

3. ระบุและกำหนดขอบเขตของบทบาทและการปฏิบัติพันธกิจด้านความมั่นคงของสถาบัน ตุลาการให้มีความชัดเจนจะได้ไม่เกิดทับซ้อน หรือเลยขอบเขตอำนาจของฝ่ายตุลาการ ทั้งนี้การ กำหนดขอบข่ายที่ถูกต้องตามกฎหมายและบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญไทย จะสร้างให้เกิด ประโยชน์สูงสุดในการทำหน้าที่จัดการความขัดแย้งและความรุนแรงในพื้นที่ของศาลยุติธรรม

5.4. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบเกี่ยวกับการจัดการคดีความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้กับหน่วยงานราชการอื่น หรือในพื้นที่อื่นๆ เพื่อนำผลการศึกษาไปปรับใช้ให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการความขัดแย้งและความรุนแรงในพื้นที่ชายแดนของประเทศต่อไป

2. การวิจัยครั้งนี้ควรศึกษาความสัมพันธ์ของสำนักงานศาลยุติธรรมกับหน่วยงานราชการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการคดีความมั่นคงโดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

3. ควรมีการศึกษาริบทของการจัดการคดีความมั่นคงเฉพาะเจาะจงลงไปในพื้นที่จังหวัดอื่นในประเทศ หน่วยงานราชการอื่นๆ ตัวแปรอื่นๆ หรือการศึกษาการจัดการคดีความมั่นคงในต่างประเทศ อาจใช้กรอบแนวคิดและทฤษฎีการจัดการสาธารณะที่พัฒนาต่อมาในยุคหลังๆ เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขอย่างยั่งยืนในบริบทโลกยุคใหม่

4. ควรมีการศึกษาวิจัยพันธกิจของสถาบันตุลาการและองค์กรในสังกัด ในบริบทของการจัดการคดีความมั่นคงในพื้นที่อื่น แบบการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อใช้เทคนิคทางสถิติศึกษาความสัมพันธ์ในเชิงสาเหตุของปัจจัยทางการบริหารจัดการภาครัฐในพื้นที่สภาวะวิกฤติต่างๆ

บรรณานุกรม

- กฤตวิษณุ ปุ้มไพบูลย์. (2560). การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ระหว่าง พ.ศ. 2521-2532. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย). ฐานข้อมูลงานวิจัย (ThaiLis).
- กองสารนิเทศและประชาสัมพันธ์. (2563). ระบบบริการดิจิทัล ศาลยุดิธรรม. กระทรวงยุติธรรม. คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ. (2563). รายงานคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) เอาชนะความรุนแรงด้วยพลังสมานฉันท์. โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
- จิรพจน์ ไทยเล็ก. (2563). ระบบการพิจารณาคดีที่เหมาะสมสำหรับพิจารณาคดีความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้. สำนักงานศาลยุติธรรม.
- จุมพล ชื่นจิตต์ศิริ. (2560). คำอธิบายวิชาการว่าความและศาลจำลอง (พิมพ์ครั้งที่ 4). ร้านหนังสือกฎหมาย.
- เจษฎา สรณวิช (2564). การศึกษาแบบจำลองการใช้เทคโนโลยีบล็อกเชนในศาลยุติธรรมไทย : กรณีศึกษาศาลยุติธรรมชั้นต้น. วารสารสมาคมนักวิจัย, 26(1), 86-100.
- ชวันส์ถ์ เจนการ และ ศุภวัชร มาลานนท์. (2560, 13 มิถุนายน). กระบวนการยุติธรรม 4.0. <https://www.bangkokbiznews.com/blogs/columnist/115841>
- ไชนันท์ ปัญญาศิริ. (2564). แนวคิดร่วมสมัยทางการจัดการสาธารณะ: การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบและการประยุกต์ใช้. ธรรมนิติ.
- ไชนันท์ ปัญญาศิริ และ สุमितตรา เจิมพันธ์. (2563). โครงสร้างตามสถานการณ์ขององค์การภาครัฐไทยตามแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่. วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย (สสอท.), 26(2), 112-123.
- ณัทพล ชินกุลกิจนิวัฒน์. (2562). คุณลักษณะของผู้ไกล่เกลี่ยเชิงพุทธบูรณาการ: ศึกษากรณี ศาลอุทธรณ์ภาค 7. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิตที่ไม่มีการตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ดาวุฒิ ษา. (2548). ความคิดเห็นและพฤติกรรมของผู้นำศาสนาอิสลามที่มีต่อสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้. (ภาคนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตที่ไม่มีการตีพิมพ์). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- ต่วนนุริชานันต์ สุริยะ. (2561). การพัฒนาระบบรักษาความมั่นคงปลอดภัยสูงด้วยเทคโนโลยีเชื่อมโยงสรรพสิ่งเพื่อการตรวจสอบหลักฐานดิจิทัลสำหรับสถานศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิตที่ไม่มีการตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ตายุดิน อูสมาน, ศรีประไพ อุดมละมุด, ชูลฟีกอร์ มาโซ และ เวกิน วุฒิวงศ์. (2554). เทคนิคและกระบวนการจัดการความขัดแย้งในสังคมพหุวัฒนธรรม สามจังหวัดชายแดนภาคใต้. (รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์). มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- ทนาย เพิ่มพูล. (2561). การติดตามนโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิตที่ไม่มีการตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทนาย เพิ่มพูล. (2563). การติดตามนโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2555-2557. วารสารการเมืองการบริหารและกฎหมาย, 12(1), 453-475.
- ไททัศน์ มาลา. (2561). การจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ (New Public Governance: NPG): แนวคิดและการประยุกต์ใช้ในการจัดการปกครองท้องถิ่น. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 8(1), 179-194.
- ชนรัตน์ ทังทอง. (2563). การพัฒนาระบบงานเพื่อรองรับยุทธศาสตร์ของศาลยุติธรรม. <http://www.jti.coj.go.th>
- ธัญญาภรณ์ ซอศรีสาคร. (2559). ปัญหาการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิตที่ไม่มีการตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นงนภัศ กุ้วรัญญู เทียงกมล. (2551). การวิจัยเชิงบูรณาการแบบองค์รวม. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิเพาซาน วาบา. (2561). รูปแบบยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงแห่งชาติที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ ในการบริหารจัดการพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้. วารสารรังสิตบัณฑิตศึกษาในกลุ่มธุรกิจและสังคมศาสตร์, 4(1), 102-114.
- นุรี มูเซะ. (2557). กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์และสันติวิธีกรณีศึกษา: ศาลจังหวัดยะลา. (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ประคอง เตกฉัตร. (2550). ปัญหาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้กับกระบวนการยุติธรรม. วิทยุชนปกป้องศักดิ์ นันทเสน. (2564). บทบาทของฝ่ายปกครองในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิตที่ไม่มีการตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551. (2551, 27 กุมภาพันธ์).
 ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 125 ตอนที่ 39 ก, หน้า 33-44.
- พิชัย นิลทองคำ. (2562). *ประมวลกฎหมาย วิ.แพ่ง วิ.อาญา พระธรรมนูญศาลฯ Version 1.62*. ร้านหนังสือกฎหมาย.
- พิโชค รุจิรประสิทธิ์. (2559). *การพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลอุทธรณ์*. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิตที่ไม่มีการตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ไพโรจน์ วายุภาพ. (2559). *คำอธิบายระบบศาลและพระธรรมนูญศาลยุติธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 12).
 ร้านหนังสือกฎหมาย.
- ไพโรจน์ วายุภาพ. (2560). *คำอธิบายระบบศาลและพระธรรมนูญศาลยุติธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 13).
 ร้านหนังสือกฎหมาย.
- พินันท์ จารง. (2558). *ความสำเร็จของนโยบายการนำสันติสุขกลับคืนสู่จังหวัดปัตตานีและจังหวัดยะลา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิตที่ไม่มีการตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- มินตรา ศรีนิมิตร. (2563). การปฏิบัตินิติราชการหลักธรรมาภิบาล. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 5(1), 34-50.
- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542. (2542, 10 สิงหาคม). ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 116, ตอนที่ 63 ง, หน้า 24-25.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 : เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 4 ธันวาคม 2554*. นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2554). *การบริหารจัดการและการบริหารยุทธศาสตร์ของหน่วยงานของรัฐ*. สำนักพิมพ์โพรเพซ.
- ศาลยุติธรรม. (2565). *แผนยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรม พ.ศ. 2565-2568* (เอกสารวิชาการ).
https://library.coj.go.th/pdf-view.html?fid=38228&table=files_biblio
- ศาลยุติธรรมและสำนักงานศาลยุติธรรม. (2564). *รายงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ศาลยุติธรรมและสำนักงานศาลยุติธรรม*. <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/593277>
- สถาบันพระปกเกล้า. (2562). *วัดระดับการบริหารจัดการที่ดี* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์เสมอธรรม.
- สมชัย ฑีฆาอุดมกร. (2561). *พระธรรมนูญศาลยุติธรรมฉบับสมบูรณ์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). ร้านหนังสือกฎหมาย.

- สมชัย สิริวัฒนโชค. (2553). *จริยธรรมของผู้นำ: วิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารหน่วยงานภาครัฐ*. สถาบันพระปกเกล้า.
- สมลักษณ์ จัดกระบวนพล. (2555). *ระบบศาลและหลักทั่วไปว่าด้วยวิธีพิจารณาคดี*. สำนักพิมพ์ธรรมศาสตร์.
- สันทัต ฅ นคร. (2540). *เจตคติของชาวไทยมุสลิมในตำบลกรงปินัง กิ่งอำเภอกรงปินัง จังหวัดยะลาต่อการก่อการร้ายในจังหวัดชายแดนภาคใต้*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิตที่ไม่มีการตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2556). *แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย (พ.ศ. 2556-2561)* (เอกสารวิชาการ). วิชั่น พรินท์ แอนด์ มีเดีย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2559). *การพัฒนาคู่มือการบริหารจัดการภาครัฐ*. <https://www.opdc.go.th/content/Nzc>
- สำนักงานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ. (2560). *เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ ประจำปี 2561-2562*. https://www.tqa.or.th/ebook/TQA_Criteria_2561-2562_output/web/TQA_Criteria_2561-2562.pdf
- สำนักทะเบียนกลาง. (2551). *ระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียนราษฎร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2544*. <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/116588>
- สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค 9. (2563). *แผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ 2563*. <https://jor9.coj.go.th/th/content/page/index/id/170915>
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2554). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 12). สำนักพิมพ์เฟื่องฟ้า พรินติ้ง.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2561). *การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 24). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภาพพัฒน์ คำแข็งขวา. (2562). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์ของศาลอุทธรณ์ภาค 4*. (การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตที่ไม่มีการตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุรพล สุขอัจจะสกุล. (2562). *การพัฒนาประสิทธิภาพการพิจารณาคดีในศาลชั้นอุทธรณ์*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิตที่ไม่มีการตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2534). *ความขัดแย้งการบริหารเพื่อความสร้างสรรค์*. สำนักพิมพ์ตะเกียง.
- อาคม ใจแก้ว. (2533). *การนำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ : ศึกษาปัจจัยที่ส่งผล กระทบต่อความสำเร็จ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิตที่ไม่มีการตีพิมพ์). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- อุทัย อาทิวะช. (2558). ปัญหาการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในชั้นศาลอุทธรณ์: ศึกษากรณีการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิตที่ไม่มีการตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- Anderson, J. E. (2000). *Public policy-making* (4th ed). Houghton Mifflin.
- Anderson, J. E. (2011). *Public policy-making: An introduction* (7th ed.). Cengage.
- Barzelay, M. (2001). *The new public management: Improving research and policy dialogue*. University of California Press.
- Bevir, M. (2012). *Governance: A very short introduction*. OUP Oxford
- Bourgon, J. (2007). Responsive, responsible and respected Government: Towards a new public administration theory. *International Review of Administrative Sciences*, 73(1), 7-26.
- Boyne, G. A. (2003). Sources of public service improvement: A critical review and research agenda. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 13(3), 367–394.
- Braithwaite, J. (1998). Restorative justice. In M. H. Tonry (Ed.), *The handbook of crime and punishment* (pp. 323–344). Oxford University Press.
- Brown, J. T. (2014). *The handbook of program management: How to facilitate project success with optimal program management* (2nd ed). McGraw-Hill Education.
- Bruns, H.-J. (2013). Accounting change and value creation in public services—do relational archetypes make a difference in improving public service performance? critical perspectives on accounting. *Public Management Review*, 6(3), 331–348.
- Bush, R. A. B. & Folger, J. P. (1994). *The promise of mediation: Responding to conflict through empowerment and recognition*. Jossey-Bass.
- Cameron, C. S. (2016). *Electronic filing in the supreme court of North Carolina*. Supreme Court of North Carolina.
- Certo, S. C. (2007). *Modern management* (8th ed). Prentice-Hall.
- Clarke, V. B. (2001). *Search of good governance: Decentralization and democracy in Ghana*. (Unpublished doctoral dissertation). Northern Illinois University
- Creswell, J. W. (2003). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Sage.
- Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2011). *Designing and conducting mixed methods research* (2nd ed.). Sage.

- Dunn, W. N. (2008). *Public policy analysis: An introduction* (4th ed). Pearson Prentice Hall.
- Dye, T. R. (2012). *Understanding public policy* (14th ed). Prentice-Hall.
- Gregg, G. (2009). *The reformed local government system* (4th ed). George Allen & Unwin.
- Halpin, A, W, . (2006). Change and organizational climate. *Journal of Educational Administration*, 5(1), 5–25.
- Helfat, C. E., Finkelstein, S., Mitchell, W., Peteraf, M., Singh, H. Teece, D., & Winter. S. G. (2007). *Dynamic capabilities: Understanding strategic change in organizations*. Wiley-Blackwell.
- Hill, C .W. L., & Jones, G. R. (2012). *Strategic management theory* (10th ed). South-Wertern Cengage Learning.
- Hyde, A. C. (2003). *Classics of public administration*. Harper & Row.
- Jonathan, B. (n.d.). New public management. <http://www.drmanage.com/index.php?lay=show&ac=article&Id=538633091>.
- Kimmet, P. (2005). *The politics of good governance in The Asean*. (Unpublished master's thesis). Griffith University.
- Kochel, T. R. (2017). Can police legitimacy promote collective efficacy? *Justice Quarterly*, 29, 384–419.
- Miles, J. A. (2012). *Management and organization theory*. John Wiley & Sons.
- Pearce, J. A., & Robinson, R. B. (2009). *Strategic management: Formulation, implementation and control* (11th ed). McGraw-Hall.
- Pestoff, V. & Brandsen, T. (2010). *Public governance and the third sector: Opportunities for co-production and innovation?*. Routledge.
- Selden, S. (2009). *Human capital: Tools and strategies for the public sector*. CQ Press. Sminia,
- H. (2009). Process research in strategy formation: Theory, methodology and relevance. *International Journal of Management Reviews* 11(1), 97–125.
- Smith, W. K. & Lewis., M. W. (2011). Toward a theory of paradox: A dynamic equilibrium model of organizing. *Academy of Management Review*, 36(2), 381-403.
- Soparnot, R. (2011). The concept of organizational change capacity. *Journal of Organizational Change Management*, 24(5), 640-661.

Virakul, B. (2015). Global challenges, sustainable development, and their implications for organizational performance. *European Business Review*, 27(4), 430-446.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

เลขที่แบบสัมภาษณ์.....

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

“แนวทางการจัดการคดียุติความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้”

อาจารย์ที่ปรึกษาคณะนิติศาสตร์ รองศาสตราจารย์ ดร. ไชยพันธ์ ปัญญาศิริ
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย สาขาการจัดการ มหาวิทยาลัยสยาม

ผู้วิจัย นางสาวณัทภักดิ์ นพัชรนากร
หลักสูตร ปรัชญาคณาจารย์บัณฑิต สาขาการจัดการ มหาวิทยาลัยสยาม

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้สำหรับงานวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดการคดียุติความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้” เป็นข้อมูลประกอบการศึกษาในการทำคณาจารย์ ระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาคณาจารย์บัณฑิต สาขาการจัดการ มหาวิทยาลัยสยาม

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกนี้จะถูกนำไปใช้ประโยชน์ทางการวิจัยเพื่อการศึกษาเท่านั้น และจะสงวนคำให้สัมภาษณ์เชิงลึกของท่านไว้เป็นความลับ ไม่มีผลกระทบต่อตัวท่านเอง แต่จะมีความสำคัญและเกิดประโยชน์อย่างยิ่งในเชิงวิชาการและการบริหารจัดการคดีในสำนักงานศาลยุติธรรมต่อไป

ผู้วิจัยใคร่ขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่ให้ความกรุณา มา ณ โอกาสนี้

วันที่สัมภาษณ์.....เวลา.....น.

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ-สกุล

2. ตำแหน่งงาน หน่วยงาน และองค์กร

3. ประสบการณ์การทำงาน (โดยสรุป)

4. หน้าที่ความรับผิดชอบ

ส่วนที่ 2 : ตัวอย่างข้อคำถามเพื่อการสัมภาษณ์

1. ท่านคิดว่าสภาพแวดล้อมและบริบทการทำงาน ของศาลยุติธรรมในยุคปัจจุบันต่างจากสมัยก่อนอย่างไร?

2. ท่านคิดว่าโครงสร้างและระบบของศาลยุติธรรมควรปรับอย่างไร ในการจัดการคดีความมั่นคง

3. ท่านคิดว่าศาลยุติธรรมควรใช้หลักกรรมมาภิบาลในการปฏิบัติงานหรือไม่ อย่างไร ให้เหตุผล

4. ท่านคิดว่าภาครัฐและสังคมไทยควรใช้วิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งตามแนวทางสมานฉันท์หรือไม่ อย่างไร เหตุผล

5. ขอบทราบบุุมมองของท่านเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของศาลและบุคลากรของศาลยุติธรรม

6. ท่านคิดว่าศาลยุติธรรมควรมีบทบาทอย่างไรในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และควรให้ความสำคัญกับเครือข่ายภาคประชาชนมากน้อยเพียงใด?

*** ขอขอบพระคุณ ท่านที่กรุณาตอบแบบสัมภาษณ์เชิงลึกทุกข้อ ***

ภาคผนวก ข
แบบสนทนากลุ่ม

แบบสัมภาษณ์การสนทนากลุ่ม (Focus Group)

การจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
Management of Security Cases in Southern Border
Areas by the Thai Court of Justice)

อาจารย์ที่ปรึกษาคุณุฎินิพนธ์	รองศาสตราจารย์ ดร. ไชยนันท์ ปัญญาศิริ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย สาขาการจัดการ มหาวิทยาลัยสยาม
ผู้วิจัย	นางสาวณทกั นพัชรนากร
หลักสูตร	ปรัชญาคุณุฎินิพนธ์ สาขาการจัดการ มหาวิทยาลัยสยาม
คำชี้แจง	

แบบสัมภาษณ์การสนทนากลุ่มชุดนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับ “แนวทางการจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้” เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการศึกษาในการทำคุณุฎินิพนธ์ ระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาคุณุฎินิพนธ์ สาขาการจัดการ มหาวิทยาลัยสยาม ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์การสนทนากลุ่มนี้จะถูกนำไปใช้ประโยชน์ทางการวิจัยเพื่อการศึกษาเท่านั้น และจะสงวนคำให้สัมภาษณ์ของท่านไว้เป็นความลับ ไม่มีผลกระทบต่อตัวท่านเอง แต่จะมีความสำคัญและเกิดประโยชน์อย่างยิ่งต่อการบริหารจัดการคดีในสำนักงานศาลยุติธรรมต่อไป

ผู้วิจัยใคร่ขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่ให้ความกรุณา มา ณ โอกาสนี้

ส่วนที่ 1 : คำถามการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

1. ท่านคิดว่าการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมไทยควรมีข้อปรับปรุงและพัฒนาได้อีกหรือไม่ อย่างไร ในประเด็นต่างๆ เหล่านี้
 - ด้านประสิทธิภาพ
 - ด้านสมานฉันท์
 - ด้านเทคโนโลยี
 - ด้านธรรมาภิบาล

2. ขอบข่ายบทบาทของศาลในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรกำหนดขอบเขต บทบาท หน้าที่ไว้แค่ไหนที่ท่านเห็นว่าเหมาะสม

3. การจัดตั้งแผนกคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรจัดตั้งหรือไม่ อย่างไร เห็นด้วยหรือไม่อย่างไร จำเป็นหรือไม่จำเป็น? ขอทราบเหตุผล

4. ขอทราบมุมมองของท่านเกี่ยวกับสถานการณ์ความขัดแย้งของสังคมไทยว่าด้วยเรื่อง “พหุวัฒนธรรม” ทิศนคติทางการเมือง ความเหลื่อมล้ำ และอื่นๆ ว่าศาลและบุคลากรของศาลควรมีบทบาทแค่ไหน อย่างไร?

*** ขอขอบพระคุณทุกท่าน ***

ภาคผนวก ค
รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

ตารางที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญในการสัมภาษณ์เชิงลึก

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	สถานที่ทำงาน
1	นายภพพิสิทธิ์ สุชะพิสิทธิ์	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลฎีกา	ศาลฎีกา
2	นายกิตติพงษ์ ศิริโรจน์	พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกา - เคยดำรงตำแหน่ง รองประธานศาลอุทธรณ์ภาค 9	ศาลฎีกา
3	นายจิระพัฒน์ พันธุ์ทวี	เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม	สำนักงานศาลยุติธรรม
4	นายภักฎ วิภูมิริพี	อธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่ง - เคยดำรงตำแหน่ง อธิบดีสำนักงานภาค 9 - เคยดำรงตำแหน่งรองประธานศาลอุทธรณ์ภาค 9	ศาลแพ่ง
5	นายโชคชัย รุจินินนาท	รองประธานศาลอุทธรณ์ คดีชำนาญพิเศษ (ผู้เชี่ยวชาญในการทำสำนวนคดีความมั่นคง) - เคยเป็นผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอุทธรณ์ภาค 9	ศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษ
6	นายอนันต์ คงบริรักษ์	รองประธานศาลอุทธรณ์ คดีชำนาญพิเศษ (ผู้เชี่ยวชาญในการทำสำนวนคดีความมั่นคง) - เคยเป็นผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอุทธรณ์ภาค 9	ศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษ

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	สถานที่ทำงาน
7	นายศรัณย์ชัย ศรีเที่ยงตรง	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ชำนาญการพิเศษ ส่วนวิชาการ สำนักคณะกรรมการบริหารศาล ยุติธรรมสำนักงานศาลยุติธรรม	สำนักงานศาลยุติธรรม
8	นายพรศักดิ์ พิทักษ์ธรรม	ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ - เคยดำรงตำแหน่งเลขานุการ สำนักงานอธิบดีภาค 9 - เคยดำรงตำแหน่ง เลขานุการศาล อุทธรณ์ภาค 9	ศาลอุทธรณ์
9	นายสุชาติ สุนทรภิรมย์	อธิบดีผู้พิพากษาศาลแรงงานภาค 8	ศาลแรงงานภาค 8
10	ร.ท.สายันต์ สุโขพิช	อัยการผู้เชี่ยวชาญงานด้านคดีการ ก่อการร้าย	สำนักงานอัยการพิเศษฝ่าย คดีศาลสูง 1
12	ว่าที่ ร.ต.ดร.ถวัลย์ รุยาพร	นายกสหภาพนายความแห่งประเทศไทย	สหภาพนายความ
13	นายจินดา ปันทะโชติ	ผู้พิพากษาอาวุโสในศาลอุทธรณ์ - เคยดำรงตำแหน่งประธานศาล อุทธรณ์ภาค 9	ศาลอุทธรณ์
14	พ.ต.ท.อาคม สยามนันท์กุล	รองผู้กำกับการสถานีตำรวจ นครบาลทุ่งครุ - ปัจจุบันพำนักในที่ทำงานเป็นตั้ง สถานโรงเรียนอิสลามมีการ แลกเปลี่ยนนักเรียนกับ 3 จังหวัด ชายแดนภาคใต้ และได้รับ มอบหมายให้ติดตามความ เคลื่อนไหวของนักเรียนกลุ่ม ดังกล่าว - เคยได้รับมอบหมายติดตาม สืบสวนสอบสวนเกี่ยวกับคดีความ มั่นคง	สถานีตำรวจนครบาลทุ่งครุ

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	สถานที่ทำงาน
15	นายอดิศักดิ์ ปัตรวลี	ผู้พิพากษาอาวุโสศาลฎีกา - เคยดำรงตำแหน่งประธานศาล อุทธรณ์ภาค 9	ศาลฎีกา
16	พล.ต.ต.หญิง จุฑารัตน์ ฉัตรเพิ่มพร	ผู้บังคับการกองวิจัย สำนักงาน ยุทธศาสตร์ตำรวจ	สำนักงานยุทธศาสตร์ ตำรวจ
17	นายสมชาย อุดมศรีสำราญ	รองประธานศาลอุทธรณ์ (ผู้เชี่ยวชาญด้านการทำคดี ความมั่นคง) - เคยดำรงตำแหน่งเลขานุการ ศาลอุทธรณ์ภาค 9	ศาลอุทธรณ์
18	นายประคอง เตกฉัตร	รองประธานแผนกคดีอาชญากรรม ในศาลอุทธรณ์ - เคยเป็นผู้พิพากษาหัวหน้าคณะใน ศาลอุทธรณ์ภาค 9	ศาลอุทธรณ์
19	พล.ต.ไพศาล หนูสังข์	รองแม่ทัพภาคที่ 4	กองทัพบก/ภาค 4
20	ผศ. (พิเศษ) วาที่ พ.ต. ดร.อดิศักดิ์ น้อยสุวรรณ	รองผู้ว่าราชการจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์	จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
21	ดร.ปริญญา ศิริสารการ	นักสิทธิมนุษยชน	อิสระ

ตารางที่ 2 รายชื่อผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Groups)

ลำดับ	ชื่อ สกุล	ตำแหน่ง	สถานที่ทำงานปัจจุบัน
1	นายทวี ประจวบลาภ	ผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกา - เคยดำรงตำแหน่งประธานศาล อุทธรณ์ภาค 9	ศาลฎีกา
2	นายพรศักดิ์ พิทักษ์ธรรม	ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 7 - เคยดำรงตำแหน่งเลขานุการ สำนักงานอธิบดีภาค 9 - เคยดำรงตำแหน่ง เลขานุการศาล อุทธรณ์ภาค 9	ศาลอุทธรณ์ภาค 7
3	นายสัญญาชัย จันทร์พ่อง	อธิบดีอัยการสำนักงานคดีอาญา พระ โขนง	สำนักงานคดีอาญา พระ โขนง
4	นายวิชัย ชำนาญการคำ	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาล อุทธรณ์	ศาลอุทธรณ์
5	ดร.เจษฎา สรณวิษ	ผู้พิพากษาอาวุโสในศาลอุทธรณ์ - เคยเป็นผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ภาค 9	ศาลอุทธรณ์
6	พ.ต.ท.อาคม สยามนันท์กุล	รองผู้กำกับการสถานีตำรวจนคร บาลทุ่งครุ -ปัจจุบันพื่นในที่ทำงานเป็นตั้ง สถาน โรงเรียนอิสลามมีการ แลกเปลี่ยนนักเรียนกับ 3 จังหวัด ชายแดนภาคใต้ และได้รับ มอบหมายให้ติดตามความ เคลื่อนไหวของนักเรียนกลุ่ม ดังกล่าว	สถานีตำรวจนครบาลทุ่ง ครุ

ลำดับ	ชื่อ สกุล	ตำแหน่ง	สถานที่ทำงานปัจจุบัน
		- เคยได้รับมอบหมายติดตาม สืบสวนสอบสวนเกี่ยวกับคดีความ มั่นคง	
7	นายสุเทพ สมจิตต์	รองผู้อำนวยการสำนักฝึกอบรม วิชาว่าความ	สภานายความ
8	นายกฤษณ์นพพร ศิริรักษ์	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลแขวงธนบุรี ช่วยทำงานชั่วคราวในตำแหน่ง ผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 5 - เคยดำรงตำแหน่ง รองเลขานุการ ศาลอุทธรณ์ภาค 9	ศาลอุทธรณ์ภาค 5
9	น.ส.ประพัฒน์พร วงศ์ชาชม	นิติกรชำนาญการ	ศาลอุทธรณ์
10	นายสมศักดิ์ ด้วงใจบุญ	ทนายความ / ที่ปรึกษากฎหมาย บริษัทชินวงศ์กรุ๊ป	สภานายความ
11	นายพีระพงษ์ เกรือรัตน์	ทนายความ / ที่ปรึกษาประจำ คณะกรรมการการสวัสดิการ สังคม สภาผู้แทนราษฎร	สภานายความ
12	พ.ต.อ.มนัส รุ่งนาค	ผู้กำกับการสถานีตำรวจนครบาล พลับพลาไชย 1 - เคยดำรงตำแหน่งรองผู้กำกับ ป้องกันและปราบปรามสถานี ตรวจภูธรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ - เคยได้รับมอบหมายติดตาม สืบสวนสอบสวนเกี่ยวกับคดีความ มั่นคง	สถานีตำรวจนครบาล พลับพลาไชย 1
13	ดร.อัญพัชญ์ จิระพงษ์ศรีพี	เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมชำนาญ การพิเศษ	ศาลฎีกา

ภาคผนวก ง

ความเป็นมาของศาลอุทธรณ์ภาค 9

ศาลอุทธรณ์ภาค 9

ประวัติความเป็นมาศาลอุทธรณ์ภาค 9 ในปี พ.ศ. 2532 ได้มีการตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลอุทธรณ์ และศาลอุทธรณ์ภาค และพระราชกฤษฎีกากำหนดจำนวนที่ตั้ง เขตศาลและวันเปิดทำการของศาลอุทธรณ์ภาค ซึ่งเป็นการจัดตั้งศาลอุทธรณ์ภาคขึ้น 3 ศาล ประกอบด้วย ศาลอุทธรณ์ภาค 1 ศาลอุทธรณ์ภาค 2 และศาลอุทธรณ์ภาค 3 เพิ่มเติมจากศาลอุทธรณ์ ซึ่งศาลอุทธรณ์ภาค 1-3 เปิดทำการเมื่อวันที่ 2 มกราคม พ.ศ. 2533 และได้ย้ายศาลอุทธรณ์จากอาคารหลังเดิม (สนามหลวง) ไปเปิดทำการ ณ อาคารหลังใหม่ ถนนรัชดาภิเษก เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ตั้งแต่วันที่ 22 มิถุนายน 2535 จนกระทั่งได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดจำนวนที่ตั้ง เขตศาล และวันเปิดทำการของศาลอุทธรณ์ภาค (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2540 จัดตั้งศาลอุทธรณ์ภาค 4 -9 ขึ้น เพื่อให้ศาลอุทธรณ์ภาค แต่ละภาคมีเขตศาลควบคุมพื้นที่ตามเขต ศาลชั้นต้นแต่ละศาล ยกเว้นศาลอุทธรณ์ภาค 1 ซึ่งมีเขตศาลครอบคลุมพื้นที่เขตศาลในภาค 1 แต่ไม่รวมศาลในกรุงเทพมหานคร ซึ่งศาลอุทธรณ์ภาค 9 เปิดทำการเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2542 โดยมีศาลชั้นต้นในเขตอำนาจศาลอุทธรณ์ภาค 9 ได้แก่ 1) ศาลจังหวัดตรัง 2) ศาลจังหวัดนครราชสีมา 3) ศาลจังหวัดปัตตานี 4) ศาลจังหวัดพัทลุง 5) ศาลจังหวัดยะลา 6) ศาลจังหวัดเบตง 7) ศาลจังหวัดสงขลา 8) ศาลแขวงสงขลา 9) ศาลจังหวัดนาทวี 10) ศาลจังหวัดสตูล โดยศาลชั้นอุทธรณ์มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการอุทธรณ์ รวมทั้งมีอำนาจพิจารณาคำสั่งอื่นๆ เช่น มีคำสั่งเกี่ยวกับการขอประกันตัวในคดีอาญาและการขอทุเลาการบังคับคดีในคดีแพ่ง การพิจารณาของศาลชั้นอุทธรณ์มีลักษณะ เป็นการตรวจสอบหรือทบทวนในชั้นอุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์ภาค 9 มีวิสัยทัศน์ “ศาลยุติธรรมเป็นสถาบันที่อำนวยความสะดวกยุติธรรมเพื่อให้สังคมสงบสุข เป็นธรรมและเสมอภาคโดยยึดหลักนิติธรรม”

ศาลอุทธรณ์ภาค 9 มีพันธกิจ คือเป็นสถาบันที่อำนวยความสะดวกยุติธรรมเพื่อให้สังคมสงบสุข เป็นธรรมและเสมอภาคโดยยึดหลักนิติธรรมด้วยการ 1) อำนวยความสะดวกยุติธรรมเพื่อสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม 2) พัฒนาและสร้างระบบสนับสนุนการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้มีความรวดเร็วสะดวก ทันสมัย และเป็นสากล 3) เสริมสร้างความร่วมมือทางการศาลและกระบวนการยุติธรรมไทยและต่างประเทศ 4) ชำรงความศรัทธาและความเชื่อมั่นในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมเพื่อความสงบสุขและความมั่นคงของสังคมไทยที่ยั่งยืน

กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับศาลชั้นอุทธรณ์ตาม มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติ
 ยุติธรรมฯ ประกอบด้วย ศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาคและศาลยุติธรรมอื่นที่พระราชบัญญัติ
 จัดตั้งศาลกำหนดให้เป็นศาลชั้นอุทธรณ์เป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่อุทธรณ์คำ
 พิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้น รวมทั้งมีอำนาจพิจารณาคำสั่งอื่นๆ เช่น มีคำสั่งเกี่ยวกับการขอ
 ประกันตัวในคดีอาญาและการขอทุเลาการบังคับคดีในคดีแพ่ง เป็นต้น การพิจารณาของศาล
 อุทธรณ์มีลักษณะเป็นการตรวจสอบหรือทบทวนคำพิพากษาของศาลชั้นต้น มิใช่การพิจารณาคดี
 ใหม่แต่อย่างใด ซึ่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษ พ.ศ.2558 มีวัตถุประสงค์ใน
 การจัดตั้งศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษขึ้นเป็นศาลชั้นอุทธรณ์ โดยมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่
 อุทธรณ์ คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ศาลภาษี
 อากร ศาลแรงงาน ศาลล้มละลายและศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อให้มีการพิจารณาพิพากษาคดี
 ในชั้นอุทธรณ์โดยองค์คณะผู้พิพากษาที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญพิเศษในด้านนั้นๆ อันจะทำให้
 การพิจารณาคดีชำนัญพิเศษในชั้นอุทธรณ์เกิดความเป็นเอกภาพและส่งเสริมให้กระบวนการ
 ยุติธรรมมีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

มาตรา 3 ได้บัญญัติ คดีชำนัญพิเศษ” หมายความว่า

1. คดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาล
 ทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้า
 ระหว่างประเทศ
2. คดีภาษีอากรตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร
3. คดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลแรงงานตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาล
 แรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน
4. คดีล้มละลายตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย
5. คดีเยาวชนและครอบครัวตามกฎหมายว่าด้วยศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณา
 คดีเยาวชนและครอบครัว โดยให้จัดตั้งศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษขึ้นเป็นศาลชั้นอุทธรณ์ตาม
 พระราชบัญญัติยุติธรรม (มาตรา 4) และมีอำนาจพิจารณาพิพากษาบรรดาคดีที่อุทธรณ์คำ
 พิพากษาหรือคำสั่งของศาลชำนัญพิเศษให้จัดตั้งแผนกดังต่อไปนี้ขึ้นในศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษ
 1. แผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี
 ที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ
 2. แผนกคดีภาษีอากร มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของ
 ศาลภาษีอากร

3. แผนกคดีแรงงาน มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลแรงงาน
4. แผนกคดีล้มละลาย มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลล้มละลาย
5. แผนกคดีเยาวชนและครอบครัว มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลเยาวชนและครอบครัว (มาตรา 5)

1. ศาลชั้นอุทธรณ์

ศาลชั้นอุทธรณ์ มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการอุทธรณ์ รวมทั้งมีอำนาจพิจารณาตามคำสั่งอื่นๆ เช่น เกี่ยวกับการขอประกันตัวในคดีอาญาและการขอทุเลาการบังคับคดีในคดีแพ่ง การพิจารณาคดีจะมีลักษณะเป็นการตรวจสอบหรือทบทวน ในชั้นอุทธรณ์มี 11 ศาล ประกอบด้วย (ไพโรจน์ วายุภาพ, 2559)

1. ศาลอุทธรณ์ จำนวน 1 ศาล มีอำนาจพิจารณาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งคดีแพ่ง คดีผู้บริโภค คดีสิ่งแวดล้อม คดีอาญา คดีเลือกตั้ง คดียาเสพติด คดีอาญาทุจริต และคดีล้มละลาย
2. ศาลอุทธรณ์ภาค 1 – 9 จำนวน 9 ศาล มีอำนาจพิจารณาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่ง คดีแพ่ง คดีผู้บริโภค คดีสิ่งแวดล้อม คดีอาญาและคดีเลือกตั้ง
3. ศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษ จำนวน 1 ศาล มีอำนาจพิจารณาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือ คำสั่งคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ คดีภาษีอากร คดีแรงงาน คดีล้มละลาย และคดีเยาวชนและครอบครัว

2. ระบบศาลและการพิจารณาคดี

หลักนิติรัฐและหลักการแบ่งแยกอำนาจฝ่ายตุลาการ ประกอบด้วย องค์การศาล แต่การจัดระบบเป็นศาลเดี่ยวหรือศาลคู่ ต้องเป็นไปกฎหมายแต่ละประเภท เช่น กฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) หรือ ประมวลกฎหมาย (Civil Law) อีกทั้งยังเป็นผลสืบเนื่องมาจากประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองอีกด้วย ในระบบศาลเดี่ยว ได้แก่ ศาลอุทธรณ์ในประเทศไทยและสหรัฐอเมริกา ส่วนประเทศที่มีอำนาจอธิปไตยเป็นอำนาจสูงสุดจะแบ่งแยกหน้าที่เป็น 3 ฝ่าย เช่น ในประเทศฝรั่งเศส มาทำการควบคุมตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครอง จึงกระทำโดยองค์การศาลที่แยกเป็น 2 ระบบ ได้แก่ ระบบศาลเดี่ยว ที่เป็นศาลอุทธรณ์และระบบศาลคู่ ที่มีศาลปกครอง ศาลรัฐธรรมนูญหรือตุลาการรัฐธรรมนูญ ซึ่งในแต่ละระบบจะมีระบบวิธี

พิจารณาคดีที่แตกต่างกันแยกออกเป็น “วิธีพิจารณาคดีในระบบกล่าวหา” (Accusatorial System) และ “วิธีพิจารณาคดีในระบบไต่สวน” (Inquisitorial System) โดยวิธีพิจารณาคดีของศาลชั้นอุทธรณ์จะเป็นระบบกล่าวหา ส่วนวิธีพิจารณาคดีของศาลปกครองและศาลพิเศษในระบบกฎหมายมหาชนจะเป็นระบบไต่สวน ซึ่งสาระสำคัญของวิธีพิจารณาคดีจะมีรูปแบบวิธีการและขอบเขตอำนาจที่แตกต่างกัน ในการควบคุมตรวจสอบและการควบคุมด้วยกฎหมายของการกระทำโดยกระบวนการศาลชั้นอุทธรณ์ที่มีการวินิจฉัยชี้ขาด (ชวนส์ถ์ เจนการ และ สุภวัชร มาลานนท์, 2563)

3. ระบบการกล่าวหา (Accusatorial System)

ระบบการกล่าวหาเป็นการพิจารณาของศาลในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ ซึ่งมีกำเนิดขึ้นในประเทศอังกฤษและต่อมาถูกนำไปใช้ในประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ มาเลเซียและสิงคโปร์ ระบบนี้เป็นวิธีการที่พัฒนาขึ้นมาใช้แทนการแก้แค้นกันเป็นส่วนตัว โดยให้ผู้เสียหายมีอำนาจฟ้องคดีได้เองในฐานะเป็นผู้กล่าวหาอำนาจนี้ได้ขยายไปถึงญาติของผู้เสียหายด้วย การกล่าวหาและนำสืบพยาน เป็นเรื่องของโจทก์และจำเลย ผู้พิพากษาจะเป็นคนกลางพิจารณาคดีโดยเปิดเผยและด้วยวาจา ซึ่งจะแบ่งผู้เกี่ยวข้องออกเป็น 3 ฝ่าย ประกอบด้วย ผู้กล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหาและศาล เหตุผลเพราะระบบนี้มีวิวัฒนาการมาจากการคดีในสมัยโบราณที่ใช้วิธีทรมาน (Trial by Ordeal) และให้คู่ความต่อสู้กันซึ่งมีคู่ต่อสู้อยู่ 2 ฝ่าย และมีศาลเป็นคนกลางทำหน้าที่เป็นกรรมการ ต่อมาวิธีการทรมานหรือให้ต่อสู้กันได้ถูกยกเลิกไป แต่ได้นำพยานมาพิสูจน์ความผิดหรือหักล้างข้อกล่าวหาพิสูจน์ความบริสุทธิ์แทน (ไพโรจน์ วายุภาพ, 2560, หน้า 92)

หลักการของวิธีพิจารณาความ จะเปิดโอกาสให้คู่ความทั้งสองฝ่ายนำพยานหลักฐานมาแสดงหรือนำสืบถึงพยานที่เป็นประโยชน์ต่อตน ศาลจะเป็นคนกลางคอยชี้ขาดถือเป็นหน้าที่ของคู่ความแต่ละฝ่ายจะต้องเสนอพยานหลักฐานมาให้ศาลพิจารณาที่คู่ความเสนอต่อศาลเท่านั้น โดยสันนิษฐานว่าจะจะเป็นพยานหลักฐานที่คิดว่าดีที่สุด ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมให้คู่ความเสนอได้เต็มที่ แต่แนวโน้มในปัจจุบันเห็นกันว่า หากการถามพยานยังไม่ชัดเจนหรือไม่ได้ข้อเท็จจริงครบถ้วน ศาลมีอำนาจที่จะเข้าไปซักถามพยานของฝ่ายใดก็ได้ และสามารถเรียกพยานหลักฐานของศาลเองมาสืบได้ด้วย เพียงแต่จะไม่ไปทำหน้าที่แทนอัยการหรือนายทนายเท่านั้น (ธนรัตน์ ทังทอง, 2563)

สรุปได้ว่าระบบของศาลอุทธรณ์มีพัฒนาการที่ต่อเนื่องในการเพิ่มประสิทธิภาพเพื่ออำนวยความสะดวกและการพิจารณาพิพากษาคดี ดังปรากฏจากการเพิ่มจำนวนศาล การตั้งแผนกเพื่อพิจารณาพิพากษาคดีพิเศษขึ้น การนำระบบการบริหารงานคดีมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี การสนับสนุนให้มีการระงับข้อพิพาทโดยวิธีอื่น เช่น การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท การอนุญาโตตุลาการ ซึ่งมีการจัดตั้งสำนักระงับข้อพิพาทขึ้นในสำนักงานศาลอุทธรณ์เพื่อ

ดำเนินการนี้ การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคมจากสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตสำหรับทุกกลุ่ม ทุกวัย สร้างความสมานฉันท์ เสมอภาคในการเข้าถึงศาลชั้นอุทธรณ์ ซึ่งจะเป็นการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ด้วยการวางระบบบริหารงานราชการแบบบูรณาการ ดังต่อไปนี้

1. วางระบบขับเคลื่อนด้วยการใช้กลไกแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบาย และแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ แผนและยุทธศาสตร์พัฒนาภาค แผนแม่บท และแผนการปฏิรูป เพื่อเปลี่ยนแปลงสู่แผนบริหารราชการแผ่นดิน และแผนปฏิบัติการในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับกระทรวงถึงชุมชน

2. ปรับปรุงระบบบริหารจัดการงบประมาณให้มีลักษณะแบบยึดโยงยุทธศาสตร์ โดยมุ่งเน้นการจัดทำงบประมาณแบบบูรณาการที่ยึดพื้นที่และประเด็นพัฒนาที่สำคัญเป็นตัวตั้ง ติดตามและประเมินผลการบรรลุเป้าหมายการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์สำคัญ มีระบบการติดตามประเมินผลแบบถ่ายถอดระดับ โดยการออกแบบเป้าหมายและตัวชี้วัด ทั้งผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบที่คาดหวัง ตลอดจนพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนร่วมรับฟังความคิดเห็นและตรวจสอบแผนงาน/โครงการ

3. พัฒนาและปรับวิธีการปฏิบัติราชการให้ทันสมัย มุ่งผลสัมฤทธิ์ มีความโปร่งใส ยืดหยุ่น และคล่องตัวสูง ลดความซ้ำซ้อน มีการวิเคราะห์ความเสี่ยง นำแนวทางปฏิบัติที่เป็นเลิศ และองค์ความรู้ในแบบสหสาขาวิชาเข้ามาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างคุณค่าและตอบสนองกับสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างทันเวลา เปิดโอกาสให้ทุกๆ ภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นสำนักงานสมัยใหม่ นำไปสู่การเป็นองค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูง สามารถปฏิบัติงานเทียบได้กับมาตรฐานสากล สอดคล้องกับหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เพื่อสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาในศาลชั้นอุทธรณ์

4. พัฒนาระบบบริหารจัดการกำลังคนและบุคลากรในการปฏิบัติราชการให้มีความเป็นมืออาชีพมีการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงานและการสร้างค่านิยมที่ดีปรับปรุงแก้ไขกฎหมายระเบียบและข้อบังคับให้มีความชัดเจน ทันสมัยเป็นธรรมและสอดคล้องกับข้อบังคับสากลหรือข้อตกลงระหว่างประเทศ

4. การปฏิรูปบทบาท หน้าที่และพันธกิจของศาลอุทธรณ์ภาค 9

เป้าหมายหรือผลอันพึงประสงค์และผลสัมฤทธิ์เพื่อให้การอำนวยความสะดวกเป็นไปอย่างรวดเร็ว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ให้ทุกกลุ่มบุคคลมีโอกาสเข้าถึงศาลชั้นอุทธรณ์โดยเสมอภาคและได้รับหลักประกันการคุ้มครองสิทธิที่มีมาตรฐานตามหลักสิทธิมนุษยชน จึงควรมีการปฏิรูปศาลชั้นอุทธรณ์ดังต่อไปนี้ (สำนักงานศาลอุทธรณ์, 2564)

1. ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับการบังคับการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด โดยเสมอภาค ไม่ถูกเลือกปฏิบัติ และได้รับการดำเนินการตามมาตราการอื่นแทนการถูกควบคุมตัว จำคุกและกักขังโดยให้สังคมมีความปลอดภัยและเป็นธรรม โดยจำเลยได้รับการกำหนดโทษที่ได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของการกระทำผิด และมีการกระทำผิดซ้ำลดลง

2. ให้ระบบสอบสวนคดีอาญามีการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการอย่างเหมาะสมเป็นที่เชื่อมั่นของประชาชน ไม่มีคดีขาดอายุความ และปราศจากการถูกแทรกแซง ทำให้เป็นที่น่าเชื่อถือและผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์มีความเป็นอิสระ

3. ให้หน่วยงานในศาลชั้นอุทธรณ์มีวัฒนธรรมองค์การที่มุ่งอำนวยความสะดวกด้วยความสะดวกและรวดเร็ว โดยมีประชาชนเป็นศูนย์กลางและทำให้ประเทศไทยมีศักยภาพในการแข่งขันเพิ่มขึ้นมีการดำเนินงานในทุกขั้นตอนมีการกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน เพื่อให้ประชาชนผู้มีอรรถคดีได้รับความยุติธรรมอย่างรวดเร็ว และมีระบบตรวจสอบความคืบหน้าในการดำเนินงาน แต่ละขั้นตอน

4. มีกลไกช่วยเหลือประชาชนผู้มีอรรถคดีให้เข้าถึงศาลชั้นอุทธรณ์โดยเสมอภาคและมีหลักประกันคุ้มครองสิทธิที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ มีกลไกในการบังคับการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดโดยเสมอภาคเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและนำมาตราการอื่นมาใช้แทนการควบคุมตัวจำคุก กักขัง

5. มีการปรับกระบวนการทศน์ในการบริหารงานยุติธรรม เพื่อให้สังคมมีความปลอดภัยอย่างยั่งยืนและมีความเป็นธรรม โดยมีการกำหนดโทษอาญาที่เหมาะสมได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของการกระทำผิด มีการกระทำผิดซ้ำลดลง พัฒนาระบบการบำบัดฟื้นฟูผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดและบูรณาการฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องหาและจำเลย ตลอดจนมีการดำเนินมาตรการเพิ่มประสิทธิภาพศาลชั้นอุทธรณ์สำหรับเด็กและเยาวชน

6. ระบบสอบสวนคดีอาญามีการปรับปรุงให้มีการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ สร้างความเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ และมีการกำหนดระยะเวลาการปฏิบัติงานในชั้นสอบสวน ชั้นไต่สวนและชั้นฟ้องคดี ระบบนิติวิทยาศาสตร์มีมาตรฐาน มีระบบตรวจเก็บพยานหลักฐานและการตรวจพิสูจน์ที่มีคุณภาพ น่าเชื่อถือ และเป็นอิสระ มีมาตรฐานวิชาชีพของผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ และสร้างมาตรฐานการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนให้มีทักษะในการรักษาสถานที่เกิดเหตุ รวมทั้งจัดให้มีแพทย์นิติเวชที่เพียงพอต่อการรองรับงานด้านนิติเวชได้อย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุมทั่วประเทศ

7. มีวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งอำนวยความสะดวกด้วยความสะดวก รวดเร็ว และจัดวัฒนธรรมองค์กรที่เป็นอุปสรรคต่อการอำนวยความสะดวก ให้นำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กร

8. ศาลชั้นอุทธรณ์มีประสิทธิภาพต่อการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศ มีการจัดตั้งศาลพาณิชย์หรือแผนกคดีพาณิชย์เพื่ออำนวยความสะดวกในคดีพาณิชย์ที่เป็นธรรม รวดเร็ว มีมาตรฐานเทียบเท่านานาชาติ พัฒนาสถาบันอนุญาโตตุลาการของประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศในระดับภูมิภาค และนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการ ศาลชั้นอุทธรณ์ประชาชน และรองรับการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน

5. ตัวชี้วัดในการจัดการของศาลชั้นอุทธรณ์

การจัดการของศาลชั้นอุทธรณ์มีตัวชี้วัดดังต่อไปนี้ (สมชัย ฑีฆาอุตมากร, 2561, หน้า 1-5)

1. ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกที่รวดเร็วในระยะเวลาที่กำหนดและสามารถตรวจสอบความคืบหน้าในการดำเนินการในแต่ละขั้นตอนของทุกหน่วยงานในศาลอุทธรณ์ได้เพิ่มมากขึ้นและไม่มีความแตกต่างระหว่างกลุ่มบุคคลและระหว่างพื้นที่ในการเข้าถึงศาลอุทธรณ์ การดำเนินการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหาย พยาน ผู้ต้องหา และจำเลย มีมาตรฐานตามหลักสิทธิมนุษยชน โดยผู้เสียหาย ผู้ต้องหา และจำเลยมีความพึงพอใจต่อประสิทธิภาพและความเพียงพอของทนายความและที่ปรึกษากฎหมายที่รัฐจัดหาให้ในระดับมากและการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาและไม่อิงกับเงินหรือฐานะทางเศรษฐกิจมีส่วนที่เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งสัดส่วนของประชาชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ที่เข้าถึงศาลชั้นอุทธรณ์ทางแพ่งมีเพิ่มมากขึ้น

2. ผู้ต้องหาและจำเลยได้รับการบังคับตามกฎหมายและมาตรการต่างๆ ซึ่งใช้แทนการควบคุมตัวจำคุก กักขัง โดยไม่มีความแตกต่างอันเนื่องมาจากฐานะทางเศรษฐกิจ และมีการนำโทษปรับตามความสามารถในการชำระของผู้กระทำความผิดมาใช้ในคดีอาญาเพิ่มขึ้น มีจำนวนคดีความผิดเกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินและข้อร้องเรียนของประชาชนผู้มีอรรถคดีที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมลดลง ผู้พิพากษากำหนดโทษคดีอาญาหรือคดีอาญาอื่นตามแนวทางการกำหนดโทษ สถิติการกระทำผิดซ้ำภายใน 1 ปีลดลง และผู้ใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องหาและจำเลยมีความพึงพอใจต่อความถูกต้องและความทันสมัยของข้อมูลในระดับมาก รวมทั้งการดำเนินการเพิ่มประสิทธิภาพศาลชั้นอุทธรณ์สำหรับเด็กและเยาวชนมีความสำเร็จ

3. คดีที่พนักงานอัยการตั้งฟ้องผู้ต้องหาและศาลมีคำพิพากษาลงโทษในคดีที่มีการสอบสวนร่วมกันมีจำนวนมากขึ้น โดยผู้เสียหาย ผู้ต้องหาและผู้เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจต่อประสิทธิภาพการสอบสวนของพนักงานอัยการและพนักงานสอบสวนในคดีที่มีการสอบสวนร่วมกันในระดับมากและ

มีความเชื่อมั่นของการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการในระดับมาก รวมทั้งไม่มีคดีขาดอายุความในชั้นสอบสวน ชั้นไต่สวนและชั้นฟ้องคดี ประชาชนและบุคลากรในศาลชั้นอุทธรณ์มีความเชื่อมั่นต่อคุณภาพการดำเนินงานของหน่วยงานด้านนิติวิทยาศาสตร์และแพทย์นิติเวชในระดับมากโดยห้องปฏิบัติการนิติวิทยาศาสตร์ได้รับการรับรองตามมาตรฐานสากลทุกปีอย่างต่อเนื่อง และพนักงานสอบสวนปฏิบัติตามมาตรฐานการรักษาสถานที่เกิดเหตุและเก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ได้อย่างครบถ้วน รวมทั้งแพทย์นิติเวชในสังกัดโรงพยาบาลในกระทรวงสาธารณสุขทั่วประเทศมีเพียงพอต่อการปฏิบัติงานด้านนิติเวชตามที่ได้รับร้องขอ

6. การปฏิรูปกระบวนการความยุติธรรม

ในการปฏิรูปกระบวนการความยุติธรรม ควรมีการปรับปรุง ดังต่อไปนี้ (กระทรวงยุติธรรม, 2562)

1. ปรับปรุงกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้สอดคล้องกับกระบวนการในการรับคำร้องทุกข์ เพื่อให้ถือว่าการบันทึกข้อมูลดังกล่าวของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ เป็นการบันทึกคำร้องทุกข์ตามกฎหมาย และสามารถส่งข้อมูลดังกล่าวไปยังพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่รับผิดชอบได้ในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยการบันทึกคำร้องทุกข์ด้วยปากของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในวรรคก่อน อาจบันทึกในระบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และการส่งต่อข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เข้าสู่ระบบปฏิบัติการของศาลชั้นอุทธรณ์ ให้ถือว่าเป็นการส่งบันทึกคำร้องทุกข์ไปยังพนักงานสอบสวนแล้ว ทั้งนี้ขั้นตอนการบันทึกข้อมูล การลงลายมือชื่อผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ให้เป็นไปตามที่กฎกระทรวงกำหนด เป็นต้น

2. แก้ไข กฎกระทรวง กฎ ระเบียบ คำสั่ง ภายในของศาลชั้นอุทธรณ์ที่เกี่ยวข้องการรับคำร้องทุกข์โดยให้ระบุขั้นตอน รายละเอียดการบันทึกข้อมูล วิธีการลงลายมือชื่อที่ถูกต้อง และจัดให้มีการประเมินผลการปฏิบัติของพนักงานสอบสวนตามกฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง เกี่ยวกับการสอบสวน โดยแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องการแต่งตั้ง เลื่อนตำแหน่ง โยกย้ายพนักงานสอบสวน โดยให้ระบุหลักเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนซึ่งวัดจากผลการปฏิบัติราชการตามระเบียบ คำสั่ง ในเรื่องการสอบสวนอย่างถูกต้อง ครบถ้วน ในแต่ละคดี

3. กำหนดให้มีกฎหมายหรือระเบียบกำหนดหน้าที่ของพนักงานสอบสวนให้ต้องแจ้งขั้นตอนดำเนินการและกรอบระยะเวลาสิ้นสุดในการดำเนินการในชั้นสอบสวน และสิทธิหรือหน้าที่ของผู้เสียหายและผู้ต้องหา รวมทั้งอายุความสำหรับคดีแต่ละประเภท ให้ผู้เสียหายและผู้ต้องหาทราบตั้งแต่โอกาสแรก ตลอดจนให้คำแนะนำการร้องทุกข์ความผิดต่อส่วนตัวโดยและแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือจัดให้มีกฎหมายกลางเกี่ยวกับ

ระยะเวลาการดำเนินการในศาลชั้นอุทธรณ์ โดยระบุให้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ต้องแจ้งขั้นตอนการดำเนินการกรอบระยะเวลาสิ้นสุดในการดำเนินการในชั้นสอบสวนสิทธิตามกฎหมาย รวมทั้งอายุความสำหรับคดีแต่ละประเภท ให้ผู้เสียหายและผู้ต้องหาทราบ

4. แก้ไขปรับปรุงกฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง ภายในของศาลชั้นอุทธรณ์ให้สอดคล้องกับกฎหมายข้างต้น รวมทั้งกำหนดลักษณะรูปแบบของการแจ้งกรอบระยะเวลาดังกล่าว และมาตรการควบคุมกำกับดูแลกรณีพนักงานสอบสวนไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดและออกพระราชกฤษฎีกา กำหนดการแบ่งส่วนราชการให้มีการจัดตั้งศูนย์ติดตามข้อมูลคดีอาญาในชั้นสอบสวนขึ้นภายใน โดยอาจกำหนดเป็นหน่วยงานระดับกอง

5. ออกกฎ ระเบียบ ประกาศหรือคำสั่งภายในศาลชั้นอุทธรณ์ที่เกี่ยวข้องเพื่อขับเคลื่อนการปฏิบัติงานของศูนย์ดังกล่าวให้เกิดประสิทธิภาพ รวมทั้งกำหนดรูปแบบการติดตามผลคดีให้ผู้เสียหายทราบอย่างเป็นรูปธรรมและรูปแบบการให้ภาคประชาชนร่วมเป็นองค์ประกอบของศูนย์ดังกล่าว สร้างระเบียบการบริหารงานบุคคลเพื่อป้องกันการแทรกแซงหรือครอบงำการใช้ดุลยพินิจในการทำสำนวน ฝ่ายบริหารการควบคุม ตรวจสอบ เร่งรัดสำนวน จะต้องกระทำโดยผู้บังคับบัญชาในสายงานของพนักงานสอบสวนเท่านั้น โดยแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคลของ ศาลชั้นอุทธรณ์ ตามรัฐธรรมนูญด้วย

6. จัดให้มีระเบียบกำหนดให้การสอบสวนต้องมีผู้ปฏิบัติเป็นทีม ประกอบด้วย พนักงานสอบสวนเป็นหัวหน้าทีม เจ้าหน้าที่สืบสวนฝ่ายนิติวิทยาศาสตร์ ผู้ช่วยพนักงานสอบสวนต่อสถานี และจัดสรรทรัพยากรสำหรับบริหารงานสอบสวนให้เกิดประสิทธิภาพ โดย ทบ ทวน แก้ไขปรับปรุง กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่มีอยู่เดิมทั้งหมดเพื่อให้สอดคล้องมาตรการดังกล่าว

7. แก้ไขปรับปรุงกฎ ระเบียบ คำสั่งที่เกี่ยวข้องในเรื่องการออกคำสั่งภายในของศาลชั้นอุทธรณ์ในการปฏิบัติราชการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตำแหน่งของพนักงานสอบสวนให้สอดคล้องกัน ปรับปรุงระบบการคัดเลือกบุคคลเข้ามาดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวน และระบบการประเมินผลเพื่อเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นของพนักงานสอบสวน ให้พิจารณาตามความรู้ ความสามารถ ตลอดจนปรับปรุงระบบการฝึกอบรมเพื่อให้พนักงานสอบสวนมีความรู้ ความสามารถและความเชี่ยวชาญในการสอบสวนและทักษะอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ระเบียบ คำสั่งภายในศาลชั้นอุทธรณ์ให้กำหนดคุณสมบัติและหลักเกณฑ์ขั้นต่ำของผู้ที่จะดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวน ระบบการฝึกอบรมและปรับปรุงหลักสูตรของสถาบันส่งเสริมงานสอบสวนให้สอดคล้องกับมาตรการดังกล่าว

7. การปฏิรูประบบนิติวิทยาศาสตร์เพื่อส่งเสริมศาลชั้นอุทธรณ์

ในศาลชั้นอุทธรณ์ ความสมบูรณ์ของข้อเท็จจริงแห่งคดีเป็นเป้าหมายผลอันพึงประสงค์ และผลสัมฤทธิ์ ประกอบด้วย

1. หน่วยงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ต้องมีมาตรฐานระดับสากล มีระบบการตรวจเก็บพยานหลักฐาน และการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ที่มีคุณภาพน่าเชื่อถือ และมีอิสระอย่างแท้จริง ผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์มีการปฏิบัติงานที่มีมาตรฐานตามมาตรฐานวิชาชีพ และมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

2. พนักงานสอบสวนมีทักษะในการรักษาสถานที่เกิดเหตุและเก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เพิ่มมากขึ้น มีการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดี มีมาตรฐาน

3. โรงพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข และผู้ปฏิบัติงานด้านนิติเวชเพียงพอต่อการรองรับงานด้านนิติเวชได้อย่างมีประสิทธิภาพ และครอบคลุมทั่วถึงทั่วประเทศ ห้องปฏิบัติการนิติวิทยาศาสตร์ผ่านการตรวจประเมิน ได้รับการรับรองตามมาตรฐานสากลทุกปีอย่างต่อเนื่องและมีระดับการพัฒนาประสิทธิภาพของการดำเนินงานของหน่วยงานด้านนิติวิทยาศาสตร์

4. ระดับความเชื่อมั่นของประชาชนและหน่วยงานในศาลชั้นอุทธรณ์ต่อคุณภาพการดำเนินงานของหน่วยงานด้านนิติวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ การเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน และการตรวจพิสูจน์วัตถุพยาน ร้อยละของข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการดำเนินงานของหน่วยงานและผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์มีอัตราที่ลดลง ร้อยละของผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ที่มีคะแนนการประเมินผลการปฏิบัติราชการตามมาตรฐานวิชาชีพอยู่ในอัตราเพิ่มขึ้น จำนวนที่เพิ่มขึ้นของผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์

5. ร้อยละของคดีที่สามารถปฏิบัติตามมาตรฐานการรักษาสถานที่เกิดเหตุและเก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ได้อย่างครบถ้วน-จำนวนคดีที่มีการใช้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์พิสูจน์ข้อเท็จจริงและนำไปสู่การรับฟังเป็นพยานหลักฐานสำคัญในการวินิจฉัยคดี-ระดับความเชื่อมั่นของ ผู้พิพากษาต่อการให้ความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญทางนิติวิทยาศาสตร์

6. ระดับความเชื่อมั่นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในศาลชั้นอุทธรณ์ต่อคุณภาพการดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงานด้านนิติเวชเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ การเก็บหลักฐานจากศพและการตรวจร่างกาย ผู้เสียหาย พยานและผู้ต้องหาในคดีอาญา จำนวนคดีที่แพทย์นิติเวชในสังกัดโรงพยาบาลในกระทรวงสาธารณสุขทั่วประเทศ สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ตามที่ได้รับการร้องขอ

8. การพัฒนาประสิทธิภาพของศาลชั้นอุทธรณ์

ในการพัฒนาประสิทธิภาพของศาลชั้นอุทธรณ์ มีเป้าหมายผลอันพึงประสงค์และผลสัมฤทธิ์ มีประสิทธิภาพตามหลักธรรมาภิบาล มีการพัฒนาระบบการกำหนดโทษให้มีความเหมาะสม โปร่งใส ประกอบด้วย (พิชัย นิลทองคำ, 2562, หน้า 1-6)

1. พัฒนาระบบการกำหนดโทษอาญาที่มีความเหมาะสม โปร่งใส เปิดรับการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง และมีความได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของความผิดมากขึ้น จัดทำฐานข้อมูลการกำหนดโทษอาญาเพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัย ติดตาม ประเมินผลการกำหนดโทษตามแนวทางการกำหนดโทษ และใช้เป็นเครื่องมือช่วยในการกำหนดโทษของศาล จัดทำร่างแนวทางการกำหนดโทษอาญาโดยคำนึงถึงหลักการลงโทษอย่างได้สัดส่วน และหลักการใช้โทษจำคุกเท่าที่จำเป็น โดยต้องรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างแนวทางการดังกล่าวจากสาธารณชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนดให้มีกระบวนการพิจารณาเพื่อกำหนดโทษแยกต่างหากจากกระบวนการพิจารณาความผิดหรือบริษุทธิ์ของจำเลย โดยให้คู่ความกับผู้เสียหายมีส่วนร่วมในการนำเสนอข้อเท็จจริงในขั้นตอนของการกำหนดโทษด้วย กำหนดกลไกการติดตามประเมินผล การใช้แนวทางการกำหนดโทษเป็นระยะ โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน มีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลด้วย

2. กำหนดมาตรฐานระยะเวลาดำเนินการในทุกขั้นตอนของศาลชั้นอุทธรณ์ที่ชัดเจนเพื่อให้ประชาชนได้รับความยุติธรรมโดยไม่ล่าช้า ลดขั้นตอนเข้าถึงความยุติธรรมเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน จัดทำคู่มือปฏิบัติงาน สร้างระบบการตรวจสอบและ/หรือแจ้งความคืบหน้าให้ประชาชนตรวจสอบเกี่ยวข้องดำเนินงานไปถึงขั้นตอนใด รวมถึงสื่อสารแก่สาธารณะโดยใช้รูปแบบและภาษาที่เข้าใจง่าย สร้างกระบวนการประเมินปัญหา ความต้องการ และความพึงพอใจของคู่คดีความเกี่ยวกับการดำเนินงานของหน่วยงานในแต่ละขั้นตอนของศาลชั้นอุทธรณ์

3. ปรับปรุงระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับงานสอบสวนทุกฝ่ายให้ชัดเจนเพื่อมิให้คดีขาดอายุความ กำหนดมาตรการสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรฐาน และระยะเวลาที่กำหนดได้ เช่น กำหนดอัตรากำลังให้เหมาะสมกับภาระงานและมาตรฐานการปฏิบัติงาน กำหนดมาตรการติดตามจับกุม ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หลบหนีในชั้นสอบสวนมาดำเนินคดีภายในอายุความ บูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในศาลชั้นอุทธรณ์ รวมทั้งหน่วยงานด้านนิติวิทยาศาสตร์และนิติเวช เพื่อแก้ปัญหาข้อขัดข้องที่อาจเกิดจากการประสานงานที่ล่าช้า นำเทคโนโลยีมาใช้ในการรับคำร้องทุกข์กล่าวโทษและเชื่อมโยงข้อมูลคดีอาญาในชั้นสอบสวน เพื่อให้ประชาชนติดตามความคืบหน้าคดีที่ร้องเรียน หรือร้องขอความเป็นธรรมได้

4. ปรับปรุงระบบการคัดเลือกบุคคลและระบบการประเมินผล โดยพิจารณาตามความรู้ ความสามารถ ปรับปรุงระบบการฝึกอบรมเพื่อให้พนักงานสอบสวนมีความรู้ ความสามารถและความเชี่ยวชาญในการสอบสวนและทักษะอื่นที่เกี่ยวข้อง สร้างระเบียบการบริหารงานบุคคลเพื่อป้องกันการแทรกแซงการใช้ดุลยพินิจในการทำสำนวนของพนักงานสอบสวน ปรับปรุงกฎหมายหรือระเบียบว่าด้วยค่าตอบแทนของพนักงานสอบสวน ให้มีค่าตอบแทน มีสิทธิประโยชน์ และสวัสดิการที่มากพอที่จะทำให้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและศักดิ์ศรี เมื่อเทียบกับหน่วยงานอื่นในศาลชั้นอุทธรณ์

5. พัฒนามาตรการเพื่อคุ้มครองและปฏิบัติต่อผู้เสียหายและพยานให้เหมาะสม ครอบคลุม และรวดเร็ว โดยสร้างกลไกในการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยเหลือดูแลผู้เสียหายและพยานอย่างเป็นระบบ กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการปฏิบัติต่อผู้เสียหายและพยาน มีกลไกกำกับติดตามการปฏิบัติตามมาตรฐานดังกล่าว ตลอดจนปรับปรุงกระบวนการรักษาเยียวยาทางร่างกายและจิตใจ รวมถึงการดำรงชีวิตของผู้เสียหายเพื่อไม่ให้ตกเป็นผู้ถูกกระทำซ้ำ

6. แก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้ผู้เสียหายมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นขั้นตอนการดำเนินคดีที่อาจส่งผลกระทบต่อผู้เสียหาย แก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนรายละเอียดเกี่ยวกับคำเสียหายและให้พนักงานอัยการเรียกค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ได้ทันที สร้างระบบผู้เชี่ยวชาญในการให้ความช่วยเหลือประชาชนด้านสิ่งแวดล้อม ตลอดจนปรับบทบาทของพนักงานอัยการในการฟ้องและดำเนินคดีเพื่อประโยชน์ของสาธารณะ

7. พัฒนามาตรการเพื่อคุ้มครองผู้ต้องหาและจำเลยให้เหมาะสม ครอบคลุม และรวดเร็ว โดยกำหนดวิธีการแจ้งข้อหาและการอธิบายฟ้องที่เหมาะสมให้แก่ผู้ต้องหาและจำเลย เพื่อให้มีความเข้าใจในการต่อสู้คดีและสามารถเข้าถึงพยานหลักฐานได้อย่างเหมาะสม ปรับปรุงกระบวนการไต่สวนมูลฟ้องเพื่อให้การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น วางกฎเกณฑ์ให้การสอบสวนดำเนินไปโดยใช้มาตรการที่กระทบสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลย เช่น การตรวจค้นยึดทรัพย์สิน จับกุมและขัง เท่าที่จำเป็น โดยคำนึงถึงความเดือดร้อนทุกข์ยากของผู้ต้องหาและจำเลย มีมาตรการเพื่อลดผลกระทบจากการจับและขัง เช่น การเยียวยาทางสุขภาพกายและจิต การชดเชยรายได้ การสงเคราะห์ครอบครัว เป็นต้น

8. ปรับปรุงสถานที่ควบคุมและขังผู้ต้องหาระหว่างการพิจารณาให้เหมาะสม ปลอดภัย และสมศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ใช้เทคโนโลยีโดยเฉพาะอย่างยิ่งการบันทึกภาพและเสียงในการกำกับ ดูแลการตรวจค้น จับกุม สอบสวน ชี้ตัว ผู้ต้องหาหรือจำเลย มีฐานข้อมูลสำหรับการติดตามกรณีวิสามัญฆาตกรรม และสำนวนชั้นอุทธรณ์แล้วรายงานต่อกลไกสิทธิมนุษยชน

ระดับชาติ ปกป้องสิทธิในชื่อเสียงและความเป็นส่วนตัวของผู้ต้องหาและจำเลยให้สอดคล้องกับ
ประโยชน์สาธารณะ ห้ามมิให้นำตัวผู้ต้องหามาแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน จัดระบบการปล่อยชั่วคราว
ที่รวดเร็วไม่อิงกับเงินหรือฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยคำนึงถึงความปลอดภัย
ของสังคมและมีมาตรการป้องกันการหลบหนีการปล่อยชั่วคราวที่มีประสิทธิภาพ

9. พัฒนาการเข้าถึงศาลอุทธรณ์โดยลดอุปสรรคทางภาษาและการสื่อสาร โดยจัดให้มีล่าม
อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพในศาลอุทธรณ์ด้วยการพัฒนาระบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น พัฒนาระบบ
ระบบผู้เชี่ยวชาญและระบบประสานงานระหว่างหน่วยงานในศาลชั้นอุทธรณ์ในส่วนของการ
แปลเอกสาร พัฒนาการเข้าถึงศาลอุทธรณ์ทางกายภาพ โดยให้หน่วยงานในศาลอุทธรณ์ มีที่ตั้งที่
ง่ายต่อการเข้าถึง มีแผนผังภายในหน่วยงาน โดยใช้รูปแบบและภาษาที่เข้าใจง่าย จัดให้มีระบบ
เทคโนโลยีคอยช่วยเหลือผู้มาติดต่อและสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับทุกฝ่าย

10. กำหนดระยะเวลาดำเนินงานให้เหมาะสม สอดคล้องกับเวลาและระยะเวลาที่ใช้ในการ
ดำเนินคดี พัฒนาระบบอิเล็กทรอนิกส์และแก้ไขกฎหมายเพื่อเพิ่มช่องทางการเข้าถึงศาลชั้น
อุทธรณ์ บูรณาการเลขหมายแจ้งเหตุฉุกเฉินให้เหลือเพียงหมายเลขเดียว เพื่อให้ประชาชนสามารถ
แจ้งเหตุด่วน เหตุร้าย เหตุฉุกเฉินได้ทุกเรื่อง พัฒนาระบบการแจ้งเตือน และบูรณาการข้อมูลสำคัญ
เพื่อใช้ในสถานการณ์หรือภาวะฉุกเฉิน จัดให้มีศาลอุทธรณ์แบบเบ็ดเสร็จผ่านช่องทางดิจิทัล และ
ศูนย์บริการร่วม

11. ปรับปรุงกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ศาลพาณิชย์และพัฒนาระบบอนุญาโตตุลาการเพื่อ
ช่วยลดอุปสรรคและเพิ่มความคล่องตัวในการประกอบธุรกิจ โดยปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ
การดำเนินคดีคดีแพ่งและพาณิชย์ให้ทันสมัย สอดคล้องกับหลักสากลเพื่อส่งเสริมการค้าและการ
พาณิชย์ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ เช่น ปรับปรุงบทบัญญัติในประมวลกฎหมาย วิธี
พิจารณาความแพ่งที่เกี่ยวกับเขตอำนาจศาล เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสากลและรองรับการค้าระหว่าง
ประเทศ กำหนดหลักเกณฑ์การยอมรับและการบังคับตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศให้
ชัดเจนเพื่อยกระดับความยอมรับในระดับสากล ต่อศาลไทยและทำให้การค้าระหว่างประเทศมี
เสถียรภาพมากขึ้น ปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมายให้สอดคล้องกับ
สภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน จัดให้มีกฎหมายว่าด้วยการซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศเป็น
การเฉพาะ เป็นต้น

12. เพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับคดี โดยปรับโครงสร้างหน่วยงานที่มีหน้าที่บังคับคดี
และจัดให้มีกลไกการขอคุ้มครองชั่วคราวตั้งแต่ชั้นก่อนฟ้องคดีเพื่อยึดหรืออายัดทรัพย์สินของ
จำเลยไว้ให้เหลือเพียงพอแก่การบังคับคดี ตลอดจนจัดให้มีกฎหมายในการบังคับคดี ภาคีรัฐเพื่อจัด

ให้มีหน่วยงานและเจ้าพนักงาน เพื่อบังคับคดีอาญา และคดีแพ่ง หรือคดีปกครอง ที่หน่วยงานของรัฐเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งพนักงานอัยการรับดำเนินคดีให้

สรุปได้ว่าในการจัดการงานยุติธรรมเพื่อสร้างความเป็นธรรมอันเป็นเป้าหมายอันพึงประสงค์ให้เกิดผลสัมฤทธิ์เพื่อให้สังคมมีความปลอดภัยอย่างยั่งยืนจากการปรับกระบวนการบริหารงานยุติธรรม ให้เกิดความเป็นธรรมในสังคมเพิ่มขึ้นจากการปรับกระบวนการบริหารงานยุติธรรมเช่นการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมโดยการบังคับใช้กฎหมายอาชญากรรมบนพื้นฐานของหลักฐานเชิงประจักษ์และการใช้หลักเศรษฐศาสตร์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีการกระทำผิดซ้ำลดลง มีการกำหนดโทษอาญามีความเหมาะสม โปร่งใส ได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของการกระทำ ความผิดมีการบูรณาการฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องหาหรือจำเลยระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในศาลชั้นอุทธรณ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเพิ่มประสิทธิภาพศาลอุทธรณ์สำหรับเด็กและเยาวชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จำนวนคดีความผิดเกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินที่มีการรับแจ้งความร้องทุกข์หรือกล่าวโทษโดยตำรวจ สร้างระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน จำนวนข้อร้องเรียนของประชาชนผู้มีมรดกคดีที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในศาลชั้นอุทธรณ์ และระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อความเป็นธรรมจากการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในศาลชั้นอุทธรณ์มีจำนวนคดีความผิดเกี่ยวกับการจำหน่ายยาเสพติดที่ถูกจับกุมและจำนวนผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด ที่ได้รับการบำบัดฟื้นฟู ร้อยละของคดียาเสพติดหรือคดีอาญาอื่นที่ผู้พิพากษากำหนดโทษตามอัตราโทษที่ระบุไว้ในแนวทางการกำหนดโทษ รวมทั้งมีสถิติการกระทำผิดซ้ำภายใน 1 ปีของผู้พ้นโทษจากเรือนจำ ผู้ถูกคุมประพฤติภายหลังพ้นกำหนดคุมประพฤติ ผู้พ้นการฝึกอบรมจากสถานพินิจ และผู้ปฏิบัติตามเงื่อนไขของมาตรการพิเศษแทนการฟ้องคดี ร้อยละของผู้พ้นโทษที่ออกจากเรือนจำแล้วมีงานทำที่เหมาะสม สัดส่วนของผู้พ้นโทษที่สามารถใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุข จำนวนชุมชน สถาบันทางสังคมที่มีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมและลดการกระทำผิดซ้ำ ร้อยละของจำเลยที่ถูกลงโทษจำคุก จำนวนสาธารณชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีส่วนแสดงความคิดเห็นต่อแนวทางการกำหนดโทษคดีอาญา ร้อยละของกลุ่มความหรือผู้เสียหายที่มีส่วนร่วมในการนำเสนอข้อเท็จจริงในขั้นตอนการกำหนดโทษ รวมทั้งระดับความสำเร็จของการบูรณาการฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องหา/จำเลยระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในศาลอุทธรณ์ ระดับความพึงพอใจของผู้ใช้ข้อมูลต่อความถูกต้องและความทันสมัยของข้อมูลที่ได้จากฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องหาหรือจำเลย รวมทั้งระดับความสำเร็จของการดำเนินมาตรการเพิ่มประสิทธิภาพศาลชั้นอุทธรณ์สำหรับเด็กและเยาวชน ซึ่งทั้งหมดนี้จะเกิดขึ้นได้ส่วนหนึ่งต้องมาจากบทบาท หน้าที่ และพันธกิจของศาลอุทธรณ์ภาค 9 ในการจัดตั้งแผนคดีความมั่นคงในราชอาณาจักรไทย: การวิเคราะห์ภายใต้กรอบทฤษฎีโครงสร้างเชิงสถานการณ์ ให้เข้ามาส่งเสริม สนับสนุน และสอดคล้องกับนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ของรัฐบาลด้วย

ศาลอุทธรณ์ภาค 9 ในการจัดตั้งแผนกคดีความมั่นคงในราชอาณาจักรไทย

การก่อความไม่สงบหรือการก่อการร้ายในชายแดนภาคใต้อยู่ตลอดเวลา คือยังมีความคิดของคนกลุ่มหนึ่งในระดับหนึ่ง ที่อยากจะแยกตัวไปอยู่ต่างหากเป็นอีกรัฐหนึ่งหรือเป็นอะไรอีกอย่างหนึ่งตามแต่จะเรียกชื่อนั้นเป็นกลุ่มคนที่มีความคิดแยกแปลกออกไป จะมองไปคนละทางหรือมองคนละมุม ไม่ว่าจะด้วยความเชื่อทางศาสนา ลัทธิ หรือกลุ่มบุคคลที่ขัดแย้งกันอย่างต่อเนื่อง ส่งผลมาจนถึงปัจจุบันและยิ่งจะทวีความรุนแรงขึ้น จึงทำให้เกิดความหวาดระแวงไม่ไว้ใจซึ่งกัน ไม่ว่าจะเป็นคนไทยพุทธ คนไทยมุสลิม และคนไทยเชื้อสายจีน ซึ่งแต่เดิมคนที่นับถือศาสนาอิสลามและศาสนาพุทธดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติสุขมาโดยตลอด มีการติดต่อสัมพันธ์กันไปมาหาสู่กันเป็นประจำ ความขัดแย้งที่รุนแรงนั้นเกิดจากระบบราชการมากกว่าเป็นเรื่องความขัดแย้งระหว่างศาสนาด้วยกันเอง เกิดจากการเลือกปฏิบัติหรือการปฏิบัติไม่ทั่วถึงโดยคำนึงถึงเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา เป็นสำคัญ จึงส่งผลให้เกิดมีกลุ่มที่มีความกดดันและเกลียดชังระบบราชการหรือรัฐบาล อยากจะแยกตัวเป็นอิสระหรือรัฐอิสระหรือเรียกชื่ออย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้เพราะนับตั้งแต่เหตุการณ์ในปี พ.ศ. 2547 คือเหตุการณ์ปล้นปืนจากกองพันทหารพัฒนาที่ 4 ค่ายกรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ หรือค่ายปีเหล็ง ตำบลมะรือโบออก อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส และผู้ก่อการร้ายใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้มีการทำร้ายราษฎร ทั้งไทยพุทธ ไทยมุสลิมและพระสงฆ์ โดยมาตรการหรือนโยบายของรัฐบาลที่จะดำเนินงานใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้จะต้องมีความชัดเจน เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือส่วนราชการต่างๆ จะต้องมีความจริงจัง เต็มใจที่จะดำเนินการแก้ไขปัญหาความรุนแรงหรือ การก่อความไม่สงบเพื่อให้เกิดสันติสุขกลับคืนมาสู่พื้นที่โดยเร็ว เพราะระยะเวลาที่ผ่านมาประชาชนในภาคใต้บางส่วนยังไม่ไว้วางใจเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือการดำเนินงานของรัฐบาลที่จะให้ความสำคัญกับผู้นำชุมชนหรือผู้นำท้องถิ่นหรือผู้นำทางศาสนา เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล โต๊ะอิหม่าม โต๊ะครู และบุคคลเป็นที่นับถือของแหล่งนั้น ๆ หรืออาจเป็นไปได้ว่าในเวลาที่ผ่านมานั้น มีเจ้าหน้าที่ของรัฐบางส่วนได้ออกมาพูด ในลักษณะที่ทำให้คนภาคใต้บางกลุ่มได้รับความเสียหายหรือเกิดความขุ่นเคืองไม่พอใจ ในทำนองว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้นำทางศาสนาและประชาชนในการแจ้งเบาะแสและ ข่าวความเคลื่อนไหวของผู้ก่อความไม่สงบ การที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขได้นั้นคนไทยทั้งประเทศควรเรียนรู้ในสิ่งที่ถูกต้องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และความเป็นมาของภาคใต้ ต้องเข้าใจถึงวิถีชีวิตของคนไทยมุสลิม ไทยพุทธ คนไทยเชื้อสายจีน และคนไทยเชื้อสายต่างๆ ในเรื่องของความเชื่อ ความ เป็นอยู่ เพื่อจะไม่เกิดมุมมองหรือคติในทางลบของคนในภาคใต้กลุ่มนี้ต่อไป

สำหรับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในกระบวนการยุติธรรมมีความพยายามปรับเปลี่ยนกระบวนการที่ศูนย์การอำนวยความยุติธรรมภายใต้แนวคิดและหลักการเรื่องความยุติธรรม

เชิงสมานฉันท์หรือกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) ซึ่งเป็นการอำนวยความสะดวกยุติธรรมที่มีการคำนึงถึงเหยื่อหรือผู้เสียหายและมีการดึงชุมชนเข้ามามีส่วนรับรู้และร่วมกันแก้ไขเยียวยาผู้เสียหายหรือเหยื่อ โดยมีวัตถุประสงค์หลักที่ต้องการฟื้นฟูความเสียหายหรือผลกระทบจากการกระทำที่ทำให้ทุกฝ่ายได้รับผลร้ายซึ่งรวมทั้งผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมผู้กระทำผิดและชุมชน โดยมุ่งเน้นให้เกิดการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้น การแก้ไขฟื้นฟูและนำทุกฝ่ายกลับเข้าสู่สังคมและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและสมานฉันท์

การดำเนินการกิจของศาลอุทธรณ์ภาค 9 จะเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ไม่มากนัก เพราะส่วนใหญ่กระบวนการยุติธรรมกระแสหลักจะเกี่ยวข้องกับตำรวจและอัยการมากกว่า ด้วยเหตุนี้เอง ศาลอุทธรณ์ภาค 9 จึงต้องมีการอาศัยความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ซึ่งเป็นกระบวนการทัศน์ในกระบวนการยุติธรรมแบบใหม่เพราะกระบวนการและแนวทางการปฏิบัติมาใช้มักตอบสนองความต้องการของประชาชน ผู้รับบริการหรือผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เห็นได้ชัดเจน ทั้งในเรื่องการเยียวยาและการให้ความสำคัญแก่ผู้เสียหายและเข้าถึงชุมชนที่ตกเป็นเหยื่อมากกว่าการให้คุณค่าในเรื่องของการลงโทษผู้กระทำผิด โดยกระบวนการทั้งหลายเหล่านี้จะทำให้มีการยกระดับความสำคัญของผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรม เป็นการเรียกร้องให้ผู้กระทำผิดรับผิดชอบต่อความเสียหายที่ได้กระทำขึ้นเหล่านั้น การนำกระบวนการที่เป็นกระบวนการความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จึงต้องมีการสร้างความตระหนักต่อผลกระทบที่เกิดจากการกระทำผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่มีต่อผู้เสียหาย โดยในศาลอุทธรณ์ภาค 9 ที่เกี่ยวข้องต้องมีการบูรณาการร่วมกันสร้างแผนความรับผิดชอบและข้อตกลงในลักษณะป้องกันหรือเกิดทางเลือกในการแก้ไขปัญหาเพื่อนำไปสู่ความสมานฉันท์ของสังคมอย่างแท้จริง

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล นางสาวณทกั นพัชฌนากร
วัน/เดือน/ปีเกิด 1 พฤษภาคม 2523
สถานที่เกิด นครราชสีมา
ที่อยู่ 144/520 ถนนสุขสวัสดิ์- พระราม 2 แขวงจอมทอง เขตจอมทอง
กรุงเทพมหานคร 10150

การศึกษา

ปี 2546-2548 บช.บ. (บริหารทรัพยากรมนุษย์) มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ปี 2552-2555 น.บ. (นิติศาสตร์) มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
ปี 2556-2559 น.ม. (นิติศาสตร์) มหาวิทยาลัยสยาม
ปี 2560-ปัจจุบัน ปร.ค. (การจัดการ) มหาวิทยาลัยสยาม

ตำแหน่ง เจ้าพนักงานศาลยุติธรรม

สถานที่ทำงาน ศาลอุทธรณ์

การเผยแพร่งานวิจัย

ณทกั นพัชฌนากร, ไชยนันท์ ปัญญาศิริ และ สมหมาย จันทรเรือง. การปรับใช้การจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการปฏิบัติพันธกิจของศาลยุติธรรม. ในรายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 4 /2565, หน้า 21-22. 8 กรกฎาคม 2565 ณ มหาวิทยาลัยสยาม.

ณทกั นพัชฌนากร, ไชยนันท์ ปัญญาศิริ และ สมหมาย จันทรเรือง. การศึกษาพันธกิจด้านความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของศาลยุติธรรมภายใต้กรอบแนวคิดการจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทัศน์. ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 (มกราคม-กุมภาพันธ์ 2568).

ณทกั นพัชฌนากร, ไชยนันท์ ปัญญาศิริ และ สมหมาย จันทรเรือง. แนวทางการจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้. วารสารมณีเชษฐาราม วัตถุประสงค์. ปีที่ 6 ฉบับที่ 6 (พฤศจิกายน-ธันวาคม 2566). หน้า 260-278.